emmanuel roblès

BUNA ŞAFAK DİYORLAR

emmanuel roblès

50

Emmanuel Roblès

BUNA ŞAFAK DİYORLAR

BUNA ŞAFAK DİYORLAR/emmanuel robles'in fransızcada «cela s'appelle l'aurore» adıyla yayımlanan romanı/çeviren erdoğan tokatlı/kapak, olcay göçmen/tashih, mustafa şahin ve zehra tutan/tertip, cem neidim/divan matbaacılık ve ticaret tesislerinde dizilip basılmıştır/bütün hakları may yayınlarınca saklıdır/may yayınları, cağaloğlu, babıâli caddesi, nu. 19, istanbul, telf. 27 71 61

may romanları, 50

1. basım, kasım 1974

Emmanuel Roblès

BUNA ŞAFAK DİYORLAR

çeviren, Erdoğan Tokatlı

MAY YAYINLARI — İSTANBUL

P'ye... Alghero'daki sürgün günlerinin bir anısı olarak.

Narsès kadın — Bunun adı nedir; bugünkü gibi doğuyorsa yeni gün, her şey kahrediliyorsa, biz yine de soluk alıp veriyorsak, koca kent yanıyor, suçsuzlar birbirini boğazlıyorsa ve suçlular can çekişiyorsa, yeni doğan günün kuytu bir köşesinde yaşanıyorsa bunlar, adı nedir?

Dilenci — Narsès kadın, çok güzel bir adı vardır bunun. Buna şafak diyorlar.

Jean Giraudoux, *Elektra*

BİRINCİ BÖLÜM

Cagliari seferini yapan son kamyonlar da dönüyordu işte, Regina Elena sokağının alt kesiminde vites değiştiriyorlardı; motorlarının uğultusu pencereleri ve camları tir tir titretiyordu. «*Popolo*» gazetesi çıktığına göre saat akşamın sekizi olmalıydı. Gazete satıcısının boğuk bir horozun ötüşünü andıran sesi kulağında çınlıyordu.

Valerio'nun canı sıkılıyordu. Yerinden kalktı, odanın içinde gezindi. Mektup masanın üzerindeydi tam gece lambasının altında. Sıkı ve yuvarlak el yazısıyle doldurulmuş en iyi cinsten ipekli kâğıttan. Masmavi. Neden saklamalı? Angela'ya cevap vermek bunaltıcı, hatta dayanılmaz bir angarya olmuştu. Alışkın bir tavırla elini ensesine götürdü, kaşındı, mektubu aldı... «Sevgilim, 30 Nisan'ı pırıltılı bir güneşi bekler gibi bekliyorum. Şezlongun arkasına yazdım, kırmızı kalemle ve koskocaman harflerle yazdım üstelik; en azından beş santim büyüklüğünde harfler! Teyzem ve doktor Vanicek kıs kıs gülüyorlar bu yüzden. Ufacık bir terslik çıktı. Uçağa binmemi yasak ettiler. Babam gelip alacak beni, o zaman dağları bırakıp Genova'nın yolunu tutacağız. Babam daha şimdiden Genova - Cagliari - Palermo - Napoli hattında çalışan bir gemide, *Reggia di Por-*

tici'de yer ayırtmış bize. Yani Cagliari'de tam yirmi dört saatini bizimle birlikte geçirecek, oradan Napoli'ye geri dönecek. Sevgilim, bizi birbirimizden ayıran saatleri sabırsızlık içinde ve bir bir sayıyorum, nasıl sabırsızım bilemezsin?»

Valerio mektubu yavaşça katladı. Angela'nın sıradan kişiliği yine çıkmıştı ortaya... Şeşlonga yazılar yazmak... Hiç durmadan «Babam, babam» diye sayıklaması... Sinirli hareketlerle saçlarını avuçladı, odayı bir baştan öbürüne iki üç defa üstüste dolaştı; kendinden memnun değildi, çeşitli düşünceler sürekli olarak çatışıyordu kafasında, sonunda Clara ile geçireceği bu geceyi berbat etmekten korktu. Bir an masadan aldığı Alman yapısı hançerle oynayarak oyalandı, hançerin çeliğini ışığa tutarak parıldattı, aklı başka yerdeydi. Birdenbire garip bir gerginlik hissetti. Demek iş bu noktaya varmıştı? Angela'nın gelmemesini gönülden istiyordu şimdi! Alplere, oradaki bir akrabalarının yanına göndermişti karısını; Angela'daki sürekli sinir bozukluğu yüzünden kuşkulanmış, dinlenip kendine gelsin diye yollamıştı.. Ayrıldıkları günü, Angela'nın çaresizliğini hatırladı. Gözyaşlarıyle ışıldayan çehresini görür gibi oldu. Dört ay. Dile kolay, dört ay olmuştu karısı gideli. O hâlâ kararsızdı... «Eşeklik ediyorum aslında!» Hemen oturup güzel bir mektup döşenecekti karısına. Sıcak, okşayıcı sözlerle dolu bir mektup. Dolmakalemini eline aldı, kâğıt çıkardı... «Sevgilim, yakında kavuşacağımızı müjdeleyen mektubun çok sevindirdi beni...» Durdu. Düşündü. Tam karşısında, divanın üstünde asılı aynada kendisini seyretti. Bir yabancı. Esmer bir adam suratı bu. Kapkara ve incecik kesilmiş bıyıkları vardı, karanlık bakışlı gözler ve gözaltların da mor halkalar gö

rülüyordu. Kederliydi yüzünün ifadesi, yorgundu. Yenik. Otuzbeş yıl. Otuzbeş yaşındaydı. «Ömrümüzün yarısı...» Aynadaki yabancı eksilmeyen bir dikkatle süzüyordu onu, öyle ki buna dayanamadı Valerio, gözlerini aynadan kaçırdı. Sıkılmıştı yine. «Her şeyi boşlamış ve günlerce sabahlamış bir adamdan farkım yok. Aşırı çalışmak bu... Onbeş günlüğüne Sicilya'ya gidebilseydim.» Sicilya'yı seviyordu. Palermo sahillerindeki küçücük koyların yeşilli sarılı ışıltılarını hiç olmazsa bu akşam unutmalı, aklından silmeliydi. İlk yazdığı cümleyi yeniden okudu, kâğıdı yırtıp attı. Yeni kâğıt çıkardı: «Sevgilim, seni kollarıma almak için sabırsızlanıyorum. Yakında yanımda olacağını bilmek...» Doğruldu, önündeki kâğıdı sıkıntıyla buruşturdu, çöp sebetine attı. Ayağa kalktı. Yine odanın içinde gezinmeye başladı. Birdenbire kopan boğuk gürültüye irkildi, kulak verdi: «Önce Clara'yı görmeli. Angela'nın birkaç gün sonra burada olacağını haber vermeli. Delfina budalası pencereyi açık bırakmış!» Rüzgâr şiddetleniyor, eve amansız şekilde saldırıyordu şimdi; kiremitleri inletiyor ve perdeleri kımıldatıyordu. Gece, sonsuz bir hızla ileri atılan, bitmez tükenmez tren kuyruklarıyle yırtılıyordu, soluk soluğa trenlerdi bunlar; rüzgârın sesine kulak verdikçe bu duyguya kapılıyordu. «*Sulfadiméthylpyrimidine, İmperial Chemical Limited.*» İlâcın yeri burası değildi, aşağı kattaki ecza dolabında durması gerekiyordu. Yani muayenehanesinde. Onu neden ve nasıl getirmişti buraya? Hatırlamıyordu. İlâç kutusunu dalgın dalgın parmaklarının arasında yuvarladı. Rüzgârlı ve korkulu bir Tobruk gecesini, 1942'yi düşündü. Kum fırtınasının öfkeli şamarlar vurarak dövdüğü çadırları ve uzakta, çok uzakta,

yenik düştükleri için kaçan Alman tanklarının uğultusunu hatırladı. Ağır hareketlerle ensesini kaşıdı: «*Per non morire di tetano basta usare il vaccino* (*).» Pencerenin pervazı tekrar büyük bir gürültüyle inledi. Broşürü eline aldı, dikkatle yuvarladı, upuzun bir puro biçiminde katladı. Acaba Clara nasıl karşılayacaktı bu haberi? «Gidip hemen göreyim onu. Mektubu yarın sabah yazarım. Uçak saat onda kalkıyor zaten.» Bu yeni kararın kendisini biraz olsun rahatlattığını farketti. Her zamanki gibi arka bahçelerden dolaşarak gidecekti Clara'nın evine. Broşürü açtı, tekrar eski hâline getirmek için bu kez ters taraftan katladı. Clara'dan vazgeçemeyeceğini kesinlikle biliyordu. Ömrü boyunca hep Clara'yı beklemişti. Son yıllarda düştüğü bataktan Clara çekip almıştı onu. «*Per non morire ditetano basta usare il vaccino.*» Pervaz gene gümbürtüyle vurdu pencereye. Valerio küfrü bastı bu kez, yan odaya geçti. Pervazları kendine doğru çekerken geceyi, ufukta kümelenen kocaman bulutları seyretti; ay çılgınca bir hızla kaçıyor, bulutların arasından geçerken buruk ışıltılarla aydınlatıyordu onları. Regina-Elena sokağı ıssızdı. Kumsaldaki *Palermo* oteli karanlıktı, karaya vurmuş büyük bir gemiyi andırıyordu. Elektrik direklerinde ahenkli iniltilerle ölüyordu rüzgâr. Pencereyi kapatınca döndü, karısının komodinin üzerindeki fotoğrafıyle yüzyüze geldi. *Studio Biancardi, Roma.* Roma'da çekilmişti bu resim. Güzel resimdi, gerçekten iyi çekilmişti. Ona gülümsüyordu Angela. Güzel gri gözlerindeki hüzünlü parlaklık iyi değerlendirilmişti. Işık yanlamasına vurmuştu gözbebeklerine, pırıl pırıl ve ala-

(*) İtalyanca: «Tetanoz olmamak için aşı yaptırmak yeterlidir.»

bildiğinde berrak hâle getirmişti onları; dağ göllerindeki suyun yüzü kadar düz ve esrarlıydılar. Valerio resme biraz daha sokuldu. Dağ gölleri. Dümdüz, aydınlık... Fakat şimdi gitmesi gerekiyordu, fazla sallanmamalıydı. Lambayı söndürdü, tekrar odasına geçti. Aslında, meseleyi soğukkanlılıkla düşünmesi yerinde olacaktı. Clara Angela'nın gidişinden hemen sonra onun metresi olmuştu. Mutluluklarını gizleyebilmek için türlü türlü kurnazlıklar yaratmak zorunda kalıyorlardı, ama mutluydular. Angela ay sonunda dönecekti. Öf, galiba büyütüyordu meseleyi, iki kadın arasında yaşayan ilk erkek Valerio değildi ya! İçini çekti, yolunun üstündeki bir iskemleye çarptı. «İki kadın arasında kalan ilk adam ben değilim. Öbür adamlar pekâlâ düzene sokuyorlar bunu!» Paltosunu, fularını aldı. Ya Angela her şeyi öğrenirse? Angela'nın gözyaşları... Onun gözyaşları aklına geldikçe ürperiyor, cesaretini yitiriyordu. Israrla kapıya vurulduğunu farketti. Bir zaman sonra, o an kapıyı açıp açmamakta nasıl kararsız kaldığını düşünecekti. Aşağıya indi.

Koridorun lambasını yakmış, kapının sürgüsünü kaldırmıştı. Rüzgârın ve denizin uğultusu içeriye doluverdi.

— Pietro sen misin? Çabuk gir.

Pietro homurdandı. Omuzlarının arasında kaybolmuş gibi duran boynu ve gözlerine kadar indirdiği kasketiyle ürkek bir kuşa benziyordu.

— Ne istiyorsun?

— Sandro çağırıyor sizi. Çıkıyordunuz galiba? Demek tam vaktinde gelmişim.

Keyifle ellerini oğuşturdu.

— Karısı için mi? Ne oluyor?

— Magda iyi. Şimdi uyuyor.

— İğne yapıldı mı?

— Evet. Sandro sizi mutlaka görmek istiyor.

— Acele mi?

— Galiba. Çok sinirli. Sanıyorum karısının hastalığını, durumun adamakıllı kötüye gittiğini anladı. Kabına sığamıyor şimdi. Gözünü kırpmadan her budalalığı yapar.

Pietro tezek kokuyordu. İyice yıpranmış asker gocuğunun yakalarını indirdi, döküldüğü kirpiklerinin ardında fıldır fıldır dönen gözleriyle doktora bakıyordu. Sol şakağında pembemsi bir yara izi vardı, kasketin altında pek belli olmuyordu, ama 1945'te Napoli'de Avustralyalı askerlerle koptardığı kavganın iziydi.

— Gorzone'ye hırslanmış anlaşılan, dedi Pietro.

— Gorzone ile ne geçmiş aralarında?

— Tam olarak bilmiyorum. Hani belki... öyle geldi bana.

Gorzone patronuydu Sadro'nun; Sandro ırgat olarak çalışıyordu onun yanında.

— Güçlük mü çıkarmış Sandro'ya?

— Kaç zamandır güçlük çıkarıyor, Sandro evlendiğinden beri! Magda'yı gözüne kestirmiş Gorzone, onun peşindeymiş, Magda ile evlendi diye Sandro'ya düşman gözüyle bakıyor...

— Nedeni bu demek!

— Magda çiftlikte çalışıyordu bir ara, moruk onu metres tutmak istemiş. Magda yanaşmamış. Gorzone'yi terslemiş, şimdi de...

— Anlıyorum. Bir dakika bekle! El fenerimi ve anahtarlarımı alayım.

— Arabayla gitmeyecek misiniz?

— Yer yakın, arabayı boşuna çıkarmayayım.

— Tamam, öyle ya!

Sahile vuran dalgaların uğultusu rahatlıkla işitiliyordu şimdi. Derin, hemen kaybolmayan, uzadıkça uzayan, perde perde sönen uğultularla kıyıya vuruyordu dalgalar, sonra geri dönüyorlardı; sesleri yüksek binaların çökerken çıkardıkları boğuk gürültüyü andırıyordu.

Valerio döndüğünde Pietro'yu koridorda buldu, camlı çerçeve içinde duvara asılmış bir fotoğrafa dikkatle bakıyordu Pietro. Bir yol ağzındaki İsa heykeli vardı fotoğrafta. Valerio, bu resmi 1944'te, Venafro dolaylarında çekmişti. Amerikan askerleri telefon hattı bağlamak için direk niyetine kullanmışlardı İsa'yı; makineli tüfek ateşleri altında hurdahaş olduğu yetmiyormuş gibi, boynuna, kafasına ve göbeğine sarılmış telefon telleri yüzünden acı çekiyordu İsa, çarmıha gerilmekten daha acı, daha barbarca bir işkenceye katlanıyordu şimdi.

— Hoşuna gitti mi? dedi Valerio.

— Fena değil, insan böyle resim görünce bir tuhaf oluyor.

— Senin gibi imansızın içi tuhaf oluyor öyle mi?

Pietro omuz silkti.

— Ah! Şu Amerikalılar inanılmaz şeyler yapıyorlar doğrusu...

Valerio gülümsedi, dostça sıvazladı onun sırtını. İlerde, tam ayrılacakları sırada, maden ocaklarından dönen bir kamyona rastladılar. Kasasından şangırtılar çıkararak ilerliyordu, Regina-Elena sokağının sivri taşları kamyonu tepeden tırnağa sarsıyordu. Kocaman güneş gözlüklerini alnının üzerine kaldırmıştı şoför, bu hâliyle dev bir karıncaya benziyordu.

Lambaların aydınlığında Pietro kamyona uzun

uzun baktı, peşinde kalın bir toz bulutunu havalandırarak uzaklaşıyordu.

— Yukarıya, işçi bulmaya gitsem fena olmayacak, dedi dişlerinin arasından. Meretin işi aslında hiç hoşuma gitmiyor ya...

— Peki, dedi Valerio. Sandro ne istiyor, sahiden bilmiyor musun?

— Keçileri kaçırmadıysa, saklamaz, ne istediğini anlatır size. Şimdi sakin görünse bile fazla güvenmeyin, Magda ölürse bilin ki her çılgınlığı yapacaktır. Doktor, öyle seviyor ki karısını, inanılır şey değil.

Birkaç adımda Valerio'nun yakınına sokuldu. Sandallarını sürüyerek yürüyordu; pabuçları iyice eskimiş, tabanları kocaman kocaman delinmiş.

— Karısını nasıl seviyor, inanılır gibi değil, emin olun! Bana sorarsanız, Gorzone onun üstüne üstüne gitmekte ısrar ederse, pişman olacak bu yaptıklarına.

Valerio, Regina-Elena sokağını ağır adımlarla geçti. Pietro ayrılmış, *Palermo* otelinin barındaki arkadaşlarını görmeye gitmişti. Bu bar eski otelin Gorzone'ye ucuza gelen kısmıydı. İşletmesini bir Sicilyalıya vermişti, herif günün yirmidört saatinde ağız dolusu küfürler savuruyordu ona, işler gittikçe kötülüyor, ama Gorzone kirada en ufak bir indirim yapmayı kabul etmiyordu. «Magda'yı halsiz düşüren şey sıtma, diyordu içinden, şimdi de dizanteriye yakalandı, işler iyice karıştı. Organizma perişan, vücudun direnci zayıf. Yaşarsa mucize olacak.

Hızlı adımlarla yürüyordu. Cep feneri elinde, çantası koltuğunun altında. Acele ediyor, Sandro ile biran önce konuşup Clara'ya gitmeyi, zaten hani-

dir bekleyen sevgilisini fazla bekletmemeyi düşünüyordu. Onu Clara hava kararınca, çok sevdiği küçücük, dantelalarla, çeşit çeşit örtülerle, cam biblolarla ve duvara gömülü ışıklı akvaryumun içindeki boylu yosunların arasında fır dönen sazan balıklarıyla süslü salonda bekliyordu.

PER TUTTA LA VİTA (*)

Chi si è levato i denti due o tre volte col

2 DROPS

continuara a laverseli col 2 Drops

PER TUTTA LA VİTA

Sola kıvrıldı, biraz sonra mahallenin dışına çıktı, önünde alabildiğine geniş ve karanlık bir düzlük uzanıyordu artık. Uzaktaki ışıklar zaman zaman göz kırpıyordu. Sağdaki daha yoğun, daha uçsuz bucaksız karanlık «denizi» işaretliyordu. Hayat boyunca... Bu kokmuş, bataklıklarla kaplı, sıtmalı ve kasvetli memleketi o seçmemişti. Milano'luydu, ama hayatta kimsesi yoktu. 1942'de bir yük gemisi Tunus'tan alıp Cagliari'ye getirmişti onu. Askerî hastanede yatmıştı. Müttefik ordularının Sardunya'ya girişinden hemen sonra, gene onlar tarafından sakata ayrılmış, askerlikten uzaklaşmıştı. 36'ncı tertiptendi, yani delikanlılık çağının nimetlerine doyamadan askere gönderilmişti. Hayattaki tek yakını dayısıydı. Buenos Aires'te yaşıyor, her mektubunda onu yanına çağırıyordu. Salina-Bian-

(*) Bütün hayat boyunca iki üç kere diş çektirmişlere 2 damla ve 2 damla ile yıkamaya devam.

ca'da, şimdilik görevini kabul ederken iki, bilemedin üç yıl kalmayı kuruyordu. Kederli, yoksul, hastalıklı bir bölgeydi burası, üstelik Arjantin'deki dayısından başkaları da Valerio'yu buradan ayrılmaya zorluyordu. Sözgelimi kayınbabası, gelip Napoli'ye yerleşmesi için kaç zamandır üstleyip duruyordu, hatta ilk masrafları kesesinden karşılayacağını söylüyordu ona. Fakat Clara vardı hayatında. Tam karar vereceği, buradan ayrılmayı kafasına koyduğu bir sırada Clara'yı tanımıştı...

Şiddetli bir rüzgâr yüzünü kamçılayınca başını omuzlarının arasına gizleyerek büzüldü. Gorzone'ye ait toprakları sınırlayan duvar biraz ötede, ökaliptüs ağaçlarının ardındaydı. Duvarın gerisinde bir köpeğin öfkeli sesiyle havladığını işitti. Hayvanı göremiyordu Valerio, ama çok yakınında olduğunu hissediyordu. Hayvanın güçlü ayaklarıyle toprak zemini döverek kopardığı ses kulaklarında uğulduyordu. «Cobo galiba, köpek azmanıdır bu ve ısırgandır!» Ev yolun ucundaydı. Kapı açıldı, Sandro bir karaltı halinde karşısına çıktı. «35'nci tertip askeridir Sandro. Afrika işgalinin en parlak günlerini o gördü...»

— Merhaba, Sandro!

— Hoşgeldiniz, doktor!

— Hastamız nasıl bugün?

— Girin. Uyuyor. Öğleden sonra çok sayıkladı.

Sandro'nun sesi yılgın ve keyifsizdi. Valerio paltosunu çıkardı, iskemleye bıraktı. Eski bir gazete vardı iskemlenin üstünde, iri manşetinde şunlar yazılıydı.

EİSENHOWER PREPARA İ PİANİ COME (*)
SE STALİN
ATTACCASSE ENTRO SEİ MESİ!

Bu sözcükler gerçek anlamlarına kavuşamadılar Valerio'nun aklında; bulanık ve anlamsızdılar. «Bizi zehirlemekten usanmadı bu deyyuslar», dedi içinden ve Sandro'ya döndü.

— Ateşi var mı?

Sandro, karısının ateşindeki yükselme ve alçalmaları not ettiği kâğıdı doktora uzattı, olanca dikkatiyle Valerio'nun yüzüne baktı; bakışları insanı rahatsız edecek kadar dik ve ısrarlıydı. Yanık tenli, buğday esmeri bir adamdı; makinist tulumu vardı ayağında, sırtına Amerikan gocuğu çekmişti. Alnı genişti, sineklerin peydahladığı pütürlü kabarcıklarla doluydu. Yüzünün hatları ince, ifadesi zeki ve güçlüydü. Sirosiyah gözleri vardı. Bakışları dik, keskin ve kararlıydı.

Yan odadan ateşli hastalara özgü yapış yapış ve sıcak bir ter kokusu geliyordu. Kâğıdı masaya bıraktı Valerio, hastanın başucuna yürüdü. Sandro yerinden kımıldamadı, oradan dikkatle seyretti doktoru; hastanın üstündeki örtüyü usulca kaldırdı Valerino, kalbini dinledi, eliyle karnını yokladı. Magda uyuyordu, belirsiz bir inilti döküldü dudaklarından. Avurtları çökük ve yüzü bembeyazdı; gözkapakları şişmiş, mosmor kesilmişlerdi. Köpek yine uzun uzun havladı. Sandro sabırsız bir yılgınlık içindeydi; Valerio elini hastanın alnına koydu, sonra doğruldu.

— Nasıl doktor? dedi Sandro.

(*) Eisenhower, plânlarını Stalin'in 6 ay içinde saldırıya geçeceğini hesaplayarak yapmıştır.

Gözbebekleri alev alev yanarak, dudakları birbirine sımsıkı kenetli, dikkatle Valerio'ya baktı. Cevap bekliyordu.

— Sabahki hâlinde değişiklik yok, dedi Valerio. Aynı ilâçlara devam edeceğiz. Yarın onda tekrar gelirim.

— Biliyorsunuz, size verecek param yok! dedi Sandro, acıklı bir saldırganlık okunuyordu sesinde. de.

— Boşver. Senden para isteyen var mı, dostum.

Sesi sakin ve dost ifadelerle doluydu. Devam etti:

— Afrika çöllerinde uzun zaman kum yuttuk seninle. O günlerin hiç mi değeri yok?

Sandro başını salladı. Bu bir teşekkür işaretiydi belki. Lambanın ışığı başına çapraz vuruyor, kemikli yüzünde koyu ve tuhaf gölgeler çiziyordu.

— Doktor paranızı ödeyemeyeceğim, geçen cumartesiden beri Gorzone paramı vermiyor bana, bilmiş olun.

— Sebep bu muydu, bunun yüzünden mi hemen gelmemi istedin?

— Sadece bu değil, başka konuşacaklarım da var.

— Neden ödemiyor paranı? Kanun hak tanımış sana...

— Hayır. Hasta olan ben değilim. Üstelik, en geç yarın akşama kadar evi boşaltmamı şart koşuyor.

— Delirmiş mi o! Neyin nesi oluyor bu saçmalık?

Sandro kısa, boğuk ve öfkeli bir şekilde güldü.

— Anlat şu işi bana, dedi doktor.

— Beni buradan sürüp çıkarmak isteyişinin asıl nedeni karımın hasta oluşu; onun başucundan ayrılmadığım için kovuyor beni. İş görmediğimi, çalışmadığımı, çiftliğin işine bakmadığımı ileri sürüyor. Masal anlatıyor yani, meyve çalınıyormuş, ağaçlar telef ediliyormuş. Hayvanın teki bu herif, yalan konuşuyor çünkü. Ve bütün istediği, derdi gücü beni sokağa atmak!

— Karının hastalığından haberi var mı?

— Var tabiî.

— Bir terslik var bu işte. Yarın göreceğim onu. Bu meseleyi konuşacağım. Düzeltiriz sanıyorum. Fakat eminsin değil mi böyle olduğuna?

— Kaçık değilim ya! Akşamüstü dörtte getirdiler kâğıdı. İmzalamam gerekiyordu. İmzalamadım.

Magda bir inilti koyverdi, doktor Sandro'ya daha yavaş sesle konuşmasını işaret etti.

— Yerime gelecek bekçi yarın akşam burada olacak. İglesias köylüsüymüş. Onun da yerleşmesi, başını bir yere sokması gerek, anlıyorsunuz herhalde?

— Düzeltiriz, dedi Valerio. Gorzone malın gözüdür, ama rezilliğin bu kadarına cesaret edemez.

— Kanun onu koruyor. Evde kalmak, işinde çalışmaya bağlı. İşten atılırsam, evini terketmek zorundayım.

— Evet ama, olağanüstü bir durum karşısındayız şimdi. Karın hasta. Nereye gidecek, başını nereye sokacaksın? Hadi bırak tasalanmayı, yarın göreceğim Gorzone'yi, anlatacağım ona.

Sandro ileriye uzattı elini, avucunun içi yere dönüktü. Teni kapkara eli, kupkuru ve kemikliydi.

— Dinleyin, doktor. Benim adıma sakın yalvarıp yakarmayın ona. Bizi hayvan yerine koydu hep.

Magda'yla evlendiğimizi öğrenince çiftlikten sürüp çıkardı beni, anlaşmayı yenilemedi. Bekçilik işine «eyvallah» demek zorunda kaldım, çaresizdim. Meteliğim yoktu. Karım yatağa düşmeseydi gidip madende çalışacaktım. Gorzone'ye yalvarmamak gerek. Keyfinden dört köşe olur rezil. Sadece şunu söyleyin ona: Bizi rahat bırakmazsa onu temizlerim.

— Ne! Enayiliğin sırası değil! Saçma şeylere aklını takma!

— Köpek gibi gebertirim onu. Söyleyin kendisine!

Coşmuştu, bir uçtan bir uca sinirli sinirli geziniyordu odada, boyuna küfrediyor, ağzına geleni söylüyor, tehditler yağdırıyordu.

«Hay Allah, bilsem gelmezdim buraya, diyordu Valerio. Tükürdüğünü yalamış olmamak için keçilik edecek şimdi, her budalalığı göze alacak!»

Şimdi hiç olmazsa yarım saat dil dökmek, onu yatıştırmak gerekecekti. «Clara bekliyor beni!» Rüzgârda hışırtılarla yankılanıyordu yapraklar. Yürek burkucu bir hasret duydu içinde ve Clara'yı düşündü doktor, alabildiğine yorucu olaylarla yüklü bir günün sonunda arzuladığı sevecenliği, sadece Clara'nın yanında bulabileceğini düşündü. Fakat bırakamazdı Sandro'yu. Daha önce ölümden kurtarmıştı onu, Derna'da kan içindeydi, omzundan yaralıydı karşılaştıklarında. Ama onu bu yoğun umutsuzluktan nasıl kurtaracaktı? «Hepimiz nasıl olsa öleceğiz, fakat yaşarken o küçücük mutluluklar neden çok görülüyor insanlara...»

— Dinle, dostum...

Sesine irkildi Sandro, dolaba yürüdü, simsiyah ve parıltılı bir silah çıkardı dolaptan.

— Gördünüz mü bunu, dedi hınçlı sesiyle. O

iğrenç herifi gebertecek kadar kurşunum var!

Luger tabancaydı elindeki. Onu sımsıkı kavramıştı Sandro, namluyu tavana çevirmişti. Pietro doğruyu görmüştü: «Magda ölürse, Gorzone ölmüş bilsin kendini. Sandro'nun sinirleri felâket bozuk, en ufak terslikte çeker tetiği, vurur.» Durumun böyle gergin oluşu Valerio'yu ürkütüyordu.

— Hay Allah, dedi, ver şu mereti bana. Çocuk musun nesin?

Elini ona doğru uzattı, ama Sandro'nun tabancayı vermeyeceğini biliyordu.

— Sersem! Böyle giderse, belânı bulacaksın sonunda, dönüşü olmayan bir açmaza düşeceksin!

Pişman oldu biden, «Şu hâlim yürekler acısı değil mi yani!» diye düşündü.

Çekip gitmek istiyordu. Tabancayı ceketinin iç cebine koymuştu. Sandro, gözlerini ondan, hiç ayırmamıştı, meydan okurcasına, hınçlı bakışlarla süzmüştü doktoru.

— Kaybedecek neyim var? dedi.

— Eşekliği bırak, karını düşün! Hadi, bu kadar budalalık yeter! dedi. Valerio, soğukkanlılığını kaybetmiş, bir yay gibi gerilmişti.

Sandro hafifçe doğruldu. Dudakları bembeyazdı, daha doğrusu sarımtırak bir görünüş almış, katı bir ifadeyle büzülmüşlerdi.

— Gorzone deyyusu rahat bıraksın beni, dedi. Magda iyileşsin, saniye durmam, hemen çıkarım bu musibet yerden. Fakat üstüme varmasın. Yoksa...

İçinde yıkılmaz bir kin taşıyordu. Bu kin, ruhunun bütün derinliklerine yerleşmiş, benliğini zehirlemişti. Daha o sabah, karısını sahiden iyileştirip iyileştiremeyeceğini sormuştu doktora. «Kesin cevap vermemekle hata ettim.» Sandro'nun bakışla-

rındaki bulanık, kuşkulu ifade geliyordu aklına.

— Ne diyorum sana, sabah erkenden Gorzone'yi bulup bu tatsızlığı halledeceğim, eminim buna.

— Bakalım, göreceğiz, dedi Sandro, odanın en loş ve kuytu kesimine yürüdü.

Valerio paltosunu giydi, çantasını, el fenerini aldı.

— Dinlensen iyi olur, uyumaya çalış.

Sandro cevap vermedi.

— Hem karnını doyur. Bugün lokma koymadın ağzına, böyle olduğuna bahse girerim?

— Önemi yok.

— Katır gibi inatçısın, diye homurdandı Valerio.

Kapıya yürümüş, eşikte durmuştu.

— Yahu, bu civarda akrabaların yok mu senin? Karının akrabaları filan? Ona bakabilecek hiç kimse yok mu?

— Hiç birini istemem!

Yeniden aydınlığa çıktı, elleri cebindeydi.

Valerio omuz silkti.

— Yanılıyorsun, dedi. Neyse, artık yarın görüşürüz...

Tabancayı elinden almalı, Sandro'nun yanında bırakmamalıydı, kafasında bir şimşek hızıyla vınladı bu düşünce. Fakat gecikmişti, yoldaydı artık. Çabuk adımlarla Clara'nın evine yürüdü. Rüzgâr ona hiç soluk aldırmıyordu, kamçı gibi vuruyordu yüzüne. Gök karmakarışıktı. Koca dağlar fırtınanın gerisinde sanki tepeden tırnağa sarsılıyor, kay babam kayıyorlardı.

Çırılçıplak, düz bir araziyi aştı, ansızın Salina'nın ilk ışıklarıyle yüzyüze geldi, sahil boyunca sıra sıra dizilmiş ışıklardı bunlar.

«Pis hikâye!» dedi içinden. Sandro'dan silâhı almadığına gittikçe daha fazla üzülüyordu. «Karısının başında, uykusuz geçirdiği dördüncü gece bu. Gorzone budalası kafasını kızdırırsa, gözünü kırpmadan kurşuna dizer herifi.»

2

— Nerde kaldın! dedi Clara ve boynuna atıldı.

— Geciktim...

— Endişelenmeye başlamıştım!

— Tam çıkıyordum, merdivendeydim, gelip çağırdılar. Hem söyle bana...

Biraz geriye çekildi, Clara'nın çenesini tuttu, başını kaldırdı.

Clara bakışlarını kaçırmak istedi ondan, ama başaramadı.

— Ağlamışsın?

— Önemli değil. Bu rüzgâr deli edecek beni, dedi Clara. Öğleden sonra feci başağrısı çektim. Artık geçti.

Sözlerinin inandırıcı olmadığını kavrayınca gülümsedi, Valerio'ya uzattı dudaklarını, onu içerki odaya sürükledi.

Dip köşedeki duvara gömülü ışıklı akvaryumdan altın sarısı ışıltılar yayılıyordu ortalığa.

— Ben mutfağa gidiyorum. Kendi ellerimle yemek hazırladım sana. Bir dakikaya kalmaz, sofraya otururuz.

— Güzel, dedi Valerio, divana çöktü.

Eline aldığı dergiyi dalgın dalgın karıştırdı bir süre, Sandro yüzünden alabildiğine tedirgindi şimdi, bu tedirginliği bir türlü silip atamıyordu. Ayağa fırladı, sevimli bir kargaşanın saltanat sürdüğü kü-

çücük salonu bir baştan öbürüne dolaştı. Yastıklar, kumaşlar, kitaplar vardı çevresinde, rasgele bırakılmışlardı. Masanın üstü *Oggi, Sogno, L'Europeo* türünden haftalık dergilerle doluydu. Sardunya yapısı küçücük bebeklerle süslü kitaplığın raflarında Alberto Moravia'nın hemen bütün kitapları vardı; raflar renkli camdan ufacık hayvanlarla, boyalı midye kabuklarıyle süslüydü. Akvaryumdan fışkıran altın sarısı ışıkta ağır ağır gezinen kıpkırmızı balıklar görülüyordu; akvaryumdan yoğun bir masal havası taşıyordu.

Valerio durdu, akvaryumda kendini görünce şaşırmıştı. Yeşilli ve pembeli upuzun yosunlar vardı akvaryumda, hava deliğinin esintisine kapılarak bir sağa, bir sola dalgalanıyorlardı. Hava kabarcıklarının gerisinde Sandro'yu görür gibi oldu. Sandro garip bir aynadan bakıyordu ona, Luger tabancası elindeydi. Bir an, karşısında beliren bu kıpırtısız hayaleti dalgın gözlerle seyretti, derin derin içini çekti sonra, divana yöneldi. Clara salona girdi.

Hızla kavradı genç kadını, sımsıkı göğsüne bastırdı. Boynuna, dudaklarına ve yüzüne rasgele öpücükler konduruyor, bir eliyle de Clara'nın yusyuvarlak, dolgun ve bir kuş ılıklığı ile çarpan boynunu okşuyordu.

— Her gece aynı his uyanıyor içimde; her defasında sana ilk defa sahip oluyormuşum gibi, dedi. Her gece tekrarlanıyor bu his, her gece yenileniyor.

— Luigi, diye inledi Clara.

Üçgen hatlarla beliren güzel bir yüzü vardı, gözleri kahverengi ve sıcaktılar; şakaklarına doğru çekik gözleri, ensesinde bağladığı saçları kabarık ve uzundu. Güzel kokuyordu vücudu, baharda yeşil çayırlar nasıl diri kokarsa öyle kokuyordu işte. Bi-

liyordu Valerio, onun vücuduna nasıl özenle baktığını, haftanın iki günü Cagliari'ye inip güzellik enstitülerinde vakit geçirdiğini, bütün bunları kendini ona beğendirebilmek, sevdirebilmek için yaptığını gayet iyi biliyordu. Valerio buna üstüne üstüne gidiyor ve kızdırıyordu onu: Otuz yaşındasın daha! Böyle maskaralıkları yaşlı kadınlar yapar, sana değil, onlara göre bir şey bu! O zaman gülerek cevap veriyordu Clara: «Her zaman sevilmek, hep hoşuna gitmek istiyorum!»

Onyedi yaşında evlendirmişlerdi onu, Santa - Anna kolejinde okuyordu daha, o zaman evlendirmişler, Carlo Damiani adında zengin bir adama vermişlerdi. Uçsuz bucaksız bir çiftlik sahibiydi Damiani. Ve ilk karısı çocuk doğurmadan ölmüştü. Clara'dan çocuk bekliyordu önceleri, ama umudu kırılınca sırt çevirdi ona, hatta açığa vurmadan garip bir düşmanlık bile gösterdi. Sık sık kayboluyor, evden uzaklaşıyordu; köylülerle haşır neşir oluyor, atlarıyle ilgileniyor, bu küçücük ve ağlamaktan başka hüneri olmayan budala kızla vakit kaybetmek istemiyordu; yatakta bile hünerli bulmuyordu Clara'yı, korkulu bir hayvan gibi bakışından huylanıyordu, hani kızın birbirinden yapılı ve güçlü üç kardeşinden ürkmese rahatlıkla döver, kırılan umutlarının acısını çıkarırdı.

Sonunda öldü. Tam elli yaşındaydı.

Clara'nın ailesi vakit kaybetmedi —yeteri kadar beklemişlerdi!—, adamın kendi topraklarına komşu olan çiftliğine hemen el koydu; Damiani'nin Salina'ya otuz kilometre uzaklıktaki çiftliği ailenin eline geçti. Clara tasasız oturabilirdi artık, etliye sütlüye karışmadan güzel villasında ömür tüketebilirdi. Şöyle rahat ve gönlünce yaşamayı çoktan

haketmişti. Ailesi iki çiftliği de verimli biçimde çalıştırabilecek kadar geniş ve kalabalıktı. Bütün tasaları şuydu: Clara, günün birinde nasıl olsa tekrar evlenmek isteyecekti, bu sefer kendi yaşıtı bir adam seçecekti. Valerio ortaya çıktığında, babası kızına yeni bir anlaşma imzalatmak üzereydi, belli bir ücret karşılığı çiftlik üzerindeki bütün haklarından vazgeçirmek isteyecekti Clara'yı. Onlar için gerçek bir kurtarıcıydı Valerio: Her şeye belli bir düzen getiriyordu. Clara ile evlenebilmek için karısından boşanması söz konusu değildi. Damianî moruğunun koynunda tüketilmiş bunca yıldan sonra gönlünce yaşamak Clara'nın da hakkıydı.

Anaları ölünce, çiftlikle Salina arasında mekik dokumak büyük kardeşlerinin, Vittorio'nun sırtına yıklımıştı. Sık sık Clara'yı görmeye geliyor, hep sabahın erken saatlerini seçiyor, çevreye görünmemeye dikkat ediyor ve her gelişinde yumurta, sebze, tavuk getiriyordu; yengelerinin (Gina, Erminia, ya da Elena'nın) hazırladığı demet demet çiçek getirmeyi de unutmuyordu. Zaten Clara ailesini umursamıyordu; yalnız önemli bayramlarda gidiyordu onları görmeye, öyle uzun boylu kalmıyor, çarçabuk dönüyordu .Salina'daki güzel evinde, Maria Torelli adında yaşlı bir hizmetçi kadınla birlikte oturuyordu; kanlı bir ihtilâl sonrasında bütün servetini kaybetmiş ve çalışmak zorunda kalmış acılı bir aristokrat ifadesi vardı bu kadının yüzünde. Öz kızıymış gibi seviyordu Clara'yı, ama ailesi hesabına casusluk ediyordu, Valerio'nun geliş gidişlerini iyi hesaplıyor, o gelince buhar olup uçuyordu sanki. Ve meselâ bu gece, evin öbür başındaki odasına kapanmış, Milano radyosundan *Rigoletto* operasını dinliyordu.

Yemeklerini bitirip kalktılar, yeniden küçük salona geçtiler.

— Sevgilim, çok mu çalıştın bugün?

Sık sık bu soruyu tekrarlıyordu ve her seferinde garip bir pişmanlığın izleri beliriyordu çehresinde, bunca vaktini ve enerjisini boşa tükettiğine yanıyordu âdeta, önemsiz işlerle vakit kaybedişine üzülüyordu, oysa aşk bütün hayatı dolduracak kadar güçlüydü.

— Evet. İşim başımdan aşkındı yine, dedi Valerio.

Divanda sarmaş dolaş oldular. Sevdiğinin göğsüne yaslandı Clara. Mutlu ve güvenliydi, Valerio seziyordu bunu. Kimbilir, demin belki de Angela'nın yakında geleceğini düşünmüş, bu mutluluk bitiverecek diye ağlamıştı.

— Clara artık hiç bir şey ayıramaz bizi, dedi. Hiç kimse ayıramaz...

Clara anlaşılmaz sözler mırıldandı. Gözlerini yummuştu. Gayet iyi tanıdığı bir ifade gelip oturmuştu çehresine; hem keyifli, hem acılı bir ifade. Yastıkların üstüne devirdi kadını. Zengin, güçlü hissediyordu kendini, çığ gibi büyüyüp genişleyen bir neşeyle sarılmıştı Clara'ya, göğüslerini ve omuzlarını inanılmaz bir coşku içinde usul usul okşuyordu parmaklarıyle. Gömleğinin altında çırılçıplaktı Clara, sıcacıktı; onun üstüne uzandı Valerio, sonu gelmeyen, belirsiz sözler mırıldandı Clara, Valerio'yu sımsıkı kavramıştı kollarıyle...

Uzun zaman koyun koyuna yattılar, büyük bir deniz kazasının dünya ile ilişiği kalmamış kurbanları gibiydiler; çevrelerinden, her şeyden kopmuşlardı. Fırtına diniyor, uysal bir sessizlik başlıyordu gövdelerinde; deniz geriye çekiliyor, dalgalarının

hışırtısını onlardan uzaklaştırıyordu. Bitkindiler.

Soğuk sularda çiçek nasıl donuklaşır, taş kesilirse, öyle durmuştu zaman, taş kesilmiş, donmuştu çevrelerinde. Pırıl pırıl bir andı bu, anıların hükmedemediği, dünya ile bütün bağların koparıldığı bir an. Boşluğa açılan bir an. Zaman, bir nehir gibi akıp gitmiyordu şimdi, kendi ekseni çevresinde dönüyor, ılık ve ürpertili etlerin birbirine yapışan yorgun donukluğunda, vücutların terli bıkkınlığında dalga dalga tazeleniyordu.

Valerio Clara'nın göğüslerinde, karnında usul usul gezdirdi dudaklarını. Gizliliklerle dolu, tükenmez bir canlılığı sürdüren vücuduna ellerini dokundurdu.

— Luigi, diye inledi Clara.

Gözleri kapalıydı, Valerio'ya dudaklarını uzattı. Valerio umutsuz bir doymazlıkla, ateş gibi yanarak öptü onu; bu öpüşün ikisini de ölümden korumasını, zaman denen o uçurumun ölüme yönelen felâketinden kurtarmasını bekliyordu sanki...

— Akşamüstü neden ağladın, söyle bana?

— Bitti. N'olur, o meseleyi açma bir daha! dedi Clara, gülümsüyordu.

«Mutluyum» dedi sonra; kıpkırmızıydı dudakları, şişkin ve çekiciydiler.

— Nasıl istiyorum bir çocuğum olmasını, dedi. Gizliliklerle ürperiyordu sesi. Senden bir çocuk istiyorum...

— Ben de, dedi Valerio, duygulanmıştı, sımsıkı kavradı onu.

Minnet duyguları kabarmıştı yüreğinde, rahatlamıştı. Doymuştu. En ufak bir sızı duymadan sefalet içinde geçen gençlik günlerini hatırlayabilirdi şimdi, yıllar boyu süren yalnızlığını aklına getirebi-

lirdi. Hatta, o geniş bozkırı, o ucu bucağı bilinmeyen çoraklığı sevebilirdi şimdi, bu yol, sonunda Clara'ya ulaştırmıştı onu; bütün geçmişi Clara'ya doğru uzanan ağır, ama güvenli bir yöneliş gibiydi.

Clara dikkatle bakıyordu gözlerine:

— Bazen korkuyorum, diyordu. Ne zaman gitsen, yanıma dönmeyeceğini, seni bir daha göremeyeceğimi düşünüyor ve kahroluyorum, çılgınca bağırmak istiyorum o zaman.

— Budalasın, dedi Valerio, alabildiğine yumuşaktı sesi, okşayıcı anlamlar yüklüydü.

— Seni beklemekle geçen bir gün nasıldır, bilemezsin ki bunu?..

Dışarda soluksuz kalmış bir koşu hayvanına benziyordu rüzgâr, gittikçe zayıflıyor ve Milano radyosundan uzak ve coşkulu bir şarkıyı getiriyordu onlara; yer yer şikâyetçi iniltilerle düğümlenen bir şarkıyı ulaştırıyordu.

— Karın yakında dönecek herhalde?

— Evet.

— Geleceğini yazdı mı sana?

— Yazdı.

Valerio doğruldu, kollarına aldı onu. Uzun süre öyle kaldılar. Sessizce. Valerio onun eski içtenlikle kollarına sığınmadığını çabuk sezdi; yüzünde en ufak bir isyan belirtisi yoktu, yine yumuşaktı, uysal görünüşlüydü, ama Clara'nın patlamaya hazır gerginliği Valerio'nun gözünden kaçmadı.

— Clara, artık kimse ayıramaz bizi, güvenmelisin sözüme!

— Tanırım seni, yufka yüreklisindir. Karının acı çekmesine katlanamazsın.

— Bilmeyecek ki! Hem nasıl düşünürsün?..

— Çabuk öğrenir. Çok çabuk!

— Tedbirli davranırız, kendimizi ele vermeyiz.

— Evet, geceleri çekine çekine geleceksin buraya. Yakalanmaktan korkarak geleceksin, diken üstünde olacaksın. Geç kalışlarının, ortalıktan kayboluşlarının hesabını yeni yeni yalanlar uydurarak vermeye çalışacaksın. Kötü yalanlar uyduracaksın nasılsa. Karın sezinleyecek bunu ve acı çekecek. Mutsuz olacak. Bizim mutluluğumuz da ağır ağır zehirlenecek ve kokuşacak.

Valerio kalktı, kevli kaçmıştı. Clara baktı ona, acı bir gülümseyişle Valerio'yu izledi.

«Angela'nın sözünü neden ettim sanki?» diye düşünüyordu Valerio, Clara'nın bu konuda tüm söylediklerini, söyleyebileceklerini defalarca düşünmemiş miydi? Öyleyse, şu başbaşa olabildikleri zamanı berbat etmeye gerek var mı? Nice zorluklarla ayırıyorlardı bu zamanı! Üstelik aklına gelen tüm gerekçelerin, kaçınılmaz ve büyük bir gerçeğin karşısında eridiğini biliyordu Valerio; Clara'ya tutkundu, Clara'ya ihtiyacı vardı. Clara'yı kaybederse, yaşamanın bütünlüğünü yitireceğini, sıcaklığını ve umudunu yitireceğini biliyordu. Clara'yı kaybederse, yeniden uçsuz bucaksız bir ormanda, düşman bir ormanda yolunu kaybetmiş gibi yalnız ve kimsesiz kalıvereceğini biliyordu. Sığınacak yeri de olmayacaktı.

1945'te Napoli'de tanımıştı Angela'yı. Onsekizindeydi Angela. Tatlı parıltılı bakışlı, körpe yüzünde coşkulu atılımlarla aydınlanan çocuksuluğu ile suskun, içine kapanık, utangaç bir kızdı Angela.

Pompei kalıntıları arasında gezinirlerken yorulup Forum basamaklarına oturmuşlardı. Ansızın Valerio'nun omuzuna yaslamıştı başını. Öyle güven-

li, öyle içtendi ki Valerio'yu büyülemişti. Bir zaman sonra, Valerio çocukluğu henüz aşmış bu körpe vücudu, bu suskun yumuşaklığı, bu çocuk yüzünü kucakladığında sanki bir mucizeydi gerçekleşen. Bir yıl sonra evlendiler. Aylardan şubattı. Valerio onu Sardunya'ya götürdü.

Angela'nın ailesi, sürekli bir ayrılık gözüyle bakmadılar bu yolculuğa, geçici saydılar. Ömrü boyunca onlardan hiç ayrılmayan Angela'ya ağır geldi bu ayrılık; kocasının tüm sevecenliğine rağmen bozkır toprağındaki yaşam sıkıntılı geldi ona.

Ve çabuk ayıldı Valerio, iyimser düşlerinden çabuk arındı. Ufacık bir kızla evlenmişti. Geçmişteki yaşamını bir cennet olarak gören, ailesinin varlıklı yaşamını, arkadaşlarını, Napoli'nin tiyatrolarını ve eğlencesini özleyen, Sorrente'deki yazlık evi unutamayan ufacık bir kadındı Angela.

Mutlu görünmeye çabalayan, gerçekte kocasının yanında sıkılan bir şımarık çocuk. Valerio'ya sıkıntısını belli etmemeye çabalıyor, onu incitmemek için elinden geleni yapıyordu. Mutluyum, doygunum, diyordu. Ama yazgısına boyun eğmiş hâli Valerio'yu aldatmadı.

Ve usul usul, farkında olmadan Angela'dan uzaklaştı Valerio. Duygularını gizlemeye uğraştı, fakat gün geçtikçe benliğinde müthiş bir boşluğun büyüdüğünü anlıyordu. Karısına yine eskisi kadar ilgili ve özenli davranıyor, «seven koca» rolünü sürdürüyordu. Hanidir karısının o zayıf, çelimsiz vücudundan zevk alamaz olmuştu; Angela'yı aşka hazırlamak öyle zordu ki! Tuhaftır, Angela kocasının değiştiğini anlayamadı. Valerio'dan kuşkulanmak aklına bile gelmiyordu. Salina'daki bir pansiyonda oturan isteksiz öğrenci gibiydi, sanki yaz tatilini sa-

bırla bekliyordu. Sık sık Napoli'ye gidebilmek için olmadık fırsatlar yaratıyordu, orada çok çok beş altı gün kalıyor, sonra dönüyor, kocasının yanındaki yokluğunu fazla uzatmıyordu. Valerio bu kısa yolculuklara ses çıkarmıyor, Angela'yı her dönüşünde gülünç ve mutlu görünce seviniyordu. Dokunsan kırılacak zayıflıktaki Angela'yı üzmekten sakınıyordu, çünkü karısına beslediği o garip duygu acımak gibi bir şeydi.

Latanza ile (kayınbabasıdır Latanza) konuşurken, Salina kasabasının iç açıcı bir yer olmadığını gönülden kabullenirdi. Hele büyük bir kentin hızlı akışına alışmış, o yaşama ayak uydurmuş genç bir kadın için Calina'nın yaşanır yer olmadığını bilirdi. Ama Salina'yı severdi Valerio; hiç bir özelliği, çekiciliği olmayan bu kasabaya bağlanmıştı nedense. Kim ne derse desin, Napoli'de yaşamaktan tiksiniyordu. Biraz da Latanza'nın üstelemesiyle, Salina, ikliminde karısının günden güne kötülediğini, kilo kaybettiğini kabullendi. Onu Alp dağlarında bir dinlenme evine yolladı...

— Luigi, gel yanıma! dedi Clara. Yumuşacık, kadife sesiyle çağırdı onu. Divanın köşesinde, yine en sevdiği biçimde, dizlerinin üzerine oturmuştu. Sabahlığını kapamıştı. Valerio onun yanına ilişti. Clara sevgilisinin omuzlarına tutundu.

— Dinle beni, sonuç ne olursa olsun seni suçlu bulmayacağım. Hep yanında olacağım. Mutluluğu çalıyorum belki, ama payıma düşeni de başkasına kaptırmam. Benim olan şeyi şimdiye dek kimse elimden alamadı.

— Seni seviyorum, dedi Valerio. Ve bu sözler şimdi bambaşka bir çınlayışla yayıldılar odaya.

Bir solukta «Sevgilim» diye fısıldadı Clara ve

ona sığındı. Bir çocuk atılımıyle sokulmuştu Valerio'ya. Hani olabilse, erkeğin içine girecekti. Bir süre sustu Valerio. Sadece elleri konuşuyordu. Clara'nın yuvarlak kalçalarında, yumuşacık ve alabildiğine sıcak karnında geziniyordu elleri.

Apansız sert ve telâşlı bir yumruk gümletti sokak kapısını. Clara ürpertili bir çığlık koyverdi. Valerio doğruldu. Tedirgin gözlerle birbirlerine baktılar. Gecenin bu saatinde kimdi gelen?

— Doktor! diye bağırdı bir ses.

Valerio ayağa fırladı.

— Doktor!

Pietro'nun sesiydi bu!

— Bir bu eksikti, diye homurdandı Valerio.

— Ne yapacaksın şimdi? dedi Clara.

— Bilmiyorum...

Sıkıntıyla ensesini kaşıdı.

— Ne dersin, gidip bakayım mı?

— Hayır! Ben bakarım, dedi Valerio. Tedirgin ve öfkeliydi.

— Senin burada olduğunu nereden biliyor? diye sordu Clara, kuşkuluydu bakışları.

— Ben de merak ediyorum bunu, bakalım şimdi anlayacağız.

Çarçabuk giyindi. Hızlı adımlarla kapıya yöneldi.

— Benim doktor, yabancı değil! dedi Pietro. Yüzü karanlıktaydı.

— Ne istiyorsun?

Karanlıkta kıpırtısız duran yüzünü seçmeye çabaladı. Pietro ona tedirginlik verdiğini anlamış gibi bir adım yana çekildi. Kapı aralığından sızan ışığın içinde durdu. Eşikte bekliyordu Valerio, meraklı gözlerle adamı süzüyordu.

— Komiser Fasaro sizi çağırıyor, doktor! Fuosco'ların evinde olay var, Tarente sokağındakiler...

— Fasaro mu yolladı seni?

— Evet. Salvi'nin kahvesinde kâğıt oynuyordum. Size haber vermemi istedi. Otomobille geldi oraya, evinizde bulamazsam, buraya uğramamı söyledi.

Pietro yapmacıksız bir sesle anlatıyordu. Eski gocuğunun ceplerine saklamıştı ellerini, üşümemeye çalışarak doktorun cevabını bekliyordu.

— Fuosco'ların evinde ne var?

— Evin moruğu, büyükbaba dedikleri moruk küçük Lydia'nın ırzına geçmek istemiş. O pis moruk berbat herifin biri, doktor! On yaşındaki çocukla uğraşıyor. Daha önce de zavallının ırzına geçmeye kalktı!

— Geliyorum öyleyse, beş dakika sonra...

— Zavallı kız kendinde değil, durumu kötü galiba. Ailesi de kıyameti koparıyor. İnanılır şey değil, doktor. Karakoldaki gürültü meydandan işitiliyor.

— Fasaro'ya söyle, hemen geliyorum.

— Olur, doktor. Rahatınızı kaçırdım, kusura bakmayın. İyi geceler.

Öksürerek uzaklaştı. Valerio karanlıkta kaybolunca kadar ardından baktı. Sağnak hafiflemişti. Bir sessizliktir çökmüştü ortalığa. Sadece kurbağaların vıraklamasıyla bozulan bir sessizlik.

İçeriye döndüğünde Clara'yı ayakta buldu. Benzi sararmıştı.

— Ne oluyor, anlatsana? dedi.

— Fuesco'ların evinde bir kızı iğfal etmişler. Polis olay yerindeymiş, beni bekliyorlar, diyerek paltosunu omuzladı Valerio.

— Fakat seni çağırmaya gelen herif nereden bildi burada olduğunu? dedi Clara. Paltosunu giymesine yardım ediyordu, ama sesi korkuluydu.

«Komiser Fasaro yerimizi biliyor!» diyecekti Valerio, ama vazgeçti. Yalan söylemeyi uygun buldu.

— Eski bir arkadaştır Pietro! Sana gelmeden önce peşime takıldı galiba, Sandro'nun evinden çıktığım zaman beni izlemiş olabilir, şimdi o geldi çağırmaya.

Bu açıklamanın iler tutar yanı yoktu gerçekte. Pietro onu neden izlesin? Clara budala değildi, bakışları açıkça belirliyordu aptal olmadığını.

— Kimbilir belki bir rastlantı oldu, beni içeriye girerken gördü.

Bahçeleri bitişik olduğundan Valerio kimseye görünmeksizin Clara'nın evine gelebilirdi.

— Neyse, boşver. Aklını takma, dedi Valerio. Çantasını ve cep fenerini aldı.

Sustu Clara. Hiç cevap vermedi.

— Üzülme sevgilim, önemli bir şey değil bu! diye üsteledi Valerio. Fakat sesine yakıştırmaya çabaladığı umursamazlığın gerçek dışı olduğunu kendisi de biliyordu.

3

Fuosco'lar şehrin aşağı kesiminde, balıkçı iskelesinin yakınında oturuyorlardı. Oraya ulaşmak için Regina-Elena sokağının altına kadar yürümek, sonra balıkhaneye açılan bir yığın merdiveni arşınlamak gerekiyordu. Rüzgâr kesilmişti. Sokaklar ıssız, evlerin pancurları sımsıkı kapalıydı; her şeye bir terkedilmişlik, soğuk bir keder havası hâkimdi. *Palermo* otelinin yeşil kapıları örtülü, «cin-

zano» reklamının duvardaki görüntüsü uykuluydu. «*İmperiale*» sinemasının önündeki reklam panosunda «*ULTİMO İNCONTRO (*)*» filminin afişi sırıtıyor, Alida Vallai ile Jean-Pierro Aumont'un isimlerini haykırıyordu karanlığa.

Valerio endişeliydi. Fasaro'yu nasıl konuşturacağını, ağzından nasıl laf alacağını düşünüyordu? «Fasaro gerçeği biliyordu,» İspatlanmıştı bu. Öğrendiği sırrı nasıl kullanacaktı acaba? Etrafa yayacak mıydı? Asıl önemlisi, nasıl farketmişti? Sadece o mu biliyordu acaba? Zaten Maria Torelli vardı ortada; bu kadın Clara ile aralarındaki herşeyi biliyordu, fakat Clara'ya olan sevgisi ve bağlılığı yüzünden konuşmayacağına emindi Valerio. Ya Pietro? Pietro birşey anlamamıştı belki, sadece Fasaro'nun dediğini yapmıştı. Ona güveniyordu Valerio, Clara'yı bütün dedikodulardan uzak tutacağına, koruyacağına inanıyordu. Bir anda, çevresindeki bütün görünmeyen düşmanlara, o hep kendisini kollayan, Clara'ya çamur sıçratmak için hazır bekleyen şom ağızlılara karşı azgın bir öfkenin, damarlarındaki kan gibi yapış yapış ve sıcak bir nefretin boğazında düğümlendiğini hissetti. Fakat ne yapabilirdi? Üstelik bir de Angela meselesi vardı başında! Ve kayınbabası vardı!

W STALİN M TRUMAN PACE İN COREA(**) diyordu duvardaki yazılar. Köprüye doğru inerken balıkhaneden fışkıran keskin koku genzini yaktı.

...Evet, asıl önemlisi, kayınbabası vardı karşısında. Fosco Latanza Napoli'de büyük bir kumaş fabrikasını yönetiyordu. Biricik kızının Sardunya'da

(*) «Son buluşma» isimli film.

(**) «STALİN TRUMAN KORE'DE BARIŞ»

sefaletin kol gezdiği kuytu bir köşeciğe sürüklenişini öyle pek güle oynaya karşılamamıştı. Valerio'ya yazdığı bütün mektuplarda, sürekli olarak Napoli'de yaşamanın avantajlarını sayıp döküyordu. Fakat boşuna! Damadının kaçamak cevaplarına içerliyor olmalıydı. Onları Napoli'ye getirtmek için bulduğu en geçerli neden kızının sağlık durumuydu. Etkili bir yoldu doğrusu. Budala bir adam değildi bu Latanza! Kimbilir, belki günün birinde iyice kuşkulanacak, tekliflerine böyle soğuk ve kaçamak cevaplar verilmesindeki inadın gerçek nedenini araştıracaktı. Salina'ya yirmi dört saatliğine gelmek isteyişi, yalnızca kızını yalnız bırakmamak için değildi, ayrıca küçücük bir araştırma yapmak niyetindeydi. Her şeyi yerinde görmek istiyordu. Ve galiba, burada kendisine yararlı açıklamalarda bulunacak kimseleri de tanıyordu.

Fasaro, örneğin!

PACE İN COREA *W TOGLİATTİ (*)*
ABASSO TRUMAN *PACE İN COREA*

«Savaş çıksa bile Clara'dan ayrılmayacağım!».

Savaş! Mutluluklarını gölgeleyen o kadar çok tehlike var ki! Ansızın, cesaretsizliğin bir bıçak gibi içine işlediğini, etini yırtarak paramparça ettiğini hissetti. Birlikte kurdukları mutluluk bütün rüzgârlara açık güçsüz bir alevden başka neydi? «Bir alev sadece» dedi kendi kendine. Fakat melankoliye kapılmadı, bir saat öncesini hatırladı. Bir saat önce yüreklerini dolduran sevinç tertemiz ve pırıltılıydı, ikisine dünyayı unutturmuş ve onları inanılmaz gü-

(*) KORE'DE BARIŞ YAŞASIN TOGLİATTİ
KAHROLSON TRUMAN KORE'DE BARIŞ

zellikte bir yalnızlığa sürüklemişti; benliklerini yıkılmaz bir gururla doldurmuştu ve yaşamları bu gururla doğrulanıyordu!

Merdiven dibinde, sahil boyunca uzanan caddeyi gördü. Dalgalar korkuluk duvarını coşkun atılımlarla aşarak kapkara lekeler halinde kaldırımlara çarpıyorlardı. Denizin gizliliklerle süslü ve asık suratlı çehresinde öfkeyi gördü, enginlere doğru baktı. Sağ tarafta yeşilli kırmızılı ışıklar karanlığa göz kırpıyordu.

FOTOGRAFO FUESCO (*)

İşte burası. Kepenkleri kapalı dükkânın önünde komiser Fasaro'nun küçücük Fiat arabasının hemen yanında yirmi kadar adam gürültülü bir şekilde tartışıyorlardı. Doktoru görür görmez sustular. Valerio Fuosco'yu iyi tanıyordu; Fuosco'nun babası altmışdört yaşındaydı, ömrünün son devresinde ufacık kız çocuklarına karşı azgın şehvet duyguları beslemeye başlamış, nedense adamakıllı sapıtmıştı. Onu bu yüzden bahçenin bir köşesindeki parmaklıklı odaya kapatmış, aileden ayırmışlardı. Doğru dürüst bir yer vermemişlerdi ihtiyara, dükkânın üst bölmesi çok dardı ve evin içi çocuk doluydu.

Valerio merdivenin tahta basamaklarını tırmandı; sofaya çıkar çıkmaz, ırzına geçilen ufak kızın annesi feryatlarla ona koştu.

— Küçücük kızım, doktor! Güzel kızım! Bu sefil yaptı! Bakın, ne hâle soktu yavrumu!

Ağlamaktan yüzü şişmişti, saçları darmadağındı; kollarını boyuna iki yana açıyor, avuçlarında kocaman örümcekler tutuyormuş gibi parmaklarını oynatıyordu. Küçük Lydia'nın uzandığı yatağın çev-

(*) FOTOĞRAFÇI FUOSCO

resine kadınlar birikmişti. Bembeyazdı kızın dudakları, burun delikleri kaskatı kesilmişti.

— Merhaba doktor, dedi kalın bir ses. Fasaro'ydu bu. El sıkıştılar. Oradakilerden biri Valerio'nun paltosunu aldı.

— *Povera* (*)! diye söyleniyordu yaşlı kadınlardan biri, sırtını duvara yaslamıştı, ayaktaydı.

Küçük kız şimdi, ayılmıştı, inliyordu. Valerio ona eğildi.

— Canımı yaktı. Çok canımı yaktı...

— *Poverina*, poverina! Yatağın çevresindeki yaşlı kadınların sesi yalansız sevecenlik ifadeleriyle yüklüydü.

— Bakın doktor, nasıl sararmış rengi! Bakın! diye haykırdı kızın annesi, ağlıyordu.

— Boşaltın burayı, dedi Valerio. Fuosco nerde?

— Yukarıya çıkmak istemedi, dedi Fasaro. Siz işinize bakın, ben ilgilenirim onunla.

Kadınlar odayı sessizce terkettiler.

— Su ısıtın! dedi Valerio ve kızın annesine baktı.

Sonra kızın nabzını tuttu. Fasaro onun yanına eğildi:

— İğneyle kâfurlu yağ vereceksiniz galiba?

— Yok, kafein vereceğim. Aynı şeydir.

Doğruldu, canı sıkılmıştı.

— Siz dışarı çıkarsanız sevineceğim, dedi. Komiserin gözlerine dik dik bakıyordu. Annesi yeter bana.

— Tabii çıkarım, doktor, dedi Fasaro. Sesinde en ufak bir kırgınlık yoktu.

(*) «Zavallıcık» anlamına gelir.

Küçük kız hâlâ inliyor, bir yandan hafif iniltilerle, başını sallıyordu. Annesi yeniden odaya girmişti. Boyuna ağlıyordu, yumruklarını ağzında kenetlemişti.

— Oturun şuraya, dedi Valerio. Alabildiğine sakindi.

Ve kızın üstündeki ötüyü çekip aldı, tecavüze uğramış o küçücük vücut ortaya çıkmıştı...

Çok sonra, yan odaya, Fasaro'nun yanına geçti; yaşlı sapık oradaydı, parmaklığın gerisinde ayakta duruyordu, parmaklığı sımsıkı kavramıştı ve boşluğa bakıyordu. Gözleri yuvalarından fırlamış gibiydiler. Ağzı açık. Upuzun ve kırçıl sakallarla örtülü çenesi bir «topluiğne» yumağını andırıyordu. Çelimsizdi, gövdesi insana dehşet veren bir zayıflıktaydı; açık gömleğinin gerisinde daracık, artık pörsümüş, tüysüz göğsü görünüyordu. Galiba iyice dövmüşlerdi onu, sol yanağında ve boynunda morluklar vardı. Bir polis memuru onu gözlüyordu; polis masaya oturmuştu, bacaklarını uzatmış, umursamaz bir tavırla piposunu tüttürüyordu. Başka bir polis elindeki çakıyla tırnaklarını yontuyordu, kendini bu işe kaptırmıştı. Upuzun kafasıyla bir köpek balığını andırıyordu, soğuk ve alaycı bakışları vardı. Valerio'ya alaycı gözlerle baktı.

— İşte bu ihtiyar, doktor! dedi Fasaro. Küçüğün durumu nasıl?

— Ağır! Valerio ona soğuk bir tavırla bakarak söylemişti bunu.

— Yarın sabah rapor verebilir misiniz bana?

— Tabii.

— Teşekkür ederim, dedi Fasaro.

Otuzbeş, ya da otuzsekiz yaşlarında çok yakışıklı bir adamdı Fasaro; simsiyah, sıcak ışıltılarla

süslü, kadife yumuşaklığında gözleri vardı. Biraz fazla sevimli, diye düşündü Valerio. Fakat görünüşe aldanmamak gerektiğini biliyordu. O sevimli tavırların ardında boşalmaya hazır bir enerjiyi, hesaplı bir cesareti gizliyordu Fasaro. Çok iyi kesilmiş bir elbise vardı sırtında, adamakıllı şık ve özentili giyinmişti. Kıravat iğnesini, ipekli cep mendilini, altın kol düğmelerini unutmamıştı...

— Bu jigolo, diye küçümseyerek ona baktı Valerio, işte bu jigolo Clara ile aramızda olanları biliyor.

— Olayın cereyan tarzını öğrenmek ister miydiniz? dedi Fasaro, sevimli bir yumuşaklık düğümlenmişti çehresinde.

— Anlatırsanız sevinirim, diye kuru, hattâ katı bir sesle cevap verdi Valerio.

— Kızın annesi babası henüz dükkândalarmış. Kız küçük kardeşini yatırmak için yukarıya çıkmış. Geri döneceği sırada bu moruk, parmaklığın ardından onu görmüş, hastalanmış gibi numara yapmış kıza. Kızcağız babasını çağıracağına parmaklığı açmış. Anahtarın nerede olduğunu biliyormuş. Parmaklığı açmış, ama moruk ansızın üstüne atılmış, zavallının çığlık attığını görünce onu susturmaya kalmış. Küçük kardeşi yetişmiş önce, aşağıya koşup öbürlerine haber vermiş.

Rahat bir sesle anlatıyordu bunları. Yaşlı adam kıpırtısızdı; onu dinliyordu alnını parmaklığa dayamış, gözlerini boşluğa çevirmişti.

— Raporu, yarın sabah ona doğru evinizden aldırırım, dedi Fasaro. Rahatınızdan olmayın.

— Bu adamı ne yapacaksınız?

— Hemen götüreceğim!

Polislere işaret etti, ikisi birden ihtiyarın üstü-

ne çullandılar. Fasaro sigara çıkardı, doktora da uzattı, ama Valerio almadı. Çakmağın alevi komiserin çehresini aydınlattı; düz ve kusursuz burnu, kalın kaşları, pütürsüz yanakları alevin ışığında belirlendi. «Kadınlar çok hoşlanır bu adamdan» diye düşündü Valerio. Polisler ihtiyarı tutunduğu parmaklıklardan koparmaya uğraşıyorlardı. Fakat adam vahşî bir inatla direniyor, sımsıkı yapıştığı parmaklıkları bırakmıyordu.

— Hayır! diye bağırıyordu, hayır! İstemiyorum! Bırakın beni!

İki polis omuzlarından yakalamışlardı onu, asılıyor, fakat parmaklıktan bir türlü koparamıyorlardı.

— Pis herif! dedi bir tanesi.

Fasaro ihtiyara yaklaştı, ayağının ökçesiyle parmaklarını ezdi. İhtiyar inliyordu artık. Ezilen elini çekiyor, fakat öbürüyle yine parmaklığa yapışıyordu, inanılmaz bir gücü vardı.

— Bırakın beni! Hayır! İstemiyorum!

Fasaro'nun sigarası ağzındaydı, ellerini cebine sokmuştu. Öfkeyle çatılmıştı kaşları, bir ayağının üzerinde sekiyor, öbür ayağıyle eziyordu; her darbede ürperiyordu ihtiyar, salyalar çenesinden aşağıya süzülüyordu.

— Yeter! dedi Valerio, içi bulanmıştı.

Komiser tuhaf tuhaf baktı ona, fakat işkenceyi bıraktı. Aşağı yukarı bir dakika uzayan bir sessizlik, gergin bir sessizlik oldu. Kafasının biçimi köpek balığını andıran polis ihtiyarın ensesine sert bir yumruk indirdi; ihtiyar inilti li bir çığlık koyverdi, sanki selâm verecekmiş gibi öne büküldü, kolları iki yana düştü. Çarçabuk dışarıya sürüklediler onu.

Komiser ve doktor bir süre başbaşa kaldılar, fakat hiç konuşmadılar. Polisler ihtiyarı komiserin Fiat arabasına, arka koltuğa bastırmışlardı; arabanın çevresini alan meraklı kalabalığını dağıtıyorlardı.

— Arabada boş yerim var, doktor. İsterseniz, eve bırakayım sizi? dedi Fasaro, sesinin anlamlı bir havası vardı.

Valerio ona şaşkınlıkla baktı.

— Sağolun, dedi. Biraz yürüyeceğim.

Fasaro sigarasından bir nefes çekti, bir an kararsız göründü, sonra doktora belirsiz bir selâm verdi.

— Nasıl isterseniz. İyi geceler.

Basamakları ağır ağır indi, direksiyona kurulduğu. Komşu evin avlusundaki kadınların iniltilerini işitiyordu. Denizden yosun kokuları geliyordu burnuna.

Fasaro motoru çalıştırınca arka koltuktaki ihtiyar kaskatı doğruldu, fakat hızlanan arabanın sarsıntısına karşı koyamadı; sırtüstü yıkıldı koltuğa, alabildiğine gülünç bir şekilde debelenerek kollarını kederle boşluğa savurdu.

O sabah hava aydınlıktı, sıcaktı. Güneş avluya açılan iki pencereden ışıklı huzmeler halinde içeriye süzülüyordu. Clara giyinmek üzereydi. Çırılçıplaktı odada, ayağında sadece işlemeli bir külot vardı. Bu külotları Valerio alıyordu ona, Cagliari'den ne zaman geçse mutlaka böyle şeyler getiriyordu. Clara bu türden iç çamaşırı biriktirmeyi seviyordu, Valerio'nun onları tuhaf bir keyifle okşayışına bayılıyordu.

Ayaklarının ucunda yükselerek gardrop aynasının önünde durdu. Göğüslerini avuçlamıştı elle-

riyle, kemerli kaburgaları görünüyordu. Aynadaki görüntüsüne gülümseyerek baktı.

Gece güzel geçmişti. Kendini kapıp koyvermiş, uyuşuk bir neşeyle geceyi anımsamıştı; aşk dolu saatler boyunca Valerio'nun coşkunlukla seyrettiği güzel yüzünü, onları birleştiren çılgınlığı, içini kemiren alevi düşündü. Kollarını havaya açarak uzun uzun gerindi. Güneş yaldızlarla yakıyordu etini, ürperdi.

Avludan Maria Torelli'nin sesi geliyordu. O gün çamaşır günüydü. Çamaşırcı kadın avludaydı.

Giyindi Clara. Gece şunları söylemişti Valerio'ya:

— Senden önce hiç bir şey yoktu hayatımda. Sen yanımda olmadığın zamanlar, benliğimin yarısını kaybetmiş gibi oluyorum ve müthiş korkuyorum.

Gerçekten, vakit öldürmek amacıyla pek önemsiz işlere canla başla sarıldığı halde saatler bir türlü geçmiyor, gün uzadıkça uzuyordu.

Giysisini sırtına geçirince çabuk adımlarla pencereye sokuldu. Çamaşırcı kadın hanidir konuşuyordu avluda, soluk almadan anlatıyordu. Clara göremiyordu onu. Avluda uzayan gölgesini görebiliyordu sadece, şiş karnını ve upuzun gölgesini.

— ...geceleri hep ondan sonra giriyorum yatağa, uyusun diye bekliyorum. Aslında hep bitkin geliyor eve, kolay değil madende çalışıyor. Uyumasını bekliyorum. Çocukları yatırdıktan sonra mahsus sallanıyor kendime iş uyduruyorum. Çünkü onunla ne zaman yatağa girsem, hemen üstüme biniyor. Fakat bazen gecenin yarısında hortlayıp kalkıveriyor; o zaman mecburen oluyor, ses çıkaramıyorum, ama içimden onu boğmak geliyor. Far-

kına bile varmıyor. Zevkini yapıyor, ben de bitirip üstümden kalkmasını bekliyorum. Mecburum çünkü. Fakat sonraları korkudan çılgına dönüyorum. Düşünün, daha şimdiden beş çocuk yaptık. Bu karnımdaki altıncısı. Geçen yıl ihtiyar Pasta kadının verdiği ilâçları içtim, az kalsın ölüyordum. Kocama göre hava hoş! Sanki mahsus yapıyor. Bu sefer çok uğraştım, gebe kalmamak için her şeyi denedim. İlâçlar aldım, belki çocuğu düşürürüm diye iki metre boyunda çalılıklardan atladım. Olmadı. Sonra kocam Cagliari'deki büyücü kadına gideyim diye biraz para verdi. Para harcamamak için yolun yarısını yayan yürüdüm. Vardığımda büyücüyü yerinde bulamadım; demek Tanrı böyle istedi, dedim o zaman. Çocuğu doğurmaya karar verdim.

— Doğum ne zaman? diye sordu Torelli.

— Bir ay var.

Gölge eğildi, upuzun hayalet toparlak bir yumak oldu ve gölge kayboldu. Clara çamaşırlığın musluğundan yükselen sesi duydu.

— İmkân var mı buna? İmkân var mı? diye kendi kendine mırıldandı, ansızın yoğun bir keder oturmuştu yüreğine.

Odanın içinde bir süre gezindi. Şaşkındı, ne yapacağını bilemiyordu. Çamaşırcı kadının yorgun, yenik ve acıklı sesi peşini bırakmıyordu. Birdenbire Angela'yı getirdi aklına. Yakında dönecekti. Her şey değişecekti o zaman. Çok şeye karşı koyamayacağını biliyordu, amansız bir korkuya kapıldı; dalga dalga bütün benliğine yayılıyordu bu korku, dizlerinin bağı çözüldü, avuçları terden sırılsıklam oldu. Ve hemen o an Valerio'nun yanında olmasını, bazen yaptığı gibi ansızın çıkıp gel-

mesini arzuladı. Sımsıkı sarılmak istiyordu ona; kabaran bir deniz gibi yüreğinde büyüyen felâketten kaçmak, onun kollarına sığınmak istiyordu.

Kardeşi Vittorio'yu karşılarken bile ürpertiler içindeydi, allak bullaktı yüzü. Vittorio ürkütücü gözlerle tepeden tırnağa süzdü onu.

— İşler yolunda mı, Claretta?

— Tabii.

— Mutlu musun bari?

— Elbette mutluyum.

Kardeşi çiftlikten getirdiği hediyeleri masanın üzerine bırakmıştı, ayrıca kırmızı güllerden kocaman bir buket getirmişti ona.

— Güller çok güzel, dedi Clara.

— Bruno'nun bahçesinden kopardık. Sırf senin için yetiştiriyor bunları.

— Ona benim adıma teşekkür et öyleyse. Büyük Şef nasıl?

Vittorio gülümsedi. Teni bakır yanığına çalan, geniş omuzlu, çenesi köşeli bir adamdı. Kocaman, geniş ve güçlü elleri vardı. Atları yola getirmeyi, küçük boğalarla boğuşmayı, onları boynuzlarından yakalayıp yere savurmayı çok seviyordu. Clara'ya sadece gözleriyle benziyordu, koyu ve alev alev yanan gözleri vardı. Clara'nın yanında hiç İtalyanca konuşmazdı, sardunya lehçesini kullanırdı.

— Büyük Şef iyi. Artık ihtiyarladı, ama kafa çekmeye devam ediyor ve güzel kızını kucaklıyor.

— Teşekkür ederim, dedi Clara, gülümsüyordu.

— Doğruyu söylüyorum, tabii güzel bir kızsın, dedi Vittorio. İşler yolunda demek?

— Elbette yolunda. Demin söyledim ya!

— İyi, iyi, iyi!

Genellikle avcıların sırtında görülen cinsten bir ceket giymişti, ayağında kıpkırmızı ve uzun çizmeler vardı. Başı saçının inatçı ve havaya dikilmiş haliyle kapkara ve ışıltılı bir maske gibi duruyordu. Yüzü kusursuz ve boynu bir bina sütunu kadar kalındı.

— Hepimiz Paskalya vortusuna bekliyoruz seni.

— Geleceğim, dedi Clara.

— Portakaldan yine kürekler dolusu para kazandık. Payına çok para düşecek, emin ol.

— İyi haber!

Vittorio yanağını kaşıdı, bir süre kararsız gibi düşündü, bacaklarını öne doğru uzattı ve mırıldandı:

— Bu günlerde şöyle bir yolculuğa çıksan fena olmayacak, ne dersin?

— Neden söylüyorsun bunu? diye sordu Clara, heyecanlanmıştı.

— Bilmem! Şöyle bir gezinti canım! Biraz para harcardın.

— Canım bir yere gitmek istemiyor, dedi Clara, sigarasını yakan kardeşine dikkatle bakıyordu.

Rengi birdenbire solmuştu. Pietro gelmişti aklına. O gece Valerio'nun anlattıklarını pek inandırıcı bulmamıştı, kardeşinin sözleri de tuz biber oluyordu şimdi, tedirginliği artmıştı.

— Yolculuğa çıkmamı neden istiyorsun?

— İnan ki, işim başımdan aşkın olmasa, şöyle çıkar Yunanistan'a kadar uzanırdım. Çok istiyorum Yunanistan'ı görmeyi. Hem bu barış günlerinden yararlanmalıyız. Savaş gelince ...

— Savaş mı? dedi Clara, huzuru kaçmıştı. Savaşı nerden çıkarıyorsun şimdi?

— Dur hele, aslında savaş filan istediğim yok benim. Fakat fikrimi sormazlar ki, ne düşünüyorsun demezler! Geçen gün, tank birliğinde benimle beraber olan bir arkadaşa rastladım. Anlattığına bakılırsa, çok konforlu tanklar yapılıyormuş şimdi. Vagon-salon gibi şeyler. Sahici vagon-salonları tercih ettiğimi söyledim ona. İnan bana, vaktimiz sayılı, turizme ayıracak sadece birkaç yılımız var. Sonra gırtlağımıza yapışıverecekler! Bak, meselâ Along körfezini görebilmeyi çok isterim! Çocukluktan kalma bir tutku. Öyle değil mi?

Sinirli sinirli güldü, ayağa kalktı.

— Neyse, bırakalım bunu. Dinle Clara. Burada sıkıldığını hissediyorum. Suratın allak bullaktı geldiğimde. Feciydi!

— Bir şeyim yok aslında. Biraz yorgunum.

— Evet, neyse... Ağzının tadı bozulursa haber sal, güvenebilirsin bana. Hep yanındayım, tamam mı?

— Biliyorum bunu.

— Ne olursa olsun, sana yardım etmeye hazırım.

— Biliyorum. İyi yürekli bir kardeşsin sen, dedi. Belirsiz ve kederli bir gülümseme belirlenmişti dudaklarında. Şimdilik her şey yolunda, merak etme.

— Sahi mi?

— Elbette.

Sigarasından derin bir nefes aldı Vittorio.

— İyi öyleyse. Şehire inip biraz alışveriş yapmak zorundayım. Öğle yemeğini başbaşa yiyeceğiz, değil mi?

— Tabiî, beraber yiyeceğiz.

— Hadi, yemekte görüşürüz.

Vittorio çıkar çıkmaz Clara odasına kapandı. İçinden doya doya ağlamak geliyordu.

Valerio her Perşembe yaptığı gibi, yine Kimsesizler Yurdundaki hastaları görmeye gelmişti. Revirin koridorundaydı, yanında rahibe Maria-Maddalena vardı. Kadının gözleri kanlı, rengi soluktu.

— Başımız Rosa'yla dertte yine, doktor, dedi.

— Rosa mı? Yeniden başladı demek?

— Evet, doktor. Rahibe Josefa, bahçenin dip köşesinde, Azize mağarasının yanında buldu onu. Bilek damarlarını kesmiş. Kan içinde imiş, baygın getirdiler. Kış bahçesinden aldığı bir bahçıvan makasıyle yapmış bu işi.

— Görelim öyleyse.

Söz konusu olan Tunus'ta doğmuş bir İtalyan kızıydı. 1942'de âşığına kavuşabilmek için kendini Sardunya'ya sürdürmüştü. Oysa ölmüştü sevdiği adam, müttefik uçaklarının saldırısına uğrayarak batan bir gemideydi. İlk kez o zaman umutsuzluğa kapılmıştı Rosa, ilk kez o zaman kendini öldürmeye niyetlenmişti. Nasılsa kurtulmuş, sonra içmeye başlamış, hayli süründükten sonra Kimsesizler Yurduna kapılanmıştı. Bir sabah rahibeler bahçede boylu boyunca yatarken buldular onu, iki ayağı birden kırılmıştı. Kendini pencereden aşağıya atmıştı. Yaşadığı çileli hayat aklını başından almıştı, zaten günün büyük kısmının hayalî dostlara sevdiği adamla beraber yaşadığı hayalî mutluluğu anlatmakla geçiriyordu. Ufacık demir karyolada yatıyordu şimdi, doktorla hemşireye donuk gözlerle baktı, ikisine de selâm vermedi. Valerio sargıları çözüp, bileğindeki yaraları kontrol ederken bile gözünü kırpmadı. Yaralar derindi. Belli ki makası öfkeyle, hınçla etine batırmıştı.

Otuz, otuzbeş yaşlarında bir kadındı Rosa, yüzü kemikli, benzi soluktu. Kupkuru dudakları, vücudunu saran ateş yüzünden yer yer çatlamıştı. İpince bir ter birikmişti şakaklarında, parıldıyordu. Gözkapakları sarkmış, gözünün bebekleri ise donuklaşmıştı, tuhaf ve büyüleyici bir bakışı vardı insana.

Valerio doğruldu, hemşireye ne yapılması gerektiğini anlattı. Yatağın başından uzaklaşacağı sırada, masanın üzerindeki ufacık bir fotoğraf ilişti gözüne. Beyaz bir kartona yapıştırılmıştı bu resim. Bulanık ve belirsizdi. «Bir adam, milyonlarca adamın arasında bir adam. Ama bu kadın, günün birinde, bu adam uğruna hiç kuşkusuz öldürecek kendini» diye düşündü Valerio. Tek kelime söylemedi, hemen öbür hastaya yöneldi. Tam bir düzine hastayı dolaştı o gün, aralarında annesi tarafından sokağa terkedilen küçük bir sıtmalı kız da vardı. Salondan çıkmadan geri döndü Valerio, Rosa'ya yaklaştı.

— Birşey mi söyleyecektiniz ona? dedi hemşire, telâşlanmıştı. Valerio'nun cevap vermediğini görünce Rosa'ya döndü:

— Rosa, dinlesene! Doktor seninle konuşmak mak istiyor!

Fakat başını duvara çevirdi Rosa ve gözlerini yumdu.

Yurttan çıkınca Maden Şirketinin revirine uğradı Valerio. Gorzone'nin evine ancak onbire doğru yetişebildi. Daracık bulut kümelerinin arasından bol ışıklı ve keyifli güneş sızıyordu. Valerio arabasını Gorzone'nin, Salina'nın çıkışına yakın bir tepedeki villasına yanaştırdı. İncir ve portakal ağaçlarıyle dolu bahçeden bakınca, Cagliari yönünde

körfezin bir ucu görünüyordu, uzaktaki deniz kaktüsler ve kayalıklarla sarmaş dolaş olmuştu. Öbür tarafta, ovayı kaplayan toprakların üstünde gümüşlü bir sis tabakası geziniyordu. Uzaktaki denizin dalgaları zaman zaman ışıltılı şimşeklerle aydınlanıyor, bazen de suyun yüzüne çıkıyorlardı. Gorzone Valerio'yu mobilyaların tıka basa doldurulduğu bir odada karşıladı, semiz çiçeklerin süslediği saksılar dizilmişti pencereye ve bakınca deniz görünüyordu.

— Sizi tekrar görmek ne mutluluk, doktor. Bekliyordum. Şöyle oturun isterseniz. Hem sizi bekliyor, hem gazetelere göz atıyordum. Vişinski'nin beyanatını okudunuz mu?

— Bu sabah gazete okuyacak vaktim olmadı, dedi Valerio.

Pencereden içeriye vuran yoğun aydınlık gözleri alıyordu. Uzakta, ağır ağır ilerleyen bir şilep kapkara dumanlarını gök boşluğuna savuruyordu.

— Siyasî durum iyice gergin bugünlerde. Tehlikeli şekilde gergin, doktor. Hepimiz tehdit altındayız. Hepimiz!

Valerio aynı fikirde olduğunu anlatmak için usulca ve biraz isteksiz elini kaldırdı. Uluslararası durum ve siyasî gerginlik konusunda lafebeliği ile vakit öldürmek niyetinde değildi. Maden Şirketinin Palermo otelini almak istediğini Gorzone'ye bildirmek için gelmişti. Şirket bu binayı hastane haline getirmek istiyordu. Palermo savaş öncesinde kurulmuş bir gazinoydu. Almanlar orayı malzeme deposu olarak kullanmışlardı, daha sonra bina Amerikalıların eline geçmiş, Amerikalı havacıların dinlenme yeri olarak kullanılmıştı. Almanların şehri terk ettikleri gece kimliği bilinmeyen bir uçak tarafından

bombalandı. Binanın sol kanadı adamakıllı harap olmuştu. Başka bir bomba bahçeye düşmüş, fakat patlamamıştı. Bu yüzden bahçeye giriş çıkış yasaklanmış, çevresi telörgülerle kapatılmıştı, askerî temizlik ekiplerinin gelmesi bekleniyordu.

Gorzone bu eski gazino binasını yok pahasına ele geçirmişti. Üstelik savaş tazminatı ve onarım bedeli olarak Devlet'ten para sızdırmıştı, bol keseden verilen bu parayla zemin kattaki bar kısmını düzenlemişti, bu kısım Regina-Elena sokağına bakıyordu; Regina-Elena'nın sahil yolu ile kesiştiği noktadaydı. Bu gelişigüzel onarılmış binayı yüklü para karşılığında elden çıkarmaya bakıyordu. Maden Şirketinin teklifi pek açmamıştı onu, teklif üzerindeki konuşma kısa sürdü.

Geriye Sandro meselesi kalıyordu.

Valerio yine sabırla bekledi, Gorzone yeniden politik gevezeliklere kaptırmıştı kendini; Birleşmiş Milletler'deki son gelişmeler hakkında lafebeliği yapıyordu. Denizdeki gemi koyu dumanlar koyvermiyordu artık, gök boşluğu gittikçe aydınlanıyordu.

— Allahtan, diyordu Gorzone, Allahtan Amerikalıların elinde üstün atom silâhları var. Rusların ve Çinlilerin sayıca üstün insan gücünü etkisiz bırakabilirler.

Yan odada bayan Gorzone'nin cırtlak sesi geldi kulağına. Oda hizmetçisine emirler yağdırıyordu. «Dört hizmetçi var. Hayvan herif hiç bir şeyden mahrum kalmak taraflısı değil!» Bu esmer, kirpi saçlı, gözleri kan çanağını andıran çelimsiz adam, zenginliğini Müttefiklerin Napoli'ye girdikleri sırada tasarladığı ve başarıyla yürüttüğü bir sahtekârlığa borçluydu. Napoli'de önemli bir artist acentasının başındaydı o sırada. Gustav hattı ka-

bul edilip, İtalya ortadan ikiye bölününce, talih ona gülüverdi; elinde emprazaryoluğunu yaptığı müzisyen ve şarkıcılara dağıtılması gereken önemli miktarda para vardı. Oysa bu müzisyen ve şarkıcıların büyük çoğunluğu İtalya'nın kuzey kesiminde, ya da yabancı ülkelerdeydiler. Napoli hâlâ Alman bombardımanlarının tehdidi altındaydı, hayat ağırdı orada ve yaşamak güçtü.

Gorzone ailesini önüne katarak Sardunya'ya geçti. Sardunya rahat bir bölgeydi o devirde, Donier'lerin ve Junker 88 akınlarının ulaşamadığı bir yerdi. Olayların şaşkına çevirdiği zengin bir faşistin elinden az paraya uçsuz bucaksız bir malikâne satın aldı; herif şaşkındı, elinde avucunda ne varsa, biran önce satıp İspanya'ya kaçmayı tasarlıyordu.

Aradan zaman geçti, müzisyen ve şarkıcılara hakları olan parayı ödemek gerekti. Fakat Gorzone hazırlıklıydı. Aldığı topraklarda üretimi yeteri kadar geliştirmiş, en azılı alacaklılarla başedecek çapta servet kazanmıştı. Dişli olmayan alacaklılarını zaten umursamıyordu, adamına göre taktik kullanıyordu. Sözgelimi ünlü tenor Enzo Soldini. Buenos Aires'e sığınmıştı, hastalanmıştı üstelik. 1945 sonlarına doğru parasız kalınca Gorzone'ye başvurdu, 850.000 liret alacağını istedi. Oysa Gorzone kararlıydı, Soldini dava açabilecek parayı buluncaya, ya da İtalya'ya dönüp pazarlık masasına oturuncaya kadar borçlu kalacaktı. Ünlü orkestra şefi Ricardo Macchi'nin dul karısı üstüste mektup yağdırmıştı ona, mektupları cevapsız kalınca Torino'dan kalkıp Salina'ya gelmiş ve kocasının 700.000 liretlik alacağını istemişti. Fakat Macchi düzensiz bir adamdı, bu yüzden karısına alacaklı olduğunu ispata yarayacak evrak bırakmamıştı.

Gorzone için zavallı kadıncağızı geri yollamak çok kolay oldu. Kendisine yarayacak insanlara, ya da çıkarına uygun düşenlere dostça davranmayı, gönül almayı, hatta hizmet etmeyi çok iyi beceriyordu. Ünlü besteci Aldo Guardini, «Şu bizim gayretkeş Gorzone» diye yazmıştı onun için, aslında ondan nefret ediyordu bu adam, ama yeri gelince de kullanıyordu.

Boğucu bir mum kokusu yayılmıştı odaya. Piyanonun üzerindeki Mozart albümü açık duruyordu. Duvarda Cefirini'nin bir natürmortu asılıydı. Tek ayaklı ve yuvarlak masada ise Guardini'nin ona imzaladığı bir fotoğraf vardı, yeşil mürekkeple imzalamıştı resmini, yazısı kaba ve özentiliydi. Napoli'de ve Tunus'ta, «saygıdeğer üstadına» o pek düşkün olduğu için körpe oğlan çocuklarını bulup getiren adamdı Gorzone.

— Doktor, bir şey içersiniz herhalde? Vermut içersiniz meselâ?

— Teşekkür ederim, dedi Valerio. Sandro'nun durumunu konuşmaya geldim sizinle, bekçiniz Sandro'nun durumunu.

Gorzone kaşlarını çattı.

— Olur. Fakat bu bir kadeh içki almanıza engel değildir, umarım? Sık sık rastlaşamıyoruz! Ancak özel durumlarda görüşebiliyoruz! Ben ve karım, sizi daha sık görmekten mutluluk duyacağız, inanın. Ah unuttum tabiî, alkollü içki kullanmıyorsunuz siz. Sigara filan da içmiyorsunuz galiba! Sağlıkla ilgili olsa gerek. Ya da prensip meselesi yaptınız? Belki de yemin verdiniz, olmaz mı?

Kaba bir şekilde güldü. Valerio sıkılmıştı, cevap vermeyi gereksiz buldu, Milano'da yayınlanan bir sanat dergisini tenbel tenbel karıştırdı. Gorzone

el çırparak hizmetçiyi çağırdı:

— Vermut istiyorum! Portakal suyu da getir! dedi çelimsiz hizmetçiye.

Valerio kalktı, çorak toprakların ötesine, Salina şehrinin damlarına baktı. Belirsiz bir sis tabakasıyle örtülü gök boşluğundan yayılan sert ve beyaz ışıktan boz renkli tarlalara ve kayalıklara kederli bir suskunluk yayılıyordu. «On beş gün dinlenebilsem, Clara'yı taksam koluma, Trapani'ye gitsem!» dedi içinden, umutsuzdu. Geriye döndü. Oturduğu koltuktan onu dikkatle süzüyordu Gorzone, herifin kırmızıya çalan gözlerinde alaycı bir Valerio. Sandro meselesini bir çırpıda halletmek, içkileri getirmişti. Hizmetçi çıkar çıkmaz saldırdı fıkırdama sezdi. Kapı açıldı o sırada, hizmetçi kadın mutlka bir sonuca bağlamak kararındaydı.

— Sizin bekçinin karısı ağır hasta, dedi.

— Ağır mı dediniz?

— Evet. Hayatı tehlikede, ölebilir.

— Yazık. Bayağı güzel kızdı. Yani kocasıyle ilk tanıştığı günlerde, demek istiyorum. 45 yılının sonuydu galiba. Sevimli kızdı. Çok kaybetti, güzelliğini yitirdi âdeta. Çok mu şekerli?

— Öyle mi seversiniz?

— Portakal suyunuz şekerli mi olsun?

— Öyle olsun, diye mırıldandı Valerio, Gorzone'nin umursamaz tavrı onu çileden çıkarmıştı.

Valerio bu adamdan tiksiniyordu. Uçsuz bucaksız çiftliğinde çalıştırdığı bütün işçileri avucunun içine almıştı; ustaca bir faiz sistemine bağlamıştı hepsini, alabildiğine sömürüyordu. Valerio, Sandro'nun elinde gördüğü Luger tabancayı hatırlamasa Gorzone'ye sert davranacak, kestirip atıverecekti. Sandro yüzünden yapamadı bunu.

— Doktor, şunu içiverin hele! Benim bahçelerimin ürünü bu, benim portakallarımın suyu! Bir tadın bakalım ve fikrinizi söyleyin!

— Teşekkür ederim.

— İngiltere'ye satıyorum bunu. Orada mükemmel müşterilerim var doğrusu. Hani söz aramızda, şu İngilizler...

Kuru bir tavırla onun sözünü kesti Valerio:

— Bay Gorzone, ben Sandro için gelmiştim buraya!

Gorzone içerlemişti, yan yan baktı ona:

— Sahi, onu konuşacaktık sizinle. Demek bu delikanlı ile yakından ilgileniyorsunuz... Eh, öyleyse? Nedir mesele? Sigara içsem, içebilir miyim? Duman rahatsız etmiyor ya?

— Sandro bana, her an kapı dışarı atılmak tehdidi altında tutulduğunu söyledi,

Sert bir ifadeyle ve Gorzone'nin gözlerinin içine bakarak konuşmuştu.

— Biliyorsunuz doktor, bu cins işlerle uğraşan bir adamım var. Aslında Palermo'nun satışıyla bile onun uğraşması gerek.

— Sandro'yu kapı dışarı atmamasını, hiç olmazsa geciktirmesini söyleyemez misiniz adamınıza?

— Düşünelim, açıkça konuşmak gerekirse, Sandro kaç zamandır ihmal ediyordu işini, doğru dürüst çalışmıyordu, doktor. Üstelik karısı hasta değildi o sıralarda. Ondan hiç bir zaman hoşnut kalmadım. Başka bir bekçi tuttum kendime, adam yakında gelecek.

— Şimdi olağanüstü şartlar söz konusu. Sandro ve karısı böyle bir durumda nerede barınabilirler?

— Elbette... Dinleyin, öyleyse yerine gelen adamla konuşup anlaşsınlar, aralarında hallediversinler bu işi! Hay Allah! Ev koskocaman. İki güzel odası var. Mümkünü olan şey bu. Meseleyi temelden halledinceye kadar odaları paylaşıversinler.

Valerio, birdenbire müthiş yorgun hissetti kendini. Daha çok ruhun yorgunluğuydu bu, hissediyordu. Kalın bir camın gerisinden seyredermiş gibi bakıyordu Gorzone'ye; boyuna konuşuyordu adam, susmuyor ve bir eliyle göbeğini okşuyordu:

— Yerimi bakımsızlığa terkedemem tabiî, göz göre göre yapamam. Ayrıca yeni gelen adamı da sokakta bırakamam!

— Şu işlerinize bakan adamı vaktinde uyarabilir misiniz acaba? dedi Valerio, sesi boğuk ve keyifsizdi. Gorzone'nin kendisiyle dalga geçtiğine inanası geliyordu; beyninde öyle tuhaf bir şezgi yeşeriyordu, Gorzone ondaki bıkkınlığı anlamıştı sanki, anlamıştı da ondan böyle ters ve umursamaz bir tavır takınıyordu.

— Elbette. Hemen şimdi, gözünüzün önünde telefon edeceğim!

Valerio buna razı değildi, elini boşlukta gezdirerek anlatmaya çalıştı, ama Gorzone çoktan telefona yürümüş, numaraları çevirmeye başlamıştı bile.

— Yeni gelenle anlaşacak Sandro. Tanırım onu, esaslı çocuktur. Anlaşacaklar mutlaka.

— İnşallah, dedi Valerio, koltuğa iyice gömülmüştü. Sandro'yu unutmuş gibiydi, aklı başka şeylere doğru kayıyordu şimdi. Trapani yakınlarında, sahile yakın bir ev biliyordu, selvi ağaçlarının ortasına kurulu bir evdi bu ...

— Alo! Avukat Azzopardi'yi bağlayın, görüş-

mek istiyorum!

«Issız bir köşede olmalı bu ev, duvarları yosun bağlamalı ve yüksek olmalı, çepçevre sarmalı bahçeyi. Her tarafta sardunyalar boy vermeli. Yaz mevsimi bastırmadan onbeş günlüğüne kiralayabilirdi orasını. Clara'nın yanında tam onbeş gün...»

— Azzopardi dışarıya çıktı demek?

«Bu korsan ruhlu maskaranın ne miyavladığı birazdan anlaşılacak nasıl olsa. Çok adamı kafesledi şimdiye kadar. Hayvan, şimdi bana kazık atmaya niyetleniyor!», «...Clara'yla birlikte. Tam onbeş gün. Okumak. Hayaller kurmak. Sevişmek. Clara gelmek ister mutlaka.», «Angela kalıyor geriye. Dört aylık bir ayrılıktan sonra böyle çekip gitmek ve tek başıma kalmak isteyişime onu inandırmak çok zor. Besbelli, mümkünü yok!»

— Öyleyse kendisine hatırlatın, döner dönmez gelip mutlaka beni görsün. Evet, öğleden sonra Sandro'ya gitmeden ... Evet... Yeni bir bekçi yerleştirecekti.

«İpince parmaklar. Piyano çalıyor, ondan galiba. Şövalye yüzüğü som altından.» Valerio elini uzattı, portakal suyu dolu bardağı aldı, dalgın dalgın dudaklarına götürdü. Oysa Clara'nın yanında onbeş gün, gizlenmeden yüzmek gönlünce dolaşmak... «Aşk. Tanrı'nın bir nimetidir.», «Sevmeyi bilenler, ölmeyi de bilecekler, Tanrı da onlara acıyacak...» Milano'da yayınlanan sanat dergisini tekrar eline almıştı Valerio, usulca karıştırıyordu; dergideki gravürlerin altında yazılıydı bu sözler. Gorzone telefonu kapatmıştı.

— Görüyorsunuz ya, ne zaman insanlığıma seslenilse zararlı çıkılmaz!

Sesinin tonu alabildiğine öfkelendirdi Vale-

rio'yu, âdeta çileden çıkardı. Dergiyi kapatıp Gorzone'ye baktı:

— İnsanlığınız beni cevapsız bıraksaydı, kendinizi iyi korumanızı öğütleyecektim!

Fakat pişman oldu, soğukkanlı davranamayışına hayıflandı. Gorzone ayağa fırlamıştı, rengi uçmuştu, dudakları titriyordu.

— Ne demek yani? Tehdit mi! Ölümle mi tehdit ediliyorum? Üstelik burada! Evimde!

Vahşî bir nefret ifadesiyle baktı doktora:

— Umarım, o canavarın aracılığını yapmıyorsunuzdur! Böylesine inanmayı çok isterim! İğrenç şey bunlar, hepsi iğrenç! Hoşgörüyle davranmam isteniyor, sonra... Fakat, sanıldığı gibi olmayacak! Sahiden o mu görevlendirdi sizi? Bana onun adına ültimatom veriyorsunuz demek!

— Ültimatom ve tehdit söz konusu değil. Derdimi kötü anlattım galiba. Sandro bir şey söylemedi bana! Benimki kişisel bir şey, kendiliğimden uyardım sizi! Karısının hastalığı yüzünden delice bir umutsuzluğun pençesinde kıvranıyor! Sinirleri patlamak üzere! Onu çılgınlığa sürüklememek, sanıyorum, hem akıllıca, hem insanca bir davranış olacak!

Gorzone bir süre sustu. «Guardini ince ve zevkli bir adam bilinirdi, acaba nasıl katlandı bu maskaraya?» diye düşündü Valerio.

— O kadar rezil ki bu herif, diye ansızın söze girdi Gorzone, karısının durumunu bildiğim için onu kapı dışarı atmak aklımdan geçmedi. Bunu düşünsem kanunlara başvurur, dilediğimi elde ederdim. Kanunların gözü kördür. Karar verirken katı ve amansız olmayayım diye beni uyarmak, sadece uyarmak yeterliydi. O ölçüde insafsız olabileceği-

me, barbarca davranabileceğime siz nasıl inandınız, doktor? Şimdiki davranışınız beni adamakıllı kırdı, gerçekten yaraladı.

— Özür diliyorum öyleyse, dedi Valerio, soğuk soğuk bakıyordu ona.

— Önüne gelen kötülüğümden dem vurur, dedi Gorzone, bunalmış gibiydi. Fakat doktor, hiç olmazsa siz, benim böyle bir vahşet gösterisine girişmeyeceğimi pekâlâ hesalayabilirdiniz!

Çabuk çabuk konuşuyordu, yapmacıksız bir heyecan vardı sesinde, odanın içinde bir baştan öbürüne yürüyor, sinirli adımlarla geziniyordu. Ansızın durdu.

— Ama yine de, diyerek Valerio'ya döndü, parmağını sertçe sallayarak ekledi; kanun benden yana, istersem uygulatırım kanunları, hiç bir şeyi umursamam ve uygulatırım.

— Hayır, diyerek ayağa kalktı Valerio, gitmeye hazırlanıyordu.

— Ne demek «hayır»?

— Şu demek; gerekli görürsem müdahale eder, hastanın yerinden oynatılmaması gerektiğini söyler, size engel olurum.

Sakin bir tavırla ve paltosunun düğmelerini ilikleyerek konuştu.

— Demek öyle? diye homurdandı Gorzone. Ve gözlerine götürdü elini, usul usul alnını ovaladı, parmaklarının ucuyla kirpiklerini kaşıdı sonra.

Valerio'nun sinirleri gergindi. Ama her şeye rağmen kendini tutamayıp öfkelendiğini, asıl önemlisi öfkesini açığa vurduğu için kendisine kızıyordu. «Bu pis herifi hırpalamak ve azdırmakla budalalık ettim. N'oldu birdenbire bana? Küçücük bir mesele oysa, herifi pelte gibi yumuşatabilirdim istesem.»

Gorzone'nin korkusunu yenmeye çabaladığını hissediyordu «Fazla yağlı bu herif. Sofrada kendine dikkat etmeli», dedi içinden. Biran önce çıkıp gitmek istiyor, oradan uzaklaşmaya can atıyordu. Pencerenin gerisinde belirsiz bir rüzgâr peydahlanmıştı, incir ağacının dalını hafiften sarsıyordu.

— Durduk yerde tatsızlık çıkarmak saçmalık olur! Hem yoksul, çaresiz insanlar bunlar, uğraşmamak gerek. İyisi mi durumu size anlatayım, dedim. Kadının ağır hasta olduğunu bilmiyorsunuz, sanıyordum.

Rahatlığına kendisi de şaşmıştı. Gorzone'nin cevabını beklemedi. «Bu herifin arkadaşı filan yok anlaşılan. Üstelik buna aldırdığı da yok. Kendisine göre yontuyor hayatı, tadını böyle çıkarıyor. Otuzbir çeker gibi.»

— Bilemem ki, nerden haberim olacak? diyordu Gorzone. Üç aydır oraya adımımı atmadım!

— Anlıyorum, dedi Valerio ve kapıya yürüdü. Sonra usulca geriye döndü:

— Anlıyorum, diye üsteledi.

Onu dışarıya sürükleyen şeyin ne olduğunu anlamıştı; pencereden seyrettiği denizdi bu; boğucu ışık salkımlarının altında âdeta bembeyazdı. Pençesinden kaçıp kurtulmak olanaksızdı. Beynindeki bütün hayaller güneşin etkisiyle çarçabuk eriyor, tel tel olup dağılıyorlardı. Bu mevsimde Sicilya... Clara'nın yanında. Ürkek, kaçmaya hazırlanan, tuhaf bir haksızlık duygusu ansızın yüreğini sarıverdi, peşisıra yürüyen Gorzone'yi küçümseyen bakışlarıyle süzdü.

— Sandro'ya anlatacağım konuştuklarımızı, dedi kapıda.

Ev halkından biri bildik bir Sardunya türküsü

tutturmuştu, türküyü takmıştı dilinin ucuna, evire çevire söylüyordu. «Otuzbeşime geldin dostum. Artık acele etmek gerekiyor.»

Acelesinden Gorzone'nin elini sıkmayı bile unuttu. Oysa Gorzone'yi kasıtlı olarak sindirmeyi, bu şekilde horlamayı hiç getirmemişti aklına. Türkü aklını başından almıştı sanki, nedense hep böyle oluyordu, bu türküyü işitince resmen tuhaflaşıveriyordu. Hep telâşa kapılıyordu türkü yüzünden. Yine de kapının eşiğinde duraklamaktan kendini alamadı:

— Teşekkür ederim, hem sizi üzdüğüm için ayrıca özür dilliyorum, dedi, ciddî görünüyordu.

— Güle güle doktor, diye cevap verdi Gorzone, suratı asıktı hâlâ.

— Hoşça kalın.

Hemen dışarıya fırlamış, orada rahat hissetmişti kendini. «Clara beni düşünüyor galiba», dedi içinden. Ve birdenbire dayanılmaz bir atılımla onun yanında olmak istedi. Hiç olmazsa sesini işitebilse. Otomobiline bindi, motoru çalıştırdı. Gorzone'nin merdiven başında ayakta durduğunu, dikkatle kendisini kolladığını farketti, suratındaki ekşilik henüz kaybolmamıştı.

Cagliari yolunda on dakikalık bir koşudan sonra, Sanro'nun kulübesine uzanan patikaya daldı. Derin yarıklarla bölünmüştü bu yol, yavaşlamak ve arabayı ikinci vitese almak zorunluğunu duydu. Sıcaktan bunalıyordu. Sağında ve solunda çıplak tepeciklerin üzerinde tek tük zeytin ağaçları görülüyordu; çiçeksiz ve çıplak ağaçlardı bunlar, dalları dokunaklı kıvrımlarla gökyüzüne çevrilmişti. Sonra ökaliptüs kümeleri belirdi. Gorzone'nin çiftliği işte bu noktadan başlıyordu. Valerio o güne kadar

hiç bağımsız kalamadığı duygusuna kapıldı; onun adına hep başkaları karar vermiş, hep başkaları yönetmişlerdi onu. Bir bakıma hayatını çalmışlardı, zorla boyun eğdirmişlerdi ona. Aslında anlamsız, bulanık bir düşünceydi bu; kesin hatlarla belirlenmemişti kafasında, ama yine de bütün kısalığına rağmen azgın yırtılışlarla, isyanlarla doldurdu yüreğini. Saatine baktı. Vakit öğleye yaklaşıyordu. İçinde bir ses, ona daha yakın, daha yürekten bir ses Gorzone'nin gururunu kırmakla iyi etmediğini söylüyordu. Sertçe frene bastı. Sandro'nun kulübesi önündeydi. Kısa bir an köpeğin havlamasını bekledi. Ses çıkmadı oysa. Kulübede yoğun bir sessizlik hüküm sürüyordu, perdeler kapalıydı. Oysa birkaç ay önce bu evin mutlu bir görünüşü olmalıydı.

İçeriye girdi. Magda'nın başucuna oturmuştu Sandro, derin bir hayale dalmış gibiydi. Magda kendinden geçmiş, uyuyordu. Yarı karanlıkta Sandro'nun zayıf çehresi aydınlık bir leke gibi. Valerio usulca yürüdü, yatağın başına geldi. Sandro ancak o zaman, oturduğu yerden kalkmadan başını çevirip ona baktı. Doktoru karşısında bulduğuna şaşırmıştı, neden sonra doğruldu ve içini çekti.

Odaya eter kokusu sinmişti. Hemşire aşı yapmaya gelmiş olmalı. Valerio hastaya eğildi. Magda'yı iyice muayene ettikten sonra öbür odaya geçti, Sandro onun peşisıra yürüdü. Yüzünün dalgın, ilk bakışta düşmanca görünen ifadesi daha kaybolmamıştı.

— Gorzone'nin yanındaydım. Senin yerine gelen bekçi öğleden sonra burada olacak, sanıyorum. Bilemedin yarın çıkar gelir. O da burada kalacak. Şimdilik paylaşacaksınız burayı, ortaklaşa oturacaksınız. Daha fazlasına razı edemedim Gorzone'yi.

Yeni gelen fena bir adam değilmiş. Bir bakıma yalnız kalmayacaksın, doğrusunu istersen buna sevindim.

— Kimseyi istemiyorum burada! dedi Sandro.

— Ya buna razı olmak gerekiyordu, ya da atılmayı göze almak. Elimden geleni yaptım. Anlamalısın...

— Kimse gelmesin buraya, dedi Sandro, sesinin tonu alabildiğine sert, doktora dik dik bakan gözleri çakmak çakmak ve öfkeliydi.

— Budalalık etme. Magda'yı düşün. Söz konusu olmaya...

— Kimseyi istemiyorum! diye homurdandı Sandro, doktora sırtını döndü ve karısının yattığı odaya yöneldi. Valerio yetişti, omzundan yakaladı, çevirdi onu:

— Budalalık etmeyeceğine söz ver bana, tamam mı?

Sandro dilini kuruyan dudaklarında gezdirdi. Bir Valerio'ya, bir Magda'ya baktı. Uzun bir süre devam etti bu sessizlik. Valerio kolundan sımsıkı kavramıştı onu. Gömleğin altında taş gibi katılaşan pazusunun ürpertilerini parmaklarının ucunda hissediyordu. «Bu serseri sonunda bir kurşun sıkacak kafasına!» dedi içinden.

— Peki, dediğin gibi olsun, dedi Sandro, sesi yılgın ve kasvetliydi.

Valerio onun kolunu bıraktı. Balıkhanenin düdüğü öğle vaktini haber veriyordu artık. «Tekrar geleceğim», dedi Valerio. Luger tabancayı isteyecekti ondan. Tabancayı bırakmaması gerektiğini biliyordu. Fakat bugünlük bu kadarla yetinmenin daha yerinde olacağını düşündü.

— Karınızdan mektup var, diye seslendi, mer-

diven başından Delfina. Masanın üstüne bıraktım!

Valerio yemek salonuna geçti. Angela'ya nasıl olup da hâlâ üçbeş satırlık bir mektup yazamadığına hayıflanıyordu. Karısından gelen mektubu aldı, açmadan önce bir süre durdu ve gün boyunca yaptığı işleri şöyle bir sıraya koydu. «Düşkünler Yurduna gitmeden önce üçbeş satır karalayabilirdim pekâlâ.» Sinirli hareketlerle dudaklarını ısırdı, «Pis meslek bizimki, insan kendine zaman ayıramıyor ki...», fakat bu bahane tembelliğini bağışlatmaya yeterli değildi, bunu kendisi de biliyordu.

Ardına kadar açık duran pencereden içeriye güneş vurmuştu, yeşil yaprakların ve dal kümelerinin ötesinde Clara'nın evini, daha doğrusu damının bir ucunu rahatça görebiliyordu. Beyninin belirli bir kesiminde hep şu ses yankılanıyordu nedense: «Clara, sevdiğim.» Zarfı yırttı. Angela uzun zamandır ondan haber alamamaktan yakınıyordu. Biraz tedirgindi: «Biliyorum, işin başından aşkın. Sadece kendi hayatını yaşayan bir insan değilsin. Hep başkalarını düşünür, kendini onlara adarsın. Ama biraz da beni düşün. Çabuk, upuzun bir mektup yaz bana. Her dakikayı yalnızca senin için yaşıyorum...»

— Yemeğinizi getireyim mi? dedi Delfina. Boğuk, madenî bir sesi vardı.

— Zahmet olacak, diye cevap verdi Valerio.

Mektubun iki satırını yeniden okudu. «Çabuk, upuzun bir mektup yaz bana. Her dakikayı yalnızca senin için yaşıyorum...»

— Zavallı çocuk, diye söylendi.

«Babamın tasarılarıyle hiç üzmedim seni, durduk yerde kafanı şişirmedim. Senin yanında oldukça her zaman ve her yerde iyiyim, mutluyum. Fakat babam haklı, öyle sanıyorum. Orada, o dipsiz ku-

yudan farksız şehirde kalmamalısın artık. Ömrün boyunca bir taşra doktoru olarak çile dolduramazsın. Daha iyisine, daha güzeline lâyıksın sen...»

— Yemeğiniz hazır!

— Geliyorum.

«Babam Via Chiaia'da nefis bir daire buldu, Akvaryum'un tam karşısına düşüyor. Döner dönmez katın sahibine kesin bir cevap vermesi gerekiyor. Kabul edersen, inan ki mükemmel bir şey olacak! Yerleşmemiz için gerekli her şeyi babam bulacak, bütün masraflarımızı karşılayacak...»

— Bayan iyi şeyler yazıyor galiba? dedi Delfina, soğuk bir incelik ve saygı havası okunuyordu yüzünde.

— Çok iyi şeyler, evet.

— Yakında dönecek mi buraya?

— Evet, yakında. Kimse uğramadı mı?

— Ah, komiser Fasaro geldi. Ona verilmek üzere bir kâğıt bırakmıştınız ya...

— Kendisi mi geldi?

— Evet.

— Ooo, iyi öyleyse.

Delfina mutfağa döndü. «Kabul edersen, inan ki sevgilim, mükemmel bir şey olacak!» Onu daha önce de huysuzlaştıran o umut kırıcı ve karanlık tedirginlik gelip yeniden yakasına yapışmıştı. Kurşun renkli bir denizin yüzünden ölümlü bulut kümeleri birikiyor, ansızın hareketleniyordu, oysa Valerio ıssız bir geminin içine kapatılmıştı.

Sofraya oturdu, ama Angela'nın sözlerini bir türlü unutamıyordu; «Kabul edersen, inan ki sevgilim, mükemmel bir şey olacak!» Kafasının içinde hep bu sözü yuvarlıyordu. Hem neden gitmesin Napoli'ye? Clara gelmeyi kabul ederse her şey yo-

luna girebilirdi! Napoli gibi büyük bir şehirde insan daha bağımsız, daha rahat yaşayabilir!

Çözüm yolunu bulduğuna inandırmıştı kendini, şimdi güvenli ve huzurluydu. Salina'da hep gizlenmek, hep korkulu günler yaşamak zorundaydı. Clara ile ilişkisini sadece Fasaro bilmiyordu?.. Angela günün birinde her şeyi öğrenecekti nasıl olsa. İş Clara'nın tutumuna bağlıydı artık. Napoli'ye gelecek miydi? Geceyi beklemeyecek, şimdi konuşmaya gidecekti onunla! Atıştırırken bir yandan hayal gücünü zorluyor, bütün engelleri mucize kokan bir kolaylıkla aşıyordu, mutluluk ışıltılı bir çiçek gibi görünüyordu ona. «Clara ve ben, çocuk sahibi olabiliriz pekâlâ.» O sırada Delfina geldi yanına, dışarda bir kadının kendisini görmek istediğini söyledi:

— Şöyle rahat bir yemek yüzü bile göstermeyecekler bana, diye homurdandı Valerio. Fakat yine de aldırmazlık edemedi, peçetesini iskemleye bırakarak doğruldu.

Camelia Linardi'ydi gelen. Eskiden tanıyordu onu. Bir marangoz ustasıyle evliydi. Kaynanasıyle birlikte yaşıyordu ve kaynanasını şamar oğlanı gibi kullanıyordu. Hayvan gibi çalıştırıyordu kadını, boyuna tartaklıyor, samanlıkta yatmaya zorluyordu. Kocası günün her saatinde kör kütük sarhoş dolaştığından ona karışacak halde değildi.

— Ne oldu, yine ne var? dedi Valerio.

— Hasta olan ben değilim. Roberto hasta, dedi Camelia, dişi bir kurdu andırıyordu, sık ve simsiyah saçları vardı.

— Ne olacak peki?

— Birkaç gündür hep kusuyor, doktor. Düzeleceğine kötülüyor. Adamakıllı zayıf. Halsiz. Kalka-

madı bu sabah, işe gidemedi. Hep kusuyor.

— Kan mı tükürüyor?

— Evet.

— Yine orada, Kızıl Tepe'de mi oturuyorsunuz?

— Evet. Bu sabah ayağa kalkamadı. Bembeyazdı, pelte gibi.

— Kalkıp işe gitseydi haber vermeyecektiniz bana, öyle değil mi?

Kadın doktorun sorusundaki ısırıcı ifadeyi anlamamıştı.

— Allah bilir ya, dedi.

— Birazdan gelir, bakarım.

— Sağ taraftaki sonuncu evdeyiz.

— Peki.

Bir şey daha söylemek istiyordu Camelia, besbelli söyleyecekti. Doktor ondan önce davrandı, alaycı bir tavırla sordu:

— Başka ne var?

— Korkarım, kaynanam yaptı bu işi.

— Nasıl?

— Kaynanam... Bu işi o yaptı galiba.

— Ne demek istiyorsunuz, açıkça söyleyin?

— O pis moruk zehirledi kocamı.

— Öz oğlunu mu zehirledi yani?

— Elbette. O yapmıştır mutlaka!

— Bakalım, anlarız, diye homurdandı Valerio. Birazdan geleceğim.

Kadını kapıya kadar götürdü, bir ara Delfina'ya takıldı gözü, Delfina deminki konuşmayı gizlice dinlemişti ve doktora görünmemek için çarçabuk mutfağa dalmış, saklanmak istemişti.

Valerio yeniden sofraya oturdu. Çok geçmeden telefon çaldı. Küfrederek telefona yürüdü, ahizeyi

aldı. Madende görevli bir mühendis çıktı karşısına. İşçileri taşıyan bir araç devrilmiş, üç kişi yaralanmıştı. Acele gelmesi gerekiyordu.

— Hemen geliyorum, dedi.

— Nasıl olur, daha yemeğinizi bitirmediniz! diye arkasından seslendi Delfina, nerdeyse isyan edecekti.

Ona cevap vermedi Valerio, çabucak odasına geçti, çantasını alıp çıktı.

Kontak anahtarını çevirdi, ama motor bir süre tekledi, duracakmış gibi oldu, Valerio kalbi duracakmış gibi heyecanlandı. Ağır ağır meydanı geçti. Balıkçı tezgâhlarının, sebze ve meyve satıcılarının karargâh kurduğu tentelerin çevresinde hatırı sayılır bir kalabalık geziniyordu.

Dilenci çocuklar ısrarla kadınların önüne çıkıyor, kolay kolay peşlerini bırakmıyorlardı. Bir zaman sonra kalabalıktan kurtuldu Valerio, Regina-Elena'dan sıyrıldı, tepelere doğru uzaklaştı.

Yolda küçük Lydia'yı, Roberto'yu düşünüyordu. Ayrıca üç yere daha uğraması gerekiyordu. Yolun ortasından ilerlemekte ısrar eden bir at arabası onu iyice öfkelendirdi. Arabayı sollarken atları dehleyen köylüye Sardunya lehçesiyle küfrü bastı. Gök boşluğunda, çok yükseklerde bir kartal fır dönüyor, güneşin boğucu huzmeleri arasında bir görünüp bir kayboluyordu. «Angela'ya iki satır mektup yazmadım daha,» dedi içinden. Fakat Clara'yla konuşması gerekiyordu, onunla konuşur konuşmaz yazacaktı Angela'ya. Clara Napoli'ye gelmeyi kabul ederse iş kolayına girecek, güçlük kalmayacaktı ortada. Küf rengi bir dağ belirmişti önünde, kurak ve yer yer keskin uçurumlarla bölünen, güdük çalı kümeleriyle örtülü çorak bir dağ! Şu Sandro sersemlik

etmese bari! Budalalık edecekti sonunda, başını derde sokacaktı. Yaşamak bir zorunluluk olduğuna göre, neden mutlu yaşanmasın? Sandro sersemlik edecek. «Gorzone'nin üstüne varmakla iyi etmedim.» Şakaklarında ağır bir ezilmişlik hissediyordu, çelik bir çember sanki başını mengeneye almıştı, insafsızca sıkıştırıyordu. İçinde çözümleyemediği bir şey vardı ayrıca, motorun hızına eş bir hızla kaynıyordu. Tepenin başında adamlar gördü, yolunu gözlüyorlardı anlaşılan; kıpırtısız, kapkara gölgeler halinde onu bekleyen insanlar.

Akşamın sekizinde yağmur başladı. Keskin far ışıklarının aydınlığında parıldıyordu. Valerio silecekleri çalıştırdı.

Palermo otelinin bulunduğu köşeyi dönmek amacıyle yavaşladı. Komiser Fasaro içerde, bilârdo oynuyordu, her zamanki gibi şık ve özenliydi; bej gabardini sırtında, gri fötr şapkası yine başındaydı. Valerio bir süre sonra evine ulaştı. Otomobili garaja çekti, frene basarak farları söndürdü. Bir an, elleri direksiyonda, yeni satın aldığı yeri seyreden bir adam dikkatiyle çevresini kolladı. «*Benzina Mobilgas, superiore, Socony Vacuum Italiana...*» İçini çekti. Uzun, upuzun bir yolculuktan dönmüştü, kendini alabildiğine yorgun hissediyordu; evine kavuşmaktan duyduğu bir rahatlık vardı yüreğinde, dünya ile olan bütün bağlarını koparmıştı şimdi. Kafasının içinde çeşitli insan çehreleri şekillendi; revirdeki daracık döşeklerde kıvranan yaralı maden işçilerinin terli yüzleri; Düşkünler Yurdu'ndaki intiharı denemiş genç kadının çehresi belirdi sonra ve küçük Lydia'nın çehresi... «Canımı acıttı! Ah, çok acıttı canımı...» Sonra Roberto'nun ve «Doktor, kaynanam zehirledi onu! Yemin ederim ki o zehirledi!»

diye homurdanarak kaynanasını suçlayan Roberto'nun karısı çıktı karşısına. Ve Sandro çıktı sonunda.

— Tatsız bir gün, diye mırıldandı, vites koluna bir şaplak indirdi.

Üstelik kargaşa bitmemişti. Biten hiçbir şey yoktu. Gidip Magda'yı görecekti. Otomobilden çıktı. Ensesini kaşıdı, eve girdi.

Her gece yaptığı şeyi tekrarlaması gerekiyordu; Delfina'yı gece evde kaldığına inandırmak için yatağı bozmak, örtüleri buruşturmak, mutfağı ekmek kırıntılarıyle kirletmek, sözün kısası hizmetçi kadını aldatacak her sahtekârlığı yapmak zorundaydı. Geceleri yemek yemediğini, uykusuzluk çekmemek için böyle davrandığını, sandviçlerle yetindiğini söylemişti kadına. Asıl zor olan, yatağa yalansız bir karışıklık kazandırabilmekti. Delfina kanıyor muydu acaba? Ufacık kurnaz gözlerinde bazen öyle hinoğluhin parıltılar okunuyordu ki, Valerio bayağı kuşkuya kapılıyordu.

Clara bekliyordu yine. Clara'yı yıllardır görmememiş gibiydi Valerio. Odasına indi. Yağmur camlarda tıkırdıyordu. Angela'nın yolladığı mektuplar masanın üstündeydi, Valerio dokunmadı onlara, sadece dalgın gözlerle seyretti. Gün boyunca Angela'yı defalarca anımsamıştı. Ne yalan söylemeli, Angela'yı içinden söküp atamamıştı. Karısının yumuşaklığını, kendisine gösterdiği sevecenlik dolu yakınlığı seviyordu. Angela yüreğinin bir köşesinde yaşıyordu, ancak acılı bir yırtılışla söküp atabilirdi onu. Angela'sız bütün yaşamı altüst olacak, dengesini kaybedecekti. Bazen Angela'nın Clara'yla olan ilişkisini duyunca çekeceği acıyı düşünüyor ve içi burkuluyordu, yüreği madendeki patlamaları andıran darbelerle hopluyordu. Düpedüz korkuyordu.

«Clara Napoli'ye gelirim derse, Angela'ya cevap vermek kolay!». Yorgunluk, yaşlılık ve yapışkan bir sessizlikle yayılıyordu gövdesine; kollarını ve omuzlarını hızla çökertiyordu. Bir tıp dergisinin kapağında gezinen sinek gözüne ilişti; önce havada, lambanın ışığında dolanmış, sonra derginin üzerine konmuştu. Kısa ve tüylü antenleri vardı, upuzun ve çöp inceliğindeki bacakları titrekti. Ansızın havalandı sinek. Valerio dergiyi eline aldı. Altı ay önce yayınlanmış bir dergi. O sayıda Sardunya'lı köylülerin cenaze törenleri ve ölü gömme gelenekleri hakkında bir yazısı çıkmıştı. Angela'ya acı çektirmek, onu boğazlayıp öldürmek gibi bir şeydi aslında. Sırtında yırtıcı bir pençenin sızısını hissetti. Sardunya'lı köylülerin ölü gömme usulleri... Dergiyi çöp sepetine attı. Gorzone'nin evinde duyduğu o boğuntulu tedirginlik yeniden çökmüştü üstüne; bu kez usulca girmişti, Valerio dengesini kaybetmişti yine. Telâşla odasına fırladı, demin bozduğu yatağa ve örtülere tekrar baktı. Her sabah, Clara'nın evinden dönerken pijamasını da getiriyor ve banyoda bırakıyordu. Delfina hiç kuşkulanmıyor muydu acaba? Bu sefil oyuna bakarak kahkahalarla gülüyordu belki? Valerio nasıl bilebilir bunu?.. Tekrar aşağıya, odasına indi. Onun kesilmiş resimleri birleştirerek oynadığı bir oyundu mutluluk, Angela ve Clara bu mutluluğun vazgeçilmez parçalarıydı. Yaptığı bu karşılaştırma yavan geldi ona, sinirleri daha çok gerildi. «Angela her şeyi öğrenecek günün birinde.» Çemberin gittikçe daraldığını ve kendisini kıskaç içine aldığını farkediyordu. «Canımı acıttı. Ah, çok acıttı canımı!» Lambayı söndürdü. Kapıyı sertçe vurdu, koridora çıktı. Aşağıdan birisi sesleniyordu. Gittikçe büyüyen bir şaşkınlıkla kulak verdi; Piet-

ro'nun sesini tanıdı:

— Sen misin yine?

— Özür dilerim!

— Çabuk gir. Ne bu, adamakıllı ıslanmışsın!

— Müthiş yağmur var, inanılır gibi değil!

Pietro üstünü başını silkeledi, kasketini çıkardı, havada salladı. Belirsiz şekilde soluyordu, ağzından tutam tutam buhar fışkırıyordu.

— Ne var? dedi Valerio, sabırsızdı. Yine Sandro gönderdi seni, öyle mi?

— Tamam. Dosdoğru. Bende kalıyor şimdi. Magda da var yanında.

— Ne anlatıyorsun sen?

Çalışma odasına sürükledi Pietro'yu, omuzlarından çekerek götürüyordu. Pietro soluyarak onun peşisıra yürüdü. Birkaç saniye, şaşkın şaşkın Valerio'nun telâşlı çehresine bakarak bekledi; Valerio'nun gözleri öfkeden iyice kısılmıştı.

— Konuşsana, ne bekliyorsun?

— Dur doktor, anlatayım. Saat beşte Sandro'ya uğradım. İhtiyacı var mı, diye soracaktım. Kapının önünde bir kamyonet duruyordu. Kendi kendime, «Bir bokluk var galiba,» dedim. İçerde Sandro ile yeni gelen bekçi dalaşıp duruyorlardı. İglesias köylüsüydü yeni gelen, karısını ve dört çocuğunu yanında getirmişti. Sandro adamı eve sokmak istemiyordu. Fakat öbürü, çoluk çocuğu getirdiği için dikleniyor, boyun eğmiyordu. Suçu yoktu ki! O da hepimiz gibi, zavallı bir köpek! İglesias'da her şeyi yüzüstü bırakmış, buralara çıkıp gelmişti. Bütün gün yol sürmüş, yorgunluktan anası gevremişti üstelik, gitmek istemiyor, karısı ve çocuklarıyla birlikte orada yerleşmek istiyordu. «Nereye gideyim! Nereye gideyim!» deyip duruyordu. Birbirlerine gi-

receklerdi ben olmasam, anladım durumu. Hem bilirsiniz, Afrika'dan tanıyorsunuz Sandro'yu, yumruğu sıkıdır. Benim eve gelmesini teklif ettim o zaman, iki odalıdır benim ev. Ablamın yanında kalabileceğimi söyledim. İglesias köylüsü dayattı, orada kalmak istiyordu. Çocuklar ağlaşıyordu. İş berbattı doğrusu, Sandro bembeyaz kesilmişti, kanın damlası kalmamıştı yüzünde, yumruklarını sıkıp duruyordu. Neyse ki Magda onu yanına çağırdı. Bir süre konuştular, Sandro benim eve gelmeyi kabul etti.

Pietro sustu, tükürdüğünü arar gibi komik bir tavırla çenesini oynattı. Heyecanlı görünüyordu, paltosu ıslak yün kokuyordu.

— Sonra kamyonete koyduk Magda'yı, benim eve taşıdık.

— Olamaz!

— Oldu bile. Karar vermek zorundaydık. Magda gitmek istiyordu, kalmam diye tutturmuştu. Örtülere sardık onu, bir şilteye güzelce yatırdık. Eve kadar ben sürdüm kamyoneti, usul usul sürdüm. Sonra kızkardeşimi yardıma çağırdım.

— Akılsızlığın böylesi! diye homurdandı Valerio.

— Evet ama, ya böyle olacaktı, ya da iki sersem birbirlerini boğazlayacaklardı, üstelik Sandro yumrukla yetinmeyecekti. Adamla dolap arasında mekik dokuyordu, biliyorsunuz dolapta saklıyor tabancasını. Yarın kalan eşyayı da taşıyacağım.

— Magda nasıl?

— İyiydi. Cesur kız!

— Gidip ona bakayım!

Öfkeli bir ifade vardı Valerio'nun çehresinde, çantasını hazırlıyordu.

— Magda kurtulacak mı, doktor?

— Bırak şimdi! dedi Valerio, kolunu sertçe boşluğa savurdu.

— İnanılmaz şey doğrusu! Türlü makinelerin yapıldığı, Allah babayı bile şaşırtacak buluşlarla dolu bir çağda, yirmibeş yaşında güzel bir kızın hayatı kurtarılamasın!

— Çıkalım, dedi Valerio.

— Madem bir kere açtık, devam edelim, Allah baba! (Pietro bunları söylerken Valerio parmaklarıyle çantasına vuruyordu, yağmur oluk gibi tepelerine iniyordu.) Hiç olmazsa Allah baba engel olsa felâketlere, bahtsızlıkları azaltsa, olmaz mı yani? Magda ve Sandro, meselâ? Onlar kimseye kötülük yapmadılar ki!

Valerio yan gözle onu süzdü. Pietro'nun geçmişini biliyordu. 1944'de Napoli'de, bir cumartesi gecesi nişanlısını alıp dansetmeye gitmişti. Avustralyalı *Rangers* askerleri de gelmişti oraya, kızlara saldırmış, direnen, kendilerine karşı koyan erkekleri adamakıllı dövmüşlerdi. Pietro yırtıcı bir hayvan gibi kapışmıştı heriflerle. Onu şakağına sopa indirerek bayıltmışlardı, yara izi kapanmamış, unutulmaz bir acının anısı olarak kalmıştı. Nişanlısı onu bir daha görmek istememişti. Utancından, Pietro yeniden Sardunya'ya dönmüştü; burada beş yıldır sefaletle pençeleşiyordu tek başına garip bir yaşamı sürdürüyordu. Madenden dönen kamyonlar, yağmur altında ışıl ışıldı, Cagliari'den geliyorlardı. Pietro jandarma karakolunun bulunduğu kesimde oturuyordu. Regina-Elena sokağına varmışlardı, o sırada gazete müvezzii yine dolaşmaya başlamıştı. Yağmurluğun başlığına sığınmıştı, yüzü maymun suratını andırıyordu. Cırtlak sesiyle gazete başlık-

larını ve manşetleri haykırıyordu.

Manifestazioni in Egitto contra L'İnghilterra!...

Terribili combattimenti in Corea!.. (*)

— Hiç bitmeyecek bu zırıltı, dedi Pietro!

6

Bir saat kadar sonra, arka bahçelerden dolanarak Clara'ya ulaştı Valerio, yağmur devam ediyordu. Islak paltosuna iyice büzülmüştü, ağır ve yılgın bir tavırla girdi içeriye. Clara yanına koştu, ona yardım ederek paltosunu sırtından aldı. Clara'nın üzerinde gri bir robdöşambr vardı, kumaşı incecik kırmızı çizgilerle süslüydü; göğüs kısmı yusyuvarlak ve açıktı, incecik ve bembeyaz boynu olanca güzelliği ile ortaya çıkmıştı. Eğildi Valerio, boğazından uzun uzun öptü Clara'yı. Clara onun saçlarını okşuyordu. Salona geçtiklerinde ondaki durgunluğu, yüzüne çöken karamsar ifadeyi hemen farketti, çatık kaşlarını görünce bir terslik olduğunu anlamıştı.

— Çarçabuk uyuruz sevdiğim, dedi fısıltılı sesiyle. Yorgunsun sen.

— Doğru, dökülüyorum! dedi Valerio, divana boylu boyunca uzandı. Tam arkasındaydı akvaryum, ışıkları yanıyordu. Tavanın ucunda aydınlık bir leke halindeydi, içinde hareketli gölgelerin kol gezdiği ışıklı bir leke.

— Öyleyse elimi çabuk tutayım! dedi Clara.

O çıkar çıkmaz Valerio, gözlerini yumdu. Odanın havası ılıktı. Yağmurun pervazlarda gezinirken

(*) Mısır'dalngiltere aleyhtarı gösteriler... Kiore'de şiddetli çarpışmalar!..

çıkardığı tıkırtılar geliyordu kulağına. Ve Maria Torelli'nin odasından melonkolik, alabildiğine boğuk bir müziğin feryadı yükseliyordu. Müthiş bir sır göğsüne insafsızca bastırıyordu şimdi. Magda ölüme mahkûmdu. Uzun bir süre soluk soluğa koştuktan sonra ansızın yüksek bir duvara, geçilmesi imkânsız, kaskatı bir duvara toslamış gibiydi. Bir testerenin cırtlak uğultusu vınlıyordu kulaklarında. Yan tarafına döndü. Bugünkü hâliyle Magda'yı getiriyordu gözünün önüne; kesik kesik soluyordu genç kadın, alnında terler birikmişti, gözbebekleri belli bir noktaya takılmış gibiydiler, bakışlarında sinsi bir hayâletin yaklaştığını görüp, dehşete kapılan insanların korkulu tedirginliği okunuyordu. «Kalbi zayıf, vücudun ağırlığını taşıyamıyor artık. Ölecek bu kız!» dedi içinden. Tekrar kımıldadı, öbür tarafına döndü. Gözkapaklarının arasında incecik ve pespembe yıldızlar uçuşuyordu. Maria Torelli hiç olmazsa bu saatte, şu belânın belâsı radyosunu susturamaz mıydı! Dirseklerinin üzerinde doğrulup yatağın kenarına oturdu. Clara mutfakla yemek salonunun arasında mekik dokuyordu. Birdenbire ona seslenmek geldi içinden. «Clara!» diyebilmek. Koltuğun birinde açık bırakılmış bir moda kataloğu duruyordu. Dirsekleri dizlerinde, yüreğini boğazlayan sıkıntının yatışmasını bekledi Valerio. Gorzone hayvanı düpedüz dalga geçmişti onunla. Nedense yeni bekçinin bir yığın çocuk sahibi olduğunu söylemekten kaçınmıştı! Herif iyi yutturmuştu doğrusu! Sandro'yu kapı dışarı atmıyordu. İnsancıl duyguları vardı... «Sahtekâr!» Ansızın dışarı fırlamak, yağmurda başıboş gezinmek istedi. Sandro'nun çehresi! Acısını gizlemeye çalışıyordu Sandro! Duvarın öbür tarafında Clara yere bir şey düşürdü, o

şey üç kere, üstüste üç kere yankılandı. Buzlu ve kederli bir sis yumağı ağır ağır içine işliyor; bunaltıcı, amansız bir sıkıntı olarak katılaşıyor, büyüyordu. Ayağa kalktı.

— Yemek hazır, gelebilirsin! diye seslendi Clara, oynak bir keyif okunuyordu sesinde.

Fakat onu asık suratlı görünce, tedirgin gözlerle baktı.

— Kendini iyi hissetmiyorsun galiba?

— Berbat bir gündü doğrusu... Ayakta duracak hâlim kalmadı.

Bir iskemleye çöküverdi.

— Erken yatarsın bu gece, güzel bir uyku çekersin, birşeyciğimiz kalmaz, dedi Clara. Yemeği çarçabuk yeriz, hemen uyursun.

— Uyuyabileceğimi sanmıyorum, diye cevap verdi Valerio. Zaten bu gece kendi evimde kalmam gerekiyor. Biliyorum gelip çağıracaklar mutlaka...

— Magda için mi? dedi Clara, yüzünün çizgilerine yoğun bir dehşet ifadesi çöreklenmişti.

Başını «evet» anlamına salladı ve Clara'nın kolunu okşadı. Dışarda yağmur iyiden iyiye hızlanmıştı. Rüzgâr ökaliptüs dallarını hışırdatıyordu. Valeri fırtınanın azgın uğultusuna kulak verdi. Sanki kocaman ve ağır kuşlar gelip hızla evin duvarlarına vuruyor, korkunç ölüm çığlıkları savurarak pencere pervazlarına tosluyorlardı. Clara'ya hemen sorması gereken önemli bir şeyin varlığını hatırladı Valerio, fakat bunu başarabilmek için başını çökerten o ağırlığı söküp atması şarttı. Vazgeçti. Yemeği koyu bir sessizlik içinde bitirdiler. Ama sonunda dayanamadı Valerio, Clara'yı dizlerine oturttu. Clara yüzünü belli belirsiz boyamıştı, dudakları kıpkırmızı ve parıltılıydılar; hafifçe gülümsüyordu ona, dudakla-

rının aralığından sımsıkı ve güzel dişleri görünüyordu. Clara garip garip bakıyordu ona; bu kadının o anda bütünüyle kendisine ait olduğunu, ondan başka hiç bir şey düşünmediğini, Clara'nın yüreğinde bir çocuk sevgisiyle yaşadığını o zaman anladı Valerio. Birdenbire coştu, yüreği taşmıştı. Clara'nın boynunu öptü, belirsiz darbelerle dişlerini onun etine bastırarak ısırdı; Clara'nın vücudu ılık, ürpertili ve sevilmekten yorgundu Elini Clara'nın kalçalarının sıcak dünyasına uzattı sonra, pürüzsüz karnını okşadı. Küçük bir çığlık koyverdi Clara; tatlı bir kuş iniltisini andırıyordu sesi, ansızın sarıldı Valerio'ya, çabuk ve yakıcı öpüşlerle alnından, yanaklarından ve dudaklarından öptü onu. Uzak ve coşkulu bir alevin ürpertisiyle yanan güzel yüzüne bakıyordu. Mucize tekrarlanıyordu işte; bunu, yanındaki tatlı, yumuşak, sevecenlik dolu kadından başkası gerçekleştiremezdi. Kendi varlığının bir parçasıydı Clara, onu günlük yaşamından koparıp alıyordu, ölümsüzlük coşkusu getiren anlamsız, fırtınalı bir gurur veriyordu ona.

— Sevgilim! Sevgilim! diye mırıldandı Valerio.

Clara ona sımsıkı sarıldı. Sanki ürperiyordu kollarında, yüzündeki mutluluk dolu gülümsemeye rağmen küçücüktü ve korkuluydu. Elini bacağına uzattı, onun pürüzsüz teninde gezdirdi.

— Gerçek değil mi bu? Beni seviyorsun, hiç terketmeyeceksin değil mi? dedi Clara.

— Seni seviyorum! Hiç bir şey ayıramaz bizi, diye heyecanla cevap verdi Valerio.

Clara onun yanağını okşadı, sonra kararsız bir sesle sordu:

— Karının döneceği gün belli mi? Anlat, n'olur... Bilmek istiyorum...

— Evet... *Portici* vapuruyle gelecek.

Clara kalktı, salona yürüdü. Valerio peşinden gitti; çok gerçek, çok değerli bir şeyi tüketmişcesine mutsuzdu yine, yaşamın soğuk yüzüyle yine burun buruna gelmişti.

— Bu sabah mektup aldım ondan, diye mırıldandı.

Divana ilişivermişti Clara, dalgındı. Valerio'nun gözleri kısa bir an akvaryumdaki yosunlara, yosunları aydınlatan ışığa takıldı.

— Seninle önemli bir şeyi konuşmamız gerekiyor, dedi Clara'ya. Biliyor musun, karım üsteliyor, Napoli'ye, babasının yanına yerleşmemizi istiyor.

Clara cevap vermedi.

— Neden burada yaşadığımı anlamıyormuş, öyle söylüyor. Ailesinin yanında olmak istiyor... Sıkılıyor burada...

— Evet? diye fısıldadı Clara.

Valerio birdenbire Magda'yı düşündü. Gidip ona bakması gerekiyordu. Son derece önemli bir şey sayıyordu bunu, düpedüz telâşlanmıştı.

— Karım sıkılıyor, diye tekrarladı.

Aslında başka bir gerekçe göstermek istiyordu, fakat kafasının içinde iki ayrı çember inanılmaz bir hızla ters yönlere doğru dönüyor, ona fırsat vermiyorlardı. Ellerini şakaklarına bastırdı. «Bu gece iyi bir uyku çekebilsem düzelirdim.»

— Hem buraların iklimi ters geliyor ona, pek yaramıyor... dedi.

Clara kıpırtısız. Sağ eli yaşıyordu sadece, bir kitap kapağını usul usul okşuyordu. Bakışları uzaklarda bir yere takılmış.

— Napoli'ye gitmek istemiyorum, bu kez yine «hayır» diyeceğim ona. Başka nedenler uyduraca-

hani «dokunsalar ağlayacak» halde olduğunu hissediyordu.

— Dinle beni, başka bir çare geldi aklıma.

— Başka çare mi? Neymiş o?

— Öyle bakma bana... Seni seviyorum, Clara. Napoli'ye gel desem, kabul eder misin?

— Tabii! diye bağırdı Clara. Tabii gelirim!

— Zavallı sevgilim, dedi Valerio, onu kendine çekti.

— Neden ama? «Hayır!» diyeceğimi sanıyordun galiba?

— Kabul etmeseydin kalacaktım burada, her şey yine yolunda olacaktı.

— Karın açısından öyle değil ama! Onun acı çekmesini istemiyorum. Bilmesini istemiyorum...

— Sus şimdi. Hiç bir şeyden çekinmemelisin. Mutluyum artık. Senin de mutlu olmanı istiyorum!

— Ben mutluyum ama! Beni sevdiğine göre mutluyum!

— Clara, bu hayattan başkasını veremiyorum sana...

— Öyle söyleme. Seninim ben, biliyorsun bunu. Ne istersen yaparım. Üstelik beni burada tutan, bu topraklara bağlayan hiç bir şey yok. Madem Napoli'ye yerleşeceksin, madem beni yanına istiyorsun, geleceğim. Senin bana verdiklerini çok kadın paylaşmak ister. Yanında olağanüstü ve güzel bir hayatım var.

Işıl ışıl yanıyordu gözleri. Heyecandan yanaklarına kan oturmuştu. Sıcacık bir yemin düğümleniyordu dudaklarının arasında. Valerio onu göğsüne bastırdı. «Bu kadarına lâyık olabilmek için ne yaptım sanki? Ne yaptım?» Clara'ya minnet duygularıyle bağlı olduğunu hissediyordu, yaşadıkça hisse-

ğım.

Clara'ya yaklaştı.

— Sensiz halim ne olur?

Clara'nın dudaklarında belirsiz bir gülümseme noktalandı, ama Valerio onun hâlâ tedirgin, sinirli, decekti bunu. Clara başını onun omzuna yaslamıştı. Sandro da Magda'sının yanında bu mutluluğun tadına varmış, bu yumuşaklığı, bu zenginlik, güçlülük ve ölümsüzlük duygusunu yaşamış olmalıydı. Ve Magda ölecekti. Bir anda boş kalıverecekti Sandro'nun elleri. Buz gibi bir soğuk yayıldı yüreğine. Demek hiç bir şeyi kesinlikle kazanmak mümkün değildi! Clara da ölebilirdi... Onu daha sıkı bastırdı göğsüne. «Onsuz yaşayamam, kendimi öldürürüm.» Yüreğindeki soğuk dalgası geriliyor, uzaklaşıyor, enginlerde büyüyor, büyüyor ve kapkara çehresiyle tekrar üzerine geliyordu ve onu defalarca büyük coşkunluklara savurmuş o kutsal mutluluk duygusunu bir anda çiğneyiveriyordu.

— Orada, nehir kıyısında bir daire bulacağım sana, dedi Clara'ya. Her gün yanına geleceğim. Telefonun olacak. Sık sık telefonu açıp konuşacağız. Birlikte geziye çıkacağız. Pompei'de, Sorrente'de dolaşacağız.

Boğuk bir sesle, kesik kesik anlatıyordu bunları.

— Nazario sokağında, Santa Lucia'nın hemen yanında bir ev buluruz istersen...

— Nerde istersen... dedi Clara.

Valerio Clara'nın ağladığını ancak o zaman fark etti.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Sopalara bağlı fenerlerin sarımtırak ışığında, alçak binaların arasında ağır ağır yürüyorlardı. Saat beşti, ama hava çoktan kararmıştı. Piamonte çiftliğinden gelmiş ufak tefek, zayıf, çelimsiz sığırtmaçların omuzundaydı Magda'nın ölüsü, boylu boyunca sedyeye uzatılmıştı. Sedye yürüyüşün temposuna uygun bir hızla sarsılıyor, bir sağa bir sola savruluyordu. Magda'nın ölü vücudunu çepçevre kuşatan siyah örtü zaman zaman rüzgârda havalanıyordu. İncecik bir toz bulutu yükseliyordu ortalığa, toz bulutu her yeni adımda büyüyordu. Madencilerin, balıkçıların, komşu çiftliklerden koşup gelmiş tarım işçilerinin çoğunluğu buradaydılar; Magda'nın yakınları ve akrabaları da gelmişlerdi. Hep birlikte ölünün peşinden yürüyorlardı. Meydanda iki jandarma devriye geziyordu, tam önlerinden geçerken kalabalığı ve cenazeyi onlar da gördüler. *İmperiale* sinemasının girişine iki sıra hâlinde renkli ampuller asılmıştı. Kalabalıktan yükselen seslerin, dudaklardan dökülen acılı duaların uğultusuna koşan insanlar pencerelere üşüştüler.

Biancaneve e i 7 nani
«Grand Hotel» con Greta Garbo e

Joan Crawford
Lire 100
Spettacöli a favore
del fondo di soccorso
pro alluvionati. (*)

Kalabalık Regina-Elena'yı geçince sahile açılan bir sokağa girdi. Kıpkırmızı iki kayık kumsala yüzüstü yatırılmıştı. Büyük ve cümbüşlü ateşler yakılmış, dev kalaslardan kurulu darağaçlarında kocaman kazanlar kaynatılmıştı. Rüzgâr balıkhaneden fışkıran ağır ve bunaltıcı kokuyu, onlara doğru savuruyordu. Kalabalık yeniden köşeyi döndü. Sedyeyi taşıyanları yeni gelenler orada değiştirdi. Sedyeyi bırakanlar sızılı omuzlarını oğuşturdular. Siyah örtü ölünün vücuduna bir kalıp gibi yapışmıştı. Göğüslerin yuvarlaklığı, karın boşluğunun yumuşak kıvrımı farkediliyordu. Mezarlığa yönelen en kestirme yol değildi bu geçtikleri; papaz mezarlıkta onları bekliyordu ama, bu yol Gorzone'nin gösterişli malikânesi önünden geçiyordu. Bunu kim böyle istemişti, aralarında pek bilen yoktu. Yine de hiç biri düşmanlık göstermedi, malikânenin parmaklıklarla çevrili bahçesi önünde, kapalı pancurlara baktılar. Ev boştu anlaşılan. İnsanın yüzünü tırmalayan incecik bir yağmurla boğuşarak mezarlığa ulaştılar. Papaz mezarcı kulübesinin önünde onları bekliyordu, dua töreni burada yapılacaktı. Sandro ortalıkta görünmüyordu. Dün Valerio başını Magda'nın cansız vücudundan çevirip, kireç be-

(*) Pamuk Prenses ve 7 Cüceler Grand Hotel'de Greta Garbo ve Joan Grawford ile —giriş yüz liret— sel felâket zedeleri yararına gösterilen filmler.

yazı yüzüyle ona baktığı andan beri kayıptı Sandro. Uzun zaman, odanın en karanlık, en kuytu köşesinde, duvara yaslanarak ayakta beklemişti, kimse ona yaklaşmaya cesaret edememişti. Pietro'nun kırkardeşi ve öbür kadınlar ağlaşarak içeriye dolunca bir fırsatını bulup dışarıya sıvışmıştı, onu bütün gece boş yere beklemişlerdi. Valerio iyiden iyiye kuşkulanmış, Pietro'yu onun peşine salmıştı. Sabah sabah arabasına atladı. Piamonte'ye, Magda'nın yakınlarına haber vermeye gitmişti. Sandro'yu orada bulacağını umut ediyordu. Sonraları Sandro'nun mezarlığa mutlaka geleceğini düşünmüştü. Fakat Sandro mezarlığa da gelmedi. Onun acı çekmesi Valerio'yu allak bullak ediyordu; kuşkuluydu Valerio, tedirgindi. Cenaze töreni bitince Pietro'nun evine koştu. Küçücük oda yeni bir düzene sokulmuştu. Sıcacık bir mum kokusu genzini yaktı.

— Sandro'yu bulamadım. Fakat biliyorum, budalalık etmez artık.

— İnşallah, diye homurdandı doktor, elleri cebinde ve alnı kırış kırıştı. Pencereye yaklaştı, telâşla yağmurdan kaçışan insanlara baktı. «Gorzone Salina'dan uzaklaştıysa akıllılık etti demektir!» Karşı evin balkonunda bir kadın belirdi, ipe asılı çamaşırları telâşla topladı, rüzgârın insafsızca savurduğu pembe kombinezonla boğuştu bir süre, sonra çarçabuk içeriye girdi. Karanlık gittikçe yoğunlaşıyor, olanca ağırlığıyla sokağa çöküyordu. Kapkara bir kül bulutu gibi.

— Bağırıp çağırsa, ağlasa daha çok sevinirdim, içim rahat olurdu, dedi Pietro.

— Ben de nerde olduğunu bilsem, rahat olurdum şimdi, diye cevap verdi Valerio, suratı iyice asılmıştı.

Yılmıştı artık. Bütün günü doğru dürüst soluk almaya bile fırsat bulamadan sağa sola koşturarak tüketmişti. Nasılsa bir punduna getirmiş, *Palermo*'nun barında bir sandviç yiyebilmişti. Pietro'nun kızkardeşi girdi odaya. Ağlamaktan yüzü şişmiş, gözleri kan çanağına dönmüştü.

— Rieti'de akrabaları var, sanıyorum. Kardeşi orada...

— Gider bakarım.

Kadının odadan çıkmasını bekledi Valerio. Sonra Pietro'ya yaklaştı.

— Tabancası yanında mıydı?

— Bilmiyorum ki...

— Eşyalarını buraya sen taşımadın mı?

— Evet ama, kulübeden çıkarken bazı şeyleri yanına aldı... Fakat çekmeceye bir göz atsak fena olmaz.

— Bakıver öyleyse.

Pietro çevresine bakındı, kızkardeşinin uzaklaştığına iyice emin olunca öbür odaya geçti.

Valerio yalnız kalır kalmaz saatine baktı, «altıyı on geçiyor». Birdenbire karısına yolladığı mektup aklına geldi, Angela bugün almış olmalıydı mektubu. Upuzun bir mektuptu, Napoli'de yerleşmeye karar verdiğini yazmıştı. Karısının sevincini gözünün önüne getirmeye çalıştı; beceremedi. Aklı başka yerdeydi. «Sandro tabancasını mutlaka yanına almıştır. Ya bir kurşun sıktı kafasına, ya da ortalıkta kol geziyor, Gorzone hayvanını kurşuna dizmek için fırsat kolluyor.» Kayınbabası da keyiflenmiştir habere, Valerio'nun imana geldiğine bayağı sevinmiştir. «Neyse, karar verdi sonunda! Epey gecikti ama!..»

Valerio içini çekti. Pietro öbür odada ortalığı

araştırıyordu.

— Bulamadın mı? diye seslendi Valerio.

— Bulamadım.

— Bırak öyleyse. Düşündüğüm gibi, bulacağımıza inanmıyordum zaten.

Pietro sakalını oğuşturarak yanına geldi.

— İyi haber değil bu!

— Budalalık edebilir.

— Herifi sahiden öldürür mü dersiniz?

— Gorzone'yi mi?

— Evet. Bu namussuz ona beş yıldır az eziyet etmedi.

— Sandro'yu bulmaya çalışacağım, dedi Valerio. Gorzone Cagliari'de galiba. Akıl edip beş altı gün kalsa bari, keşke çalıştırabilse kafasını.

— Evinde kimsecikler yoktu.

— Bakalım, göreceğiz. Rieti'ye bir uzanayım ben.

Dışarda yağmur hızını arttırmıştı. Valerio pardesüsünün yakalarını kaldırdı, avluya geçti, arabasına bindi, ağır ağır Regina-Elena yönüne ilerledi.

Cadde ıssızdı. *Alfieri* mağazasının ve *İmperiale'nin* saçaklarına sığınmış tek tük insanlar gördü.

Biancaneve e i 7 nani (*)

Meydan ıssız. Pazar yerinin kurulduğu noktada, o iğreti tahta barakalardan birini deviren rüzgâr, Büyük Savaş'ta ölen kahramanların anısına dikilmiş heykelin çevresindeki palmiye ağaçlarını kırbaçlıyor, palmiye yapraklarını insafsız bir öfkeyle çevreye savuruyordu. «Rieti dönüşünde bir duş ala-

(*) Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler.

yım, hiç olmazsa bir saat uyuyayım,» diye düşündü Valerio. Kırmızı bir otobüse yol verdi, *Palermo*'nun karşısında durdu. Napoli'ye yerleşmek gerçekten en uygunu. Salina'da yerine bir başkasını bulması gerekiyordu. Dostu D'Andreani'ye yazacaktı meseleyi, yardım isteyecekti. D'Andreani ne yapması gerektiğini söylerdi ona... Otobüs caddeyi aşarak uzaklaştı. Boş gidiyordu. Biletçi basamakta duruyordu, kasketini gözleri hizasına indirmişti. Sırtındaki yağmurluk sırılsıklam. Valerio tekrar gaza bastı. Aynı anda Gorzone'yi *Palermo'nun* camında, iki adamla otururken görür gibi oldu. Fakat hızlanmış, oradan uzaklaşıvermişti; meydana açılan yol karanlık bir örtü gibi boylu boyunca önünde uzanıyordu. «Gidip baksaydım keşke!» dedi içinden. Yok! Yok! Aldanmıştı, yanıldığına emindi. Gök boşluğunu masmavi bir şimşek aydınlattı, karanlığı bir boydan öbürüne yırtarak aktı, bulanık bulut kümelerini ışıklandırdı. Virajı dönerken bembeyaz bir ağaç çıktı karşısına. «Durup baksaydım, iyi olacaktı.»Geri dönmeyi düşündü, ama vazgeçti. «Aldandım aslında.» Gaza bastı yine. Yol kenarındaki levhayı okudu: «Rieti-18 kilometre» Artık emindi hayal gördüğüne. Yeniden şimşek çaktı, uzaktaki dağların tepeleri yeniden ışıklandı.

2

Yeşilli beyazlı bir benzin pompası vardı kahvenin yanında. Sandro, benzinci çocuğun koca bir kamyonun benzin deposuna hortum takışını dalgın dalgın seyretti. Çocuk on yaşlarındaydı, alabildiği-

ne ciddî görünüyordu. Şoförün meraklı bakışları altında iş görüyordu; sigarasını tellendirmişti şoför, ellerini cebine sokmuş, kıvırcık ve sık örgülü saçlarına adamakıllı bastırmıştı kasketini. Tostoparlak bir kadın kapı eşiğinde belirdi. Elindeki ufacık, kirli su kovasını boşlukta savurarak yola döktü. Sandro oradakilerin ısrarlı bir merakla kendisini gözlediklerini henüz farketmemişti. Bütün geceyi sahil boyunca yürüyerek geçirmişti. Dizlerine kadar çamura batmıştı. Kamyonun başında dalgın dalgın dinliyordu. Sonunda karar verdi. Kahveye girdi. İçerisi tenha. Sandro'nun küçücük bir masaya iliştiğini gören kahveci onu tepeden tırnağa süzdü.Sandro salonun dip tarafında, bir aperitif içkisinin üstünlüklerini anlatan reklam afişinin altına çöreklendi.

— Ne vereyim? dedi meyhaneci.

Sandro başını kaldırıp uzun uzun baktı ona, karşısındaki adamı hatırlamaya çalışıyordu sanki.

— Ne olursa... dedi boğuk sesiyle. Beyaz şarap getir.

— Küçük bardak mı olsun?

— Şişeyle getir.

Başındaki bereyi çıkardı, yanına koydu. Sonra hiç kımıldamadı. Yeni bir uyuşukluğa kaptırmıştı kendini. Kafasının içinde homurtular fır dönüyordu, ona soluk bile aldırmıyorlar, sinirlerini yiyip bitiriyorlardı. Susamıştı. Yüreğinin kuruduğunu hissediyordu. Sanki bacakları alabildiğine şişmiş, kıpırdamaz olmuş, iyice ağırlaşmışlardı. Meyhaneci karşısındaydı, çarçabuk yanına gelmişti. Elindeki şarap şişesini ve bardağı masaya koydu, hiç konuşmadı onunla, tekrar köşesine çekildi.

Sandro'ya komşu bir masada şoförler oturu-

yordu, aralarında kâğıt oynuyor ve Kuzey'deki sel baskınını konuşuyorlardı. Bir sigara yaktı Sandro. Hareketleri kesik, kısa ve sert. Meyhanecinin sürekli olarak kendisini kolladığını o zaman farketti. Hani kendini tutmasa ayağa fırlayacak, bu salak herifin yakasına yapışacak, ciğerlerini alev alev yakan öfkenin sesine boyun eğecekti. Fakat meyhaneci, bu garip tavırlı müşterinin göz bebeklerinde yanan hiddeti sezmiş olmalı. Bakışlarını telâşla öbür tarafa çevirdi, tezgâhın gerisindeki muslukla ilgileniyormuş gibi yaptı. «...Su ikinci kat hizasına yükselmişti, biraz sonra koca ev gümbürtüyle çöküverdi...»

Büyük bir kamyon homurdanarak geçti, kahvenin camlarını görültüyle sarstı. Duvarda başka bir afiş vardı, afişteki genç ve güzel kadın gülümsüyordu ona ve bir şişe uzatıyordu. Başını avuçlarının arasına aldı. Çok eski bir hastalıktan kurtulması, hiç kıpırdamaması gerektiğini biliyordu. Sigarasını. Çatlamış dudaklarının arasında kendi haline terketmişti. Neden sonra şarap doldurdu bardağına, bir solukta içti. Oradaki şoförlerden biri, elindeki gazetenin üzerinden gizlice onu seyrediyordu. Okuyormuş gibi davranıyordu, fakat aslında bütün dikkatini Sandro'ya vermişti, onu gözlüyordu. Sandro birdenbire dikildi. Masanın kenarlarını hırsla avuçladı, kendini oturduğu iskemleden kurtarmak istedi. Kafasının içi bomboştu. Sadece hır çıkarmak, dövüşmek istiyordu. Bir haksızlığa kurban edilmişti, intikam arzusuyle yanıp tutuşuyordu şirdi. Ne yapması gerektiğini kesinlikle bilemiyordu, ama ona hayvan gözüyle bakan bu adam, birazdan bütün suçlular adına karşısında hesap verecekti. Suratını dağıtacaktı. Üstelik tabancası yanındaydı. Sert bir

hareketle iç cebini yokladı. Fakat şoför gazetesini katlamış, soluyarak kapıya yönelmişti bile.

— Pis herif! diye homurdandı Sandro. Hepsi aynı bokun soyu!

Bir bardak şarap daha içti. Sahile hangi amaçla indiğini hatırlamaya çalıştı, bataklıkta neden dolaştığını bilmiyordu. Sanki çok zaman önce, âdeta yıllar önce evini terketmiş, yollara düşmüştü. Bir kadeh daha yuvarladı. Elleri hafifçe titriyordu, yabancı bir eşyaya bakar gibi seyretti onları. Kendisinin dışında, apayrı şeyleri sanki. Salonun gittikçe boşaldığını, içerde tek başına kaldığını hayal meyal farketti. Sonra kamyonların gürültüsüyle karıştı sokak, burnuna yoğun bir yanık kokusu geldi.

Sandro kımıldamadı. Kalın ve kederli bir rüya bulutunun ortasındaydı, dünya ile bütün ilgisi kesilmişti. Artık onun gözünde hiç bir şeyin önemi yoktu... «Önüne geçilmesi imkânsız bir felâket» sözü, ağır bir gong sesinin uzantısı olarak kafasında yankılandı. Her şeyi anlamsız hale getiren bir haksızlık etmişlerdi ona, alabildiğine değerli bildiği bir şeyi koparıp almışlar, gövdesinden ayırmışlardı. Seçilecek yol kalmamıştı artık. Altına yıldızlar seriliyordu, ama bu yolların hiç biri çıkmıyordu. «Coca-Cola içiniz» diyordu afişteki genç, güzel ve güleç yüzlü kadın. Sevecenlikle bakıyordu ona, kestane koyusu gözlerinde belirsiz de olsa alaycı ifadelerle donanmış bir çok bilmişliğin ışıltıları seziliyordu. Sevimli bir yeşil halı gibiydi doğa. Doğayı sermişlerdi bu güleç yüzlü kadının altına. Açık renkli giysisiyle yeşillikler üstünde dalgalanan bir bayrak gibiydi. Şişeyi sonuna kadar içti Sandro, bitirince yüreğinde bir doygunluğun kabardığını hissetti. Bacaklarını kıskıvrak bağlayan, kaburgalarını cende-

rede tutan buz kafes çözülmüş, ağır ağır erimeye başlamıştı. Başını masaya, kollarının üstüne yasladı Sando. İrili ufaklı aynalardan örülmüş sonsuz bir ormanda ilerliyordu şimdi. Sonsuza uzanan Sandro'lar görüyordu karşısında. Buydu işte. Hiç kuşkusuz buydu; Magda'nın ölümüydü belirlenen. Artık sonsuza kadar yok olan, dönmeyecek olandı Magda. Ölmüştü. Ama neden Magda? Kör talih! Ölen neden Magda? Çevresinde her şey kararırken bir aynadan öbürüne koşturuyordu Sando. Benliğinde garip bir öfke alevlendi. Kaskatı doğruldu.

— Patron! diye bağırdı. Yeni bir şişe yolla!

Meyhaneci yumuşacık keten iskarpinlerinin olanca sessizliğini peşinden sürükleyerek yanına geldi, şarap getirmişti.

— Nedir, dostum? Canını sıkan bir şey mi var? dedi Sandro'ya, sesi yumuşak ve anlayış doluydu.

— Çekil başımdan, diye homurdandı Sandro.

Onun bu adamların ilgisine, yakınlığına ihtiyacı yoktu. Gözyaşları yüzünden, hıçkırıkların iğrenç ve yalancı sesi yüzünden kaçmıştı evden, sinirleri dayanamadığı için fırlayıp çıkmıştı dışarıya!

Meyhanecinin kaşları çatılmıştı. Karşısındaki garip huylu müşterinin kuru, fakat kemikli gövdesine, boynunun sert adalelerine, güçlü ve öfkeli kollarına baktı, sonra omuz silkti. Sandro içmeye devam etti. Onun gözünde içmek buzlu ve bulanık anılarla dolu bir yolda başıboş koşturmaktı. «Sevgilim, diyordu Magda, daha nice yıllar mutlu olabilirdik seninle!» Tanımlayamadığı bir katılık vardı yüreğinde. İşte o katılığın ansızın çözüldüğünü, yumuşadığını, duygularla örülü bir yumak oluverdiğini hissetti, nerdeyse ağlayacaktı. Fakat boşuna. Ağ-

lamanın, gözyaşı dökmenin boşuna olduğunu biliyordu. Çevresinde sınırsız bir boşluk, hiçlerle çoğalan bir boşluk vardı. Yer yarılsa da içine girse kılı kıpırdamayacak. «Sevdiğim! Seviyorsun beni, nasıl olağanüstü ve güzel bir şey bu, sevilmek nasıl inanılmaz bir mutluluk!» Biri konuşmuştu, Çevresindeki bu boşluk, bu sessizlik ona dehşet veriyordu. Sandro'ya kimse yardım edemezdi. «Coca-Cola içiniz!» «*Il Popolo* gazetesini okuyun.» Bayanlar, Baylar, yerimden bir daha kalkmamak, bu masadan ayrılmamak niyetindeyim, beynimi çepçevre kuşatan, çöllerden daha ıssız, daha ürkütücü boşluğa daha fazla katlanacak değilim, şimdi bir kurşun sıkıvereceğim şakağıma ve bitecek. Parmaklarımın arasındaki şu kadehin bile hükmü kalmayacak. Fakat kadeh nasıl gelmişti avucuna? Ya duvardaki afişten ona gülümseyen sevimli, güzel ve genç kadın nasıl gelmişti oraya?... Aynı biçimde gülümsemeyi Magda daha iyi becerirdi; yanaklarında daha güzel, daha sevimli gamzelerle gülümserdi üstelik, göğüsleri daha tılsımlı, upuzun elleri daha gösterişliydi... Bu bunaltıcı salon cehennemin ta kendisiydi. Garip ve iniltili şeyleri çiğniyordu Sandro, feryatları çiğneyerek yürüyordu burada.

— Artık yeter dostum, haddinden fazla içtin.

Bu söz ona mı söylenmişti? Gerçekten birisi ona seslenmiş miydi? Magda'nın parmakları kıvır kıvır hareketliydi örtülerin üstünde, beyninin derinliklerini kurcalıyorlardı. «Sevdiğim, benim mutluluğumsun sen!» Magda gülümsüyordu, elindeki şişeyi uzatıyordu Sandro'ya. Fakat çok, çok uzaktaydı; melankolik ışıkların uçuştuğu bir uçurumun öbür başındaydı. Oysa Sandro tek başına, terkedilmiş ve kimsesizdi burada, oradaki Magda nasıldı acaba,

ne yapıyordu? «Dostum, senin canın bir şeye mi sıkılıyor, söylesene?» Evet, bir şeyler yapıyordu ruhunda, dipsiz bir yangının ortasındaydı. «Vız gelir!» dedi hışımla ve meyhanecinin, kırmızılı beyazlı parke taşlarında uçacasına uzaklaştığını, kendi köşesine kaçtığını gördü; sanki yuvasına dönen yırtıcı bir kuş. Magda'nın gövdesi! Siz insan etinin yeniden doğuşuna inanır mısınız? *Oghastra* şarabı için! Derin bir kuyuya indi ansızın, dehşete kapılmıştı, ürperiyordu. Orada Magda'nın ölüsü bekliyordu onu, Magda'nın cesedi de dehşete uğramıştı. Her şeyi Sandro'dan umut ediyordu. Çırılçıplaktı. Buz gibiydi. Bekliyordu. Annesi ve Derna'da ölümüne tanıklık ettiği arkadaşı gibi onu bekliyordu. Arkadaşı ve Magda aynı ölümle ölmüşlerdi; göğüslerinde, kalp hizasında kocaman bir delik, artık çalışmayan kalbin habercisi delik, kan kırmızısı delik... Başka bir yerde beklendiğini bilirken orada kalamazdı. Onu bekleyenleri kurtarabilecek tek insandı. Çaresiz gidecekti. Dünyanın bu haksız düzeninden sorumlu yaratığı cezalandıracak tek cellâttı o; gidecekti, çünkü bütün sevilenler çiğneniyor, eziliyor, paralanıyor ve bu cinayetler karşılıksız kalıyordu. Oysa ikide bir karşısına dikilen şu patron kılıklı maskara, demin içeriye giren ve kadehinden kan içen öbür suratsız da öğrenmeliydiler kim olduğunu! Yere tükürdü. Doktorun suçu değildi bu; doktor iyi direnmişti, ölümle sonuna kadar savaşmıştı. Magda'ya nerede kavuşacak, suçluyu nerede arayacaktı? Döne döne yükselen bu merdivenler nereye çıkıyorlardı acaba? Hem ne önemi var? Nasılsa çıkacak merdivenleri, kendini en yüksekten uçuruma atıverecek. Madem içilecek içki bile kalmadı... Boş şişeye dalgın dalgın baktı. Dışarıya çıkmak. Ara-

mak, aramak! Hiç durmadan aramak, soluk almadan aramak! İnsanların, bütün insanların uyanıp şahlanacağı büyük günü beklerken hep aramak, o büyük güne kavuşur kavuşmaz şöyle haykırmak: «Sevgilim, işte kavuştuk, ayrılık bitti, bitti sevgilim. Magda seviyorum seni, seviyorum. Küçük sevgilim, seviyorum.» Her şeyin biteceği güne kavuşmak. Bitecekti mutlak, böyle süremezdi bu. İnanılmaz bir haksızlık olacaktı yoksa. İğrenç, rezil bir haksızlık olacaktı. Ama dışarıya çıkar, aramaya koyulursa, her şey yoluna girecekti. Artık böyle büyük acılar çektirmeyeceklerdi onlara. Önemli olan buradan çıkmak, kurtulmaktı. «Geliyorum sevgilim, üşüyorsun, ama geliyorum yanına. Her şey bitecek. Sen ve ben. Biz yine beraber olacağız, benim küçük, güzel, tatlı, sevgili kadınım, Magda!..»

Patron onun uzattığı parayı aldı. Sandro banknotun üzerinde su damlaları görünce şaşırdı, ağladığının farkında değildi. Paranın üstünü bekledi. Köpek suratlı müşterinin yanındaydı, ses çıkarmadan onu seyrediyordu bu herif ve konuşmamakta, susmakta haklıydı. Sandro bu tipleri sevmiyordu, hani herif yanılıp ağzını açıverse, oracıkta temizleyecekti onu. Sandro tezgâhtan bozuk paraları aldı, elinin tersiyle yüzünü kuruladı ve çıktı. Taze hava bir anda ciğerlerine doldu. Herif bir açsaydı ağzını, oracıkta kurşuna dizecek, gözünü kırpmadan devirecekti. Salina'ya doğru yürürken öfkesinin yatıştığını sakinleştiğini hissetti. Peşinden yığınla adamın geldiğini, binlerce hayaletin kendisini kovaladığını, sessiz adımlarla arkasından yürüdüklerini biliyor ve tepelerin ardındaki Salina'ya doğru ilerliyordu. Homurdanarak kamyonlar geçti yanından. Soluk bir parıltı bütün manzaraya hâkimdi. Sahili,

bomboş kumsalı, yumak yumak dalgalanarak kayalara öfkeyle vuran dalgaları gördü. Sanki büyülenmişti. Yolu bırakıp denize indi.

Valerio yanılmamıştı, Gorzone'yi *Palermo*'nun barında görüşü bir gerçekti. Gorzone Magda'nın ölümünü ve Sandro'nun ortadan kayboluşunu çok çabuk haber almış, işkillenmişti. Şafak sökünce bütün ailesini çiftliğe götümüş, sonra Cagliari'ye, Silvana'nın yanına gitmişti. 1942'de Malta yakınlarında kaybolan bir havacının karısıydı Silvana. Emekli aylığı rahat yaşamasına elvermediği için ,belli bir para karşılığında Gorzone'nin metresliğini kabul etmişti. İri yapılı, otuz beş yaşlarında güzel bir kadındı, vücudu gerçekten diri ve güzeldi. Silvana bu diriliği kaybetmemek için her çareye başvuruyor, çeşitli masaj kürlerine devam ediyor, pahalı bir bakım sistemi izliyordu. Vaktinin büyük kısmını, bacaklarını örterek uzandığı divanda fransız romanları okuyarak, bol kahve ve sigara tüketerek geçiriyordu. Carlo-Felice koyuna bakan küçücük dairesi hayli çekici, sevimli bir yerdi. İyi güneş alıyordu, üstelik salon pencereleri denize bakıyordu. Gorzone hafta boyunca üç, ya da dört kez gelirdi. Her gelişinde küçücük hediyeler getirirdi Silvana'ya. Öğleden sonrayı koyun koyuna sevişerek, bazen müzikten ya da resimden konuşarak geçirir ve sık sık kavga ederlerdi. Silvana aşırı ölçüde sinirli, Gorzone ise aşırı ölçüde kıskançtı. Silvana'nın peşine gözcüler koyardı, öfkesi burnundan fışkırdığı anlarda bar bar bağırırdı: «Ben para ödüyorum sana! Anlıyor musun! Para ödüyorum!» diyerek yaygarayı koyverirdi. Bazı geceler, Silvana'nın vücuduna bir başkasının bedava tarafından sahip olabileceği kuşkusuna kapılır, soğuk terler dökerdi. Genellikle yaz

aylarında kavga eder, birbirlerine girerlerdi, Silvana yaz mevsiminde öğleden sonraları evde oturmaz, arkadaşlarıyle birlikte Goette plajlarına giderdi.

— Üstelik çırılçıplak! diye bağırırdı Gorzone. Fahişelerden ne farkın var! Utanmak bilmiyorsun!

Silvana boşverir, onun bağırıp çağıracağını bildiği halde aldırmaz, yine bildiğini okurdu.

Gorzone o gün Silvana'nın evine saat onda geldi. Öğle yemeğini birlikte yediler, sonra Gorzone'nin getirdiği yeni plakları dinlediler. Saat üçü on geçe Gorzone kendi kaderini kendi elleriyle çizdi. Başka bir deyişle, *Palermo*'yu satmakla görevlendirdiği Aldo Felipe'ye tam o saatte telefon açtı. Hattın öbür ucunda Aldo Felipe bir papağını ansıtan bet sesiyle bağırıp duruyordu; öğleden beri Gorzone'yi aradığını, fakat bir türlü bulamadığını söylüyordu. Evine, çiftliğe, *Palermo*'nun barına defalarca telefon etmiş, ama sonuç alamamıştı.

— Ne var peki? dedi Gorzone. Likör dolu kadehini sinirli hareketlerle parmaklarının ucunda döndürüyordu.

— Müşteri var. *Palermo* işiyle ilgilenen mültimilyoner bir İngiliz.

— İngiliz mi dedin?

— Avustralya'da muazzam serveti var adamın. Hele bir yatı var ki, bakarken insanın gözleri kamaşıyor. Gözlerimle gördüm. Sahici bir gemi. Gümrüğün hemen önünde demirledi.

— Peki, ne işi varmış? Ne arıyormuş buralarda?

— Adam sırılsıklam hasta, balıkçılık meraklısı. Bu işin delisi diyebilirim. Civara yerleşmek, geniş bir ev almak istiyor. Otelin yirmiiki odası gözünü pek korkutmadı. Dostu, gelen gideni çok oluyormuş.

Binayı görmek istiyor.

— İlgi çekici, dedi Gorzone. Öyleyse, randevu verin ona... yarın öğleden sonra buluşalım.

— Ağırdan almanın sırası değil! Adama başka teklifler de var, tamam mı? Boggeru'da on odalı bir villa teklif etmişler, adam oraya niyetli.

— İşte bu fena, dedi Gorzone.

— Neresi fena? Altınızda araba var, öyle değil mi? Geçerken alıveririz adamı, gazla gideriz, gece bastırmadan döneriz buraya.

— Yarın olsaydı, daha çok sevinirdim.

— Fakat neden yarın, anlamıyorum doğrusu?

Gorzone bir süre kararsız kaldı.

— Dinleyin öyleyse, dedi. Saat beşte hazır olurum ben. Sorun bakalım, adamın işine geliyor mu? Tamam derse, bana haber vermeyin, geçerken sizi alırım...

— Anlaştık, sinyor Gorzone...

Gorzone telefonu kapattı. Birkaç dakika dalgın dalgın odanın içinde gezindi. Silvana'nın kendisini seyrettiğini hissediyor ve sıkılıyordu. Doktor Sandro meselesini biraz büyütmüştü. Fakat Sandro rezili azgının biriydi; tahrik eder, ters durumlara sokabilirdi onu... «O pis herifle uğraşmanın sırası mıydı şimdi!» dedi içinden. Bir yudum likör içti. Arkasındaydı Silvana, plak koyuyordu pikaba. On altıncı yüzyıl İtalya'sının şarkılarıydı bunlar, ünlü tenor Vittorio Liguri okuyordu. Geriye döndü. Şu İngiliz neden berbat bir gün seçmişti? «Cenaze bugün kalktı, şimdi mezarlıktadır onlar. Belki saat altıya doğru, Salina'ya vardığımızda işler yolunda gider. Hava karanlık. Otelin arka kapısından geçeriz...» Saklayacak değildi, Sandro'dan korkuyordu. «Azgın herif. Neden yanımda tuttum, koynumda

besledim, anlamıyorum. Hep sevimsiz gelmiştir bana... Magda gibi güzel bir kıza sahip olması büyük şans. Şimdi bir budalalık ederse, polise havale ediveririm. Aklını başına getirirler.» Eğildi, Silvana'nın başını avuçlarıyle sımsıkı kavradı, kadını uzun uzun dudaklarından öptü.

— Güzelsin, dedi sonra. Sana sahip olmak için benim verdiğimden fazlasını feda ederler, böylelerini tanıyorum ben.

— Öyleyse adreslerini ver, dedi Silvana, alaycı kahkahalar koyvererek.

— Hızlı gidiyorsun, bakıyorum...

Bir şeyler homurdandı Silvana, Gorzone aldırmadı. İçki masasına yanaştı, kadehine şartröz likörü doldurdu. Bakarsın, çarçabuk karar verirdi şu İngiliz. Satışın hemen yapılabileceğini ve büyük kâr sağlayacağını aklı kesince koyu, tadına doyulmaz bir sıcaklık yayıldı vücuduna. Kemikleri bile ısınmıştı. İçinde Silvana'yı hırpalamak arzusu uyandı, fakat kadının hınçlı gözlerle baktığını görünce biraz şaşırdı. Kadehi elinde, kıpırtısız. «Şu insanlar çok budala! Kobra yılanından daha kuşkulu, daha ısırgan oluyorlar!» dedi kendi kendine.

— O güzel gözlerini neden tabanca gibi kullanıyor, neden bakışlarınla kurşuna diziyorsun beni? dedi gülümseyerek.

Silvana omuz silkti.

— Sen de içer misin? dedi Gorzone, umursamaz davranıyordu yine.

— Hayır, istemem! diye cevap verdi Silvana, sesi kuru ve donuktu.

Gorzone içini çekti. «Milano, ya da Napoli gibi büyük bir şehirde yaşasaydım bütün güzel kadınlar emrimde olurdu. Canım sıkılınca defediverirdim

üstelik.

Dişi bir tayı yatıştırırcasına Silvana'nın sırtını sıvazladı. Alkollü olduğu anlarda havası değişiyor, dünyaya iyimser gözlerle bakıyordu. Ama Sandro'dan en kısa zamanda ne pahasına olursa olsun, kurtulması gerektiğini düşündü. Önemli olan sıkıntıları, tatsız engelleri çarçabuk yoketmekti. Silvana'nın deminki öfkesi hoşuna gitmişti aslında. Kadınlarda yumuşaklığı, sevecenlik gösterilerini pek sevmiyordu. Onlarda en fazla sevdiği şey erkeğe boyun eğişlerindeki olağanlıktı. Divana uzandı. Napoli'de, Via Roma'daki sokak orospularının buradaki namus budalası metreslerden kat be kat hünerli olduğunu, insanı yatakta daha iyi doyurduklarını düşündü. Oysa buradakiler... Onurlarına dokunan şeylere karşı kapalı ve düşmandılar. Sevsinler onların iffetini... Napoli'deki küçük orospular daha ucuzdular, üstelik insanın başına belâ kesilmiyorlardı. Onyedi, onsekiz yaşlarında ve dipdiri olanlarını bulmak mümkündü. Üstelik sevimli bir azgınlıkları coşturucu bir saflıkları vardı. Hastalık bulaştırmayanları da... Bir sigara yaktı. «Magda meselâ. İsteseydi, o Sandro budalasıyle evlenmezdi. Cagliai'de güzel bir kat tutardım ona; bambaşka bir hayat yaşardı, emniyette olurdu, mutluluk içinde geçerdi ömrü. Şu kadınlar budala ve kuş beyinli oluyorlar nedense. Ölümü bana acı veriyor ama...»

İngiliz dakik adamdı doğrusu, tam beşte buluşma yerindeydi. Kısa boylu, basit giyimli bir adamdı. Başında meşin siperlikli bir kasket vardı. Kuru, yanık tenliydi. Gözleri açık renk ve parıltılıydılar, ama kıpırtısızlıkları ile tedirginlik veriyorlardı insana. Adı Coolidge'di bu adamın, İtalyancayı iyi konuşuyordu. Kıvrak hareketlerle Gorzone'nin De

Soto'suna yerleşti, Aldo Felipe arka koltuğa oturmuştu. Salina yoluna çıktıklarında hava kararmıştı. Yağmur çiseliyordu. Batı yönünde, ufuk çizgisine yayılmış bulutların çevresinde uzak ve şimşekli ışıklar geziniyordu. Farların aydınlığında yolu boydan boya kaplayan koyun sürüleri belirdi. Gorzone yavaşladı, uzun uzun klâkson çaldı. İngiliz pek konuşmuyordu, nedense kabuğuna çekilmişti, uykulu gibiydi. Kollarını göbeğinin üstünde kavuşturmuştu. Gorzone koyun sürülerini geçer geçmek gaza bastı. Güçlü hissediyordu kendini. De Soto iyi yaylanıyordu, kullanılması kolay ve zevkli bir arabaydı. Motor tıkır tıkır çalışıyordu. «Şu işi bir halledersem, tam onbeş gün Napoli'de yan gelir, yatarım...»

Palermo'yu işleten adam, Raimundo Fonseca, tezgâha yaslanmıştı. *Europeo* dergisinden Mısır'daki karışıklığı okuyordu. İngilizlerin Mısır'da zora düşmesi onu düpedüz keyiflendirmişti. «Bunu hakettiler» diyordu. Nedense hiç sevmiyordu İngilizleri. Ama Gorzone'nin getirdiği İngiliz'i hayli sevimli bulmuştu. İçerisi tenhaydı, boş gibi. Ortalığı kasıp kavuran fırtına yüzünden çoğu kimse eve kapanmış, sokağa çıkan olmamıştı. Fakat Gorzone emrettiği için, cumartesi ve pazar geceleri yaptığı gibi, salonun bütün ışıklarını yakmıştı. Gorzone ve yanındaki İngiliz bir süre otel binasını gezmiş, sonra Aldo Felipe ile birlikte sobaya yakın bir masaya oturmuşlardı. Aldo Felipe ananas suyu istemişti, öbür ikisi vermut içiyorlardı. Başka bir masada Santa-Rosa motorunun tayfaları kümelenmişti, kâğıt oynuyorlardı. Bilârdo masasının başında iki delikanlı kendilerini, heyecanlı bir oyuna kaptırmış, çekişip duruyorlardı. Asık suratlı garson dalgın dalgın onları seyrediyordu. Yağmur dalgalar halinde,

öfkeyle camlara vuruyordu. Gorzone ve İngiliz fısıltılı bir sesle konuşuyorlardı, Aldo Felipe zaman zaman onları susturuyor ve söze karışıyordu. Havanın kötülüğünü düşündü Raimundo, akşam uçağının gelmeyeceğini hesapladı. Napoli'den gelecek gazeteleri bekliyordu. Sabırsızlanıyor, Paskalya devresinde, Sicilya futbol turnuvası ile ilgili kur'a sonuçlarını büyük bir merakla bekliyordu. Uzun uzun esnedi Raimundo, bir eliyle upuzun saçlarını okşadı ve bakışlarını kapıya çevirdi. Bir adam girmişti içeriye. Tepeden tırnağa ıslanmış, pabuçları ve pantolonu çamura bulanmıştı. Derin gözlerinde insana korku veren garip bir parıltı ışıldıyordu. Kirpikleri kırmızı ve kıvır kıvır. Sakalı kısa, ama alabildiğine pis. «Kimin nesi bu adam? diye düşündü Raimundo. Tam da üstüne geldi, Gorzone fırsatını bulup paralı müşteri yakalamış şimdi, kulübeciğini iyi paraya satmak için didiniyor!» Garsona işaret edecek, bu sarhoş görünüşlü, güçlükle ayakta duran serseriyi kapı dışarı etmesini emredecekti. «Şimdi kusar bu herif, ya da bakarsın bir salaklık eder!..» Sonra birdenbire tanıyıverdi Sandro'yu ve kaskatı kesildi. Salondakilerin hiç biri henüz başını çevirip yeni gelene bakmamıştı. Gorzone giriş kapısına hafifçe sırt vermişti, tayfalar enikonu oyuna dalmışlardı. Katı ve kuşkulu gözlerle çevresine bakındı Sandro. Bakışlarıyle bütün salonu taradı, ama özellikle dikkat ettiği kimse yoktu. Öbürlerine yaptığı gibi, Gorzone'ye sadece bir an baktı. Fakat ondaki bu donukluk önce Aldo Felipe'yi tedirgin etti. Biraz sonra bütün salon Sandro'yu seyrediyordu. Koyu bir sessizlik çökmüştü ortalığa, Raimundo müdahale etmeye niyetlendi ve tezgâhın öbür başı-

na yürüdü. Onun kıpırtısına dikiliverdi Sandro. Ürkütücü bir sertlik vardı bu dikilişte; dişleri kenetlenmiş, burun delikleri büyük büyük açılmıştı. Raimundo ürktü, Sandro çabuk bir hareketle *Santa-Rosa* tayfalarının bulunduğu masaya döndü, arkadan kıskıvrak yakalanmaktan korkuyor gibiydi.

— Sakın kötülük yapma! diye homurdandı Raimundo. Azgın müşterileri yatıştırmak için kullandığı yapmacık bir yumuşaklık vermişti sesine. Fakat o ana kadar kıpırtısız bekleyen Gorzone bir sıçrayışta yerinden kalktı, tuhaf bir iniltiyle geriye kaçmak istedi. Sandro bakışlarıyla kovaladı onu. İnanılmaz bir çabukluk içinde tabancasını kavradı. Tabancadan fışkıran şimşekli uğultu salonda perde perde yankılandı, Gorzone iki büklüm oldu, İngiliz tutunmasa hemen devrilecekti. Aldo Felipe isterik çığlıklar koyvererek bağırıyordu şimdi. Başını ellerinin arasına almış, yumrukluyordu. O kargaşalıkta katilin peşine düşmek kimsenin kalına gelmedi.

— Sizinle hep kötü günlerde rastlaşıyoruz, doktor! dedi Fasaro, Valerio'yu *Palermo*'nun kapısında karşılamıştı, konuşuyordu.

Valerio komiserin elini sıktı, ama cevap vermedi. Saçak altında duran iki jandarma, kahvenin girişini kontrol altında tutuyordu. Zaten kalabalık birikmemişti daha. Anlaşılan haber çevreye yayılmamıştı, üstelik bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Sokağı sel basmış gibiydi. Valerio'yu çağıran polis memuru topuklarını vurarak komiseri selâmladı, sonra geri çekildi.

— Sizi yaralının yanına götüreyim, dedi Fasaro. Deminki yumuşaklık vardı sesinde.

— Peki, dedi Valerio.

Heyecanını gizleyemiyordu. Rieti'den yeni dönmüştü, orada çiftliğin bütün adamlarına Sandro'yu sormuş, ama bir sonuç alamamıştı. Üstelik kasabaya girer girmez Fasaro'nun yolladığı polisle karşılamış, cinayet haberini duyunca tuhaf olmuştu. Arabasını garaja çekiyordu o sırada, cinayeti öğrenince katilin kimliğini sormayı bile gereksiz bulmuş, sadece «Gidelim!» demişti polise. *Palermo*'nun büyük salonda görgü tanıkları vardı, polis onları tek tek sorguya çekiyordu. İçeriye geçerken karşılaştığı o köpek balığı suratlı polisi hemen tanıdı, ihtiyar Fuosco'yu görmüştü bu polis. Cagliari'den tanıdığı komisyoncu Aldo Felipe de oradaydı, bir direğe yaslanmış, hüngür hüngür ağlıyordu. Uzaklarda, kocaman musluklardan gümbürtülü, kapkara bir su oluk oluk akıyor ve hava gittikçe daha bunaltıcı bir ağırlıkla üzerine çöküyordu; Valerio bu ağırlığı göğsünde, alnında, kulak zarlarında hissediyordu. Tuhaf bir sis perdesinin gerisinden Fasaro'nun kederli yüzü çıktı karşısına. «Nasıl yaptın, Sandro? İmkânsız bir şey bu!» diye homurdanıyordu.

Koridoru boylu boyunca yürüdü. Bir ses çınladı kulaklarında:

— Telefonla bayan Gorzone'yi aradım. Yirmi dakika sonra burada olacak.

Onu hedef tutmuyordu bu ses. Sâkin, vahşî bir sesti zaten. İnsan etini delik deşik eden keskin bir bıçak gibi kulaklarda yankılanıyordu.

— Ne olmuş? diye sordu Raimundo.

— Bayan Gorzone'ye haber vermişler.

— Zavallı kadıncağız...

Valerio kimin konuştuğunu göremiyordu karanlıkta ve sözler ürkütücü bir hızla başının üzerin-

den aşarak boşluğa yuvarlanıyordu. Otelin bombardımana hedef olmuş kesimine ulaştı. Kendini ansızın açık bir kapının önünde buldu. Bir mumun sapsarı aydınlığında (sonradan onarılan bu kesime henüz elektrik bağlanmamıştı), daracık bir yatakta Gorzone'yi gördü. Mumu bir taburenin üstüne koymuşlardı. Yaralının gölgesi duvara vurmuştu; şişkin alnı, yağlı çenesi ve sivri burnu duvara çakılmış gibiydi. Raimundo'nun karısı yaralının başucundaydı, avucunda tostoparlak olmuş mendiliyle zaman zaman gözlerini oğuşturuyordu. Valerio çarçabuk Gorzone'nin yanına geldi. Ne dekorun, ne peşisıra gelen kalabalığın farkındaydı. Gorzone'ye eğildiği anda çevresinde varlığından huzursuzluk duyduğu bazı kimselerin olduğunu biliyordu. Yaralının baş koyduğu yastık kıpkırmızıydı; terden sırılsıklam olmuştu, parıldıyordu. Gorzone doktora baktı, gözlerinde uçsuz bucaksız bir yılgınlığın ifadesi vardı. Valerio onun nabzını tuttu.

— Ve ne felâket bu! diye sızlandı kadın. Korkunç bir şey! alabildiğine eski, yorgun bir acıyı beşikte sallar gibi, ağır ağır geriye doğru kaykıldı.

Valerio çabuk ve kararlı hareketlerle Gorzone'nin gömleğini, sonra pantolonunu sıyırdı. Sağ kasığında, tenasül uzvuna yakın bir noktada, ufacık bir benek gibi görünen ve gittikçe morlaşan yarayı gördü. Kanamıyordu bu yara. Gorzone'nin karnı bembeyaz, yusyuvarlak ve yağlıydı. Aşağıya doğru indikçe sıklaşan yoğun bir kıl örtüsüyle kaplıydı. Derisinin altında içiçe girmiş damarlar görünüyordu. Valerio oradakilerin büyük bir merakla kendisini gözlediklerini hissetti. Elleri sanki bileklerinden kopartılmıştı, sımsıcak ve ürpertiliydiler, sırtında kıvır kıvır geziniyordu. Kaç kişi vardı arkasında?

Fasaro dışarıya çıkarabilirdi onları. Gorzone ile gözgöze geldi; adamın gözleri vücuduna yabancıydı, kendi başlarına yaşıyor gibiydiler, incecik siyah ayaklarıyle debelenen iki ufacık ve kıvıl kıvıl hayvanı andırıyorlardı, kan ter içindeki bir maskenin yüzeyinde debeleniyorlardı sanki. «Ölecek» dedi Valerio, ama kendisi için mırıldandı bunu, birdenbire acıdı Gorzone'ye. Elini uzattı, adamın alnını okşadı.

— Acaba?...

Gorzone'nin dudaklarını kıpırdadı, benliğinin derinlerinden kopan duyguları sözleştiremeyecek kadar güçsüz dudaklardı bunlar. Valerio ona eğildi.

— Ölecek miyim acaba?..

Son hece güçlükle işitilen bitkin bir inilti yle dudaklarından döküldü. Valerio ağzını onun kulağına yaklaştırdı, fısıltılı bir sesle cevap verdi:

— Güvenin bana yanınızdayım. Başucunuzdan ayrılmıyorum...

Salondan boğuk gürültüler geliyordu kulağına, Valerio tekrarladı :

— Güvenin bana.

Eski ve büyük yağmurlar boğuk gümbürtülerle belleğinde yankılandı. «Sandro! Sandro! Bunu neden yaptın sanki?» Evet, genellikle haksızlık etmiş, çevresindekilere karşı kötü davranmıştı ölen adam. Ama bir insandı, hayat denilen o büyük mucizenin bir parçasıydı ve işte sönüyor, kayboluyordu. Artık geri gelmeyecekti. Uzaktaki gümbürtüler gecenin derinlerinden kopup geliyor, hep aynı soruyu tekrarlıyorlardı kafasında: «Hangi hakla?... Hangi hakla?...» Belki acı veriyordu ona ama dakikalar ilerledikçe kendi güçsüzlüğünün bilincine varıyordu. Fasaro'ya döndü. Komiser ciddi ve suskundu. Yanındaki adamların şaşkınlıkları, gözlerinden oku-

nuyordu. Mumun titrek alevi hepsini aynı tuhaflıkla aydınlatıyordu. Bazen alınlarına, bazen yanaklarına sarı lekeler sürüyor, hepsinin ıslak gömleklerine garip yansımalar bulaştırıyordu. «Kurtarın beni!» diye çırpınıyordu Gorzone. Bakışlarıyla çırpınıyor, «Kurtarın» diyordu; fakat gerçekten Gorzone'nin gözlerinde kıvranan bu varlık Gorzone olmaktan çıkmıştı, artık bambaşka bir yaratıktı; dipsiz bir kuyunun, bir uçurumun derinliklerinden kopup gelmiş. Öbür adamlar kıpırtısız bekliyorlardı. Hepsi içlerine kapanmıştı; dilsizleşmiş, müthiş bir hareketsizliğin girdabına yuvarlanmışlardı. Oysa yapılacak hiç bir şey yoktu, artık yapılacak bir şey kalmamıştı. Valerio ağır ağır ve güçlükle doğruldu, kıpkırmızı alevlerin ortasında küt küt vuruyordu yüreği. «Buna imkân var mı?»

Gorzone'nin gözleri derinliğini gittikçe kaybediyor ve düzleşiyordu, artık iki kristal yumağından farkları kalmamıştı.

Rüzgar sokakta homurdanarak kol geziyordu. Gazeteci o upuzun ve kederli sesiyle haykırıyordu yine. Pencereye doğru yaklaşıyor, yaklaştıkça sesi büyüyor, yoğunlaşıyordu. Küçücük dalgakırana hışımla saldıran dalgaların uğultusunu bu ses şimdi bastırıyordu.

ALTRO DİSCORSO DA VİSCİNKY! (*)
LA PACE O LA GUERRA!

Fakat Gorzone, canlıların bu cümbüşlü gürültüsünü artık işitmiyordu. Başı olanca ağırlığıyla yastığa gömülmüştü, taş katılığındaki yüzünde hâlâ

(*) VİSCİNKY'NİN YENİ DEMECİ
YA BARIŞ YA SAVAŞ

kaybolmamış yoğun bir şaşkınlık izleri vardı.

«Ya savaş, ya barış!» diye bağırıyordu gazeteci. Sesi korkulu ürpertilerle dalgalanıyordu, öfkeli bir meydan okumayı kara bir melek gibi sokaklarda koşturuyor ve peşinden nefreti, tedirginliği, korkuyu sürüklüyordu. Ve sesi ağır ağır sönüyor, sokak aralarında kayboluyordu. Bu dehşet verici boşlukta ruhlar nasıl kaybolmuyordu acaba? Valerio'nun hayâlinde gazetecinin çehresi, yaşlı kadının yorgun, avuç içi kadar yüzü, sonra Gorzone'nin körfeze bakan evindeki hayâli belirlendi. «Vişinski'nin son konuşmasını okudunuz mu?...» diyordu Gorzone. (Gök gürültüleri sürüp gidiyor, boşlukta yankılanıyorlardı.) «Hepimizin hayatı tehlikede!» Kadın birdenbire boşandı, ağlamaya koyuldu. O zaman Valerio, anlayışlı gözlerle baktı kadına. Sonra çevresindekilere ve komiser Fasaro'ya döndü :

— Öldü... dedi.

Kimse yerinden kımıldamadı. Sanki herkes ölmüştü, sanki şu ağlıyan kadından, şu bazen mavileşen, bazen sarılaşan mum alevinden başka canlı kalmamıştı çevresinde; Gorzone'nin ölü gölgesi, ağır ve donuk profili yine duvardaydı.

— Öldü. Yapılacak bir şey yok artık, dedi Valerio.

Bu sözcüklerin gırtlağına bir hançer gibi saplandıklarını, orada kocaman bir delik açıldığını, o delikten pıhtı halinde sıcak kan fışkırdığını düşündü. Kadın ağlayarak Gorzone'ye yaklaştı. Ahaç bir yumuşaklık vardı ellerinde. Gorzone'nin gözlerini usulca kapadı, alnında bir haç işareti çizdi, dua etmek için yere diz çöktü.

— Esaslı kadın, dedi Valerio içinden, döndü ve dışarıya çıktı.

Fasaro peşinden geliyordu, koridorda yetişti ona, usulca sordu :

— Bayan Gorzone'yi beklemiyor musunuz?

— Hayır, dedi Valerio.

— Anlıyorum. Öyleyse yarın görüşeceğiz?

— Ruhsat için mi?

— Evet.

— Yarın görüşürüz.

El sıkıştılar. Valerio büyük salonu yürüyerek geçti. Bir düşü yaşıyor gibiydi. «Bayan Gorzone'yi beklemek mi? Hiç aklına gelmedi.» Kısa süren bir ürperti kapladı bütün vücudunu. Herkes ona bakıyordu. Hele Aldo Felipe, dehşete kapılmış gibi bir hâli vardı.

— *Please* (*), diyerek yanına sokuldu birisi, denizci kasketi vardı adamın başında. Vefat... şey... öldü mü acaba?

— Öldü, dedi Valerio. Kupkuruydu sesi.

Jandarmalar ona selâm verdi. Bir polis geldi yanına, isterse kendisini eve kadar götürebileceklerini söyledi.

— Hayır, dedi Valerio, bu teklife canı sıkılmıştı.

— Dışarıda yağmur var doktor, biliyorsunuz!

Kaldırımda yağmur olanca katılığı ile sarıp sarmaladı onu, iğne gibi tırmalıyordu yüzünü. Rüzgâr sahile vuran azgın dalgaların homurtusunun savuruyordu ortalığa. Valerio Regina-Elena sokağını tırmandı. Sandro'ya acı bir kızgınlık kabarıyordu yüreğinde. «Belki de benim suçum bu? Silahı elinden almalı, boş bırakmamalıydım onu, kollamalıydım.» Müthiş bir keder oturmuştu içine, yüreğini

(*) Please: özür dilerim.

kemiriyordu. Uzakta, çok uzakta Cagliari'nin ışıkları ona göz kırpıyor, gece karanlığını solgun bir parıltıyla beyaza dönüştürüyorlardı. Fırtınalı gökyüzünde oradan oraya koşuyordu rüzgâr. Sokaklar siyah-beyaz bir fotoğraf negatifinden farksız görünüyordu, bu görüntü zaman zaman beliren bulanık mavimsi ışıklarla yırtılıyordu. Yılgın ve umutsuzdu şimdi, adımlarını sıklaştırarak Clara'nın evine yöneldi. Ondan başka sığınacak kimsesi yoktu.

3

Clara yanındaydı ve uyuyordu. Onun hafif, düzenli, âdeta bir çocuk uykusunu andıran soluklarını haz duyarak seyretti. Sonra çan sesleri vurdu. Rüzgârın uğultulu öfkesi sürüp gidiyordu. Maria Torelli çoktan uyanmıştı, evin öbür ucundan artık alıştığı gürültüler yükseliyordu. «Saat altıyı geçti.» Ama Valerio bir türlü kalkamıyor, yataktan çıkmayı göze alamıyordu. Her zamanki gibi Clara'nın uyanmasını bekliyor, onun güzel yüzünde yeni bir güne kavuşurken belirlenecek ilk gülümseyişi seyretmek istiyordu. Ve ilk öpücüğü.

Pencerenin önünde, aralık duran perdelerden süzülerek solgun bir beyazlık giriyordu içeriye. Yerden tavana yükselen kocaman ve bembeyaz bir hayalet şekilleniyordu. «Torelli kadın ocağı yakıyor... Ne berbat geceydi!» diye düşündü Valerio. Uyumamıştı. Bütün gece kâbus görmüş, Gorzone'nin ölü bakışlarını sık sık karşısında bulmuştu. Savaş yıllarında, Afrika'da hemen her gün karşılaştığı o tuhaf, titrek ve umutsuz ışıltı belirirdi can çekişen askerlerin gözbebeklerinde; o zaman da aynı kahredici yalnızlığı, yürek paralayıcı kederi yaşamıştı.

Gorzone'nin hayâli aklının bir köşesinde, bütün düşüncelerin kokuştuğu bir köşede kıpır kıpır oynuyor, Valerio burun delikleri büzülmüş, sapsarı ve terli suratıyla, rengi uçmuş dudaklarıyla, ufacık ve kıvıl kıvıl böcekler gibi masmavi kıllarıyla yavaş yavaş çürüyen etiyle Gorzone'yi canlı bir resim olarak karşısında buluyordu. Palermo'da gördüklerini teker teker hatırlıyor, mumun bulanık aydınlığında ürperen küçük odayı, dua etmek için yere diz çöken kadını, loş köşelerde sessizce bekleyen Fasaro'yu ve ötekileri, onların gözlerinde gümüşlü yaldızlarla donanmış kâğıtlara benzeyen ışıltıları düşünüyordu.

Clara derin derin göğüs geçirdi. Kimbilir, belki de yakalamışlardı Sandro'yu. «Ya koruduysa kendini, karşı gelip onlara ateş açtıysa?» Hayır, bu imkânsızdı. *Palermo*'dan çıkarken tabancayı bırakmıştı. Sandro, kapının önüne fırlatıp atmıştı. Bunu Valerio'ya görevli polis anlatmıştı. «Belki de intihar etti.» Pencereden süzülen beyazlık sarıya dönüşüyordu artık, ışıltılı bir yansımayla aynada büyüyor, yayılıyordu. «Gidip Fasaro'yu görmek gerek.» Fakat daha şimdiden, komiserle yüzyüze geleceğini düşündükçe bir ürperti çöküyordu içine. Meseleyi onunla konuşmak zorunda oluşuna yanarak ürperiyordu. «Sandro'yu ele geçirdilerse, benimle konuşturmalarını isteyeceğim.» Bir an, gece karanlığında nasıl acıklı ve bıktırıcı bir kovalamaca yaşanmış olabileceğini aklına getirdi. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmuru, çamur deryasından farksız toprağı düşündü. Polisin elinde özel olarak yetiştirilmiş köpekler vardı, ama fırtına yüzünden köpekleri kullanmadıklarını sanıyordu.

Clara tekrar içini çekti, uyanıyordu. Ve artık

Valerio'nun gözünde ondan başkasının önemi yoktu. Clara'yı kollarına aldı. «Sevgilim»diye fısıldadı Clara. Valerio'nun gözlerinde, kaçan, hep koşturan, şaşkına dönmüş ve ovanın uçsuz bucaksız genişliği içinde ufacık bir nokta, ufacık bir karaltı gibi duran adamın, Sandro'nun hayali büyüdü. Gözlerinde isimsiz bir dehşetin ifadesi vardı. Clara kendine çekti onu, Valerio Clara'nın memelerindeki ılıklığı etinde hissetti. Sımsıkı sarıldılar birbirine, bir uçurumun kenarında direnircesine, düşmemek için çırpınırcasına kenetlendiler.

Valerio, arka bahçelerden dolaşarak saat sekize doğru evine döndü. Hava soğuktu. Clara kalkmamış, yatakta kalmıştı. Gökyüzü karanlık bulutlarla yüklüydü. Ağır görünüşüyle tepelerin üstüne hışım gibi çökmüş, toprağı ezmişlerdi. Rüzgâr ağaç açılmış yelkenliler gibi bir sağa bir sola yatıyorlardı... Şimdi açık seçik hatırlıyordu. Clara kulağına eğilmiş, «Sevgilim, hep birbirimizin olacağız. Ölümden sonra bile!» demiş ve Gorzone'nin albümünde gördüğü gravürün hikâyesini anlatmıştı ona: «Aşk Tanrı'nın bağışıdır insanlara, sevmesini bilenler ölmesini de bileceklerdir. Tanrı onlara elbet acıyacaktır.» Kendini daha güçlü hissetti. Sanki bir koruyanı vardı. Kafasının içi Clara'nın fısıldadığı tatlı sözlerle doluydu, bahçelere doğru uzaklaştı. Önünde dalga dalga uzayan, Rieti yönünde yükselerek dağlaşan bir arazi şekilleniyordu. Rüzgârın görünmeyen şamarı onu hırpalıyor, hamur gibi yoğuruyordu; zeytinlikler hışımla sallanıyor, sazlar boyun kırarak yana yatıyor ve sis yüklü bulutlar tepeden tepeye koşturuyordu. Valerio dev boyutlu sardunya kümelerinin yanı sıra yürüdü. «Bir çocuğum olsun isterdim!» Napoli'de halledecekti bu işi, Clara var-

ken! Bir ağaç kümesinin ardında kendi evini gördü. Duvardaki . kahkaha çiçekleri mor dudaklarını aralamış ona bakıyordu. Bir felâket habercisi gibi. «Gorzone'yi bugün öğleden sonra gömecekler.» Önündeki su birikintisine düşecekti, ama çabuk toparlandı. Mutfak kapısına yöneldi, sonra düşündü araçadan girmeye karar verdi. Clara'nın aşkı onu hem koruyor, hem güçlendiriyordu, gerçekti bu. Clara'nın aşkı sayesinde ayakta duruyor, hayatın sıkıntılarını onun aşkıyla göğüslüyordu. İşte o sırada berbat bir kabus gördüğüne hükmetti, arkasında ayak sesleri duymuştu. Hemen dönmedi geriye, bir süre bekledi. Şu cümle takıldı aklına: «Belki bugün öğleden sonra gömülecek...» Aynı anda, Clara'nın hayâli fışkırdı gözlerinden. Aydınlıktı çehresi, Valerio ansızın kenara sıçradı. Arkasındaki adam Sandro'ydu. Bahçenin köşesindeki köhne depodan çıkmıştı anlaşılan. Donuk kapkara bakışlarla Valerio'yu süzüyordu. Dudakları aralıktı, kolları iki yanına düşmüştü. Yorgunluğun çökerttiği bir adam hali vardı Sandro'da. Düşünemeyecek, konuşamayacak kadar yorgun bir adam hali.

— Ürküttün beni, dedi Valerio.

Yüreğinin küt küt vurduğunu hissediyodu. Bir zaman ikisi de öyle kaldılar, sessizce birbirlerini süzüyorlardı; aralarında su birikintisi vardı, ikisinin de hayâli suyun yüzünde yansıyordu.

— İçeriye gel, dedi Valerio.

Kapıyı açtı, sonra döndü. Bocalayan, kararsızlık içinde kıvranan Sandro'yu eliyle içeriye çağırdı.

— Ellerinden sıyrıldın demek...

— Kimse peşimden gelmedi ki, diye çevap verdi Sandro.

Deminki katı, kıpırtısız suskunluğuna bürün-

dü. Elbiselerinden yoğun bir çamur kokusu yayılıyordu. Geniş ve kahırlı çizgiler belirmişti alnında, gözlerinde ve dudaklarının kenarında da aynı çizgiler dikkati çekiyordu.

Paltosunu çıkardı Valerio, bir koltuğa savurdu.

— Onu neden öldürdün sanki? dedi sonra, acı ve anlamlıydı sesi.

Koridorun öbür köşesinde bekleyen Sandro'ya baktı. Sandro'nun gözleri parlıyordu. Gözbebeklerinde ufacık lambalar yanıp sönüyordu, bu yüzden madenî bir soğukluk, donuk bir ışıltı kazanıyorlardı.

— Bilmiyordum...

— Neyi bilmiyordun?

— Öldüğünü.

— Böbreğinden vurmuşsun, dedi Valerio.

Aslında ne yapacağını pek bilemiyordu, şaşkındı, kafasının içi allak bullak olmuştu. Hem acıyordu Sandro'ya, hem kızıyordu.

— Ölen kim? diye sordu Sandro, sesi uzak ve alabildiğine boğuktu.

— Nasıl, nasıl? Şimdi de, kimi öldürdüğünü farketmediğini söyleyeceksin, öyle mi?

— Bilmiyorum. Hiç bir şey görmedim...

Valerio dik dik baktı ona, korkunç bir sahtekârlıkla karşı karşıya olduğunu düşünüyordu.

— Masal mı okuyorsun bana?

— İçmiştim. Üzüntüden çılgına dönmüştüm. İçtim, çok içtim. Döğüşmek, boşalmak istiyordum. Sadece döğüşmek, suçluyu öldürmek istediğimi biliyorum...

— Hangi suçluyu?

— Her şeyin, bütün felâketlerin sorumlusunu...

Güçlükle konuşuyor, söyleyecek kelime bulamı-

yordu. Konuşurken sesi zaman zaman katılığını kaybediyor yumuşayıveriyordu.

Sustu, düşünüyor gibiydi. Uykulu bir adam gibi konuştu sonra yılgındı, tükenmişti.

— Epey yürüdüm. Hatırlıyorum, yağmur vardı. Deniz kenarında yürüyordum. Kahveye girmek istedim. Daha o zaman birini öldüreceğimi biliyordum, öğleden sonra önüme kim gelirse ateş etmeyi düşünmüştüm. Kimsenin suratıma bakmasını istemiyordum. Çok içmiş, çok yürümüştüm. Döğüşeceğimi, birini vurup öldüreceğimi biliyordum. Kahvede bütün o insanlar...

- Ama Gorzone'ye ateş ettin sen.

Bilmiyordum. Bana... Magda ölmüştü. İntikam almak istiyordum. İstiyordum ki... Anlatması zor...

Yine sustu.

— Rieti'ye gittim seni aramaya. Pek uzakta değilmişsin, bunu düşündükçe... dedi Valerio.

Göstermemeye çabalıyordu, allak bullak olmuştu. Kendini tutuyor benliğini saran kızgınlığın da etkisiyle içtenlikle inanmıyordu Sandro'nun sözlerine. Kuşkuluydu.

— Sana inanmak isterdim Sandro. Fakat Gorzone'yi vuracağını çok tekrarladın bana. Evet. Onu öldüreceğini çok önce söyledin. Nasıl inanayım şimdi?

— Magda öldükten sonra, Gorzone'yi hiç getirmedim aklıma. Dün de aklımda yoktu. Her şey anlattığım gibi oldu. Onu öldürmek istemiş olsaydım, sizden saklamazdım bunu, anlatırdım: «Onu aradım ve buldum, çünkü bir köpek gibi gebertmek en büyük emelimdi», derdim. Fakat gerçek bu değil. Onu hiç getirmedim aklıma.

— İnanılmaz bir hikâye, dedi Valerio. Polis inanmayacak sözlerine. Zaten Gorzone, ya da bir başkası... Pek farketmez. Tabancanı denize atacaktın en iyisi... Şimdi ne yapacağız?

Sandro kederle baktı ona, insanı içerden kemiren yoğun bir acının parçaladığı gözlerle baktı.

Valerio başını salladı. Sandro'ya müthiş acıyordu şimdi. Rüzgâr hışımla kapıya yükleniyordu. Nasıl davranması gerektiğini bir türlü kestiremiyordu işin kötüsü. Hizmetçi kadın birazdan gelecekti. «İnanılır gibi değil» dedi içinden. Bekliyordu Sandro. Boynu bükük ve çaresizdi. Sadece bekliyordu. Valerio'ya teslim olduğu, Valerio ne buyurursa yapacağı açıkça görülüyordu. «En doğrusu, Fasaro'ya yollamalı onu.» Fakat bu düşünceyi çarçabuk sildi kafasından. Tiksindi ansızın. Zaten Sandro yeteri kadar felâketi sırtlamıştı. Başka bir şey gerekmiyordu şimdi. Bu adam şaşılacak derecede kendisine benziyordu. Onun soyundandı, bu gizli, ama koparılmaz kardeşlik bağını çiğneyemezdi Valerio, aralarındaki bağa ihanet edemezdi. Clara olsaydı, ya Clara aynı durumda... Göğsünden kan fışkırdı boğazına, akıllara durgunluk verecek bir sıcaklık gırtlağına düğümlendi. Clara'nın ölümüne çare arayan düşünceyi öfkeyle aklından silip çıkardı.

— Dinle beni, dedi Sandro'ya. Yukarda tavan arasında küçük bir oda var, hemen oraya çık. Hizmetçi birazdan gelir. Sessiz otur, yeter. O odaya hizmetçi girmez.

Merdivene yürüdü.

— Gel peşimden! diyerek Sandro'ya döndü, Sandro yerinden kımıldamamıştı.

Çatı arasındaki daracık bir odaya çıkardı Sandro'yu. Bir yatak. Çıplak bir döşek. İki iskemle. Bir

masa, öbür köşede daha küçük bir masa ve üstünde bir çiçek saksısı vardı. Kireçle boyanmıştı duvarlar, eskiden orada yatıp kalkan Sicilyalı hizmetçi kadın odanın her yanına dinî resimler raptiyelemişti. Pencereden Regina-Elena caddesi görünüyordu, Pancurlar kapalıydı. Kırık bir boz renkli bir kartonla kapatılmıştı. Buzlu bir rutubet vardı burada, insanın genzini yakıyor, omuzlarına ağırlık veriyordu.

Burada kalırsın. Yiyecek getiririm. Sonra ne yapacağımızı düşünürüz. Şimdilik önemli olan dinlenmen ve polise gözükmemen. Sonrasını düşüneceğiz.

— Raslantı oldu, *Palermo*'ya girmek aklımda yoktu, dedi Sandro.

— Boşver. Gürültü yapma. Kimseye görünme. Gerisi kolay, bir çaresine bakacağız.

Elinin tersini ağzında gezdirdi Sandro, sonra mırıldandı:

— Anlatması zor. İnsan seviyor, sevdiği ölüveriyor. Hepsi...

Belirsiz bir işaret yaptı eliyle, devam etmedi. Kendini bir külçe gibi yatağa bıraktı.

Bir gemi çok yakınlarında acı acı düdük çaldı. Bu feryâtlar gök boşluğunda perde perde yankılanarak dağıldılar. Sadece kendisine verilmiş gizli bir işareti dinlercesine kulak kabarttı Sandro, garip bir dikkatle dinledi vapur düdüklerini. Sandro döşeğe kıvrıldı ve gözlerini yumdu.

4

Evden çıktı Valerio. Komiser Fasaro'yu görmeye gidiyordu. Birdenbire ürperdi. Delfina kadının

mutfak penceresinden kendisini gözlediği inancına saplanmıştı. Delfina onbeş dakika önce eve gelmişti, Valerio'nun kahvaltı hazırladığını, sütü ısıttığını farkedince çok şaşırmış, bu şaşkınlığı ele veren homurtularla söylenmişti... «Bu kadın evin içindeyken çok tedbirli davranmak gerekiyor. Sandro rahat dursun, yeter! Bu kadın yokluğumda ortalığı didik didik ediyor herhalde!» Dörtnala koşan bir atın sırtında hissetti kendini. İki yanı korkunç uçurumlarla çevrili berbat bir yolda dörtnala koşturuyor ve hayvanı zaptedemiyordu. «Nasıl bitecek bu işin sonu, çok merak ediyorum?» Alabildiğine güzel süt beyazı bulutların arasından ışıltılı aydınlık, bir güneş parıldıyordu. Yağmurun henüz yıkadığı, kırmızılarla yeşillerin dostça kaynaştığı tepelerin üstüne buhar tabakaları kümelenmişti. Pazar yerine yürüyen insanlarla karşılaştı. «İnsan seviyor, sevdiği ölüveriyor! Sevdiği ölüveriyor!» Sandro'nun sesi hiç silinmiyordu aklından. Yakarışlarla dolu ve ısrarlıydı. Yolda rastladığı biri selâm verdi ona. Adamın kim olduğuna bile aldırmadan yürüdü Valerio, selâma karşılık vermekle yetindi. Fasaro ile yüzyüze gelmek kolay iş değildi onun gözünde. Bayağı ürküyordu. «Anasının gözü herifçioğlu! Sıkı durmam gerekiyor!» Emniyet Müdürlüğü binasına iyice yaklaşmıştı. Davranışlarına ve sözlerine dikkat etmeye karar verdi. Fakat sinirliydi, sinirini bir türlü yatıştıramıyordu. «Kısa keserim artık, olabildiği kadar çabuk çıkarım!» Yok! Böyle davranırsa Fasaro işkillenebilirdi. Bütün gece boyunca, yağmur altında oradan oraya koşturmuş ve Sandro'yu aramıştı polisler, elleri boş ve yorgun dönmüşlerdi. Şimdi suratları asık olmalıydı. «Bakalım göreceğiz.» Binanın ön cephesini çevreleyen küçük bah-

çenin sokakla kesiştiği noktada, bahçeyi sınırlayan parmaklıkların ötesinde denizi gördü; biraz açıkta bekleyen römorkörün kırmızı bacasına, öfkeyle kabaran ve köpürerek dalgakırana vuran dalgalara baktı.

İçeriye girer girmez, başkomiser Fasaro'nun odasına aldılar onu.

— Buyrun doktor. Oturun lütfen! dedi Fasaro.

Valerio masanın üzerindeki Luger tabancayı çarçabuk tanıdı.

— Bu sabah gazete okudunuz mu? diye sordu komiser. Sesi ve yüzünün ifadesi şaşılacak ölçüde yumuşaktı.

— Hayır, okumadım.

— Olayı kısaca özetlemişler. Fakat ben asıl Napoli gazetelerini bekliyorum. Tabii onlar, her zamanki gibi, pireyi deve yapacaklar.

Gülümsedi. Bej renkli gabardin elbisesi yine sırtındaydı. Hoş bir lavanta kokusu vardı üstünde. Biraz fazla cafcaflı, sarı üzerine ince siyah çizgili bir kravat takmıştı. Valerio'nun bakışları onun parmaklarına takıldı. Tertemiz ve bakımlı, ama sinirli ve kısacık parmakları vardı Fasaro'nun.

— Birinci sayfanın hemen tamamını siyasal gerginlikle ilgili haber ve yorumlara ayırmış gazeteler.

Elinin altındaki Cagliari gazetesine küçümseyici ve ters bir fiske indirdi. Belki de Gorzone olayına fazla yer ayrılmayışına içerliyordu? Kimbilir?

— Ne diyorsunuz, doktor? Siz savaşın yaklaştığına inanıyor musunuz?

Masaya eğilmiş, boynunu ileri uzatmıştı. Çok önemli bir cevap bekliyormuş gibi. Saçları özenle taranmıştı yine. Plaj köşelerinde, rastlanan yaşlı

kadınların başını döndürmeye hevesli monden zamparaları ansıtıyordu insana. Valerio ona hep kuşkuyla bakıyor ve hiç güvenmiyordu. Akıllı bir adamdı Fasaro, üstelik mesleğinde iyi yetişmişti. Sorguya çektiği sanıkları bülbül gibi konuşturuyor, bunu yaparken sesinin tonunu bile yükseltmiyor, bağırıp çağırmıyor, anlayışlı ve yumuşak halini bırakmıyordu. «Ya biliyorsa? Sandro'nun evime sığındığını biliyor ve benimle dalga geçiyorsa!» Fakat bu olasılığı pek akla yakın bulmadı. Sakin bir sesle Fasaro'ya cevap verdi:

— Bana sorarsanız, şimdilik usta ve hesaplı bir propaganda kampanyası uyguluyorlar, derim. Bir çeşit savaş tahrikçiliği...

— Yakında bir savaş patlayacağına inanıyor musunuz, meselâ önümüzdeki aylarda?

— Ah! diye göğüs geçirdi Valerio. Belki sahici bir tehlike vardır ama...

Konu hakkında olağanüstü ve parlak görüşlere sahip olmadığını anlatmak için bir elini boşlukta gezdirdi. Bazen namlusu kendisine dönük tabancaya gözü takılıyordu. Namlunun küçücük ve kapkara ağzı, sessiz durmasını, tedbirli davranmasını hatırlatıyordu ona. «Sus!» diyordu sanki.

— «Hesaplı bir propaganda kampanyası» derken neyi kastediyorsunuz?

— Gazetelerimizin çoğu, savaşın kaçınılmazlığını öyle ısrarlı şekilde tekrarlıyorlar ki, bunu bize baştan kabul ettirmek istiyorlar diyorum; bir çeşit psikolojik hazırlık yapılıyor, bu tür şeyleri ve sonuçlarını benden daha iyi bilirsiniz.

— Doğru mu acaba? dedi komiser. Belli etmiyordu ama, şaşırmıştı.

— Sözgelimi hakkında hiç bir şey bilmediği bir

suçluyu ararken, polis ne yapar? Gazetelerde suçlunun tespit edildiğini, yakalanmasının an meselesi olduğunu, izinin bulunduğunu, bu konudaki bütün bilgilerin gizli tutulduğunu, soruşturmanını gizli yürütüldüğünü yazdırır. Ve çoğu zaman, polisin peşinde olduğunu düşünen suçlu telâşa kapılır, büyük hatalar yapar.

— Neler düşünüyorsunuz! diye mırıldandı Fasaro, keyiflenmişti. Fakat inanın, böyle yöntemlerle çalışmayız biz.

— Bu bir yöntemdir demiyorum zaten.

— «Polis gazetelerde haberler yazdırır...» dediniz ama...

«Vay canına, diye homurdandı Valerio. Beş dakikadır beni soru yağmuruna tutuyor, her sözümü dikkatle dinliyor. Böylesini «meslek aşkı»ndan da öte bir şey saymak gerekir.» Sakin görünmesine rağmen içindeki tedirginliği gizleyemediğini biliyordu. Parmaklarını sinirli bir kıvraklıkla koltukta gezdirdiğini farketti. Fasaro'nun keskin ve ısrarlı bakışları onu sıkıyordu.

— Polis ortalığa bu tür haberler yayar ve çaresizliğini halkın gözünden kaçırmak ister, oysa suçlu...

— ...Anlıyorum.

— Savaş konusunda gazetelerin tutumu da böyle, savaşın kaçınılmazlığını yazıyor, bizi şartlıyorlar.

— Anlıyorum. Ama demin, «hesaplı bir propaganda kampanyası» dediniz. Merak ettim doğrusu.

— Evet, bu deyimi kullandım.

— Ben de şöyle düşündüm: Amerikalılar Sovyetler'e saldırmaya, savaş çıkarmaya kararlı. Biz de Amerika'dan yanayız. Tabi, gazetelerimiz de

«hesaplı bir propaganda kampanyası» açarak bizi bu olasılığa hazırlıyorlar. Bunu söylemediniz mi?

— Görüyorum ki her sözümü çok özel bir şekilde yorumluyorsunuz. Eğer sorgu sırasında böyle davranıyorsanız...

— Hay Allah! diyerek güldü Fasaro. Fakat doktor, sorguya filan çekmiyorum ki sizi. Neler düşünüyorsunuz! Sizi üzdüğüm için çok özür dilerim. Gerçekten özür diliyorum. Sizinle karşılıklı oturup çene çalmaktan büyük zevk duyarım, ama fazla tutmak da istemiyorum. Canınız sıkılıyor, farkındayım. Raporu yazdınız değil mi?

— Rapor burada, dedi Valerio.

Fasaro kalktı, onun uzattığı kâğıdı aldı, açıp okudu. Sonra tekrar yerine oturdu.

— Tamam, dedi. İşte açıkça görülüyor, zavallı Gorzone'nin ölümden kurtulması imkânsızmış. Berbat ve kederli bir hikâye! Karısının çaresizliğini, umutsuzluğunu görmeliydiniz. Bayıldı kadıncağız. Zavallı!

Valerio o anda «Sandro'yu tutukladınız mı?» diye sorması gerektiğini hissetti. Fakat onu tökezleten, susturan bir şey vardı içinde. Belki de sesinin kendisine ihanet etmesinden korkuyordu. «Çok konuşmamalı, bu herifin tuzağına düşmemeliyim.»

— Bütün tanıklar aynı şeyi söylüyor, diyordu Fasaro. Bir yandan elindeki keskin ve sapı fildişinden yapılmış kâğıt keseceği ile oynuyordu. Sandro girdi kahveye, şaşkındı. Gorzone'yi arıyordu.

Birden onun sözünü kesip soracaktı Valerio, «Gorzone'yi aradığını nerden biliyorsunuz?» deyiverecekti, ama tuttu kendini. Sustu.

— Sarhoştu herhalde, güçlükle ayakta duruyordu. Bakışlarıyle bütün salonu taradı. O zaman Gorzone korkuya kapıldı, ayağa fırladı. Sandro'ya,

«işte buradayım» dedi âdeta. Raimundo'nun dediğine bakılırsa, Sandro önce tanımamış onu. Sarhoşmuş, söyledim ya? Ateş ettikten hemen sonra yaptığına pişman olmuş. Tabancasını yere atmış, dışarıya kaçmış. Kimsenin aklına onun peşine takılmak gelmemiş.

— Onu... yakalamadınız mı daha? diye sordu Valerio.

— Hayır. Sandro arkadaşınızdı, bu bahtsız delikanlının durumuyla yakından ilgileniyordunuz. Canınız sıkılıyor, üzülüyorsunuz, farkındayım. Araştırmalara devam etmedik. Hava berbattı. Fakat Kızıl Kaya'ya kaçtığını biliyoruz.

Masasının orta çekmesinden bir harita çıkardı, açtı. Sonra Valerio'yu yanına çağırdı, elindeki keseceğin ucuyle harita üzerinde göstererek anlattı:

— Onu bulmak kolay. Orası bir yarımada sayılır, öyle değil mi? Bataklıkta kolay kaçamaz. Gece kayıkla yola çıkması imkânsız. Deniz azgındır çünkü. Eğer intihar etmemişse mutlaka diri olarak ele geçireceğiz Sandro'yu. Bugün adamlarım civarı tarıyorlar. Mağaralar boldur bu kesimde. Köylülerden yardım görüyor, eminim. Zavallı Magda'nın cenazesine gelen kalabalıktan ölçüyorum. Hem, Sandro'nun Gorzone'nin dönüşünden haberli olduğuna hükmetmek zorundayız. Belki bilmiyorsunuz, doktor? Cagliari'deydi Gorzone, iki üç günlüğüne oraya gitmişti. Ama alınyazısı bu, her şeyi altüst etti. Otele alıcı çıkınca dönmek zorunda kaldı. Asıl önemlisi, Sandro onun dönüşünü nasıl öğrendi? Bilmiyoruz. Fakat birisi mutlaka haber verdi bunu. Sandro tesadüfen girmedi *Palermo'ya*. Siz ne dersiniz?

— Bil... bilmiyorum. Magda'nın ölümü bütün umudunu kırmıştı. Çok seviyordu Magda'yı, ona tapıyordu.

— Adam öldürmek için geçerli bir neden değildir ki bu! dedi Fasaro. Kendi kendine konuşuyor gibiydi, mırıldanıyordu. Gorzone geri döndü. Ne uğursuzluk, değil mi? Zaten korkuyordu, Sandro'nun bir kötülük etmesinden çekiniyordu. Komisyoncu Aldo Felipe de söyledi bunu. Gorzone o gece Salina'ya dönmek niyetinde değilmiş, hiç istemiyormuş. Yaralandıktan sonra ağzıyle söyledi, böyle olacağını biliyormuş. Siz haber vermişsiniz, öyle mi?

— Ben mi haber vermişim? diye haykırdı Valerio.

— Evet ya! Gorzone karısına da anlatmış. Birkaç gün önce evine gitmişsiniz. Magda ölürse, Sandro'nun kendisini vuracağından söz etmişsiniz.

— Böyle bir şey söylemedim.

— Sahi mi? dedi Fasaro. Şaşırmıştı, dikkatle ona bakıyordu. Çok önemli bir açıklama bu! Hemen dosyaya geçirmek gerekiyor! Zaten bunu soracaktım size! Çok önemli.

— Sadece şunu haber verdim Gorzone'ye...

— Bir dakikanızı rica edeyim. İzin verirseniz, zapta geçireceğim bunu.

Mesele komiseri çok ilgilendirmişti. Ama Valerio, sinirlerinin iyice gerildiğini, çatlayacakmış gibi olduğunu hissediyordu.

— Evet, ne diyordunuz?..

— Gorzone'ye Sandro'nun kendisini öldürmeye niyetlendiği yolunda herhangi bir açıklamada bulunmadım.

Açık ve düz, zaman zaman öfkeden boğuklaşan bir sesle konuştu. Aslında, belirsiz de olsa, Valerio'nun sesinde bir panik havası seziliyordu. Sinirlerine hâkim olabilmek için büyük çaba gösteriyordu Valerio.

— Ne zaman oldu bu iş?

— 17 Mart günüydü, sanıyorum. Evet 17 Mart. O gün, Düşkünler Yurdundaki hastaları görmeye gitmiştim. İyi hatırlıyorum.

— Sabahleyin gitmiştiniz, öyle mi?

— Evet. Saat onbire doğru.

— Gorzone kendisi mi çağırmıştı sizi?

— Maden şirketi, *Palermo* otelini satın alıp hastane hâline getirmek istiyordu. Şirketin teklifini söylemeye gitmiştim.

— Gorzone Sandro'yu oturduğu kulübeden çıkarmak istiyormuş, doğru mu?

— Evet. Gorzone'ye beklemesini söyledim, Magda'nın durumu çok ağırdı.

— Teklifinizi nasıl karşıladı?

— Kabul etti. Yeni bekçinin evin bir odasında, Sandro ile Magda'nın öbür odada oturmalarına razı oldu. Fakat uygulaması imkânsız bir çözüm yoluydu bu. Yeni bekçinin ailesi kalabalık, Sandro'nun sinirleri de gergindi. Sandro'yu çok işkilli gördüğüm için Gorzone'yi uyardım.

— Sandro'nun kendisini ölümle tehdit ettiğini Gorzone'ye söylemediniz mi?

— Hayır.

— Emin misiniz, doktor?

— Elbette.

Fasaro önündeki büyücek kâğıda konuşulanları bir bir yazdı. Valerio bu boşluktan yararlanıp heyecanını bastırmaya çalıştı. Pencereden dışarıya bakıyor, gümrük binasını ve daha ötedeki jandarma karakolunu seyrediyordu. Karakol binasının direğinde rüzgârın savurduğu bir bayrak fır dönüyor, açılıp kapanıyordu. Şimşek hızıyle kanat çırpan bir kuş belirdi gök boşluğunda, çarçabuk uzaklaştı.

— Güzel, diye mırıldanıyordu Fasaro, artık alabildiğine ciddî bir ifade takınmıştı. Gerzone'yi

sadece uyardınız.

Kalemi parmaklarında çevirdi, bir yandan düşünüyordu. Valerio sessizce bekliyor, usul usul ellerini kaşıyordu. Ansızın bir sıcak basmıştı bütün vücuduna, göğüs kafesinden hızla yükselip ensesine dayanmıştı.

— Peki, ne söylediniz ona? diye üsteledi Fasaro.

Valerio bıkkın gözlerle ona baktı.

— Sandro ve Magda'ya karşı biraz insaflı olmasını istedim, o zaman benimle dalga geçerek, «insanca duygularına hitap edenlerin zararlı çıkmadıklarını» söyledi. Ben de insanca davranırsa, kendi çıkarına uygun düşeceğini belirttim.

— O kadarcık mı?

— Evet.

— Fasaro bir eliyle saçlarını karıştırdı.

— Sandro'nun tehditlerinden haberli olduğunuzu filan anlatmadınız mı Gorzone'ye, emin misiniz doktor?

— Hayır, anlatmadım.

— Kesin şekilde eminsiniz öyleyse?

— Tabiî. Neden ısrar ediyorsunuz?

— Hiç. Neyse... Demin anlattığınız öfke, Sandro'nun öfkesi, sinirli hâli tehditlerle, aşırı sözlerle açıklanamaz mı?

— Böyle bir durum söz konusu değil.

— Güzel. Tanıklığınızı dosyaya geçireceğim. Tekrar görüşeceğiz!.. Ne zaman isterseniz, imzalayabilirsiniz.

— Elbette...

Tam o sırada telefon çaldı, Valerio irkildi. Fasaro ahizeyi kapmış, dinliyordu. «Acemice yalanlar uydurdum, diye düşündü Valerio. Cevaplarım tu-

tarlı değil. Bir yığın adamı sorguya çektiler. Sandro bana söylediklerini onlara da tekrarlamıştır... Tehlikeli işaretler bunlar... Sandro'yu koruduğumu belli ediyorum.» Usulca çevresine bakındı, yüreği küt küt vurmaya başlamıştı; köpek balığı suratlı sivil polis tam arkasında duruyordu. Ne işi vardı odada? İçeriye ne zaman girmişti? Geldiğini nasıl farketmemişlerdi? Ve bu adam Valerio'ya neden duyurmamıştı varlığını?... İşte bu sorular ışık hızıyla dalgalandı kafasında, tedirginliği büyüdü, yoğun bir yılgınlığın ağırlığını omuzlarında hissetti. «Yokluğumda Sandro bir delilik etmemiştir inşaallah! İnşaallah Delfina...» Sandro'yu saklamakla suça katıldığını ilk kez orada farketti. Fakat pişmanlık duymuyordu. Tam tersine, Sandro'yu kurtarmak hırsı bileniyor, güçleniyordu. «Bu herifler sonuna kadar eziyet çektirecekler ona. Sonra parmaklıklarla örülü bir cehennem, kodese tıkıverecekler. Hele onu benim sakladığımı öğrenirlerse, bana fena ödetecekler bunu...» Clara'yı, böyle bir durumda Clara'nın umutsuzluğunu düşündü.

Polisin arkasında ne işi vardı, neden orada duruyordu? Geriye dönecekti, ama Fasaro'nun kendisini dikkatle süzdüğünü farketti, kaskatı kesildi Valerio, kocaman bir buz kalıbının yüreğine çöreklendiğini hissetti.

— Ya?.. Güzel!.. diye mırıldanıyordu komiser.

Upuzun bir halka belirdi Valerio'nun kafasında ve çılgın bir hızla dönmeye başladı. Her savruluşunda Sandro'nun Delfina'nın, Clara'nın hayalini de sürüklüyor, Valerio'nun aklına takılmış birkaç kırık dökük cümleyi, acılı ve keskin ışıltılarla yansıtarak bir cam keskinliğine kavuşturuyordu.

Bu şaşkınlığa rağmen varlığının bir parçası uya-

nık ve dipdiri bekliyor, bir anten ürpertisiyle, tuzaktaki hayvanın belirsiz titreyişleriyle çevresini kolluyordu.

— Ya... Güzel... Pekâlâ... diye mırıldanıyordu komiser.

Bakışlarını öbür tarafa çevirmişti, bu bir hayaldi belki? Valerio ona baktıkça, herifin alaycı bir tavırla gülümsediğine inanası geliyordu. Küçücük bir kıvrımdı dudaklarında, yerinde durmayan, kıpır kıpır dolanan ve sık sık kaybolan bir kıvrımdı. Sanki adam çehresinin bütün hatlarını damgalayacak güçte değildi, öyle yoğun bir alaycılığın üstesinden gelemiyordu. Fakat Valerio tehlikede hissetti kendini. Buzlaşmış ruhuna kar tanecikleri üşüştü. Ürperdi. Avludan sesler geliyordu kulağına. «Belki, henüz bir şeyden haberi yok bunların. Aklımı şaşırmamalıyım.» Öbür polisi sırtında hissediyordu. «Asıl bu herif allak bulluk etti kafamı. Belki birşey bildikleri yok. Ama tedbirli davranmalıyım.»

— Tekrar görüşürüz! dedi komiser, telefonu kapadı. Ellerini oğuşturdu sonra ve kalktı:

— Evet, doktor... Nerde kalmıştık? Ha... evet! Deminki ifadenizi imzalamak için sonra uğrarsınız. Dosyayı öğleden sonra savcılığa vereceğim. Bir de, Gorzone'nin cesedi ailesine teslim edildi, gömülmesi için ruhsat verebiliriz, değil mi?

Fasaro'nun kocaman, boz renkli, güzel ve kadınsı gözlerinde donuk, ölü bir parıltı vardı. Bir ölüm karanlığı noktalanmıştı bakışlarında.

— Ruhsatı size imzalatır, bayan Gorzone'ye yollarım, dedi Valerio.

— Anlaştık.

Valerio kapıya yürüdü. Köpek balığı suratlı polis pencerenin önündeydi, ellerini arkasında ka-

vuşturmuştu, sokağın manzarasına dalmış görünüyordu. Hafifçe kırlaşmıştı saçları, dökülmeye yüz tutmuşlardı, yer yer kellikler belirmişti kafasında. İğrenç lekeler!

— Sandro'ya gelince... dedi komiser.

Valerio döndü, sağ eli kapının tokmağındaydı.

— Sandro'ya gelince, peşindeyiz, iz sürüyoruz, ama onu kıskıvrak yakalayacağımıza ve...

Birdenbire sustu. Yüzü kırış kırış olmuştu.

Özür dilerim, doktor! Beni bağışlayın!

Ve bir kahkaha koyverdi.

Valerio sırtından soğuk ter taneleri döküldüğünü anladı. Hani o sırada, Fasaro evinde arama yaptıklarını söylese, aynı tepkiyi gösterecekti. Eli kapının tokmağında, kaskatı kesilecek, vücudundan terler boşanacaktı.

— Ah doktor! dedi Fasaro, neşeyle. Deminki konuşmamız aklıma geliyor da!.. Hatırlıyorsunuz, umarım? Polisin kimliği bilinmeyen suçlular hakkında gazetelere dağıttığı bildiriler için ne söylemiştiniz?

— Evet, hatırlıyorum, dedi Valerio ve gülümsemeye çalıştı.

— Beceriksizliğimizi örtmek için söylemiyorum bunu. O maskarayı çabuk ele geçireceğiz, bilmiş olun.

Valerio'nun yanına sokuldu, o zaman Valerio yoğun bir sabun, lavanta, tütün ve yeni kumaş kokusunun genzine sindiğini hissetti. Fasaro'nun gözlerinde, kenarlarda belirsiz kırışıklıklar vardı. Bu kırışıklıklar elmacık kemiklerinin başladığı çıkıntılara kadar uzanıyordu.

— Laf aramızda, dedi komiser, ben de sizin gibi düşünüyorum. Şu Gorzone sevimli bir adam de-

ğildi doğrusu...

Valerio'ya elini uzattı. Valerio onun elini sıktı, sonra dışarda aldı soluğu, yüreği dörtnala koşturuyor, kulakları uğulduyordu.

5

Yol çamurluydu ve deniz boyunca uzayıp gidiyordu. Koyu renkli, dik kayalıkların arasından geçiyor, hırçın atılışlarla kayalıklara saldıran denizin ve köpüklü dalgaların ulaşamadığı bir yükseklikte kıvrımlar alıyordu. Şaşkın bir güneş bulutların arasında kâh görünüyor, kâh kayboluyordu. Valerio önce birkaç hastasını görmeye gitmiş, sonra arabasını almak için dönmüştü. Şimdi Kızıl Kaya'ya doğru ilerliyordu. Bir bahane bulmuştu kendine. Camelia Linardi'nin hasta kocası Roberto'yu hastaneye götürüp götürmediğini anlayacaktı. «Roberto'yu hastaneye götürmedilerse çok sürmez, ölür o adam.» Aslında Cagliari'ye, hastanenin başhekimine telefon edip sorabilirdi bunu, ama Kızıl Kaya'yı mutlaka görmek istiyordu. Fasaro ile yaptığı konuşmanın etkisi altındaydı daha, telâşlıydı. «Belki bir şey bilmiyor, hatta hiç bir şey bilmiyor. Fena kapıldım, etkisi altında kaldım.» Garajı kapatmadan önce eğilip mutfağa bakmıştı. Delfine kadın başını musluğa eğmiş, sakin sakin iş görüyordu. Saçlarını başının tepesinde yumak yapıp toplamış, parıltılı taşlarla süslü geniş taraklara tutturmuştu. Doktoru görünce eğilmiş, ellerini tuhaf tuhaf sallayarak derdini anlatmıştı: «Hayır. Mektup gelmemişti, bekleme odasında hasta yoktu, telefonla arayan filan da olmamıştı.»

— Öğleye doğru dönerim! diye seslenmişti Va-

lerio, tam yola çıkacağı sırada seslenmişti.

İçi rahatlamıştı. «Sandro yukarda uyuyor herhalde. Bu gece Pietro'yu mutlaka bulup konuşmalıyım.» Pietro yardım ederdi ona, çekinmezdi. Yol birdenbire toprağın altına giriyor, kısacık bir tünelin içinden geçiyordu. Çıkış yerinin ağzında iki jandarma yanyana oturmuşlardı. Doktora baktılar. «Buraları tarıyorlar demek. Çevreyi kolaçan ediyorlar. Anlaşılan bir şey bilmiyor bunlar!»

Jandarmaları orada görünce keyiflenmişti. «İyi ki geldim bu tarafa» diye düşündü. Rahatlamıştı. Clara'yı hatırladıkça daha fazla seviniyordu, onu sahici bir tehlikeden kurtarmıştı sanki.

Kararlıydı, Clara'ya hiç bir şey söylemeyecekti. Onu telâşlandırmayı gereksiz buluyordu. Ama Clara'nın kendisine hak vereceğine inanıyordu.

Kızıl Kaya'da yeni bir sürprizle karşılaştı. İki jandarma yokuş yukarı tırmanıyorlardı. Kaktüs ağaçlarının arasında ilerliyor, önlerinde yürüyen siyah gömlekli delikanlı nereye çekerse o tarafa yürüyorlardı. Delikanlının gömleği sırtına bol geliyordu, rüzgârda ölüm habercisi bir bayrak gibi dalgalanıyordu. Tepede iki köylü duruyordu, kıpırtısızdı. Ciddî bir ifadeyle jandarmaları seyrediyorlardı. «Fakat neden öyle konuştu Fasaro? Neden o da Gorzone'yi pek sevimli bulmadığını söyledi?»

Bir dönemeçte güneş gözünü aldı, önünü göremeyince yavaşlamak zorunda kaldı. Sonra Kızıl Kaya'ya ulaştı; Kilise'nin saati onbiri vuruyordu. Roberto Linardi'nin evini çarçabuk buldu. Köyün öbür ucunda, çatısı yıkılmaya yüz tutmuş bir evdi. Rüzgârda sarsılan tahta verandaya çamaşır asılmıştı. Pancurları delik deşik olmuş bir pencerenin altında çöp yığınları vardı. Bir köpek burnunu çöplerin

arasına sokmuş, eşelenip duruyordu. Otomobil gürültüsüne köpek başını çevirip baktı, sonra koşarak uzaklaştı oradan.

Valerio içeriye seslendi, biraz sonra yaşlı bir kadın ona kapıyı açtı. Roberto'nun anasıydı galiba. Kalın kaba kumaştan siyah bir entari vardı sırtında. Doktoru görür görmez bir inilti koyverdi, gerisin geriye koşturarak içeriye kaçtı. Valerio onun peşisıra yürüdü. Komşu odada, Roberto eski püskü bir koltukta oturmuş uyukluyordu. Pencereden vuran solgun güneş yanağına konmuştu, çamur karası yanağında belirsiz bir sarılıkla aydınlanmıştı. «Düşündüğüm gibi» diye homurdandı Valerio.

— *Pronto!* (*) diye haykırdı yaşlı kadın, oğlunu omuzlarından sarstı. *Il Dottore!*

— Sen ne arıyorsun burada? Hastaneye gitmedin mi?

Roberto hazırlıksız yakalanmıştı, doğrulmaya çabaladı.

— Otur yerine, dedi Valerio, sesi öfkeliydi. Karın nerede?

— Mahzende çamaşır yıkıyor.

O sırada, odanın bir köşesinde üç çocuk peydahlandı, yağlı gözlerini fıldır fıldır çevirerek Valerio'yu seyrediyorlardı, sık sık sümüklerini çekiyor, kirden kapkara kesilmiş ellerini burunlarına sokup çıkarıyorlardı.

— Gidip ananızı çağırın, dedi Roberto. Kolunu uzatarak dışarıyı işaret etti.

— Boşuna gitmesinler! dedi Camelia, hır çıkarmaya hazırdı ve burnundan soluyordu. Hınçlı gözlerle doktora baktı.

(*) Kalk ayağa! Doktor geldi!

— Evet, hastaneye gitmedi bu zibidi. Burada pinekliyor ve ben, bu çeteyi doyurabilmek için eşek gibi çalışıyorum. Bu herif ne verdi bana? Kazandığı parayla zıkkımlanıyordu! İşte sonumuz! İçi kokmuş bir sarhoş!

Birdenbire çocukların orada olduğunu hatırladı.

— Dışarıya çıkın, sokağa gidin siz! Çabuk, maskara şeyler!

Sonra çulhadan önlüğünü çıkardı, tekrar Valerio'nun karşısına dikildi.

— Evet, doktor. Hayatımın en güzel yıllarını şu işe yaramaz adam uğrunda harcadım! Bâkireydim doktor, kızlığımı verdim ona. Güzeldim, ama bu hayvanın derdi günü içmekti, kazandığını içkiye yatırıyordu. Çalışmaya zorladı beni, zaten içmekten ve bana çocuk doğurtmaktan başka hüneri yoktu. Üç çocuğumu kaybettim, onlar yaşasaydı ordu besleyecektim; bir de moruk ve büyücü anasını belâ etti başıma! Evet doktor, bütün kötülüğü bu kadın yıktı başımıza, ikide bir anama gidiyor, beni salak oğluna vermesi için anacığımı zorluyordu ve ben budala gibi onların sözüne kandım dayatmadım. Dünyadan haberi olmayan zavallı bir kızdım, hayatım kurudu. Ölecekse ölsün, umrumda değil artık, köpek gibi gebersin. Meraklıysa uğursuz anası baksın ona, o hizmet etsin! Ben çalışacağım, onları doyurmak için çamaşıra boğulacağım, yok artık, yetti de arttı bile!

Soluk soluğa kalmıştı, durdu, yanaklarına dökülen saçlarını düzeltti. Yaşlı kadın yerinden kıpırdamamıştı. Donuk ve acıklı bakışlarını doktora çevirmişti, hiç ayırmıyordu. Roberto bitkindi, koltuğun arkalığına yaslamıştı başını ve gözlerini yum-

muştu.

— Kocanı hastaneye götürmek gerekiyor, dedi Valerio. Sakindi.

— Ben karışmam, uğraşacak hâlim yok! Öğleden sonrayı bu zibidi uğruna harcayamam, yığınla işim var. Hem meteliğim yok. Cagliari'ye yayan gidilmez, otobüse de bedava bindirmezler insanı. Ben uğraşamam.

Deminki hınçlı tavrını takınmıştı yine, burnundan soluyordu. Ellerini beline dayamıştı, kelimeler kamçı ıslığı gibi vınlıyordu dudaklarında. Bir konsolun üzerindeki eski fotoğraf Camelia ile kocasını başbaşa gösteriyordu. Roberto bıyıklı ve diri, Camelia onun omzuna yaslanmıştı. Eski bir fotoğraftı bu, eski güzel günlere tanık olan acıklı ve vahşî bir bakıştı; mutlu oldukları kısacık günlerin anısı. Valerio Camelia'nın nefretle kabaran yüzüne baktı.

— Yol parasını ben vereceğim, dedi. Roberto'yu Salina'ya kadar ben götüreceğim. Anası da bizimle gelir. Otobüs hastanenin önünden geçiyor. Masrafları ben çekeceğim.

Sanki dikenli bir yumruk gırtlağına yapışmıştı, kelimeler ona öylesine acı veriyordu. Ama kendisini koruyan şeyin ne olduğunu biliyor, yüreğini kaplayan umutsuzluğa ve yılgınlığa Clara sayesinde direndiğini farkediyordu. Üzerine çevrilen bütün bakışlar canını sıkıyor, kemiklerine varıncaya kadar sızı veriyorlardı benliğine.

— Hazırlanmalısın, Roberto!

Ama kimse kımıldamadı. Valerio yaşlı kadının kolunu tuttu.

— Siz de hazırlanın. Beş dakika sonra yola çıkacağız. Öğle vakti kalkacak otobüse yetişelim.

Camelia çoktan dışarıya çıkmıştı. Verandada yetişti ona.

— Şimdiye kadar cesur davrandınız, bundan sonra da cesur davranmanız gerekiyor.

Camelia sinirli bir tavırla omuz silkti, ağzı küfür doluydu.

— Gebersin isterse. Pis anası da beraber gebersin. Ah! Bir gelmeseydiniz!

Yumruğunu boşlukta sallayarak merdivenleri indi.

Araba yola koyulunca Roberto usulca doktora eğildi:

— Herkesi anamın beni zehirlediğine inandırmaya çalışıyordu. Ne hayvan karı, değil mi?

İhtiyar arka koltuktaydı. Kovalanan bir hayvanın korkulu ifadesi sinmişti gözlerine, ses çıkarmadan dışarıya bakıyordu.

— Allahtan siz geldiniz! Zaten oğlumu yollayacak, size haber salacaktım. «Ölsen de rahatlasam!» diyordu bana. Hasta adama böyle şey söylenir mi? İçtiğim için bana bozuluyor. Haklı! Ama içmezsem, mahvolurum ben. İçiyorum, içmeyince onu öldürmek geliyor içimden, çocukları da öldürüp denize atmak istiyorum. İçince rahatlıyor insan, yüreği sıcak oluyor, sinirleri uyuşuveriyor, yalan mı? Anlamıyor ki bunu. Benimle evlendiğine yanıyor, pişmanlık çekiyor. Kendinden daha talihli çıkan karıları kıskanıyor. Suç benim mi ama? Mutlu olmadığını, hayatının söndüğünü söylüyor. Böyle laf edilir mi? Her zaman iş bulup çalışamadım, asıl gerçek bu. Cezayir'e, ya da Tunus'a gitmeliydim. Evli olmasam çeker giderdim, bal gibi çalışırdım oralarda ve şimdi hasta değil, dipdiri bir adam olurdum.

Karısından uzakta, eski heyecanını buluyordu Roberto. Tünelin ağzında iki jandarma önlerine çıktı, yolu kesmişlerdi. Valerio onların yanında durdu.

Doktor bey, dedi bir tanesi.

— Arkadaki herif neyin nesi acaba? Kimliğini sor bakalım!

Genç olanı kapıyı açıp elini uzattı.

— Çabuk ol, ver şu kimliğini.

Yaşlı kadın başını çevirip onlara bakmadı bile. Roberto ağır ağır, çimento karmaktan şekli bozulmuş parmaklarıyle cüzdanını çekti, bir pas içindeki kimlik kartını çıkardı.

— Tamam, dedi genç jandarma. Engerek yılanının kafasını andırıyordu suratı, derisi yeşile çalıyordu. Özür dileriz, doktor bey!

Valerio yeniden gaza bastı, Roberto rahat bir soluk alarak koltuğa yaslandı.

— Görüyorsunuz ya, doktor?

Kemikleri çıkmış sıska göğsünü kaşıdı. Yanaklarına kan gelmişti. Bu karşılaşma onu iyiden iyiye heyecanlandırmıştı.

— Sandro'yu arıyor bunlar. Hep Sandro'nun peşindeler. Bütün arabaları yokluyor, her tarafa girip çıkıyorlar. Fakat Sandro sağlam yerde. Yırtınsalar da bulamayacaklar onu. Sabahleyin çiftlikleri ve mağaraları aradılar. İyi yaptı Sandro,o Gorzone deyyusunu gebertmekle iyi yaptı.

— Roberto, dedi yaşlı kadın, azarlayan bir ifade vardı sesinde.

Valerio aynadan rahatça görebiliyordu onu; dalgın ve kederliydi kadın, çenesinden dolayı siyah bir mendile sarmıştı başını.

Roberto ürpererek yakasını kaldırdı, boynunda-

ki fuları sımsıkı bağladı, düzeltti ve homurdandı:

— Boşver, doktor! Sandro'yu yakalayamaz bunlar!

6

Ertesi sabah, Clara'nın yanından çıkar çıkmaz pazar yerine uğradı Valerio. Sandro için yiyecek aldı. Aslında tedbirsizlik ettiğinin farkındaydı. Onu tanıyanlar kaçamak gözlerle ve şaşkın şaşkın seyrediyorlardı. Gökyüzü soluk, güneş keyifsiz, bulutlar bölük pörçük ve kıvır kıvırdılar. Valerio kuşkulu gözlerden örülmüş yoğun ve upuzun insan ormanını aşmak zorunda olduğunu biliyordu. Genç bir kadın çıktı karşısına. Başının üzerinde bir testi tutuyordu, dimdik ve alımlı adımlarla sekerek yürüyordu, kalçaları hafifçe yaylanıyor ve dik göğüsleri sarsılıyordu. Bir keçi peşindeki çocuk sürüsünün koşuşmalarından ve kahkahalarından fena korkmuş ve tabanları yağlamış, kaçıyordu. Ya Sandro'yu bulurlarsa? Her şey berbat olacaktı o zaman! Belki şu pazar yerindekiler, gerçeği biliyordu bunlar! Bir tuzak değil miydi bu suskunluk? Çok yakın bir gelecekte polis yakasına yapışacaktı.

Önüne çıkan bir köpeği ayağıyle iterek kovaladı. «Doktor, patates ister miydiniz?» dedi bir satıcı kadın. Dişsiz ağzında düğümlenen gülümsemede alaycı bir vurdumduymazlık vardı. «Hayır» dedi Valerio, yoluna devam etti. «*Oggi si mangia Pasta Cirio vera Napoli.*» (*) (Yüzyıl sonra şu gördüğü insanlar hep ölecek. Ya ben? Ya Clara?) Kaçmak gerekiyordu. Deniz sokağın öbür ucundaydı, ipte salla-

(*) Bugün Napoli işi Pasta Cirio yiyiniz.

nan bir mendil gibi duruyordu karşısında. Tepeler pembe, kızıl, kestane rengine bürünüyor, dünyanın çekirdeğini tutuşturan ateş sanki toprağın yüzüne fışkırıyor ve tepeleri yakıyor, evleri tutuşturuyordu. «Portakal almıyor musunuz, doktor?» - «Hayır, teşekkür ederim!» Meydandan uzaklaştı, ıssız bir sokağa saptı. «*Sole ardente di Sardinia, mago che fa sorgere della terra i frutti piu profumati. Aranci! Limoni! Pompelmi di Sardinia!*» (*) Sandro'yu yatağın üstünde otururken buldu, dalgındı Sandro.

Masaya ekmek, jambon, peynir, meyve ve bir şişe şarap koydu. «Sardunya'nın yakıcı güneşi!...» Sandro şaşırmıştı, doktora baktı.

— Hadi dostum, karını doyurmalısın, dedi Valerio.

Sandro başını eğdi, Magda'yı bulmak istediğini mırıldandı, ama Valerio onun konuştuğuna bir türlü inanamadı, karyolanın demirine tutundu, ses çıkarmadan bekledi; penceredeki gölgeliğin boşluklarından içeriye kızıl bir güneş süzülüyordu. «Piç edilmiş bir hayat.» Sicilyalı hizmetçinin bıraktığı Meryem resmi duvardaydı, gülümsüyor ve Camelia Linardi'nin gençlik resmine şaşılacak derecede benziyordu. «Hayatımı boşa harcadım, doktor!» Üzerindeki uyuşukluğu atmaya çabaladı Valerio, Sandro'yu usulca, bir kardeş sevecenliği ile omuzlarından tuttu:

— Bugün Pietro'yu göreceğim. Seni bu kafesten çekip alacağız. Polisten korkun olmasın. Onlar seni yakalayamaz.

Sandro ona kederli gözlerle baktı, o zaman Valerio bazı hastalarına söylediği şeyi onun suratına

(*) Sardunya'nın yakıcı güneşi en güzel meyveleri üreten berekettir. Sardunya'nın limonları, narenciye ürünleri!

da haykırmak istedi: «Yaşamak istemiyorsanız, hayata asılmaz, direnç ve çaba göstermezseniz size yararım dokunmaz, koyvermeyin kendinizi!» Fakat bunu haykırmak, avaz avaz bağırmak gerekiyordu Sandro'ya; açık denizde, ayrı gemilerden birbirlerine seslenen tayfaların yaptığı gibi bağırmak gerekiyordu. Kimbilir insanların ruhuna işleyen, onlara huzur getiren, bütün acılarını dindiren büyülü sözlerin varlığı belki de bir gerçekti? «Magda'ya öbür dünyada kavuşursun!» İşte ülkenin yaşlı kadınları böyle konuşur, en yakınlarını kaybedenleri böyle sözlerle avuturlardı. Ama Valerio konuşmaktan çekindi. Sandro'nun öfkeyle suratına tüküreceğini sanıyordu.

Usulca Sandro'nun omzunu okşadı.

— Sessiz otur burada ve bekle. Tekrar geleceğim. Sakın gürültü yapma...

Sandro cevap vermedi, kıpırdamadı. Fakat Valerio onun yüreğinde gittikçe büyüyen bir tasanın varlığını farketti.

— Geleceğim... dedi yeniden, sesi acılıydı.

Kapıyı dikkatle kapadı, kilitledi. Anahtarı ceketinin cebine yerleştirdi, sonra merdivenleri indi. Koridorda Delfina kadını görünce çok şaşırdı.

— Bugün erkencisiniz, dedi kadına.

— Saat dokuz. Geç bile kaldım, dedi Delfina kadın.

— O kadar oldu mu? diye sordu Valerio, şaşırmıştı.

Odasına geçti, akıl defterine baktı. Fasaro'nun ismini çizdi. Dün Emniyet'e uğramış, ifadesini imzalamıştı. Komiserle yüzyüze gelmemek için paydos saatine yakın bir vakti seçmiş, mesai biterken içeriye girmişti. Bu sabah maden şirketinin revirine

uğraması gerekiyordu. «Pietro'yu da görürüm.» Pietro orada çalışıyordu artık, işe gireli bir hafta olmuştu. «Ona ihtiyacım var.» Gerçekten dertleşeceği, hatta akıl alacağı birine ihtiyacı vardı. Tam o sırada, Delfina kadını koridorun öbür ucunda hissetti. Delfina kendisini gözlüyordu. Valerio'nun üzerine doğru geldiğini görünce, başka tarafa baktı Delfina.

— Ne var? Derdiniz ne sizin? diye hışımla sordu Valerio.

— Beyciğim... Şey... Kahvaltı yapmamışsınız, «Hazırlayayım mı?» diyecektim...

— Hayır, istemem! diye homurdandı Valerio.

Boğazı kurumuştu. Bir bardak su içti. «Hay Allah! Sandro tedbirsizlik etmese bari! Şu moruk karı aklına esip yukarıya tırmanmasa, kapıları bacaları dinlemese! Beni de kolluyor galiba, belki de pazar yerinde dolaşırken gördü!»

Su bardağını mutfaktaki masaya bıraktı. Arkasında duruyordu Delfina, kapkacakla uğraşıyordu. Huzursuzluğunu belirtmek istercesine onları birbirine vuruyor, gürültü çıkarıyordu. Valerio göz ucuyla kadına baktı; gözlerinin ifadesi katı, dudakları büzülmüş ve solgundu.

— Özür dilerim, dedi. Bu sabah biraz sinirliyim de!

Yeniden odasına döndü. Belki de arkasından gülüyordu kadın, alay ediyordu onunla! Belki her şeyi öğrenmişti. Belki de polisler gelip onu sorguya çekmişler, her şeyi öğrenmişlerdi? Sabah ayağıyle iterek kovaladığı köpek geldi aklına. Sanki yüreğini ısırdı bu köpek. Clara'yı koruyan o incecik perdeyi boylu boyunca yırtıverdi. «Sandro'yu sakladığımı anlarlarsa, beni tutuklarlar. Clara'dan ayı-

rırlar.» Dirseklerini masaya dayadı, başını ellerinin arasına aldı. «Büyük bir fedakârlık yapıyorum, Sandro! En fazla sen anlamalısın bunu. Clara'dan uzakta yaşanacak günler ve aylar!» Camda parıltılar oldu. «Hepimiz insanız Sandro. Bir adamın yapması ve yapmaması gereken şeyler vardır, yoksa adamlığından eser kalmaz, burnu çöplükteki bir köpekten farklı sayılmaz. Susuyorsa dayağı ve horlanmayı kabul ediyor demektir. Seni kurtaracağım, çünkü bana sığındın, benden yardım istedin. İyi ettin üstelik, kardeşiz biz. Seni ortada bırakmayacağım.» Telefon çaldı, Valerio içini çekerek ahizeyi kavradı. Bayan Francesca Marchei'ydi telefondaki, yeni aşı serisine bu sabah başlanacağını hatırlatıyor, beklediğini bildiriyordu.

Marchesi'lerin evine ulaşmak için bahçelerle çevrili bir yığın dar sokaktan geçmek, hayli taban tepmek gerekiyordu. Ev uzakta, palmiye ağaçlarının arasındaydı. Arka kesimde, zeytin ağaçlarıyla örtülü uçsuz bucaksız bir düzlük uzanıyordu. Ferforje lambasıyle dikkati çeken giriş kapısının iki yanında iki kocaman çam ağacı vardı. Francesca Marchesi yastıklarla, türlü halılar ve işlemelerle süslü ufacık bir salona aldı Valerio'yu.

— Kocam ava gitti, dedi Francesca, gülümsüyordu.

Biraz küçümseyen bir gülümseyişti onunki, şöyle diyordu âdeta: «Görüyorsunuz ya, ben burada dururken, kocam olacak budala nasıl anlamsız işlerle vakit öldürüyor?» Otuzüç yaşındaydı Francesca, boyunun kısalığından ötürü mutsuzdu, sürekli olarak uzun topuklu iskarpin giyiyor ve sekerek yürüyordu. Teni çok esmer, yüzü yusyuvarlak, bakışları saldırgan ve fütursuzdu. Onun kendisine açık-

tan açığa sulandığını biliyordu Valerio, bu yüzden tedbirli davranıyor, pek açık vermiyordu. O sabah açık saçık, tahrik edici bir sabahlık vardı Francesca'nın sırtında, koltuğa çöker çökmez bacak bacak üstüne attı, bacağını çok derinlere kadar ele veren bir poz aldı. Sesi boğuktu. Fazla konuşmaz, hemen her söze kahkahayı basıverirdi. Hareketli, fıkır fıkır bir kadındı. Hizmetçilere ve kocasının emrindeki işçilere karşı sert, hatta insafsız davranır, dinamik ve güçlü bir kadın olmakla öğünürdü. Aslında, bazı hizmetçilerin fısıldadığı söylentiler doğruysa, sık sık gizlice ağlar, çok gözyaşı döker, sonra şiş yüzü ve ağlamaktan kızarmış gözleri ile ortaya çıkardı.

— Suyu kaynatıyorlar, sevgili doktor, dedi Francesca. Konuşurken sesine sevimli dalgalanmalar yakıştırmaya çabalıyordu. İnşaallah, şu dokuz iğneden sonra romatizma yakamı bırakır?

— Eylülde bir seri daha yaparız, dedi Valerio.

— Sevinirim, öyleyse sizi tekrar görebileceğim, evimde ağırlayabileceğim demektir.

Başını öne eğdi sonra, hafif aralık duran kirpiklerinin gerisinden kurnazca bakarak işveli bir kahkaha koyverdi:

— Doktoru görebilmek için hasta olmak şart, dedi. Ama söyler misiniz, dostum Luigi Valerio'yu özleyince, arada bir yanıma gelmesi, bana arkadaşlık etmesi için ne yapmalıyım?

— İşim başımdan aşkın, dedi Valerio. Yumuşacık bir sesle söylemişti bunu.

— Biliyorum canım, ama sizi sevenleri gücendirmemelisiniz. Oysa siz beni hepten unutuyorsunuz!

«Vay canına! Baştan aşağı numara bu kadın!» diye düşündü Valerio, iğnenin hazır olmasını sabır-

la bekliyordu. Francesca hep gülüyor, bakışlarını ondan hiç ayırmıyordu. İğne meselesinde bir hemşirenin, ya da bu işi bilen bir kadının yardımını reddetmiş, çok korktuğunu bahane ederek ısrarla Valerio'yu istemişti. Sözde Valerio'nun eli hafifti, canını acıtmıyordu. Oysa gerçekte, iğne seansları sırasında sık sık doktorun kollarına düşüyor, çoğu zaman büyük bir rahatlıkla soyunuyordu. Valerio aldırmıyor, taş gibi soğuk davranıyordu kadına. Hatta bir gün, tatsız ve hınçlı bir saldırıya hedef olmuş, «Siz Don Juan'dan çok, Tanrı'ya benziyorsunuz!» diye kendisini tahrik eden Francesca'ya ses çıkarmamıştı. Aslında iyi tanıyordu kadını. Bu nedenle tutumunu değiştirmiyor, ona karşı hep soğuk davranıyordu. Kocasının ne menem bir adam olduğunu biliyor, kadına eziyet ettiğini, çiftlikteki işçi kızları Francesce'ya yeğ tuttuğunu biliyordu. Üç çiftliği vardı adamın, bu çiftlikler kendi dölünden olma çocuklarla doluydu. Onbeş yaşındaki öz kızını metres gibi kullandığı bile söyleniyordu. Kırk yılda bir uğruyordu Salina'ya. Pis kokan, kaba saba ve sakallı, üstelik dev yapılı bu adamın her gelişi hizmetçiler ve ırgatlar arasında gözle görülür bir panik yaratıyordu.

O sırada bir hizmetçi girdi salona, dumanı tüten kaynar su dolu bir tencere vardı elinde.

— Natalia, buraya bırakın tencereyi. Siz gidin, dedi Francesca. Ve ardından belirsiz inlemeler koyvermeye başladı: «Ah! Doktor! Canımı acıtmayacaksınız, değil mi? Eskiden olduğu gibi? Müthiş bir şey bu! İşkence!»

Valerio iğneyi takınca Francesca hiç çekinmeden sabahlığının eteğini açtı, göğüs kafesine kadar kaldırdı ve vücudunun olanca güzelliğini ortaya ko-

yuverdi. İnlemeye, cilveli iç çekişlerine devam ediyordu.

— İşte bitti, diye mırıldandı Valerio. Canınızı acıtmadım ya?

— Yok canım, diye kıkırdadı Francesca. Canımı hiç acıtmıyorsunuz ki!

— Öyleyse, yarın sabah görüşürüz. Size ayrıca Valdiviano kaplıcalarına uğramanızı da salık veririm. Yardımı dokunur, yararını görürsünüz.

— Ah! Evet! Eminim, sızı bırakmayacaksınız vücudumda. Biliyor musunuz, geceleri gözüme uyku girmiyor, kolum kurşun kadar ağırlaşıyor?

— Biraz sabredin. İyileşeceksiniz.

— Hemen gidiyor musunuz, doktor?

— Madene çıkacağım. Revirdekileri görmek zorundayım.

— Benimle beaber bir kadeh içmez misiniz?

— Bu saatte mi? İmkânsız. Sahi söylüyorum. Çok teşekkür ederim.

Francesca'nın gözleri fır dönüyordu. Üzgün bir tavır takınarak somurttu:

— Çok kötü yüreklisiniz dedi.

Bu oyun Valerio'nun canını sıkıyordu. Tam çıkacaktı ki, genç kadın hınçlı bir sesle homurdandı:

— Nasıl yalnız ve mutsuz olduğumu bir bilseniz! Her kadın bayan Gorzone kadar talihli olamıyor!

— Talihli mi? diye haykırdı Valerio.

— Tabii! Kocası benimkinden hırlı değildi! Katili bulamayışlarına seviniyorum doğrusu. İnşallah, bay Fasaro'nun pençesinden kurtulur. Dün akşam rastladım komisere, «Sandro Galli evime sığınsa, onu ele vermez, saklardım» dedim.

— Neden söylediniz bunu? diye sordu Valerio.

Genç kadına bakmıyordu konuşurken. Onun gözlerinde çok yakın bir tehlikeyi okumaktan çekiniyordu. Ağır hareketlerle çantasını kapatıyordu. Ne bekliyordu daha, Fasaro'nun altına yatan bu kaçık karıdan ne öğrenecekti? Olsa olsa araştırmalarının sonucu ve katil hakkında ipe sapa gelmez birkaç laf!

— Bay Fasaro katilin şehirde saklandığına emin, dedi Francesca. Olay gecesi şehir dışına çıkmadı, burada kaldı ve onu saklayan biri var, diyor. Anlıyorsunuz, değil mi?

— Tabiî anlıyorum, diye homurdandı Valerio.

O anda tek başına olmak, ıssız bir tren istasyonunda, kapana kıstırılmış olmak ve gereksiz valizlerini, gereksiz tren raylarını dalgın dalgın seyretmek geldi içinden. Francesca'nın cızırtılı sesini tekrar işitti, bu ses başından aşağıya dökülen kaynar su gibiydi artık, ona acı veriyordu.

— Tabiî Sandro'yu saklayanlar, bu yaptıklarının ağır bir suç olduğunu bilirler herhalde. Çok pahalıya ödetecekler çünkü.

— Sahi mi? dedi Valerio, usulca yer değiştirip genç kadının tam karşısına geldi.

— Bay Fasaro söyledi. Böyle durumlarda en azından iki yıl hapis cezası verilirmiş. Hem bu ceza artabilirmiş.

— Elbette, diye homurdandı Valerio.

Ufacık Japon bebeklerini andıran suratıyla alabildiğine budala ve anlamsızdı Francesca. «Bu numarayı Francesca'ya bizim Fasaro öğütlemiş olamaz.»

— Gorzone'yi bu sabah onbirde gömecekler. Törene gideceksiniz, değil mi doktor?

— Çok isterdim, ama imkânsız. Madene, hasta-

ların yanına çıkmak zorundayım. Yaralıların durumu önemli.

— Yaralı mı var yukarda?

— Evet. Geçenlerde kaza oldu ya.

— Demek öyle, dedi Francesca. Masanın üzerindeki sigaralığa eğildi.

O boşluktan yararlandı Valerio, Sandro'nun sesi kulaklarında çın çın öttü: «Kurtarın beni.» Fakat belki de Gorzone'nin, ya da Magda'nın sesiydi bu, belki de kendi sesiydi. Kibritin hışırtısına ürperdi. Francesca'nın gözbebeklerinde ışıldayan iki zehirli yılanı gördü. Birdenbire, kibrit söner sönmez kayboluverdiler.

— Biliyorum, siz sigara içmiyorsunuz. Belki kızıyorsunuz bana, sigara içiyorum diye sinirleniyorsunuz.

— Yok canım, sinirlendiğim filan yok, dedi Valerio.

«Ben yapılması gerekeni yaptım, yaptığım şeyin iyiliğine inanıyorum. Ama acaba Clara böyle anlayacak mı benim davranışımı?» diye düşündü. Halının üstünde ufacık, ama gizliliklerle yüklü bir desen dikkatini çekti, dalgın dalgın bakıyordu yere, sonra ayağını o desene doğru yaklaştırdı.

— Niye daldınız? diye mırıldandı Francesca. Kötü yürekli! Benden ne kadar uzaksınız!

— Özür dilerim. Gitmek zorundayım. Arabamı alıp madene çıkacağım.

— Evet, diyerek kurnaz bir ifadeyle parmağını kaldırdı Francesca, ona doğru salladı. Güzel bir sevgiliniz vardır mutlaka. Bu yüzden beni umursamıyor, ihmal ediyorsunuz. Yalan mı?

— Tekrar görüşürüz, dedi Valerio. Sesi katı ve soğuktu.

Francesca onu kolundan çekerek durdurdu.

— Bana kızmıyorsunuz, değil mi? diye sordu. Kaşları havada, Valerio'nun yüzüne bakıyordu.

— Neden kızacakmışım?

— Size karşı çok kötü davranıyorum!

Valerio onu tokatlamak istiyordu. Kaçık bu kadın! Ama belki de, daha dikkatli dinlemek, sözlerine iyi kulak vermek gerekiyordu. Demin onun ağzından acılı ve gizli anlamlar yüklü sözler eden, kurnaz kurnaz bakan Fasaro değil miydi? «İki yıl hapis. Clara!» Acele adımlarla dışarıya yürüdü, —«ölmek daha iyi»—. Ara sokağa saptı, bir terslik olursa kendini öldürecekti. Birdenbire güneşe karşı tek ve bağımsız olmanın, keyifli keyifli yürüyebilmenin, bahçelerden yayılan rahat, yumuşacık ve doyurucu kokuyu ciğerlerine sindirebilmenin tadına vardı.

7

Vizite biter bitmez Valerio revirdeki odasına çekildi. Yaralıların durumu iyiye gidiyordu. Bu bakımdan tedirgin değildi. Öğle vakti paydos düdüğü çalınca, patlayıcı madde kısmında çalışan Pietro'ya haber saldı. Penceresinin altından bir dizi vagonet geçiyordu. Kantine giden madencileri taşıyordu vagonetler. Kızıl bir toz bulutu bir duman gibi yapışmıştı yüzlerine. Sessiz ve ciddî adamlardı.

— Zavallı adamlar, diye mırıldandı Valerio.

Güneşte ışıl ışıl yanan gökyüzüne baktı, tepeler çalı kümeleriyle doluydu; yoğun bir tedirginlik vardı yüreğinde, sanki biri usulca yaklaşıp boğazına sarılıverecek ve onu boğacaktı.

«Benden yana kuşkusu olsa beklemezdi Fasaro. Beni karşısına çeker konuşurdu, ya da Delfi-

na'yı sıkıştırır, hiç olmasa evimi aratırdı.» Derin bir mağaraya yuvarlandığının farkındaydı Valerio. «Neden? Neden?» diye haykırıyordu Clara. Henüz vakit varken istese geri dönebilirdi, o küçücük ve kardeşçe ışığa doğru yönelebilirdi. Ama tek başına yürümeyi, bütün çağrılara kulaklarını tıkayıp yola devam etmeyi daha güzel buluyordu.

— Sizi gördüğüme çok sevindim doktor, dedi Pietro.

Birdenbire çıkıvermişti karşısına. Çehresi eskisi gibiydi, yaşlı bir kadın çehresi gibi buruş buruş ve yumuk. Eski paltosu yoktu sırtında, bu kez hâki renkte partal bir kaput giymişti. Kasketi elindeydi, hiç durmadan sallanıyor ve gülümsüyordu.

— Otur. Konuşacaklarımız var, dedi Valerio.

— Sandro hakkında mı? diye sordu Pietro, gözleri kocaman kocaman açılmıştı.

— Evet.

— Düşündüğüm gibi. Cinayetten sonra polisler buraya geldi. Çok kişiyi, bu arada beni de sorguya çektiler.

— Neyi öğrenmek istiyorlardı?

— Sandro'yu arıyorlardı tabiî, üstelik arkadaşım olduğunu biliyorlardı. Hepsi Gorzone'yi vuracağını söyleyip söylemediğini merak ediyordu. Görevimi yaptım. Sandro'nun ağzından hiç böyle şeyler işitmediğimi söyledim onlara.

— İyi etmişsin.

— Biliyor musunuz, polise takviye gönderilmiş.

— Ne takviyesi?

— Napoli Emniyetinden. Dün geceki uçakla gelmişler. Sandro'yu ele geçiremedikleri için kuduruyorlar.

— Bunu bilmiyordum.

— İnşallah elleri boş dönerler. Sandro sağlam yere gizlenmiş olsa bari! Şehirde saklandığı söyleniyor. Bana sorarsanız dağda dolaşıyor, derim.

— Benim evimde gizleniyor, dedi Valerio.

Pietro yumruğunu masaya indirdi:

— Vay canına! Şaka etmiyorsunuz ya! İnanılır şey değil!

Sonra bir süre sessizce birbirlerini süzdüler. Pietro'nun kederli gözlerinde ürkek, korkulu bir ışıltı belirlendi. «İşte böyle! diye debeleniyordu horoz, Valerio'nun başının etini yiyor, kemiriyor, şakaklarını zonklatıyordu! İşte böyle!» Bir başka ses atılıyordu ileriye: «İki yıl hapis cezası giydirirler yakalanırsa! Sevdiğim bir kadın var, o zaman ölürüz, ayrılırsak ölürüz, yaşayamayız!», «Budala!» diye haykırıyordu horoz, gagasını sert darbelerle kafatasına vuruyor ve canını yakıyordu.

Kantinin zili acı acı çaldı. Vınlayarak boşluğa yayıldı ve kayboldu. «İki strikinin iğnesine bakar bu iş. Yanyana uzanırız. Clara ve ben! Clara, sevgilim!...» «Budala!» diye haykırdı horoz, upuzun salonları aşarak, derinlerden geliyordu kulağına. Pietro'nun çehresi ateşte eriyen mum heykeller gibi eriyordu karşısında!

— Size yardım edebilir miyim? dedi Pietro, allak bullak olmuştu.

— Evet ya! konuşmak için geldim buraya, böyle sürüp giderse yakalanırız, diye düşündüm. Onu emin bir yere gizlemeliyiz. Bir çaresini bulmalıyız.

— Tabii, diye fısıldadı Pietro.

Bir sessizlik oldu.

— Doktor buradaki arkadaşlar cinayeti doğru bulmuyorlar, ama hiç biri Sandro'nun yakalanmasını istemiyor. Bir kısmı Gorzone'yi vurmamalıydı,

diyor. Fakat hepsine güvenebiliriz...

— Aklını mı kaçırdın sen! diye homurdandı Valerio, avuçlarından ter boşandığını hissediyordu. Koltuk altlarında yapışkan bir ter peydahlanmıştı. Vay anasını! Bu kadar dangalak bir adam mıydı! Böylesine bir sırrı Pietro sersemine nasıl vermişti, nasıl korkmamıştı? Boku yemişti şimdi! Başını ellerinin arasına aldı.

— Pietro, dedi. Yakaran bir ifade vardı sesinde. Kimseye söylememelisin bunu! Seninle benim aramda, ikimizin arasında kalmalı!...Hiç kimseye anlatmamalısın!

Pietro'nun hayali gittikçe tuhaflaşıyor, kat kat olup bükülüyordu şimdi. «Hatırlıyor musun Clara, Boggeruîya ilk gidişimizi hatırlıyor musun? Kumsalı, yemyeşil dalgaları getir aklına. Yüreklerimize mutluluk veren anları, gözlerinde yaşadığım anları hatırla sevgilim. Ölümün bir bitiş olmadığını, bir başlangıç olduğunu gözlerinde okudum. Sevgilim unutma, hatırla bunları!»

— «Ne yapmamı istiyorsunuz, doktor?

«Ne bileyim ben?» dercesine elini boşluğa kaldırdı Valerio. Eli ağır geldi, dev boyutlu bir eldivene hapsedilmiş gibiydi. Pietro olanca dikkatiyle bakıyordu ona.

— Bir fikrim var, doktor.

— Neymiş?

— Bir yeğenim var, haftaya kalmaz döner. Şimdi Palermo'da. Küçük bir yelkenlisi var. Palermo ile Sicilya arasında gidip geliyor. Parasını öderseniz razı olur, eminim o zaman Sandro'yu alır, Cezayir'e ya da Tunus'a bırakır. Gemiyi kullanmak için iki adam gerekli. Ben de onlarla giderim, hem Sandro yalnızlık çekmez, hem dönüşte yeğenime yardı-

mım dokunur.

— Tamam, dedi Valerio. Parayı ben vereceğim. Yeğenin kabul eder mi, emin misin?

— Elbette. Her şey kolay olacak, göreceksiniz. Öbür tarafta tanıdığınız biri var mı?

- Biri mi? Var ya... Tunus'ta.

— Ona haber salmalısınız. Sandro karaya çıkar çıkmaz Sandro'ya yardım etmeli.

- Haber uçururum.

Mesele kalmıyordu demek. Sandro kurtulacaktı. Clara kurtulacaktı. Yine bir uyuşukluk yayıldı benliğine. İşittiği çatırtı vagonetlerden mi geliyor, kesinlikle çözemiyordu artık.

— Ben kantine gidiyorum. Tamam değil mi, doktor? Konuştuğumuz gibi olacak, değil mi?

— Yeğenini alır, bana gelirsin. Gece vakti. Hava kararınca. Bahçe tarafından geçersiniz!

...Tek başına kaldı. Günün birinde o da Güney Amerika yoluna açılabilecek miydi acaba? Taze bir cennet gibi önünde açılan bu yeni kıtaya gidebilecek miydi? Güney Amerika'da, Clara'sıyle birlikte yaşayabilecek miydi? Her zamankinden daha genç, daha diri, daha güzel, daha tapılan Clara'sıyle! Şu kepaze can çekişme biter bitmez! Gorzone'yi gömdüler galiba. Tören bitmiştir artık. Baharı müjdeleyen otların arasında yeni kazılan bir kuyu. Sonra birdenbire, kafasında fır dönen taze görüntülerin ortasında hiç umulmadık, hiç beklenmedik bir başkası belirdi: Angela!... Angela yakında dönecekti. Valerio kalktı. Biten hiç bir şey yoktu daha! meydandan küçücük çığlıklar geliyordu kulağına. Kocaman bir kalabalığın ortasında olduğunu, bu kalabalığın haykırarak ölüm kararı verdiğini düşündü.

— Nen var sevgilim? Çok kederli ve tedirginsin bugün?

Gideceği sırada yolunu kesmişti Clara. «Gözlerin çok güzel! Yüreğin aydınlık!» diye düşündü Valerio, onun omzunu okşadı. Clara'yı yatıştırmak gerekiyordu. Üzülmemeli, tedirgin olmamalıydı. «Berbat haldeyim demek!»

— Bir şeyim yok, Clara. Biraz yoruldum, ondandır...

— Öyleyse, bu cumatresi Boggeru'ya gidiyoruz seninle. Hiç olmazsa iki gün dinlenirsin...

— Ya hastalar? Onları bakımsızlığa mı terkedeyim?

Gülümsedi, sonra genç kadını göğsüne bastırdı. Ama kafasının içinde hızla büyüyen bir şey vardı: «Senden uzakta yaşayamam; eğer uzun zaman ayrı kalırsak...» Bu cümle fırdönüyordu kafasında. Bir türlü unutamıyordu, apaçık. Bütün benliğine sanki kazılmıştı bu söz. «*Soffite di nevralgie, mal di teşta, mal di denti, dolori periodici?.. Antidolorifico Veramo!*» (*) İyi, anladık. Bir hap alıyorsun, bütün ağrılar yokoluyor. Ya benimkiler?»

— Boggeru'ya gideceğiz, söz ver bana, dedi Clara.

— Peki, cumartesi gideriz. Ama hava berbat olacak.

— Odadan çıkmayız. Denizi seyrederiz.

— Umarım, başka oyunlara da izin verirsin?

— İstediğini yaparız, sevgilim?

Yeniden göğsüne yaslandı Clara.

(*) Ağrı kesici ilâç Veramo! Nevraljik ağrıları, baş ve diş ağrılarını keser!

— Seni öyle seviyorum ki, diye fısıldadı sonra, acılı bir dalgalanma vardı sesinde. Luigi, sensiz bir hiçim ben sıfırım. Senden uzakta yaşadığımın bile farkında değilim, gölge gibiyim...

— Clara, dedi Valerio, yine dengesi bozulmuş, duygulanmıştı. Yüreği küt küt atıyordu.

Clara başını onun omzuna koymuştu, saçlarından yükselen güzel koku genzine doluyordu. Clara'nın memelerinden yayılan sıcaklığı göğsünde hissediyordu, kuş kadar hafifti Clara.

«Kadın! Sahici kadınsın sen!» diyordu bir ses içinde, güneş kanlı bir leke gibi yerde büyüyordu.

— Sensiz ne yaparım ben?

Sonra aynı fısıltılı ses devam ediyor mırıltıların sonu gelmiyordu.

— Sensiz n'olurum? Her şey değerini yitirecek o zaman, hiç bir şeyin anlamı kalmayacak, sevgilim...

Işın demetinin göbeğinde binlerce, milyonlarca ışık kıpır kıpır oynaşıyordu: Güneş pencereden öbek öbek süzülüyordu içeriye, kızıl yansımalarla odaya yerleşiyor, yayılıyordu.

— Sensiz mahvolurum!...

Bir uçurumun derinlerinden fışkıran bir çığlığı andırıyordu sesi, uzaklığın körelttiği bir sesti belki, ama yine de anlıyordu! Bir başka hayatı yaşarken acı yalnızlık günlerini, sefaletin kararttığı gecelerini defalarca yaşamış, ölüme susamış gibiydi! Clara'yı çenesinden tuttu, Clara ağlıyordu. Okşadı onu, küçücük ve çaresiz bir çocuğu avutur, beşikte sallar gibi sarıldı Clara'ya.

— Bana güvenmelisin, Clara. Seni seviyorum, güven bana.

Dayanmak, savaşmak gerekiyordu —«Tanrı bi-

ze acısın»—, gizli düşmanları göğüslemek zorundaydılar, Clara'yı kazanmalıydı. Yavaş yavaş sıyrıldı onun kollarından:

— Akşama görüşürüz, dedi usulca.

— Akşama görüşürüz, diye cevap verdi Clara ve gülümsemeye çalıştı.

Valerio eve uğramadan önce Marchesi'lere gitti. Francesca Marchesi henüz kalkmamıştı, onu yatakta bekliyordu. Saydam bir gecelik vardı sırtında; boynu biraz yağlı, ama gösterişli ve yusyuvarlaktı. Valerio fazla kalamayacağı için özür diledi. Francesca, doktor gelir gelmez kocasının evde olmadığını söylemiş, ıssız ve kocaman evde tek başına kederli bir gece geçirdiğini, budala bir hayat sürdüğünü, tek dosta sahip olmadığını yakınarak anlatmıştı. Valerio onu dinlememişti aslında. Çarçabuk iğneyi hazırlamış, üç dakikada işini bitirivermişti. Oradan Biancardi'lere geçti. İki çocukları birden dizanteriye yakalanmıştı, onlarla ilgilendi. Sonra rıhtıma doğru yürüdü. Eski mahalleye daldı, oradaki köhne dükkânlardan birkaç kutu konserve alıp paltosunun geniş ceplerine gizledi. Evine döndü. Delfina kadın bahçedeydi. Küçük bir kasanın üzerine oturmuş, patatesleri güneşe sermiş, bir bir ayıklıyordu. Dalgın görünüyordu, Valerio'yu kuru bir tavırla selâmladı.

— Yeni bir şey var mı? diye sordu Valerio.

Delfina dönüp bakmayı bile gereksiz bularak cevap verdi ona:

— Bayan Argelli uğradı. Büyük kızının ateşi yükselmiş. Sizi bekliyor...

— Başka?

— Komiser Fasaro sordu sizi.

— Ne istiyormuş?

— Geçerken sizi görmek istemiş.

— Pusula filan bırakmadı mı?

Kadın başını kaldırdı, gözlerini kırpıştırarak onu süzdü:

— Hayır. Bırakmadı.

— Peki, dedi Valerio.

«Güzel diye yınlayan alaycı, kötü niyetli bir başka ses vardı kulaklarında.»

Koridorun kapısını sımsıkı kapattı ve odasına çıktı. «Delfina gelirse, işitirim.» Tedbirli davrandı, ağır adımlarla yürüdü, tavan arasındaki odaya açılan tahta merdivenleri usul usul tırmandı. Basamakları gıcırdatmamak için elinden geleni yapıyordu, ama Sandro gelişini farketmişti. Kapıyı açtığında antrede buldu onu, ayakta bekliyordu Sandro.

— Uyuyabildin mi?

Sandro yerinden kımıldamadı. Valerio daha önce getirdiği yiyeceklere el sürmediğini ilk bakışta hissetti. Ceplerini boşaltırken Sandro'ya çıkıştı:

— Yemeden içmeden olmaz, karnını doyuracaksın! Birkaç gün sonrasına hazırlanmak zorundasın, gücün yerinde olmalı! Polis vızır vızır seni arıyor! Burada sessiz durursan işler yolunda yürüyecek. Pietro'yla konuştum. Karnını doyur, hazırla kendini!

Sandro «Neye yarar?» anlamına bir işaret yaptı, bu Valerio'yu umutsuzluğa düşürdü.

— Yakalanmaman gerekiyor!

— Ne yapabilirler bana? dedi Sandro, sesinde yoğun bir umursamazlık okunuyordu.

— Forsa gibi çalıştırırlar, prangaya vururlar, ağır cezaya çarptırırlar seni.

Omuz silkti Sandro.

— Pietro'yla elele verip Tunus'a kaçıracağız

seni. Bir plan kurduk. Fakat her şey sana bağlı.

— Tunus'ta ne yapacağım?

Ölü gözlerle bakıyordu Valerio'ya. Verilecek cevap yoktu. İnsan ölülere dert anlatamaz. «Fasaro neden geldi acaba?» Valerio artık daha iyi hissediyordu bunu, hünerli ve güçlü eller kocaman bir ağ örüyordu çevresinde. «Benden ne istiyor? Sandro'yu burada alıkoyduğumu anladı belki?» Şu duvarları yıkıvermek geliyordu içinden. Havasız kalmıştı, boğulacak gibiydi. «Gidip göreyim şu Fasaro'yu, birazdan uğrayayım.»

— Dinle. Gelecek hafta, Pietro ve yeğeni bir yelkenliye alacaklar seni. Tunus'a çıkaracaklar. Tunus bildiğin bir yer, düşünsene! Bir arkadaşın adresini vereceğim, o sana yardım edecek. Sıkı durmalı, biraz direnmelisin, kendini koyvermemelisin! Kadın değilsin, toparlansana!

Bir cesedi diriltmek için boşuna nefes tüketiyordu. Hiç bir söz Sandro'ya can vermiyordu artık. Boşluğa yuvarlanıyordu bütün sözler, hiç biri etkilemiyordu onu. Başıboş, tayfasız bir yelkenli hayali belirdi kafasında. Bu hayal yüreğini paraladı.

«Fasaro neden görmek istiyor seni?» diye sordu kulağında yınlayan alaycı ses. «Belki de hiç uğruna tehlikeye atıyorum kendimi!» Fakat ölüme karşı savaşmaktı onun mesleği, umutsuz ve boşuna bile olsa, kalbin son çırpınışlarına kadar savaşmaktı. «Sandro, kurtaracağım seni!» Magda ve Sandro, eskiden kimbilir ne ateşli sözler söylemişlerdi birbirlerine. Bu sabah Clara ve Valerio'nun konuştukları gibi, kaç defa konuşmuşlardı kimbilir? Büyülü sözleri onlar da tanımış, kullanmış ve sevmişlerdi. «Tunus'ta yeni baştan kuracak hayatını!» diye yeniden yankılandı ses. İnsan nasıl yeniden kurabilir-

miş hayatını, köklerini kaybetmiş ağaç nasıl ayakta durabilirmiş!

— Ben çıkıyorum. Akşam yine geleceğim yanına!

Merdiven dipsiz bir uçuruma açılıyordu sanki, dehşete kapılmıştı Valerio. Hiç durmadan iniyordu basamakları, yüreğinde en ufak bir umut belirtisi yaşamıyordu artık. Zemin kata inince Delfina kadınla burun buruna geldi. Kapkaraydı Delfina kadın, gözleri kıpırtısızdı. Kurtarıcı bir melek gibi yolunu gözlüyordu.

— Yine ne istiyorsunuz! dedi Valerio, sinirliydi.

— Fakat beyciğim... Bayan Argelli tekrar aradı sizi, çabuk olmanızı rica ediyor, kızı sayıklıyormuş, ateşi çok yükselmiş...

9

Valerio Emniyet Müdürlüğüne geldiğinde gökyüzünde incecik bulutlar kümelenmeye başlamıştı. «Birşeycik olmaz!» Bayan Argelli'ye neden böyle söylemişti? Rüzgâr ağaçların yapraklarını hışırdatarak dalgalandırdı. Bayan Argelli'nin kızı henüz onüç yaşındaydı, gözlerini dikmiş, üsteleyerek ona bakıyordu. «Birşeycik olmaz!» Eski acılara bir yenisi ekleniyordu. Odacı gazete okuyordu kapıda; «*Kahire'de Gösteriler!*» Onu görünce gazeteyi katlayarak ayağa kalktı. «...*Amerikan uçakları Kore'yi bombaladı...*»

— Komiser Fasaro'yu görmek istiyorum.

— Şimdi meşgul. Ama bir sorayım, sizi belki kabul eder.

Valerio paltosunun düğmelerini tek tek iliklediı

ve ellerini oğuşturdu. Ateşli ve yapış yapıştı elleri.

— Girebilirsiniz, dedi odacı.

— Nasılsınız, doktor? Fasaro masanın gerisindeydi, gabardin elbisesi sırtındaydı yine. Sigarayı dudaklarının arasına sıkıştırmıştı. Yalnız değildi. Karşısında iki adam oturuyordu. Doktoru görünce ikisi birden ayağa kalktlar, şişman olanı pencerenin yanına gitti, oradaki küçük bir masaya çöreklendi. Öbürü usulca selâm vererek odadan çıktı.

— Ne sürpriz! Size nasıl yararlı olabilirim, doktor? dedi Fasaro, sesinde keyifli bir dalgalanma vardı.

— Bana uğramışsınız bu sabah. Bir şey söyleyecektiniz galiba?

— Ben mi?

Şişman polise döndü, şaşkınlığına onu tanık gösterircesine tuhaf tuhaf baktı, sonra gülerek konuştu:

— Ah, evet! Şimdi hatırladım! Özür dilerim, doktor! Aslında sizi rahatsız etmemem gerekiyordu... Önemli bir şey değildi!

«Numara yapıyor» diye düşündü Valerio, iki polisi de rahatça görebileceği bir koltuğa oturmuştu.

— Önemli değildi diyorum, biraz hata ediyorum galiba. Sabah bir haber aldım, sizi de ilgilendireceğini umuyorum.

Valerio bekliyordu. Sakindi. Kollarını yana uzatmış, kıpırtısız ve hiç titremeyen ellerine bakıyordu...

— İhtiyar Fuosco intihar etmiş, dün gece olmuş bu iş. Cagliari cezaevindeki hücresinde...

— Ya! diyebildi Valerio. Sadece bunu söyleyebildi, başını hafifçe yana yatırmıştı.

— Hava deliğinin parmaklığına asmış kendini, elbiselerini bura bura urgan haline getirmiş, onunla asmış. Evinizin önünden geçiyordum. Akıma geldi, bu yürek paralayıcı haberi size de vereyim, dedim. Küçük kız nasıl acaba?

— Şimdilik iyi. Tehlikeyi atlattı. Fakat vücudundaki yaradan iz kalmasa bile çocuk ruhunda hangi tepkilere yol açar? Bunu şimdiden kestirmek zor.

— Doğru, dedi Fasaro.

Artık kalkıp çıkabilirdi Valerio, konuşulacak şey konuşulmuş, bitmişti. Ama içindeki ses başka şey söylüyordu ona; bu karşılaşmanın planlı olduğunu, şişman polisin orada tesadüfen bulunmadığını söylüyordu. Zaten herif gözlerini ondan hiç ayırmıyor, ısrarla Vaerio'yu gözlüyordu. Kocaman kılı ellerini sımsıkı germiş, yumruk yapıp kalçalarına dayamıştı. Meşini aşınmış, kaba görünüşlü siyah pabuçlar vardı ayağında. «Hiç bir şeyden haberleri yok» diye düşündü Valerio. Fakat arkasında bir bölük askerin kendisini kurşuna dizmeye hazırlandıklarını, birer hayalet gibi hayatına kastettiklerini seziyordu, hepsinin başlarında beliren mavi alevi ve çehrelerini saran morluğu bile farkediyordu.

Koltuğunda kıpırdandı. Sonunda dayanamadı; boğazında garip bir sızı dolanıyordu. Dönüp geriye baktı. Kimse yoktu arkasında. Şişman polis onun bu haline çok şaşırmıştı, eliyle dudaklarını kaşıdı. Ağır, donuk gözlerle ona baktı.

— Bana sorarsanız, Sandro'nun sonu da ihtiyarınkinden farklı olmayacak, dedi Fasaro. Siz ne düşünüyorsunuz, doktor?

— Mümkün, dedi Valerio.

— Aslında şimdiye kadar çoktan intihar etmesi gerekirdi. Fakat bir yerde saklanıyor, bu yüzden

bir türlü karar veremiyor. Gerçekte ölüden farksız. Çevresinde onu destekleyen, ayakta tutan biri olmasa, hemen intihar eder, başka çaresi yok.

— Er geç kendini vuracak demek istiyorsunuz. öyle mi? diye sordu Valerio.

— Mutlaka. Ona yaşama gücü veren tek varlıktı Magda. Siz de biliyorsunuz, karısına büyük bir aşkla, tutkuyla bağlıydı. Aynı gece kendini vuracağına, yaşamayı seçti, çünkü bir gerekçesi vardı: Gorzone'yi vurmak, intikam almak istiyordu. Gorzone artık yaşamıyor, Sandro için hayatın değeri kalmadı. Haksız mıyım, doktor?

Valerio'nun kafasında bir şimşek parıldadı. Hızla dolandı, verilecek cevabı aradı. Önüne uzatılan tuzaktan kurtulmak istiyordu.

— Bakalım, zaman gösterecek, dedi. Sesi boğuktu. Düşüncelerinizin doğruluğunu olaylar gösterecek.

Kurnazca olmayan, kötü bir cevaptı bu. Tuhaf bir sıcaklığın bütün vücudunu sardığını, boncuk boncuk terlediğini hissetti. Odanın içinde sanki dayanılmaz bir sıcaklık vardı.

Komisere, Sandro'nun Gorzone'ye değil, bilmediği bir hedefe ateş ettiğini anlatmak gerekiyordu. Valerio biliyordu böyle olduğunu. Valerio anlamıştı. Sadece Valerio anlamıştı bu gerçeği. Aslında, Sandro hem Gorzone'ye, hem de başka bir şeye ateş etmişti. Sandro Tunus'a kaçmayı başarırsa bir mucize yaratılacaktı. Sandro yaşamak isteyecek, hayata küsmeyecekti o zaman! İmkânsız bile olsa, bunu denemek gerekiyordu. Söz konusu bir insandı ve kurtarılması gerekiyordu. Ötekiler onu ezmek, cezalandırmak istiyorlardı, gözleri başka şey görmüyordu. Mantıkları kasap mantığından farklı

değildi. Susmalıyım! diye mırıldandı Valerio, yanardağın en azgın zirvesine adım adım yaklaştığını seziyordu. Yürüyordu boyuna, yürüdükçe yüksekle-re tırmanıyor, bu kaçınılmaz zincirin bir halkası olmaktan bir türlü kurtulamıyordu. Ama ne yapıp edecek, yutulmayacaktı. Kazanmak için tehlikenin üzerine yürümek, korkmadan yürümek gerektiğini biliyordu.

Şüphelendiğiniz biri var mı? dedi.

-- Elbette... Sandro'yu sakladığından şüphe ettiğimiz biri var mı, bunu sormuyor musunuz bana? Herkesten, doktorcuğum, herkesten kuşkulanıyoruz! Mesleğimiz bu. Bütün olasılıklar söz konusudur bizim için, hatta sizden bile kuşkulanabiliriz:

Gülerek geriye doğru kaykıldı. Şişman polis kımıldamadı, baştan beri sürüp giden ürkütücü hareketsizliğini sürdürüyordu. Valerio birdenbire alev alev yandığını hissetti. «Mahvolduk!» diye düşündü. Yanardağın kraterinden müthiş bir sıcaklık bütün vücuduna fışkırıyor, kemiklerini eritiyordu. Allahtan Fasaro tekrar konuştu. Sesi o yoğun ve kıpırtısız kül tabakasını yırtıp geçiyordu. Sesi Valerio'nun kulaklarında büyüyen yangının vahşi uğultusuydu.

— Fakat sanıyorum, Sandro'yu saklamaya heveslenen aklı kıt yurttaşlarımız, gazetelere verdiğimiz uyarıyı okuyunca soğuk ter dökecekler. Sahi, siz gazete filan okumuyorsunuz, doktor! Sözün kısası, korkusuz yurttaşlarımıza bir katili gizlemenin başlarına nasıl büyük belâlar açacağını hatırlatalım, dedik. Daha önce de söylemiştim size. Zaman bize çalışıyor.

Tam o sırada Fasaro'nun arkasındaki küçük kapı vuruldu.

— Girin, dedi komiser.

Bir görevli odaya girdi, komisere bir kâğıt uzattı, usulca dışarıya süzüldü.

Fasaro kâğıdı okurken Valerio biraz soluk aldı. Sandro'yu gürültüsüz patırtısız ele vermesi için düzenlenmiş bir oyun muydu bu? Suçunu örtbas edecek, olayın üstüne bir sünger çekeceklerdi anlaşılan? Fakat ne olursa olsun, ele vermeyecekti Sandro'yu. Üstelik düşündüklerinin hepsi akıldışı, delice şeylerdi. Korkuyordu sadece, korktuğu için şaşkınlık geçiriyor, hep kötü şeyler düşünüyordu. Bu adamlar onun Sandro'yu sakladığını bilmiyorlardı.

«Boggeru'ya gitmeyeceğiz, Clara. Sana yalan söyledim. Deniz kıyısındaki küçük otele gitmeyeceğiz. Belki de hiç gitmeyeceğiz.» Yüreğinin bir köşesinde sürekli kanayan bir yaranın sızısı vardı, ama Sandro'yu ele vermeyeceğini kesinlikle biliyordu; evinin önünde ve her yerde yakışıklı Fasaro'ya, Fasaro'nun insanlık dışı ve budala mantığına karşı savaşacak, Sandro'yu onun şerrinden koruyacaktı. Hınçlı bir katılık büyüyordu içinde. Fasaro masaya doğru eğildi:

— Bakın doktor, bunu size göndermişler, dedi. Sesi yumuşak ve sevimliydi. Biliyorsunuz, telefonları dinliyoruz, telgrafları bile kontrol ediyoruz. Dahasını söyleyeyim, mektupları bile açıp okumaya başladık. Şu Sandro zavallısını Cezayir'e, ya da Tunus'a kaçırmaya kalkarlar bakarsınız, bu nedenle tedbir almamız gerekiyor. Şimdi sabah gelen telgrafları getirdiler bana. Özür dilerim ama, karınızın telgrafını da istemeyerek okudum: «Cuma günü öğleye doğru *Portici* vapuru ile oradayım. Babam yanımda.» İşte görüyorsunuz ya! Bu güzel haberi size ilk kez ben verdiğim için seviniyorum. Telg-

rafı evde okursunuz. Şimdiden kutlu olsun.

Sesinde ufacık bir alay, ya da küçümseme belirtisi yoktu. Her zamanki kadar rahat ve tasasız konuşuyordu. Valerio onu bıktırıcı bir dikkatle dinledi.

Teşekkür ederim, dedi. Yüzünde isteksiz bir ifade vardı.

Sırtı terden yapış yapış olmuştu. Ciğerlerini kavuran alabildiğine sıcak havayı güçlükle kokluyordu. Telaşla ve onlara göstermemeye çalışarak pencereye baktı. Jandarma karakolu tam karşısındaydı, gönderde çırpınan bir bayrak ve binanın taş duvarına kazınmış, silik bir yazı vardı: «*Credere —Obbedire —Combattere.* (*)

— İşte doktor, yine mutlusunuz. Umarım, bayan Valerio sağlığına tekrar kavuşmuştur!

— Alp dağlarında kalışı ona epey yararlı oldu, diye cevap verdi Valerio.

— Harika! Artık o koskoca evde yapayalnız kalmayacaksınız demektir. İzin verirseniz doktor, bir şey soracağım size. Küçücük bir soru.

— Rica ederim, dedi Valerio. Dikkat kesilmişti. Buyrun sorun!

Bu iğrenç oyun daha uzun bir süre devam edecekti anlaşılan, belki de sonunda sırtına vurup: «Sizi tutukluyoruz!» diyeceklerdi. Bunu düşününce alev alev kaynayan bir öfkenin damarlarından fışkırarak bir anda bütün gövdesine yayıldığını hissetti.

— Sandro davasında savcı olsaydınız ne yapardınız? dedi komiser, gülümsüyordu.

— Doğrusu bilemiyorum...

(*) İnanmak - Buyruklara saygılı olmak - savaşmak.

— Yani Gorzone'nin kaatili için nasıl bir ceza isterdiniz? Böyle sorular öteden beri ilgilendirir beni, çoğu zaman öğretici, yararlı cevaplar alırım da.

Valerio onun gözlerinin içine baktı. İşte tuzak karşısındaydı. Ağzını açmış, bekliyordu. Ama yenilmeyecekti. Tuzağa düşmeyecekti Valerio. «Clara sevdiğim, ömür boyunca sevdiğim tek kadınsın sen!»

— Beraatını isterdim, dedi. Bu söz sanki kaburgalarından fışkırarak hançeresine ulaşmış, yiğit bir çığlık gibi büyüyüvermişti.

— Beraat mı? Bir savcı nasıl olur da beraat ister? Şaka ediyorsunuz, doktor. Şimdiye kadar soruma verilen en garip, en umulmadık cevap sizinki oldu. Hayli tuhaf şeyler söylediler, ama beraat isteyene hiç rastlamamıştım...

Dişlerinin bembeyaz, alabildiğine genç, parıltılı gülüşüyle ona baktı.

— Bile isteye adam öldürüldüğünü unutuyorsunuz galiba! Görgü tanıkları var! Zaten yeminliydi Sandro, Gorzone'yi vurmaya kesin kararlıydı. Gorzone iyilik perisi filan değildi, ama ne olursa olsun, kendine özgü kuralları olan, uygar bir toplumda yaşıyoruz. Dağ başında değiliz!

Valerio pencere dibindeki şişman polisin hâlâ kendisini süzdüğünü farkediyor, adamın ısrarlı bakışlarından müthiş sıkılıyordu.

— Sandro'nun bahtsız bir adam olduğunu anlatmak istemiştim, dedi. Ona daha fazla eziyet etmek saçma olur.

— Elbette! Doğru! diye mırıldandı Fasaro, ama bu sefer sesi biraz donuk, hatta işkilliydi. Başına gelenler insanı allak bullak ediyor, kabul edi-

yorum böyle olduğunu. Gencecik, birbirini seven iki insandılar. Kadın öldü. Ama unutmamalıyız ki, ortada bir başka ölü daha var. Bir cinayet işlendi doktor, oysa siz «Beraat» diyorsunuz! Gerçekte böyle düşünmüyorsunuz sanırım.

— Gerçekte de böyle düşünüyorum.

— Hiç olmazsa düşündüğünüzü açıkça söylüyorsunuz! diyerek kollarını yana açtı Fasaro. Neyse doktor, sizi daha fazla alıkoymak istemem.

Valerio çoktan ayağa kalkmıştı. Başıyle komiseri selâmladı, kapıya yürüdü. Fasaro onun peşisıra geldi:

— Artık karınıza kavuşuyorsunuz. İzin verirseniz söyleyeyim, sizin adınıza en çok ben sevindim buna. Sizi yürekten kutlarım!

Sokakta uzun adımlarla yürüdü Valerio. Çılgınca bir istek vardı içinde, bir an önce Clara'ya kavuşmak, onu kucaklamak, sımsıkı göğsüne bastırmak istiyordu. Halsizliğinin, bütün benliğini saran yılgınlığın farkındaydı. «*Sole di Sardinia*» yazılıydı duvardaki afişte. Bir büyük felâketten kurtulmuş gibiydi. Güçsüzdü, ama yaşıyordu. Ateşler içinde yanan başı türlü düşüncelerle doluydu. Kopuk, başı ve sonu birbirini tutmayan düşünceler. «Beni tutuklayacaklarsa neden bekliyor, neden susuyorlar?» Fasaro'dan tiksiniyordu. «Neden bu iğrenç oyunu oynuyor? Clara'nın metresim olduğunu biliyor, öyleyse neden numara yapıyor, neden boyuna, 'karınız geliyormuş, kutlu olsun' deyip duruyor?» Evine girdi. Delfina kadın yemek odasındaydı.

Valerio'ya döndü, bir baykuşu hatırlatan çırtlak sesiyle haykırdı:

— Bir telgrafınız var. Masaya bıraktım.

Telgrafı aldı Valerio, telâşla açarken bir köşesinden yırttı.

— «Cuma günü öğleye doğru *Portici* vapuru ile oradayım. Babam yanımda. Öpücükler. Angela.»

«Öpücükler» diyordu Angela. Valerio Fasaro'nun «Öpücükler» sözünü demin okumadığını birdenbire hatırladı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Adı Eugenio Casella. Bir gün öncesini Salina sokaklarında volta atarak geçirdi. Ve sık sık *Palermo* otelinin barına çöreklendi. Yanyana gelmesi olanaksız ne kadar içki varsa, hepsini karıştırarak içti ve herkesi şaşırttı. Kimliğini çok merak ediyorlardı bu adamın. Sonunda anlaşıldı ki gazetecidir, Milano'da yayımlanan haftalık bir dergi tarafından Gorzone olayı üzerine bir röportaj düzenlemesi için buraya yollanmıştır. Meşin askılı fotoğraf makinesinin göbeğinde hoplayışını umursamadan sokakları arşınlıyordu. Orta boylu, marsık esmeri bir adamdı. Suratı ve gözaltları şişmişti. Sırtında parlak kumaştan belden kuşaklı bir ceket vardı. Dar kenarlı, yeşilimsi bir fötr şapka geçirmişti başına. Şapkasını bir horoz tüyü iliştirerek süslemiş, ensesine doğru devirmişti. Leke içindeydi şapka, adamın bir orman görüntüsü veren yoğun ve kabarık saçlarının tam üstünde pek biçimsiz duruyordu. Valerio ona cuma günü, saat ona doğru Salina'nın çıkışındaki yol kenarında rastladı. Karmaşık el kol hareketleriyle yoldan geçen araçlara işaret ediyor, parmağıyle Cagliari yönünü gösteriyordu. Valerio durdu. Tanışmaları yeni bitmiş, araba henüz yola koyulmuştu ki Casella'nın çenesi açıldı. Bıktırıcı bir çabuklukla konuşuyor, ellerini kıpır kıpır oynatıyor, kollarını havada savuruyor ve sık sık yüzünü

buruşturuyordu. Suratı lastik hamuru kadar esnekti, durmadan biçim değiştiriyor, bazen uzuyor, bazen kısalıveriyordu. Valerio işkilli gözlerle süzüyordu onu, Gorzone olayı ile ilgili soruşturmasını bitirip bitirmediğini sordu.

— Henüz bitirmedim, doktor! Cagliari'de görüşmem gereken kimseler var. Sandro önemli değil benim gözümde, polis eninde sonunda yakalıyacak onu. Ben olayın başka bir yönü ile ilgileniyorum. Gorzone cinayetten önce metresinin evindeydi. Görünüşe bakılırsa bu kadın bir içim su! Yazıişleri benden kızın fotoğrafını istiyor. Bakalım, elimden geleni yapacağım elbet! Neyse, olay öncesi Gorzone onun evindeydi. Otele müşteri çıktığını orada öğrendi. Sözüm şu ki, kendisini bekleyen tehlikeyi biliyordu, ama para tutkusu korkuyu yendi. Fırsatı kaçırmak istemedi, İngiliz'le buluştu ve öteki dünyayı boyladı. İngiliz'le de konuşacağım. İşin aslını ararsak, Gorzone'nin ölümüne İngiliz yol açmadı mı? Gorzone'yi elinden tuttu, tıpış tıpış yürütüp Sandro Galli'nin tabancasına boy hedefi olacak kadar yakına sürükledi. İşimi iyi bilirim ben! İngiliz'i bulacağım. Ayrıca Gorzone'nin metresini, o sevimli Silvana'yı da konuşturmam gerek. Ballı börekli sözlerle kızın gönlünü okşarsam başarırım. Gorzone telefonda otel işini konuşurken nasıldı, merak ediyorum doğrusu? Acaba ölüm korkusuyle para kazanmak tutkusu arasında bocalarken suratı nasıldı? Gorzone'nin geçmişi çok hareketli. Sinema ve tiyatro dünyasında tanımadığı insan yok. Bunu biliyor muydunuz, doktor? Hele ünlü besteci Guardini ile aralarından su sızmıyordu. Çoğu müşteri siydiler, ama Gorzone müşterilerinden önemli bir bölümünü dolandırmaktan çekinmedi. Hem düşü-

nüyoum da metresi bu herifi gerçekten sevseydi, o gece sokağa bırakmazdı. Gorzone'yi evde tutmanın bir çaresini araştırdı. Özellikle işin bu yönünü kurcalayacağım, sözün kısası Silvana'yı görmem şart! Öğle yemeğini birlikte yiyelim mi doktor? Sevimli adamsınız, açık söyleyeyim daha şimdiden size kanım kaynadı.

— Çok sevindim, dedi Valerio. Ne yazık ki vaktim elvermiyor! Bugün doluyum. Yemek yiyemiyeceğimiz için üzülüyorum.

— Ben de üzüldüm buna, diye homurdandı Casella.

Soluğu cin kokuyordu. Bir an olsun kıpırtısız duramıyordu. Koltukta bir sağa bir sola dönüyor, çevreyi kolaçan ediyormuş gibi başını sık sık çeviriyordu. Geniş bir düzlük boyunca ilerliyorlardı, solda uçsuz bucaksız deniz uzanıyordu. Sağda boylu boyunca uzayıp giden çorak toprakların arasına serpiştirilmiş denizkulağı örtüleri görülüyordu. Ansızın karşılarında iki jandarma belirdi. Otomobili yolunu kestiler. Uzatılan kimlikleri gözden geçirdikten sonra sessizce çekildiler.

Çok geçmedi, sessizliği ilk bozan yine Casella oldu:

— Sandro'yu önünde sonunda ele geçirecekler, dedi.

— İnanıyor musunuz buna? diye sordu Valerio.

— Yüzdeyüz! Onu ele geçirmek kolay, çocuksu bir oyun! Komiser Fasaro malın gözü! Polisleri sevmem ama, Fasaro'yu yabana atmamalısınız. Sakın yanlış anlamayın beni, Sandro'ya sevgi duyuyorum. Gönlüm Sandro'dan yana! Karısının ölümü yüzünden umutsuzluğa düşen bu adamı anlıyo-

rum. Böylesine içtenlikle seven kişi az bulunur, çoğu erkekler öleni bir an önce unutup, koyunlarına alacakları yeni kızı düşlerler.

— Öyle midir? diye mırıldandı Valerio. Olanca dikkatiyle Casella'yı süzüyordu.

— Karısı ölen bütün erkekler böyle davranmazlar elbet. Kimi hakbilirlik eder, yas tutar. Fakat böyleleri parmakla sayılacak kadar az. İyi tanırım hayatı, ben gerçeği söylüyorum.

Çokbilmişlik akan yüzünü Valerio'ya çevirdi, göz kırptı.

— Gorzone'ye gerçekten üzüldüm. Nedenine gelince, bayan Gorzone'nin acısını asıl onlar çekecek. Yine de, ne yalan söyleyeyim, gönlüm Sandro Galliden yana! İnsan huyunu değiştiremez ki! Neyse!.. Ayrıca çok keyifliyim, Sandro ile karısının evlendikleri gün çektirdikleri bir resmi ele geçirdim. Dergide yayınlanacak bu resim, düşünsenize!

— Röportajınızda Silvana'nın yeri olacak mı bari?

— Neden olmasın, doktor?

— Bayan Gorzone'yi üzmeyeceğinizden emin misiniz?

— Duygusallığı bir yana bırakın, doktor. Olayı yazarken sivrilikleri yontacağım elbet, her şeyi yumuşatacağım. Ama halk gerçeği bilmek ister. Sonuç olarak, röportajda tatlı Silvana'nın fotoğrafını şart koşan benim aşağılık yazışleri müdürümdür! Neyse, bakalım göreceğiz. Otele uğrayıp mektup ve telgraflara bir göz atmam gerekiyor. Yılan ruhlu yazışleri müdürü bakalım ne emrediyor? Kaldığım otel hiç fena yer değil, doktor. Hoşuma gitti doğrusu. Aklınızda olsun, siz de kalabilirsiniz. Dev anası iriliğinde tahta kuruları cirit atıyor odalarda. Me-

ret hayvanlar! Sanki tarih öncesinin kalıntıları. Bunlardan özellikle üçünü diri olarak ele geçirdim, eskiden Gordon viskisiyle dolu bir şişeye tıktım. Müzeye veecreğim onları!

Casella'nın konuşkanlığı, neşeli gevezeliği Valerio'ya sinir bozukluğunu unutturmuştu. O sabah Clara'dan ayrılırken sevgilisini biraz sinirli görmüştü. Yılgındı Clara. Ne yapacağını bilemiyor, ama yüreğini saran sıkıntıya karşı dirençle karşı koyuyordu. Valerio tavan arasına çıktığında Sandro uyuyordu. Belki de uyumuyordu, uyur görünmeyi seçmişti Sandro. Yüzü zayıflamış, iyice süzülmüştü. Sıkıntılıydı. Kupkuru birer leke gibi duran kıpırtısız göz kapakları yarı karanlıkta bir kuru kafa görünümü kazandırıyorlardı çehresine.

Oysa şimdi, bu büyülü sabah ışığında, önündeki yol alabildiğine uzanıyordu. Ötelerde, tepelerin ardında Angela'nın birazdan kavuşacağı ışıklı ve güleç çehresine, ışıklı bakışlarına doğru uzuyordu. Yumuşacık, güleç, güvenli Angela! Fakat başka bir yönüyle ürkünç Angela! Uzak bir dağın tepesinde filizlenen bembeyaz bulut kümesi, yaklaşan tehlikenin bir simgesi gibi görünüyordu Valerio'ya. Uzak bir hayaleti simgeliyordu beyaz bulut. Beyaz bulut yaklaşan korkuyu, öfkeli uyarıları simgeliyordu. Valerio kendini her yönden kuşatılmış hissediyordu. Avını çevrelemiş yırtıcı kuşların tam ortasında ve çaresizdi. Hepsi orada, hepsi Valerio'nun tepesine üşüşmüş, hepsi açgözlü ve kuşkulu! Şu Casella bile, gırgırcı görünümüne rağmen Casella bile yırtıcı bir kuştu. «Olayı yazarken sivrilikleri yontacağım elbet. Ama halk gerçeği bilmek ister.» Casella'nın gevezeliği Valerio'yu bıktırmıştı. Cagliari yoluna girinee rahat bir soluk aldı, kısa bir

süre sonra bu heriften kurtulacaktı. Rıhtımdaki vapur acentasının önündeki kara tahtaya, *Portici* vapurunun öğle vakti saat bire doğru geleceğini yazmışlardı. Casella oturduğu koltukta rahat durmuyordu yine. Yine kıpır kıpırdı.

— Biraz vaktiniz var, doktor. Niye benimle Yat Kulübüne gelmiyorsunuz? Fırsat düşmüşken şu İngiliz'i aradan çıkarmak istiyorum.

— Kabul, dedi Valerio. Ama nedense dalgın ve sıkıntılıydı.

Otomobil rıhtımdaki dokların arasında ilerledi. Denizin üstünde martılar kanat çırparak alçalıyor, sonra yeniden havalanıyorlardı. Bir Norveç gemisi havuzun ortasında manevra yaparak yön değiştiriyor ve denizin yeşil suyunu bembeyaz köpüklerle dağıtıyordu. İngiliz'in yatı görünürlerde yoktu. Yat kulübün rıhtımında direğinde Fransız bayrağı dalgalanan güzel bir kotradan başka tekne yoktu.

Casella'nın keyfi kaçmıştı, doktoru barın birine sürükledi. Kendine viski ısmarladı, viskinin üstüne martini koydu, «curaçao» ekledi. Bu yetmiyormuş gibi barmenden biber ve limon istedi.

— Amerikalılardan öğrendim bu içkiyi! Müthiş içkici herifler, doktor! Ya siz, içer misiniz? Yok canım... Kahve mi içeceksiniz? Bu saatte kahve içilir mi? Sevgili doktor, beni şaşırtıyorsunuz...

Elindeki içki kadehini bir solukta bitirdi, dilini şaplattı. Telefonu yanına istedi.

— Sinyor Aldo Felipe'yi arayacağım, dedi.

Sanki suçortağına işaret veriyormuş gibi Valerio'ya yeniden göz kırptı. Telefondaki numarayı çevirdi.

— Alo!.. Aldo Felipe ile mi görüşüyorum? Nasılsınız? Yahu şu İngilizi arıyorum ben, neredesdir

acaba? Gitti mi?.. Olamaz! (Çehresi yoğun bir umutsuzlukla kararadı) Felâket! Kötü haber bu! Bu herifin bir fotoğrafı filan yok mu elinizde? Yok, öyle mi? Vay anasını! Nasıl bir herifti bu? Ölü suratlı biri değil miydi? Eminsiniz demek? Nee? Şaka ne demek? Yok canım, şaka etmiyorum! Öğrenmek istediğim bazı şeyler... Aldo Felipe, sizin hayal gücünüz sıfır! Ayrıca, bayan Silvana'nın adresi tam değil. Carlo Felice caddesindeki bir binada oturduğunu biliyorum, o kadar. Evin numarasını verin. Bilmiyor musunuz? Resmen yalan söylüyorsunuz, dostum! Neyse, bütün binaların kapısını çalacağım, Hoşça kal, bebeğim!

Telefonu kapattı.

— Keçi herif! Böyle sersemler varken mesleğimizi nasıl doğru dürüst uygulayabiliriz. Garson, şu içkiyi tazeler misin!..

Bir sigara yaktı. Ufacık yeşil gözleri sanki alev saçıyordu.

— Ya siz, doktor? Sizin bana verebileceğiniz hiç bir ipucu yok tabiî! diye homurdandı. Sesi hınç doluydu.

— Hiç bir ipucu veremem. Hem o kadını bu olaya bulaştırmak sakıncalı...

— Boşversene, doktor! İşimi iyi bilirim ben! Halkın neyi sevdiğini bilirim. Usta işi bir röportaj yazacağım.

Barmen ısmarlanan içkinin garipliğine açıkça gülemediği için, gizli bir sırıtkanlıkla yeni içkiyi Casella'nın önüne bıraktı.

— Dinamit gibidir bu içki! Ancak bununla kafayı bulabiliyorum.

— Karaciğeriniz ne diyor bu işe? dedi Valerio. Karaciğeriniz nasıl?

— Doktor umarım, ciddî konuşmuyorsunuz. Sorunuz gerçekse, vücudumun karaciğer denilen o aşağılık organına en ufak bir ilgi duymadığımı belirtirim. Anlaşıldı mı?

Güldü, sonra içkisinden büyük bir yudum aldı ve kadehini havaya kaldırdı. Bar tezgâhının öbür başındaki iki üç müşteri şaşkınlıkla ona baktılar.

— Yıllarca savaş muhabirliği yaptım, doktor! Savaş muhabiri olarak çalıştım. Etiyopya'yı, İspanya'yı, Besarabya cephesini, Yunanistan'ı gördüm hep! Daha nice ülkeler gördüm, doktor! Siyahların da, beyazların da kurşuna dizilişini gördüm. İspanyolları ve Romenleri, Arapları ve Macarları ölürken gördüm. Hırvatları da! Hep aynı pisliktir ölüm! Gördüklerimi unutturabilecek tek şey içkidir bana! Sadece içki unutturabilir. Bilbao saldırısı sırasında bir adam gördüm, doktor. Kurşuna dizilmek üzereydi. Adamın sırtını duvara yaslamışlardı ama, oğlu bacaklarına yapışmıştı, bırakmıyordu. Babası itiyordu çocuğu, yaşamasını istiyordu. Çocuk anlamıyordu. Babasının paçasından ayrılmak istemiyordu. İkisini birden kurşuna dizdiler. Romanya'da zavallı yahudileri gördüm. Malaparte'nin saçmalıklarına inanmamak gerek, doktor! Fakat yahudi kızlarının başına gelenlerin hepsi gerçektir. Yahudi burjuvazisinin en güzel kızlarını seçiyor, askerler için kurulan genelvelerde sermaye olarak çalıştırıyorlardı. Bir ay kadar kullandıktan sonra kurşuna diziyorlardı onları. Gördüm ben! Hepsini. Adua'da savaş tutsaklarını boylu boyunca yere yatırıyor, ayaklarının üzerinden tanklarla geçerek eziyorlardı. Korkunçtu bunlar! Bir de tutmuş karaciğerimden söz ediyorsunuz bana! Benimle dalga geçiyorsunuz galiba? Bakın doktor, hiç olmazsa kalbimden söz

edin bana. Soylu bir organdır yürek. Ve benimki çoktan hapı yutmuştur. Nice kurşuna dizmeler görmüş, nice ceset yığınlarına tanıklık etmiştir. Bu nedenle hapı yutmuştur benim yüreğim!

Bir solukta içkisini bitirdi, bir yenisini ısmarladı. Şakaklarında iri ter taneleri birikmişti. Valerio neden bu adamdan kaçmadığını düşündü. Yol boyunca belirsiz bir kuşku düşmüştü içine, gazeteciyi ağzından laf alabilmek için Fasaro'nun yolladığını düşünmüştü. Fasaro saat onda Cagliari'ye gideceğimi biliyordu. Beni konuşturabilmek için Casella'yı yolladı.» Oysa derinliğine düşününce, kuşkusunun geçersizliğini anladı. Hoş, zaten Casella tehlike olmaktan çıkmıştı. Şimdi üçüncü viskiyi yuvarlıyordu, işi tamam sayılırdı. Saate baktı göz ucuyle, onikiyi çeyrek geçiyordu. Çok sürmez, birazdan *Portici* vapuru rıhtıma yanaşır. Casella omzuna asılmıştı. Valerio onu kolundan tutarak barın dip tarafına sürükledi. Gazeteci karşı koymadı. Uysal adımlarla yürüyordu. Mavi kadifeden koltuklara çöktüler. Sağdaki kötü aydınlatılmış panoda bir resim vardı. Usta bir ressam Titien'in bir tablosunu taklit etmişti. Valerio resimdeki kıza dikkatle baktı. Genç bir kızdı. Ciddî bakışlı, geniş alınlı, beyaz tenliydi. Clara'ya çok benziyordu. Sevecenlik dolu bir bakışı vardı kızın. Sanki Valerio'nun sır ortağı gibi, gülümseyerek bakıyordu. Valerio biraz sonra yeni bir uğraş içine gireceğini biliyordu. Angela ve kayınpeder gelir gelmez başlayacaktı bu savaş. Fakat hazırdı Valerio. Sadece garip bir uyuşukluk dolanıyordu damarlarında, bu uyuşukluk ona engel oluyor, bardan çıkmasını ve rıhtıma yönelmesini engelliyordu. Burada, barın köşesinde oturduğu sürece kurduğu dengenin bozulmayacağını biliyordu.

Valerio. Clara'nın umutla kendisine baktığını düşündü: «Hazırım ben,» diye mırıldandı. Fakat benliğini kemiren bir yara gibiydi Sandro. Casella içkisinden bir yudum aldı, yeniden gevezeliğe başladı.

— Yeni bir savaş göreceğiz, doktor! Savaştan kurtulamayız biz. İnsan yazgısı bu! Nedenini düşündünüz mü? Durun, ben anlatayım size. Bir kadeh daha içsek, olmaz mı doktor? Hayır mı? Ne yapalım, öyle olsun. Laf aramızda, nefis bir şeydi şu içtiğim!

Koltuğunda hafifçe doğruldu. Yanakları al al olmuştu. Kocaman ve geniş ağzı yüzünde sırıtkan bir yara gibi duruyordu.

— Savaş yeniden çıkacak, çünkü dünyayı erkekler yönetiyor. Evet! Bilmem anlatabildim mi?

Umutsuzluğunu belirlemek istercesine bir elini boşlukta gezdirdi.

— Doktor, kadın kısmı olaylara seyirci kalır. Yürekten katılmaz. Savaşmak, politika yapmak, toplumun örgütlenmesi, devrim yaratmak... bunların tümü erkeğe özgü işlerdir. Kadın bize zevk sunan bir makinedir, çocuk fabrikasıdır, ya da iyi yürekli hizmetçi görevini sırtlanır. Orasıyle, karnı ve tutsak kollarıyle varlığını belirler. Efendisi nasıl uygun görürse, kadının o özelliğini kullanır. Diyorum ki, erkekler hep kendi aralarında yaşamasalar, hep başbaşa verip fısıldaşarak yeni sıkıntılar yaratmaktan kaçınsalar, birbirlerini boğazlamaktan vazgeçseler savaş olmaz! Erkek milleti çocuk doğurtmak isteyince, ya da canı bir orospu mıncıklamak isteyince kadını düşünür... Ne demek istediğimi anladınız mı?

Geriye doğru kaykıldı. Bir gözünü yumdu, parmağını doktora uzattı. Öteki gözüyle Valerio'yu sü-

züyordu.

— Erkekler kadınlarını yeterince sevselerdi savaş olmazdı! Kadınlarla erkekler arasında gerçek bir sevgi, gerçek bir bütünleşme olsaydı, evrenin yaşamına ve düzenine uygun bir çözüm yolu bulunabilirdi. Coşkulu bir aşk gecesinden sonra doğurttuğumuz çocukları sahipsiz bırakmaz, sokağa atmaktan sakınırdık. Ve çocuklar hayvansı bir zevkin ürünü değil, Tanrı gözünde de kutsal olan bir sevginin, evrenin gerçeğine yönelik bir sevginin ürünü olurlardı!

Sustu Casella. Kurumuş dudaklarını avuçladı. Valerio şaşkın şaşkın kulak vermişti onun sözlerine. Casella'nın saçmaları bir uyarı niteliğini taşıyordu. Gazetecinin sözleri benliğine işliyor, yüreğinde yeni çırpınmalar uyandırıyordu. Casella'nın yüz hatlarında bilinmeyen bir nedenle yaratılan yeni bir gerginlik belirdi. Gözlerinde yanıp sönen yılgın ışıltılar kaynağı belirsiz bir acıyı ele veriyordu.

— Bilmem, derdimi anlatabildim mi? diye kekeledi. Yoğun bir ürküntü içinde doktora baktı.

— Çok iyi anladım, dedi Valerio.

Casella onun sözlerinden cesaretlenmişe benziyordu, bu kez daha ölçülü, daha coşkusuz bir sesle, sanki içindeki zemberek daha yavaş çözülüyormuş gibi ağır ağır konuştu:

— Doktor size yaşamın gerçeğini öğretecek değilim. Bilirsiniz, yaşamın temelidir, insana hayatı ve aşkı sunan yaratıktır kadın! Bu nedenle kadını saygı ve sevgiyle kucaklamak zorundayız. Kadına şimdi davrandığımız biçimde davranmamalıyız. Çünkü kadın Tanrı'ya bizim olduğumuzdan daha yakındır. Hayattır kadın, insan varlığının kurtuluşu, insan varlığının yüzyılların ötesine uzanan ölüm-

süzlüğüdür. Fakat erkekler çılgınlıklarının tutsağı oluyorlar. Savaş kararını veren erkeklerdir. Hele çağımızda hiç bir engel tanımıyorlar. Hiç bir kutsal düşünce onları durduramıyor. Binlerce kadın, binlerce çocuğu gözlerini bile kırpmadan öldürüyorlar. Şu dünyada zaten yeteri kadar çekilmez olan yaşamımızı müthiş felâketlerle karartıyorlar. Sonunda hepimiz için ölüm yokmuş gibi davranıyorlar. Ne iğrençlik! Ne sorumsuzluk bu!

Casella birdenbire sustu, şaşkın gözlerle çevresine bakındı.

— Evli misiniz? dedi Valerio. Usulca eğilmişti adama. Söz yığınlarının ortasında gittikçe gün ışığına çıkan bir gerçeği, Casella'nın gerçeğini anlamaya başlamıştı.

— Özel hayatım kimseyi ilgilendirmez, diye mırıldandı Casella, koltuğunda öfkeyle kımıldadı. Dudakları titriyor, gözleri buğulanıyordu.

— 1944 yılında Torino'yu bombaladılar, dedi boğuk sesiyle. Binlerce insan öldü. Ölenlerin büyük çoğunluğu kadın ve çocuktu. Erkeklerin onlara reva gördüğü bir haksızlıktır bu! Binlerce kadın, binlerce çocuk yıkıntıların altında kalarak ezildi ve yandı. Güzel sonuç!

Güldü bir süre, sonra sanki gerçekten ağlayacakmış gibi yüzünü buruşturdu.

— Evin birinde gencecik bir kadın oturuyordu. İki çocuğu vardı. Hepsi ezildiler. Yıkıntıların altında diri diri gömüldüler. Boğuldu benim küçümencik yavrularım. Vahşi dev, o iğrenç canavar boğdu onları. Anneleriyle birlikte toprağa gömdü yavrularımı!

— Çocuklarınızdı onlar! dedi Valerio. İçi ezilmiş, duygulanmıştı.

Casella ona sert sert baktı. Bakışlarındaki anlamı değiştiren, gözbebeklerinde belirgenleşen kötü ışıltı hınçtı, öfkeydi.

— Onların benim çocuklarım olduğunu kim söyledi size? dedi küçümseyerek. Bayım, Shakespeare'i hatırlatıyorum size! Macbeth karısı ve çocuklarını öldürttüğü zaman, ne demişti Macduff?

Burnunu çekti Casella, dirseklerini masaya dayadı. Duvardaki saat yarımı vurdu.

— Özel yaşantım kimseyi ilgilendirmez... dedi.

Valerio suskun, biraz bekledi. Gitmesi gerekiyordu. Karşısındaki adam yüreğini paralamıştı. Kılıçla kesmişti yüreğini. Yara kanıyordu şimdi. Valerio kalktı. Casella başını masaya yaslamış, uyukluyordu. Garson yaklaştı.

— İlişmeyin ona. Uyuyor, dedi Valerio.

2

Hesabı ödedi ve çıktı.

Portici uzaktan görünmüştü. Rıhtımdaki yoğun kalabalık sabırsızdı. Gök boşluğunda iri bulutlar kocaman bir kilisenin kuleleri gibi geziniyorlardı. Denizin üstü yoğun buhar tabakasıyle kaplıydı. Mavimsi, buram buram terleyen bir buhar. Valerio arabasını dizi dizi fıçıların durduğu bir köşeye bıraktı. «Tasalanma sevdiğim! Her şeyimle seninim ben!» Clara'nın sesi kulaklarında çınlıyordu. Oysa bilmiyordu Clara. Onun Sandro'yu evinde sakladığını bilmiyordu. Birazdan Angela'nın yeniden dönüp yerleşeceği evde sakladığından haberli değildi. Valerio tüm yaşamının, şimdi ona tükenmez gibi görünen şu birkaç saat içinde çözümleneceğini seziyordu. Gök mavisinden süzülen ışınlar gözlerini yakı-

yordu. Kapkara bir leke olan gövdesi ve kırmızı ba-
ısıyle yaklaşıyordu gemi. Valerio dakikalar ilerledikçe yaklaşan, yaklaştıkça büyüyen bu gemiyi yılgın, acılı gözlerle seyrediyordu. «Erken dönüyorsun Angela! Bir hafta sonra gelmeliydin sen! Erken dönüyorsun! Beni sevdiğini biliyorum, ama yine de kızıyorum sabırsızlığına! Bir hafta sonra gelebilirdin!» Casella'nın intihar konusunda ettiği sözleri ansımaya çalıştı. Nasıl demişti Casella? Bulamadı. *Portici* vapuru sadece denizdeki görüntüsüyle büyümüyor, onun yangınlarla tutuşmuş kafasında da büyüyordu. Artık her şeyi kaybetmek için kötü bir rastlantı, bir saniyelik bir tökezleme bile yeterliydi. Fasaro gizliden gizliye onu kolluyordu. Tüm düşmanları açık vereceği anı kolluyorlardı. Rıhtımdaki kalabalıktan bir uğultudur yükseliyordu. Dalga dalga tuz ve kömür kokusu, yosun kokusu geliyordu burnuna. Tepelerin ardında gezinen bir uçak gürültüsü kulaklarında çınlıyordu. Uçak ansızın bulutların arasından sıyrıldı, bir göründü bir kayboldu. Bulutların gerisinde kayboldu. Valerio içindeki tedirginliği yatıştırmak gerektiğini düşündü. Angela'ya ve kayınbabasına belli etmemesi, Sandro'yu sakladığını ele vermemesi gerekiyordu. Unutmalıydı... Yeni ve değişken bir çehre takınmalıydı onların yanında. *Portici* dalgakıranı aşmıştı, yaklaşıyordu. Güneş ışınlarının vurduğu pencerelerinde kızıl yansımalar vardı. Geminin bacasında üç daire, ayrı renklerde üç daire. Güvertelerde minicik insan gölgeleri dolaşıyordu. İtalyan bayrağı vardı arka direkte, mavinin denizle kesiştiği noktada, boz ve cansız görüntüye renkleriyle canlılık veriyordu. Çığlıklar, gemidekilere doğru sallanan mendiller gördü Valerio. Kendini alabildiğine yalnız, alabildiğine

güçsüz, alabildiğine cesareti kırık buldu. Sanki çaresiz bir hastalık benliğini kemiriyordu.

Bir düş mü bu? Angela yanındaydı işte. Çoktan koluna girmişti. Mutluydu. Gülüyordu. İncecik yüzünü süslüyordu başındaki sevimli beyaz şapka.

— Yeniden öper misin beni? diyordu kocasına.

Çevrelerini alan kalabalığa aldırmadan Angela'ya sarıldı. Uğultu büyüyordu kulaklarında. Angela'nın babası bavulların başındaydı.

— Her zamankinden daha güzelsin bugün, dedi Valerio.

— Sahi mi? İnanabilir miyim? diye haykırdı Angela. Sevinçle dudadığını ısırdı.

Yünlü bir giysi vardı sırtında. Kırmızı bir kemerle belinden sarmıştı onu. Giysinin önünde iri kırmızı düğmeler.

— Ya hoşuna gitmezsem, ya beni çekici bulmazsan diye öyle korkuyordum ki, dedi. Valerio'nun elini hiç bırakmıyordu.

— Delisin sen.

— Mektuplarını okudukça korkum büyüyordu.

— Mektuplarım korkuttu mu seni?

— Neyse, bitti artık. Unutalım. Şimdi burada, yanımdasın ya! Seviyorum seni.

Yaşlı bir adam geçti yanlarından. Geçerken kurnaz ve hinoğluhin gözlerle onlara baktı.

— Sevgilim, dedi Angela, senden uzak günler hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu bana. Hiçbir şeyden zevk almıyordum.

Usulca, sevecen bir yakınlıkla yanağından öptü karısını. Kolunu Angela'nın omuzlarına doladı. Böylelikle, içini kararlan suçluluk duygusundan kurtulmayı ve boğazında düğümlenen sözcüklerden kaç-

mayı umuyordu. Latanza —kayınbabası— gelmek bilmiyordu yanlarına. Valerio onun bagaj gişesi önünde durduğunu görüyordu. Upuzun boyu, kel kafasıyla ilk bakışta seçebiliyordu Latanza'yı.

— Keşke yardım etseydim babana!

— Yok canım, bırak yapsın... Biliyor musun, ata binmeyi öğrendim! Son günlerde doktor atla gezintiler yapmamı salık verdi. Çok şık bir binici giysisi almıştım kendime, gelirken orada bıraktım. Paskalya'da ikimiz birden çağrıldık sevgilim. Sanırım, artık bir fırsat yaratırsın ve ikimiz birden tatile çıkarız. Tamam mı?

— Bakalım, dedi Valerio. Çok işim var ama, bir kolayını düşünürüz.

Angela'nın minicik ve güleç yüzü birden kararadı. Bu kadar çabuk tersleneceğini hiç düşünmemişti anlaşılan. Fakat üstelemedi, yeniden gülümsemeye çalıştı.

— Halamlar harika bir yerde oturuyorlar, biliyorsun. Unutulmaz saatler geçirdim orada. Fakat inan ki sevgilim, senin yokluğunau alışamadım. Bu yüzden tadını çıkaramadım. Sabahları amcamla birlikte gölde gezintiye çıkıyorduk, ama hep seni düşünüyordum. Bu pis, cehennemden farksız adada tek başına olduğunu düşünüyordum sevgilim! Ah! Bir gelebilseydin yanıma! Öyle isterdim ki bunu...

Latanza bavulları yüklenen hamalla birlikte sökün etmese, Angela anlatacaktı daha. Kolay kolay susmayacak, cır cır böceği gibi ötecekti.

— Önce karnımızı doyuralım, dedi onlara.

Altmış yaşlarındaydı Latanza. Ciddî görünüşlü, pelte suratlı biri. Gri üstüne ince çizgili yün bir kostüm giymişti. Çıkık gözlerinde canlılık ve direnç okunuyordu. Bakışları sadece Angela'ya bakarken

yumuşuyordu.

— Luigi, yorgun gördüm sizi. Suratınız berbat.

— Ciddî misin, baba? dedi Angela. İşkillenmişti.

— Evet, baksana! Çok çalışmak seni yormuş, azizim. Biraz dinlenebilsen düzelirsin... Neyse, sonra konuşuruz bunları. Zaten konuşacak çok şeyimiz var!

Valerio, «İşte yine emir yağdırmaya başladı!» dedi içinden. Kayınbabasını pek sevmezdi. Hamal bavulları arabanın bagajına yerleştirdi. Angela kocasının yanına oturdu. Latanza arka koltuğa yerleşti. Carmine meydanındaki küçük lokantaya girdikleri zaman saat ikiyi vurdu. Valerio lokantada ir masa ayırtmıştı. Kalabalık yoktu içerde, iki üç çift başbaşa vermiş fısıltılı bir sesle konuşuyorlardı. Radyoda Mozart çalıyordu. Valerio pişmanlık duygusunu yitirmişti artık, yüreğini zorlayan o gerginlik kaybolmuştu. Limandan, açık denize açılmış bir gemi gibiydi. Angela'nın incecik boynuna baktı. Ufacık sol kulağı hafifçe ezikti. «Zavallı Angela!» dedi kendi kendine.

Angela tam karşısına oturmuştu, sevecen gözlerle ona bakıyordu. Dudaklarını büzdü, belirsiz ve kaçamak bir öpücük yolladı kocasına. Valerio gülümsemeye çabaladı, karısının elini okşadı. Pompei sokaklarında elele yürüyüşlerini düşündü. Nasıl da geride kalmıştı o mutluluk günleri! Valerio o günleri yaşadıklarına inanamıyor, aldatıcı bir düş görmüş olmaktan korkuyordu. Başka bir yaşamı yitirirken Angela'yı da yitirdiğini sezinliyordu. Bir başdönmesidir başladı, şakakları zonkluyordu. Sözcükler, davranışlar tüm anlamlarını yitirmişlerdi.

Müzik susmuştu. Latanza ilkin şarapları ısmar-

ladı. Ciddî bakışlarını Valerio'ya çevirdi. Keskin bir projektörü andırıyordu gözleri. Valerio bakışlarını kaçırdı, önündeki tabağı seyretmeye koyuldu.

— Evet azizim, dedi Latanza. Sanki çok önceden başlamış, ama yarım bırakılmış bir konuşmayı sürdürüyordu. Yarın sabah *Portici* vapuruyle dönüyorum ben. Napoli'ye döner dönmez, Chiaia sokağındaki muayenehaneyi tutacağım size. Sonunda Napoli'ye yerleşip bizim yanımızda oturmaya razı oluşunuza çok sevindiğimi tekrarlamak isterim. O daireyi sizin için hazırlayacağım. Buradaki ilişkilerinizi bir an önce sonuçlandırın. Sekizyüzbin liretlik yatırımı ben yapacağım. Daha başlarken beşyüzbin liret tutarında bir kazancınız olacak. Sıkıntınızı anlıyorum, ama bu paraları ödünç veriyorum size. Durumunuz ne zaman elverirse bana ödersiniz. Üstelik unutmayın ki Napoli'deki hastalarınız buradakiler gibi bitli takımından değil, tam tersine hepsi zengin ve soylu kişiler olacak. Azizim, sizi en kısa zamanda Napoli sosyetesine tanıtacağıma eminim.

— Luigi buradaki hastalarının çoğundan para almıyor, dedi Angela. Sesinde hem hoşgörü, hem ince bir alay vardı.

— Yoksul insanlar, paraları yok ki! dedi Valerio. Suratı asılmıştı. Bitli takımı değil, yoksul insanlar!

— Azizim, para kazanman gerek! dedi Latanza. Yumuşak ve neşeli görünmeye çabalıyordu.

— Evlerinin üç günlük geçim parasını bana kaptırmalarına razı olamam.

— Olabilir. Size hak veriyorum. Zaten Napoli'de böyle tedirginlikler söz konusu olmayacak. Chiaia sokağına yerleşince hepsini unutacaksınız.

Şimdi söyleyin bakalım, buradaki ilişkilerinizi ne zaman sonuçlandıracaksınız?

— Sanıyorum bir ay yeterlidir. Değil mi sevgilim? diye söze karıştı Angela.

— Aşağı yukarı, dedi Valerio. Suratı asıktı yine.

— Bir ay yeterliyse çok sevinirim.

— Yerime görev alacak doktora yardım etmem gerek.

— Umarım uzun sürmez. Taşınmanız öyle büyütülecek bir iş değil zaten. Napoli'de her şey hazır olacak. Göreceksiniz, işler yolunda gidecek. İnanın bana, bu ıssız adayı çabuk unutacaksınız. Hem Angela'nın sağlığı yerine gelecek, benim yanımda biricik kızım daha mutlu olacak. Siz de göz açıp kapayıncaya kadar yüklü bir servet sahibi olacaksınız. Kalıbımı başarım, böyle...

Tuhaftır, Valerio'nun belleğinde Tripoli çölündeki bir savaş gecesi canlanıverdi. İngiliz uçaklarının attığı bombalar hastane yakınlarına düşüyordu. Hastane çadırları bombaların etkisiyle devriliyor, hasta ve yaralılar eziliyordu. Cerrahî kısım çadırı sol bacağı mayına çarparak parçalanmış bir asker ameliyat edilirken devrildi. Bombalar etrafa ölüm yağdırırken çığlıklar, yakınmalar, haykırışlar kulakları tırmalıyordu. Bütün bu dehşetin, bu canavarlığın, çekilen bu acıların anlamı neydi? Kim bilir belki bu yakınmalar, çığlıklar, yakarışlar yüzünden sevmiyordu Latanza'yı. Bu yüzden uzaktı ona. Kayınbabası ile Valerio arasında hep bu çığlıkların yarattığı uçurum olacaktı. Yaşadıkça Valerio'da o müthiş geceyi anlatmak isteği uyandı. Kayınbabasına anlatmak istedi, fakat vazgeçti.

Yemeği bitirince bitişikteki bara geçtiler. Saat

üç olmuştu. Bar ıssızdı. Üç beş kişi vardı topu topu. Valerio bir köşede Casella'yı gördü. Esmer bir kadınla birlikte oturuyordu. Kahve içiyorlardı. Casella heyecanlı heyecanlı konuşuyordu. Coşmuştu anlaşılan. «Şeytan gibi herif!» diye düşündü Valerio. Casella ansızın gördü onu. Genç kadına bir şeyler fısıldadı. Yerinden kalktı, soluğu doktorun yanında aldı. Valerio'nun elini yakaladı, üsteleyerek sıktı.

— Onu buldum, doktor! Silvana'yı buldum. Gorzone hakkında öyle inanılmaz şeyler anlatıyor. ki, bir dinlesen şaşarsın! Gel yanımıza!..

— Yalnız değilim, dostum.

— Yazık öyleyse...

Topu topu üç saat geçmişti aradan. Bu süre içinde Casella tanınmayacak ölçüde değişmiş, sanki dirilmiş, yeniden hayata dönmüştü. Yeşil gözleri fıldır fıldır dönüyor, bir kediyi andırıyorlardı.

— Silvana harika bir kız, doktor! Gorzone bir orospu gibi davranıyormuş ona. Güzel bir dairesi var Silvana'nın. Gorzone aylık veriyormuş, hayvan herif! Sandro'nun kurşunlarına hedef olduğu gün özellikle kötü davranmış Silvana'ya. Temiz yürekli Silvana, ertesi sabah Gorzone'nin öldürüldüğünü işitince kinini unutmuş, bütün içtenliği ile ağlamış! Sahici bir kadın bu Silvana. Uzun uzun konuştuk. Sonunda fotoğrafını çekmeme izin verdi. Haberiniz olsun, yarın Salina'ya geliyorum. Yeni gelişmeler olacağını sanıyorum çünkü. Gorzone işini sonuçlandırıp Mısır'a gitmek istiyorum, doktor! Neyse, vaktinizi almayayım. Yarın görüşürüz. Nerede oturuyorsunuz?

— Regina-Elena sokağında! Meydana varınca soldan üçüncü ev...

— Karşılıklı bir kadeh içeriz.

— Oldu. Yarın görüşürüz.

— Görüşürüz, doktor!

Casella yerine dönmüştü bile, Valerio'yu olanca dikkatiyle süzen Silvana'nın önünde iki büklüm olmuş, habire anlatıyordu. Angela ve babası tam karşı köşeye oturmuşlardı. Yandaki pencereden rıhtım görünüyordu.

— Kim bu adam? dedi Latanza.

— Bir gazeteci.

— Şu zavallı Gorzone için gelmiş olmalı. Bildim mi?

— Doğru.

— Tanıyorum bu adamı. Casella gibi bir adı var.

— Adı Casella.

— Casella! Tamam! Tanınmış bir gazeteci.

— *La Stampa*'da yazıları çıkıyordu, ben okudum, dedi Angela.

— Şimdi *Oggi* dergisinde çalışıyor. Valerio uzandı, kahve fincanını ağzına götürdü. Sinirini yatıştırmaya çalışarak bir yudum aldı.

— Nasıl oldu bu iğrenç cinayet, anlatsana bize? dedi Latanza. Zavallı Gorzone! Biraz leş kargasıydı ama, kötü insan değildi. Biliyorum, namuslu tüccar sayılmazdı. En yakınlarını bile dolandırmıştı. Yine de böyle bir sonu olmamalıydı! Okudum ve üzüldüm... Acıklı bir hikâye!

— Karısı çok şirin insandır, dedi Angela.

— Evet.

— Katil nerde? Elini kolunu sallayarak dolaşıyor mu acaba?

— Galiba Salina'da gizleniyor, dedi Angela. Geçen günkü gazetelerden birinde yazıyordu...

— Bazı söylentiler var ama...

— Asılmalı o herif! dedi Latanza. Beklenmedik bir sertlikte konuşmuştu. Bir eliyle kafasının kelini kaşıyordu.

— Sigara içmeme izin var mı, sevgilim? diye sordu Angela, çantasından sigara çıkardı.

— Tabiî içebilirsin, diye atıldı Latanza. Sigaranın sana zararı yok ki!

— Başka bir nedeni var, baba! dedi Angela. Sigara içtiğim zaman, Luigi beni öpemediğini, sigara kokusu yüzünden beni bir erkek gibi gördüğünü söylüyor.

— Tuhaf şey! diye mırıldandı Latanza ve güldü. Madem canın çekti, sigaranı iç kızım. Dört aydır sigaradan yoksun kaldın, şimdi bir tanecik hakkındır. Doktorlara aldırma, onlar cellâttan beterdir.

Angela gülümseyerek Valerio'nun tepkisini araştırıyordu.

— Luigi, içebilir miyim? diye üsteledi. İzin veriyor musun?

— Elbette, dedi Valerio.

— Sen bir harikasın, sevgilim! diyerek sigarasının dumanını üfledi Angela.

Latanza barın öteki köşesindeki masaya, Casella ile Silvana'nın oturdukları masaya bir göz attı.

— Karısı mı o kadın? diye sordu.

— O kadın Gorzone'nin metresi!

— Ya! dedi Angela. Deminki umursamaz tavrını bırakarak Silvana'yı alıcı gözüyle seyretmeye koyuldu.

Casella yine kollarını havada dolandırarak anlatıyor, anlatıyordu.

— Güzel kadın, dedi Latanza.

— Karısı da güzel kadındı. Gorzone onu neden

aldatıyordu, merak ediyorum doğrusu? dedi Angela. İğneleyici bir sesle, üstüne basa basa söylemişti bunu.

— Boşver, dedi Latanza. Zamparanın biriydi Gorzone. Hem çok parası vardı değil mi?

— Evet.

— Galiba onu öldüren adamın karısını kaçırmıştı?

— Hayır, böyle olmadı.

— Neyse, buna benzer bir olaydı herhalde?

— Gerçek böyle değil. Sandro ve karısı çok bağlıydılar birbirlerine. Birbirlerini delice seviyorlardı. Fakat Gorzone hanidir rahat vermiyordu onlara, baskı yapıyor, haksız davranıyordu. Karısının ölümünden sonra, Sandro...

Valerio sustu. Askerlik günlerinde, Bardia esir kampının önünde kendisini yaylım ateşine tutan nöbetçiyi karşısında görür gibi oldu. Nöbetçi yaklaşmasını söylemişti ona. Onbeş metre kala paniğe uğramış, makineli tüfeğini ateşlemiş, Valerio'yu şans eseri vuramamıştı. Aynı durum tekrarlanıyordu sanki. Gecenin karanlığında sessiz bir yürüyüş, sonra sessizlikte sönüp giden mermi vızıltıları. Sinirleri iyice gerilmişti. Latanza kıpırtısız, ona bakıyordu. Valerio anladı.

— Sandro rezili vurmadı mı Gorzone'yi? Peki, polis nasıl oluyor da onu ele geçiremiyor? Demek ki saklıyorlar herifi! O aptalı saklamayı göze alanlar var demek!

— Bir umutsuzluk anında vurdu Gorzone'yi!

— Orasını bilmem, unutma ki bir adam öldürdü.

— Gelip bana sığınsaydı, ben de saklardım onu, dedi Valerio. Sinirden tırnaklarını koltuğun

döşemesine geçirmişti.

Latanza omuz silkti.

— Luigi, delisin sen! dedi Angela. O katilin Salinada olduğunu düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor. Ah! Biz gidinceye kadar keşke yakalasalar onu!

— Luigi iyi yüreklidir, biraz da Don Kişot ruhludur, dedi Latanza. Güldü. Sigarasını küllükte bastırdı.

Başı öndeydi, bu nedenle Valerio'nun kendisine nasıl hınçlı baktığını göremedi. Angela yakalamıştı kocasının bu kötü bakışını.

— Ne olur, başka şey konuşalım artık. Luigi, söyler misin bana, Delfina kadın bizim evde çalışıyor mu yine?

— Evet. Bizde çalışıyor.

— Umarım, yokluğumda iyi bakmıştır sana!

— İyi baktı, meraklanma, dedi Valerio. Sesi kuru ve hınçlıydı.

Valerio'nun tavrındaki soğukluk Latanza'yı sinirlendirdi. Ansızın ayağa fırladı, somurtkan bir ifadeyle homurdandı:

— Gel oldu, kalksak iyi olacak!

3

Salina'ya öğleden sonra dört buçukta girdiler, hava çok sıcaktı, gece fırtına gelecekti anlaşılan. Körfezin burnunda karanlık bulutlardan örülmüş bir duvar yükseliyordu, gökyüzü yeşilli sarılı lekelerle kaplıydı. Kızıl Kaya tepelerinde küçücük evler yanyana duruyorlardı, ipince ve mavimsi bir toz bulutu örtmüştü damlarını. Gök yer yer renkli boşluklarla delinmişti ve deniz akşamın ölgün ışıkla-

rında ılık yansımalarla süslüydü. Sokaklar balıkçıların avaz avaz bağrışmalarıyle çınlıyordu. Sahilden tembel sis bulutları yükseliyordu havaya. Regina-Elena sokağındaki *Imperiale* sinemasının vitrinleri afişle doluydu: «Bette Davis, *«L'Ambiziosa»* — *Trionfo assoluto!»* (*) İlk seans başlamak üzereydi. Delfina evine gitmemişti, onları bekliyordu. Bayancığını «kilo almış ve dinlenmiş» gördüğünü söyledi. Hem yokluğunda birkaç kişi gelip doktoru aramışlardı, Delfina adreslerini almıştı. Posta kutusundan pek bir şey çıkmamıştı; doktorlukla ilgili broşürler ve bir mektup gelmişti. Valerio önce mektubu açtı; Pietro'dan geliyordu: «Doktor, pazar gecesi yeğenimle birlikte ziyaretinize geleceğim. Saygılarımla. Pietro.» Mektup postaya verilmemiş, evin kapısındaki kutuya atılmıştı, Pietro'nun kızkardeşi getirip kutuya bırakmıştı anlaşılan.

Hastaları görmek üzere çıkarken hatırladı ve Latanza'ya geceyi küçük salonda geçirebileceğini söyledi; Delfina salonda yer hazırlayacaktı.

— Boşverin canım, evin altını üstüne getirmeyelim, dedi Latanza. Tavan arasındaki odada yatarım, olur biter.

— İmkânsız, dedi Valerio. Orası mezbelelikten beter.

— Peki, öyleyse. Dönüşte görüşürüz.

Valerio gecenin sekizinde eve döndü, koyu bir karanlık çökmüştü sokaklara. İnsanın suratını kamçılayan sert ve soğuk bir yağmur başlamıştı. Maden şirketinin kamyonu Cagliari'den dönüyordu, boş kasasından şangırtılar savuarak ilerliyordu. Farlarıyle ıslak zemini ve ıssız kaldırımları aydınlatıyor-

(*) «İhtiras Kadını» - Yeni Zafer haftası!.

du. Binaların ölü ve suskun kapılarında başıboş köpekler geziniyordu. Uzaktan, çok uzaktan neşeli bir dans müziğinin nağmeleri işitiliyordu. Eve girer girmez, garip bir önseziyle her şeyin ansızın değiştiğini, eskisinden çok farklı olduğunu hissetti. Delfina evine dönmüştü. Angela banyodaydı. Latanza, bekleme salonunda bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Valerio'nun gürültüsüne irkilerek döndü; gövdesinin iriliği arkadan vuran sert lamba ışığında daha da belirliydi şimdi, üstelik duruşu ve bakışı tehditlerle doluydu. Lambanın aydınlığında dazlak kafası gözalıcı yansımalarla parıldıyordu.

— Sizinle konuşacaklarım var, dedi. Sesi ürpertili ve patlamaya hazır.

Gidip salonun kapısını kapadı, sonra Valerio'ya döndü. Çehresi dopdolu ve (bakışları) yangınlıydı. Yağmur pancurları kırbaçlayarak dövüyordu. Banyodan yoğun bir su şırıltısı yükseliyor, yağmurun sesine karışıyordu. Valerio usulca göğsünü oğuşturdu. Binlerce yırtıcı hayvan gagası üzerine abanmış, etini didik didik ederek kemiriyorlardı sanki.. Önünde aşılmaz bir dağ duruyordu, demir rayların üzerine savrulup gitmiş gibiydi. Duvarda asılı bir resim vardı karşısında, bir çocuk resmi. Valerio'ya gülümseyerek bakıyordu çocuk, sanki cesaret vermek istiyordu.

— Yukardaki odaya çıktım, dedi Latanza.

Valerio'ya iyice sokulmuştu, gözleri parıldıyordu. Amansız ve yırtıcı bir öfke vardı bakışlarında.

— Öğleden sonra, yani ilk karşılaşmamız sırasında, bazı sözlerinize aklım takılmıştı, kuşkulanmıştım zaten. Odanın kapısı kilitliydi. Israr ettim. İçerde biri var, değil mi? Somyanın gıcırtısını bile

işittim. Birisi var. Bilmek istiyorum.

— Neyi bilmek istiyorsunuz? diye hırsla sordu Valerio.

Latanza yumruğunu havaya kaldırarak cevap verdi:

— Kimi sakladığınızı bilmek istiyorum.

— Sandro Galli'yi! Zaten anlamışsınız!

Latanza'nın kolu kanadı kırılmış, soluğu kesilmişti sanki, yumruğu boşluğa düşüverdi.

— Sandro Galli demek... diye mırıldandı.

— Evet, Gorzone'yi vuran adam, dedi Valerio, Latanza'ya aman vermiyordu artık.

Artık güçlü hissediyordu kendini. Olan olmuştu nasılsa. Boynundaki tüm adaleler, sırtının kasları taş kesilmişti. Çelik sertliğindeki bir zırh gibi. Latanza'ya cevap verebilmek için hafifçe öne doğru eğilmiş, hazır bekliyordu. Yoğun bir öfke kabarıyordu içinde. Bileyi taşından alevlenmek üzere bekleyen coşkulu kıvılcım gibiydi.

— Delisiniz siz, diye homurdandı Latanza. Valerio'ya iyice sokulmuştu. Ağzından fışkıran yoğun tütün kokusu Valerio'nun burnunu yaktı.

— Sandro'yu saklamak çılgınlığını göze aldınız demek! dedi hınçlı sesiyle.

— Bu sadece beni ilgilendirir.

— Beni de ilgilendirir!

Bir boğanınkini andıran geniş alnında kalın bir damarın öfkeli çırpınışı görülüyordu.

— Onu aradıklarını biliyorsunuz, polisin önünde sonunda eline geçeceğini biliyorsunuz. Ama düşüncesizliğiniz yüzünden nasıl bir skandal kopabileceğini hesaplamadınız. Bu davranışınızın nasıl kötü sonuçlar doğuracağını hiç düşünmediniz! Bir katil o! Bir suçlu! Onunla birlikte siz de yargıç-

ların önüne çıkarılacaksınız...

— Her şeyi göze aldım.

— Angela'yı, onun geleceğini hiç düşünmediniz ama!

Acı çekiyordu, besbelli. Kendini tutamadı:

— Müthiş bir skandal kopacak! Delisiniz, çılgınlığınız yüzünden toplum içindeki yerinizden olacaksınız, şerefsizlikle damgalanacaksınız. Benim adımı, kendi adınızı gazetelere çiğneteceksiniz! Ya Angela? Yukarda, her şeyden habersiz Angela? Nasıl da mutluydu, size tekrar kavuştuğuna nasıl da seviniyordu! Ama hiç düşünmediniz onu. Angela'nın bu sert iklimde perişanlık çekmesi, gün geçtikçe göcünü yitirmesi umurunuzda bile değildi. Çektiği sıkıntı vızgeliyordu size. Hiç şaşmıyorum, artık anladım ne mal olduğunuzu! Hiç şaşmıyorum...

Geriledi. Odanın ortasına doğru iki üç adım yürüdü. Yüzünde tikler belirmişti. Yanaklarından aşağı iri ter taneleri süzülüyordu. Dışardan kamyon gürültüleri geliyordu yine. Şimşek tepeden tepeye sıçrayarak gök boşluğunu yardı, gök gürültüsü yoğunlaştı. Fakat içinde soluk alıp verdikleri bu küçük salon sanki dünyanın en ıssız köşesindeydi, deniz onları yutmuştu sanki!

Latanza doktorun tam önünde durdu:

— Beni iyi dinleyin, yaşca sizden büyüğüm! Yapılması gereken şeyi anlatayım; gerçekçi bir adam olmadığınızı, düş peşinde koştuğunuzu biliyorum... yürekli insansınız, ama gerçeklerden kaçıyorsunuz! Yakalanırsanız sizi de yargılayacaklar, mahkûm edecekler! Özgürlüğünüz elinizden gidecek. Şerefinizi kaybedecek, mutluluk günlerinizi çok arayacaksınız. Angela'nın mutluluğu da söz konusu.

Bunca fedakârlığı kimin uğruna göze alıyorsunuz? Hiç bir üstünlüğü olmayan, sıradan bir adam uğruna! Yaban ruhlu bir eşkıya bozuntusu uğruna!

Bu kez çabuk çabuk konuşuyordu. Sesinde aşırı bir canlılık vardı. Valerio'yu boyunduruk altına almak tasası seziliyordu bu canlılıkta.

— Evi terketmesini söyleyin, kendisine saklanacak başka yer bulsun. Bunu söylemek zor değil. Ele vermiyorsunuz ki onu, onun sırtınıza yüklediği sorumluluktan kurtuluyorsunuz.

Sabırsız bir açgözlülükle Valerio'nun cevabını bekledi.

— Hayır, dedi Valerio.

— Bu kadarı da fazla! diye haykırdı Latanza. Öfkeden tir tir titriyordu. Öyleyse kolundan tutup evden atacağım onu!

— Böyle bir şey yaparsanız...

Birbirlerine meydan okuyan gözlerle bakıştılar. Sessizliği gök gürültüsü yırttı. Uzak ve ürkünçtü.

— Hay Allah, bir serseri uğruna mı? Bu davranışınız için hangi haklı gerekçeye sığınacaksınız, çok merak ediyorum? Sizi yeni yeni tanıyorum, tanıdıkça kuşkularım büyüyor. İnatla burada yaşamak isteyişiniz, bir kanun kaçağını koruyuşunuz... Ama hiç umulmadık bir anda polis baskın yapabilir, elimizi çabuk tutmak zorundayız! O herifi kovacak mısınız, söyleyin!

— Hayır, dedi Valerio.

— Bu saçma kararınızda direnirseniz, Angela ve ben bu evde kalamayız.

— Nasıl hoşunuza giderse, öyle davranabilirsiniz!

— Bir deliden farkınız yok! dedi Latanza. Yum-

ruklarını sıkmıştı. Valerio onun bileğine yapıştı, kımıldamasına olanak tanımadı. Donuk, kuru bir sesle homurdandı:

— Onu kovmayacağım. Evde kalacak, ele vermeyeceğim onu. Polis gelse bile savunacağım.

— Çıldırmışsınız! Aklınızı oynatmışsınız! diye mırıldandı Latanza, silkindi sonra.

— Kurtaracağım onu, dedi Valerio. Yüzünün soğuk ve kararlı bir ifadesi vardı.

Latanza elleriyle yanaklarını, alnını ve ensesini oğuşturdu. Yenik düşmüştü aslında, fakat yine de diretmeye hazırlanıyordu.

— Bu adam gerçekten kurtarılmayı hak etmişse, buna ancak yargıçlar karar verebilir. Önemli nedenler varsa, yargıçlar onun hakkında hoşgörü ile davranırlar.

— Yargıçlar mı? Onları siz de bilirsiniz. Yakalanırsa sekiz on ay tutuklu kalacak, belki bir yıl yargıç önüne çıkarılmayı bekleyecek. Sonra yargılayacaklar onu, eski yaralar tam küllenmeye yüz tutmuşken yeniden deşilecek. Sonunda kürek cezasına hüküm giyecek. Ömür boyu mahkûm olacak. Bunu haketmedi!

— Ne biliyorsunuz haketmediğini? diye haykırdı Latanza. Siz nasıl yargıya varıyorsunuz? Siz nasıl...

Birden sustu. İçeriye Angela girmişti, benzi sapsarıydı. Bir an eşikte durdu. Suskun gözlerle bir babasına, bir Valerio'ya bakıyordu. Sırtına pembeli grili yeni bir giysi geçirmişti. Onu iyice küçülten giysisi olduğundan da ufak tefek gösteriyordu.

— Zavallı yavrum! dedi Latanza, kızına doğru ilerledi.

— Ne oluyor? Neden hırlaştınız? diye sordu

Angela.

İki adam da susuyordu. Onların suskunluğu Angela'yı iyice işkillendirmişti. Babasına döndü:

— Anlatır mısın, baba? dedi.

İşte o an, Valerio'nun yüreğinde büyük bir acıma duygusu belirlendi, Angela'ya acıyordu. Hayatının dönüm noktasında olduğunu biliyordu. Geçmişindeki her şey sırça köşk gibi tek fiskede kırılıverecek, her şey değerini yitirecekti. Karısını yoğun bir merakla seyrediyordu. Tedirgindi Angela, bir açıklama bekliyordu. Koca salonu varlığı ile doldurmuştu sanki, evrenin merkezi, dünyamızın çevresinde dolandığı ağırlık noktasıydı sanki Angela. Birazdan çok acı çekeceğini henüz bilmiyor, yaklaşan dramın bilincine varamıyordu. Tepedeki ampulün ışığı saçlarından omuzlarına dökülüyor, alçı beyazlığı veriyordu yüzüne. Angela acı çekecekti! Bu olasılık Valerio'yu isyana sürükledi. Acı çeksin istemiyordu.

— Angela! diye mırıldandı.

Oysa Latanza konuşmaya başlamıştı bile. Baş dönmesi birden kesildi. Latanza'nın donuk sesi, ortalığı duvarda patlayan yumruk gibi çınlatıyordu.

— Gorzone'nin katilini kocan burada, evde saklıyor. Onu kovmasını istiyorum, aldırmıyor. Bu evde kalamazsın, kalmana razı olamam.

— Bizim evimizde mi? Burada mı?

Faltaşı gibi açılmıştı gözleri, «Hayır, gerçek değil» diyeceğini umarak Valerio'ya döndü. Gözbebekleri birer kederli taş parçası kadar donuktu. Valerio elini uzattı, konuşacaktı. Fakat sözcüklerin boğazında düğümlendiğini, konuşamadığını şaşkınlıkla gördü.

— Nedir bu, anlatır mısın sevgilim? dedi An-

gela. Tatlı ve yumuşacıktı sesi. İmkânsız bir şey bu! Doğru olmadığına kalıbımı basarım!

— Evimizde çok kalmayacak, dedi Valerio. Öbür gün gidecek. Bir gemi bekliyor, gemiye binip Tunus'a gidecek.

Angela yüzünü ellerinin arasında gizlemişti.

— Zavallı yavrum, diye mırıldandı Latanza.

Babasının sesi bir kamçı etkisi yapmıştı sanki, Angela birden doğruldu.

— Doğru değil, gerçekle ilgisi yok. İnanamam böyle olduğuna!

— Öbür gün gidecek, dedi Valerio.

— Ya polis? Öbür güne kadar polis yakalar onu, yerini bulur ve yakalar! dedi Latanza. Angela'yı bir katille aynı çatı altında nasıl bırakırsın? Kutlarım! Müthiş bir kocasın sen! İnsan karısına bundan daha ilgisiz olamaz! Aşkınızın simgesini sunuyorsunuz Angela'ya! Kutlarım doğrusu!..

Kaba kaba güldü.

«Herif kızını etkilemesini biliyor, rolünü iyi oynuyor!» diye düşündü Valerio. «Kızını boyunduruk altında tuttuğunun farkında üstelik.»

— Babam haklı Luigi, dedi Angela, Valerio'ya sokuldu. Döneceğimi biliyordun, Luigi! Neden yaptın bunu?

— Yumuşak, sertlikten uzak, ama sitem doluydu sesi. Yüzünde özellikle üzüldüğünü, acı çektiğini gösteren hiç bir belirti yoktu. Sadece onuru kırılmıştı.

— Söyler misin Luigi? Neden saklıyorsun bu adamı? Hiç olmazsa şimdi defetmelisin başımızdan! Neden yapmıyorsun?

— Sen vız geliyorsun ona! dedi Latanza. Sana

hiç saygısı yok. Boşuna umutlanma, o adamı kov maz.

— Ya ben istiyorsam, Luigi? Bunu rica ediyorsam senden? dedi. Bu kez yakarış doluydu sesi. Gözleri nemlenmişti.

— Hayır. dedi Latanza. (Ateşe körükle gidiyor ve bundan özel bir zevk alıyordu.) Seni dinlemektense, suç işlemeyi göze alır o! Bir sersem uğruna hapse girmeyi, toplumdaki yerini kaybetmeyi ve şerefsizliği kabullenir! Umutsuz diyor, baksana! Nasıl umutsuz bu, yaşamaya bakıyor, Tunus'a nasıl kaçacağını düşünüyor. Bizim özgürlüğümüzü tehlikeye atmaktan çekinmiyor, mutluluğumuzu kemiriyor! Umrunda değil, yeter ki paçasını kurtarsın. Gerisi vız gelir ona!

Kaygılı bir sesle, kollarını iki yana savurarak konuşuyordu.

— Polis kocanı yakaladığı zaman, bilmiş ol ki biz de damgalanacağız Angela! Napoli'de bize kimse dostluk göstermeyecek, herkes sırt çevirecek. Bütün kapılar yüzümüze kapanacak.

Angela kendini tutamadı, ağlamaya koyuldu. Latanza uzaklaştı. Angela ağlıyordu, bunlar korkunun yarattığı gözyaşları değildi, kırgınlığın, Valerio'ya duyduğu küskünlüğün belirtisiydi. Bu yaşlar. Latanza'nın hedefe ulaştığını, Angela'yı kocasına karşı sürmeyi başardığını tanıtlıyorlardı.

Valerio bir an Angela'ya sokulmayı, onu inandırmayı düşündü, fakat çabuk vazgeçti. Karısıyle kendisi arasında aşılmaz engellerin varlığını unutmadı. Aralarında aşılmaz bir duvar örülmüştü. «Bir kuş, minik sevecen bir kuştur Angela...»

Angela ona doğru yürüdü. Yanakları al al, yanakları parıltılıydı. Bakışlarında dokunaklı bir ya-

karış, dokunaklı bir yeniklik ifadesi vardı. Valerio bekledi.

— Nasıl cesaret ettin o herifi saklamaya! diye hıçkırdı. Demek cesaret ettin!.. Oysa ben mutluydum, sana sevinçle koşuyordum! Kavuşacağımız günleri iple çekiyordum! Anladım ki sevmiyorsun beni!

Bu çığlık sağanak halinde dökülen bir yağmur gibi sindirdi Valerio'yu. Ne cevap verebilirdi? Sustu. Sessizliğin dayanılmaz ölçüde büyümesine göz yumdu. Latanza ansızın söze karıştı:

— Yavrucuğum, hiç vakit kaybetmeden; seninle hemen Cagliari'ye dönmeliyiz. Geceyi otelde geçiririz. Bu evde yaşayamazsın artık, anlamalısın! Seninle alay ediyor bu adam, bir saat bile kalamazsın yanında! Onurunu çiğnetme, Angela!

Angela ürpererek babasına baktı. Şaşkın bir görünüşü vardı, sanki büyülenmişti. Valerio onarılması imkânsız bir adım atıldığını işte o anda sezinledi. Latanza kazanmıştı. Valerio karısına koşmayı, onu kollarının arasına almayı düşündü. Angela'yı inandırmalı, ona güven vermeliydi. Oysa içinde en ufak bir kımıltı arzusu yoktu. Ve Latanza anladı ondaki isteksizliği.

— Görüyorsun işte, kocan seni sevmiyor! Bana sorarsan, o senin aşkına hiç bir zaman lâyık olmadı. İyi düşün Angela, müthiş bir skandal patlayacak! Çok geçmeden polis kapımızı çalacak. Seni burada bırakamam! Kızımsın, biricik yavrumsun! İyi düşün Angela! Kocan seni gerçekten seviyorsa dediğimizi yapacak, yukardaki eşkıyayı evden kovacaktır. Ya da...

Kollarını iki yana açarak kızına baktı. «Öyleyse

yapılacak tek şey buradan gitmektir.» demek istiyordu.

«Yaman adamsın sevgili kayınpeder, sen kazandın!» diye düşündü Valerio. Latanza'nın etkili olduğunu, Angela'yı pençesine aldığını sezinlemişti. «Sen olmasan Angela'yı razı ederdim, kurtarırdım Sandro'yu. Neyse, artık hükmü kalmadı! Angela en ufak bir tehlikeyi bile göze alamıyor, en ufak bir tehlikeyi bile benimle paylaşamıyor! Üstelik onun açısından ne tehlikesi var bunun? Angela'yı asıl korkutan şey başka. Napoli'deki zengin dostlarından korkuyor o! Napoli sosyetesi onu küçümser, hor görür diye çekiniyor!»

— Luigi, susma n'olur! Bir şeyler söyle! diye mırıldandı Angela. Uzun sarı saçlarını sert bir baş hareketiyle geriye savurdu.

— Neden susuyor, neden konuşmuyorsun? diye üsteledi yeniden. Bu kez iyice sinirli ve cırtlaktı sesi.

Angela titriyordu. Hani kendini tutmasa, hırsından tepinecekti.

— Eğer bu gece evi terkederseniz... diye kekeledi Valerio, sesi boğuk ve yılgın.

Sözü yarıda kesti. Havasız kaldığını seziyordu, boğulacak gibiydi. Sanki yakıcı güneş altında saatler boyu yürümüştü de boğazı kurumuştu.

— Bu gece evi terk ederseniz, polisin kuşkusunu uyandıracak, Sandro'nun son kurtuluş umudunu da yıkmış olacaksınız...

«Sandro ile birlikte beni de kaybedeceksiniz» diye ekleyecekti. Ama sustu. Angela hiddetle doğrulmuştu. Ağır bir hakarete uğramış gibi öfkeliydi.

— Sandro! Sandro'dan başkasını düşünmez misin sen? Yalnızca Sandro! Senin için bu kadar

anlamlı mı Sandro? Ama bak, ben de yaşıyorum... Ben Angela! Ben de varım! Üstelik karınım! Fakat beni umursamıyorsun, senin gözünde yalnızca Sandro önemli! Bir katil o!

Latanza zafer kazanmış, düşmanını bozguna uğratmış bir kumandan gibi kasılarak baktı Valerio.ya. Angela'nın öfkesi gittikçe daha belirginleşiyor, sınırsız ölçüde büyüyordu:

Hayır demiyorsun, bak! Gideceğimi biliyor, bana engel olmak için kımıldamıyorsun bile! Anladım şimdi! Artık bu evde yaşayamam! Gidiyorum! İstediğin oldu, gidiyorum...

Babasının kollarına sığınan Angela, küçücük bir çocuk gibi hıçkırarak ağlamaya koyuldu.

— Angela!.. dedi Valerio.

— Hemen şimdi gidiyoruz, kızım! diye mırıldandı Latanza. Göz ucuyle Valerio'yu kolluyor, bir yandan da Angela'nın kulağına fısıldıyordu: «Üzülme yavrum, yarın Napoli'de olacağız.»

— Angela, beni anlamıyorsun!... dedi Valerio. Kafasının içi allak bullaktı.

Latanza kızını yatak odasına sürüklüyordu. Hiç belli etmeden onu Valerio'dan koparmıştı.

— Çabuk hazırlan yavrucuğum, dedi usulca.

Angela salondan çıkar çıkmaz Latanza kararlı ve soğuk bir tavırla Valerio'nun yanına geldi:

— Sizin otomobilinizi alıp gideceğiz. Arabayı Torino otelinin garajına bırakırım. Yarın oradan alırsınız.

Eliyle çenesini sıvazladı:

— Deminki sözünüzde gerçek payı var. Ansızın evi terk edişimiz polisi kuşkulandırabilir. Salina'yı kısa zamanda terk edeceğinizi, Napoli'ye yerleşeceğinizi, karınızın sağlığı bakımından bu kararı

verdiğinizi anlatırsınız onlara. Angela'nın hazırlık yapmak üzere benimle birlikte Napoli'ye döndüğünü söylersiniz.

Kapıya yöneldi, kısa bir sessizlikten sonra konuştu:

— Yukardaki tehlikeli dosttan kazasız belâsız kurtulacağınızı umarım. Ufacık bir aksilik bile çıksa, Angela'nın benim yanımda olması daha güvenli bir çözüm yoludur. Kabul edin bunu!

Kızının davranışından büyük bir hoşnutluk duyduğu açıkça belliydi. Angela'nın tepkisi aşırı olmamıştı. Latanza bir kolunu havada dolandırarak devam etti:

— Her şeyin yolunda gideceğini, bu sıkıntılı durumdan olaysız sıyrılacağınızı umut ediyorum. En kısa zamanda Napoli'ye geleceksiniz, değil mi?

Valerio'nun sustuğunu, hemen cevap vermediğini görünce tedirgin bir sesle üsteledi:

— Napoli'ye geleceksiniz değil mi?

Deminki sert tartışmanın olumsuz sonuçlar doğuracağını sezinlemiş gibiydi. Kimbilir, Valerio gibi nasıl davranacağı bilinmeyen biri deminki tartışmadan başka anlamlar çıkarabilirdi?

Latanza'nın bakışlarında işte bu tedirginlik okunuyordu.

— Elbet geleceğim, diye homurdandı Valerio.

— Buna sevindim, şimdi çıkıp valizleri hazırlayayım...

Valerio salonda tek başına kalınca, duvardaki çerçevesinden etrafa gülücükler yağdıran çocuk resmine uzun uzun baktı. İşte, bir çölün ortasında yapayalnızdı, bozguna uğramıştı. Evinin huzuru geri gelecek miydi acaba? Rüzgârın etkisiyle gıcırdayan pervazların sesi onu ürpertti. Kımıldamaya cesa-

reti yoktu. Taşyürekli olmaya çabalamış, bir ölçüde başarmıştı bunu.. Fakat şimdi kımıldarsa, taşyürekliliği bir anda yitireceğini seziyordu. Vücuduna müthiş bir gevşeklik yayılmıştı; zamanın su şırıltısı gibi akıp gittiğini görüyor, ama benliğini saran uyuşukluk yüzünden kımıldayamıyordu. Tepesinde ayak seslerini işitiyor, Angela'nın odada gezindiğini anlıyordu. Angela çamaşırlarını yeniden katlayıp valize dolduruyor olmalıydı. Özlem dolu günlerden sonra ilk kavuşma gecesine hazırladığı çamaşırlardı bunlar! En üst katta Sandro vardı, yatağına uzanmış ve kıpırtısız Sandro. Evde alışık olmadığı sesleri işiten Sandro! Sonra koridorda Latanza'nın ayak sesleri belirdi. Çok geçmedi, Latanza'nın evin önüne çıktığını, otomobilin bagajını açtığını işitti. Angela gidiyordu demek! Fakat onu nasıl bırakabilirdi? Bu ayrılışın gerçekte kesin bir ayrılış olduğunu bilmeliydi Angela!

Salondan dışarıya fırladı. Angela merdiven başındaydı. Başına şapka geçirmiş, sırtına kahverengi kalın bir manto almıştı. Tavandaki ampulün ışığı Angela'nın küçücük ve abartmasız yüzünü aydınlatıyordu. Özenle boyamıştı yüzünü.

— Gitmem hayırlı olacak, dedi çabuk çabuk. Düşünmem gerek. Kendimi dinlemem gerek.

Dış kapının ağzında, rüzgârın etkisiyle savrulan yağmur ikisini de ıslattı. Latanza'nın sesi işitildi:

— Hadi ne duruyorsunuz? Veda öpücüğünü unutmayın!

Başını otomobilin penceresinden uzatmış, onları seyrediyordu.

Angela gözlerini kocasına çevirdi. Bulanık ba-

kışlarında tarifsiz bir şaşkınlık okunuyordu. Birbirlerine çarçabuk sarıldılar.

Kısa bir öpücük.

Sonra Angela'nın uzattığı elini Valerio bir süre bırakmadı, avucunda tuttu. Soğuktu Angela'nın eli. Cansız gibi.

— Angela!

— Hayır, söyleme! Gitmeliyim... Sana yazacağım!

Sıkılgan bir tavırla devam etti:

— Yakında görüşeceğiz orada.

Aralarındaki her şeyin burada bittiğini, bugün noktalandığını nasıl anlamamıştı? Bu ayrılış, Sandro'ya sunulan son bir şans değildi gerçekte!

Valerio'nun anlamlı ve dolu gözlerle baktığını görünce, sıkılarak başını eğdi. Hafif bir sesle mırıldandı:

— Luigi, hoşça kal!

Valerio cevap vermedi. Angela otomobile, babasının yanına çoktan oturmuştu. Latanza'nın sert, otoriter çehresi otomobilin kilometre göstergesinden yansıyan yeşil ışıkta iyice belirgin hâle gelmişti. Cadde üzerindeki binaların pencerelerinde ışıklar vardı. Otomobil uğuldadı, hızla ileri atıldı, karanlıkta gözden kayboldu. Son anda bile Angela'dan hiç bir kıpırtı gelmemişti. Sadece somurtkan genç kız gibi Valerio'ya boş gözlerle bakmıştı. Bu ayrılışı Latanza elini sallayarak noktalamıştı.

Valerio kapıyı sessizce kapattı.

Biraz sonra yukarıya, Sandro'nun yanına çıktı.

Anahtarı kilitte çevirirken, Latanza'yı düşündü. Kimbilir nasıl kulağını dayamıştı kapıya, kimbilir nasıl dinlemişti? Latanza'ya duyduğu öfke bir

anda çığ gibi büyüdü.

— Ben geldim, diye fısıldadı kapıyı açarken.

Işığı yaktı. Sandro yatağın üzerinde hafifce doğrulmuştu.

— Bu gece biri zorladı kapıyı, dedi yorgun sesiyle.

— Biliyorum.

— Önce siz geldiniz sandım, ayağa kalktım. Yatağın yayları gıcırdadı.

— Aldırma, önemli değil.

Valerio getirdiği yiyeceklerin masanın üstünde durduğunu, Sandro'nun onlara el sürmediğini anladı.

— Hiçbir şey yememişsin!

— Acıkmadım.

— Pietro'dan haber geldi. Hava elverişli olursa, öbür gün yola çıkacaksınız.

Sandro duyduğu haberi umursamamış göründü, kalktı ve eşya dolabının yanında bir yere oturdu. Sakalı uzamıştı, sakal onu yaşlanmış gösteriyordu. Tırnakları uzamış, tırnak içlerine pislik dolmuştu. Pantolon paçaları ve ayağındaki botlar kurumuş çamur lekeleri içindeydi.

— Bu gece kapıyı aralık bırakırım. Evde olmayacağım, usulca aşağıya süzülür, banyo yaparsın.

Sustu. Bir süre kiremitleri tıklatan yağmur damlacıklarının sesine kulak verdi. Sandro köşesinden onu gözlüyordu.

Karanlık bastırınca sahile ineceğiz. Pietro da bizimle gelecek. Yeğeniyle buluşma yerini ve saatini konuşacağız. Bir mektup vereceğim sana, mektubu Tunus'taki arkadaşıma götüreceksin. Biraz tedbirli davranırsak ve çaba gösterirsek, şansımız da açık

giderse bütün engelleri aşacağız. Başaracağız bu işi!

Sandro'nun çehresi kıpırtısızdı. Ne düşündüğünü ele vermiyordu. Valerio içini çekti. Açık konserve kutusundan yayılan koku ona boğuntu veriyordu. Tavanda sızıntı yapan yağmur suyu gittikçe genişleyen bir leke halinde yayılıyordu, tostoparlak olmuş uykulu bir kediyi andırıyordu bu leke.

— Demin gelen kimdi? diye sordu Sandro. Biraz umursamazlık vardı bakışlarında.

— Kayınpeder. Telâşlanma!

Sandro'nun kamburu çıkmıştı, iki büklüm olmuş, dirseklerini kalçalarına bastırmıştı. Olağanüstü sakindi:

— Telâşlanmıyorum. Demin bir kavga gürültüsü işittim. Ağız kavgası. Biraz kulak verdim. Benim yüzümden kavga ediyordunuz galiba.

— Senin yüzünden, doğru! Fakat önemli değil!..

— Neden önemli değil?

— Boşver, aldırma! dedi Valerio. Sabırsızdı.

Sandro gözlerini hiç ayırmadan bakıyordu ona. Tedirgin çehresinde, ateşli bakışlarında kederli ışıltılar vardı.

— Karınız da burada mıydı?

— Evet.

— Bugün gelmişti değil mi? Öğleden sonra?..

— Evet, öğleden sonra gelmişti.

O an, evin önünden geçerken yavaşlayan bir otomobilin uğultusuna irkildi Valerio. Fakat uğultu kesilmedi, devam etti. Çarçabuk uzaklaştı.

— Karınız yine gitti ama?.. dedi Sandro. Çekine çekine sormuştu.

— Evet, karım gitti.

Valerio ona sokuldu, Sandro'nun omzunu okşadı. Fakat Sandro irkilerek çekildi.

— Gitmesi gereken biri varsa, o benim! Ben gitmeliydim!

— Sus. dedi Valerio.

Sandro'nun sırtına sevecenlik dolu bir şaplak indirdi, gülümsemeye çalıştı.

— Seninle ilgisi yok! Rahatına bak, sessiz otur! Yarın Pietro da gelecek seni görmeye... Anladın mı?

Valerio çıktı. Sandro kıpırtısız beklemiş ve susmuştu. Valerio merdivene yöneldi, basamakları inerken Sandro'nun merdiven korkuluğundan kendisine baktığını hissetti. Başını çevirdi. Sezgisi doğru çıkmıştı Sandro sahanlıkta durmuş, ona bakıyordu.

— Saçmalama olur mu? Tedbirli ol, ışık yakma! dedi Valerio

Çalışma odasına girdi, kapıyı kapattı

Sadece yağmur tıkırtısının bozduğu yoğun sessizlik sinirlerine iyi geldi. Lambanın aydınlığında gözlerini yumdu. Şu anda Angela'nın ve kayınbabasının Cagliari yoluna açılan kavşakta olduklarını düşündü; jandarmalar otomobili durdurmuş olmalıydılar. Onları görecek ve şaşacaklardı. Belki de vakit geçirmeksizin komiser Fasaro'ya haber uçuracaklardı. Ne olursa olsun, artık vız geliyordu! Valerio gücünü yitirmişti. Artık direnecek gücü kalmamıştı. Bu son gidişiyle yalnızca Sandro'yu tehlikeye atmamıştı Angela. Alaycı bir şeytan kulağının dibinde şöyle mırıldandı: «Ne istiyorsun? Angela kendisini aldatan, sürekli aşağılayan bir kocayı ne yapsın?» Sağ duvarda kendi gölgesini gördü. Kitap ciltlerindeki yaldızlar ışıkta parıldıyor, minicik böcek parıltılarını ansıtıyorlardı. «Kalk, koş Clara'ya!

Şimdi koş Clara'ya!» dedi kulağındaki ses. Evi terk etmekten neden çekiniyordu? Yüreğini yakıp kavuran tutkudan üstün olan bu duygu ne? Clara'ya koşmasını elngelleyen duygu! «Çıkıp yeniden bakayım Sandro'ya!» Demin budalaca davranmış, sipsivri ortada bırakmıştı Sandro'yu. Angela'nın gidişi onu allak bullak etmişti, çeşitli nedenleri vardı bunun. «Hiç olmazsa biraz daha kalabilirdim Sandro'nun yanında, onunla konuşabilirdim!» Sessizliği gazete satıcısının çığlığı yırttı, sokakta dalga dalga yankılandı ve söndü.

Fakat nasıl anlatabilirdi Sandro'ya? Gorzone'yi vurduğu için onu haksız bulmadığını nasıl söyleyebilirdi? O silahın gerçekte temeldeki büyük haksızlığa karşı çaresiz bir direniş olduğunu nasıl açıklayacaktı? Sandro'yu Magda'nın tüm insanlarla barıştırdığını, Sandro'nun Magda'yı severken insanları da sevmeye yöneldiğini biliyordu. Ama yürümemişti işte. Araya Gorzone girmişti, onları kışkırtmıştı hep. Onlara amansız bir baskı yöntemi uygulamıştı, mutluluklarını karartmıştı. Onları sefaletin ve mutsuzluğun kucağına itmişti. Acımasız! Clara'yı tanıdığı, Clara'ya sevdiği için Sandro'yu anlıyordu. Sandro'nun silahında parıldayan öldürücü alevin aynı zamanda kendi yüreğinden fışkıran bir mutsuzluk, bir çaresizlik simgesi olduğunu anlıyordu.

Kalktı, lambayı söndürdü. Karanlıkta, yüreğinin hızla çarptığını duyarak bir süre bekledi. Yağmur kesilmişti. Angela ve babası ile didişmekten yorgun düştüğünü fark ediyordu. Yine de sabırsızdı. Fasaro'ya, Angela'ya ve Latanza'ya karşı savunduğu şeyi, tüm insanlara karşı savunduğu şeyi doğrulaması gerekiyordu. Bir besin gibi ihtiyacı vardı buna. Öz benliğini ancak Clara'nın yanında doğru-

layabileceğini, ancak onun gözünde sınayabileceğini, tek geçerli yolun Clara'dan geçtiğini biliyordu.

Paltosunu giydi, mutfağı aşarak bahçeye açılan arka kapıdan çıktı. Kapıyı özenle kilitledi. Yağmur dinmişti. Fakat yoğun bir bulanık su kokusu, ıslak toprağın ve yaprakların kokusu genzini yaktı. Ağaç yapraklarından yağmur damlacıkları yere düşüyordu, boğuk şaplamalarla paltosunun derinliklerinde sönüyorlardı.

Kaktüslerden örülü çiti aştı, su birikintilerine basarak yürüdü. Çok yakınında bir köpek huysuz huysuz havladı. Sonra ansızın sanki boğazı sıkılarak sustürulmuş gibi inleyerek sustu.

Clara'nın penceresinde ışık gördü. Arkadan dolandı. Camı tıkırdattı. İçerde bir kaynaşma oldu. Valerio heyecanla kapıya yöneldi. Sağ yanında, Cagliari'ye doğru uzayıp giden minik, berrak, yanıp sönen ışıklar yardı. Gecenin yoğun karanlığında kaybolmuş minik ışıklar. Angela'yı yüreğinden silmişti! Ağır, bunaltıcı bir hastalık sonrasında yok olan ateş gibi silinmişti Angela! «Bitmeliydi! Çoktan bitmeliydi!» diye mırıldandı. Soğuktan morarmış kulaklarında yeni bir coşku ile dalgalandı bu ses. Pompei kalıntılarının ortasında, ılık bir Napoli akşamı başlayan serüven şimdi burada, bu kapı eşiğinde bitiyordu. Ve Clara'nın yaklaşan ayak sesleri yeni bir dönemi başlatıyordu.

— Sen misin? dedi Clara, soluğu kabarmıştı.

Sırtındaki şalı göğsüne bastırmıştı, heyecanlı görünüyordu.

— Çabuk gir. Karın dönmedi mi bugün? Yoksa bir şey mi var?

— Karım geldi.

Odaya adımını atar atmaz çevresine göz gezdir-

di. Tüm burada gördükleri gerçektiler demek? Lamba, tüy hafifliğinde örtüler, oraya buraya gelişigüzel bırakılmış kitaplar ve yüreğine huzur veren suskunluk! Hepsi gerçekti. Clara'ya döndü onu kollarıyle sardı. Clara'nın tedirgin ve ürpertili olduğunu hemen farketti.

— Sevgilim anlatsana, kötü bir şey olmadı ya?

Clara'nın korkulu çehresine bakınca ürktü. Gerçek mi bu? Kesin bir yenilgiye uğradığı bu yenilgiye başeğdiği gerçek mi? Baş döndürücü bir uçurum boşluğunda ipte asılı kalmış çaresiz biri gibi gördü kendini. Onu sürekli suçlayan huysuz hayaletler çevresinde fır dönüyordu. «Kötüsün sen, kötülüğün ta kendisisin! Mutluluk yüzü görmeyeceksin! Senin mutlu olman insanlara haksızlıktır!»

— Söyle sevgilim, dedi Clara. Anlat! Yakarış doluydu sesi.

İşte şimdi ufacık bir sözcük, minik bir sözcük, tabanca namlusundan fırlatılan o ölümcül mermiden daha amansız, daha ölümcül bir sözcük çizecekti yazgısını.

— Dinle Clara, dedi ürküntüyle kekeleyerek, hayaletler yine fırdönüyordu çevresinde. Sandro... Magda'nın kocası... Sandro Galli!

— Sandro'ya ne olmuş?

— Evimde saklanıyor. Polis vızır vızır onu arıyor, Gorzone'yi vurduğu günden beri evimde saklanıyor oysa Sandro.

Clara başını geriye doğru savurdu, Valerio'nun gözlerine dikkatle baktı:

— Evinde saklanıyor öyle mi? Karın dönünce işler karıştı, anlıyorum Sandro'yu, buraya getirmelisin, kardeşimin odasına yerleştiririz onu. Maria bizi ele vermez, susmasını bilir. Tasalanma! Elimizi

çabuk tutmalıyız, Sandro'yu buraya getirmeliyiz!

Valerio onu sevgiyle göğsüne bastırdı. İşte böylesine sevecen, böylesine onundu Clara! Deminki sözleri sevgisini tanıtlamıştı, herşey yolundaydı artık. Evren gerçek boyutlarına şimdi kavuşuyordu. Valerio alabildiğine minnet doluydu, borçlu hissediyordu kendini. Müthiş bir felâketin eşiğinden dönmüştü. Düşmesine yakın Clara elini uzatmış, onu amansız bir boşluğa yuvarlanmaktan korumuştu. Yüreğindeki kıvıl kıvıl ses. «Clara! Kadınım! Sevdiğim!» diye haykırıyordu. Clara şaşkın, ona bakıyordu. Gülümsemeye çabalıyordu. Utangaçtı Clara. Valerio onu yatağa yatırdı, giysisinin düğmelerini çözdü. Ürpertili parmaklarıyle tenini aradı. Baharı ansıtan göğüslerini, iki çiçek demeti tazeliğindeki göğüslerini buldu. O iki çeşmeyi ansıtan güzelim göğüslerini buldu dudaklarıyle, suyundan kana kana içti. Ve Clara'nın yüzünde her şeyin inanılmaz bir hızla değiştiğini, tensel bir coşkuyla şenlendiğini ve devrilen gözlerini gördü. Gözkapaklarının aralığında tutuşan aşk alevini gördü. Kırmızı ve etli dudaklarında düğümlenen coşkunun tadını tattı. Sanki tüm varlığıyle Clara haykırıyordu: «Seninim ben, seni seviyorum, bana güvenmelisin, nice yıllar sonra bile ölüm gelip bizi bulduğunda, dostluğuma güvenmelisin, korkularını bağrımda dindirmelisin, çünkü yıllar boyu seninle yanyana yürümüş olacağım, hep yanında ve senin olacağım.»

4

Gün ışırken, her zaman yaptığı gibi, arka bahçeden dolanarak evine döndü. Kocaman bir bulut gök boşluğunu bir boydan öbürüne kaplamıştı. Ağaçlarda ağır bir sessizlik içindeydi. Geceki yağ-

mur yüzünden kocaman su birikintileri ortaya çıkmıştı. İncir dallarının, kaktüs yapraklarının dalga dalga yansıdığı birikintiler. Yapraklar ve çimenler ıslak, parıltılı ve gece ayazını yedikleri için kaskatı görünüyorlardı. Yalnızca ökaliptüs ağaçlarının yaprakları salkım saçak duruyor, bu derbeder görünüşleriyle tımarsız bir atın yelesini andırıyorlardı.

Angela ve kayınbabası ile arasında olanları Clara'ya anlatmıştı. Sandro'yu kendi evine getirmesini, Clara çok üstelemiş, Valerio razı olmamıştı buna. Clara'nın başı derde girsin istemiyordu. Zaten kendisi yeteri kadar suç almıştı üstüne. Angela'nın dönüşünden birkaç saat sonra gerisin geriye dönüşü çok kişiyi kuşkulandıracaktı. Kimse bir anlam veremeyecekti Angela'nın davranışına, işin içinde bir «bityeniği» olduğunu düşüneceklerdi. Delfina kadının ağzı duramayacak, olayı tüm kasabaya yetiştirecekti. Söylentiler çarçabuk Fasaro'nun kulağına ulaşacaktı. Valerio'nun tek şansı, Clara ile olan ilişkisinin Fasaro tarafından bilinmesiydi. Angela'nın dönüşünü Sandro'ya değil, Clara ile sürdürdüğü aşk ilişkisine bağlayacaktı Fasaro. Yine de komiserle son karşılaşmalarını ansıdıkça tedirginlik artıyordu.

Evinin bahçesini aşarak mutfak kapısına geldi. Anahtarı kilide soktu, çevirdi. Kilitli değildi kapı! Oysa dün gece ayrılırken bu kapıyı özenle kilitlediğine yemin edebilirdi. Kilitteki dili dışarda görünce kafasında bir şimşek çaktı: Sandro! Çılgın gibi yukarıya koştu, basamakları tırmandı, tavan arasındaki odanın kapısını açtı ve kimseyi bulamadı. Sandro gitmişti!

İnanılır gibi değildi! Yatağa doğru ilerledi, masanın üstündeki konserve kutularına, ekmek par-

çalarına, okuması için Sandro'ya verdiği kitaba şaşkın şaşkın baktı. Sandro kitabı açmamıştı... Geri döndü, aşağıya indi. Banyonun kapısını araladı. Banyo boştu! Sandro'nun buraya adımını atmadığı belliydi. Lavabonun üzerindeki rafta, Angela'nın unuttuğu bir saç firketesini buldu. Firketeyi avucuna aldı. Biraz sonra firketeyi yere savurdu. Sonra tek tek, bütün odaları dolaşarak Sandro'yu aradı. «Sandro! Sandro!» diye haykırdığını neden sonra farketti.

«Neden kaçtı buradan? Neden?» Telâşlı adımlarla garaja yöneldi. Sonra bahçeye çıktı. İlk gelişinde Sandro'nun gizlendiği yere baktı. Kimseyi bulamadı. Nereye gitmeli? Sandro'yu nasıl aramalıydı? Otomobili kayınbabası almış götürmüştü. Araba şimdi Cagliari'de! Soluk soluğa kalmıştı. Korkak gözlerle çevresini araştırıyordu. Sandro'nun bir ağaç arkasına gizlenip, ona şaka yaptığını sanıyordu. «Budalasın sen! Budala!» diye homurdandı sonunda. Bahçe kapısına yürüdü. Biraz sonra vazgeçip geri döndü. «Ne yapabilirim?» diye mırıldanıyordu. Galiba korkmuştu Sandro! Evet, korkmuştu. Angela'nın gidişiyle tehlikenin büyüdüğünü sezmişti. Bu nedenle evi terketmişti. Besbelli! Tunus yolculuğuna bir gün kala, olsa olsa Pietro'nun yanına sığınmış olabilirdi. Valerio'yu Pietro'nun yanında bekliyordu yüzdeyiz! «Etrafı iyice araştırayım, belki iki satır bir şey karalamıştır!» diye düşündü. Koşarak eve girdi, çalışma odasına daldı. Sandro'nun mektup bırakabileceği her köşeyi, kuşkulandığı her köşeyi soluk soluğa aradı. Hiç bir şey bulamadı. «Pietro'nun yanına gitmeliyim!» dedi içinden.

Evden çıkarken telefon çaldı. Önce kısa bir ka-

rarsızlık geçirdi. Ahizeyi eli titreyerek aldı. Bayan Marchesi arıyordu. Aşı gününün geldiğini hatırlatarak, uğramasını rica ediyordu. Ayrıca Angela'nın dönüp dönmediğini merak etmişti.

— Birazdan uğrarım size, diye homurdandı Valerio. Aceleyle telefonu kapadı.

«Ömür boyu ak pak! 2 draje yeter!» Afişteki güleç yüzlü kadın dişini fırçalıyordu. Çabuk adımlarla Regina-Elena sokağını arşınladı, meydanı geçti. Caddenin öbür ucunda *Palermo* otelinin önüne serpiştirilmiş masalar ve iskemleler sabah müşterilerini bekliyordu. Sahile inen merdivene yöneldi. Okullu çocuklar bağırışarak önünden geçtiler. Duvarlara. «Kore'de barış istiyoruz! Kahrolsun Truman!» diye yazmışlardı. Sokağın ucu denize açılıyordu. Merdivenlerin altında sola dönmesi gerektiğini düşündü. Pietro'nun oturduğu binanın avlusunu geçti. Sabah dedikodusuna üşüşmüş kadınlara aldırmadan yürüdü. Pietro'nun kapısını tıklatmak için elini kaldırdı.

— Pietro burada yok, dedi bir kadın. Kucağında kuş bakışlı bir bebek vardı. Topu topu onüç aylık bir bebek.

— Evde kimse yok mu? diye sordu.

— Hayır. Pietro madende çalışıyor. Kızkardeşi de balıkhaneye gitti.

— Teşekkür ederim.

Bir an Sandro'nun bu kapının ardında olduğunu düşündü. Fakat üstelemedi. Sandro'yu ele verebilirdi. Yaşlı bir kadın kuşkulu gözlerle onu kolluyordu. Dört bir yandan beliren çocuklar, çevresini almış, bağırışıyorlardı.

Yeniden kasabaya döndü. Korkusu çoğalıyordu. «Budala! Yüzüp kuyruğuna gelmişken yakala-

tacak kendini!» dedi. Dalgakıran önünde bir kayık dalgalarla boğuşuyordu. Ortalığa, motorundan boğuk sesler yayılıyordu. «Yarın! Yarın kaçacaktı oysa. Mutlaka bulmalıyım onu. Budalalık etmesine fırsat vermemeliyim!» Soluk soluğa meydanı geçti. Kenara tezgâh açmış bir oyuncakçı sevimli sevimli gülümsedi ona. Mikadan bebekler, uçaklar ve çeşit çeşit renkleriyle kuşlar asmıştı tezgâhına! Rüzgâr pembe kanatlı yeldeğirmenlerini ha babam döndürüyordu. Şarlo suratlı bir maske rüzgârla savruluyordu. «Suç Angela'da!» diye haykırdı arkasındaki ses, Valerio dönüp baktı. Oyuncakçı kadın kendi âlemindeydi. «Hayır! Suçu ona yıkmak doğru değil!» diye mırıldandı bu kez. Regina-elena sokağına gelmişti artık. Yaşlı bir dilenci yolunu kesti, el açarak ondan para istedi. Valerio yirmi liret uzattı. «Sandro Angela'nın yüzünden gitti!» diyordu sanki dilenci. Hayır! Hem artık Valerio kendini toplamalıydı, sinirlerini yatıştırmalı, soğukkanlı davranabilmeliydi! Anahtarı kilitte döndürdü. Kapıyı tam açıyordu ki, yavaşlayan bir arabanın uğultusunu işitti, durakladı.

Döndü, komiser Fasaro'nun küçük Fiat arabasını gördü. Ani bir frenle otomobili durdurmuştu.

Valerio sokak kapısını hışımla kapattı, komisere doğru ilerledi. Öfkesinden kuduracak gibiydi.

«Geç kaldın, budala! Geç kaldın, yetişemedin!» dedi içinden. Bir otobüs korna çalarak caddeden geçti.

— Artık çok geç, dedi yüksek sesle.

— Haberi duydunuz demek? diye sordu komiser. Biraz şaşırmıştı. Doktor elini uzattı. Başında boz yeşil bir şapka vardı, boynuna sarı bir fular dolamıştı.

Bana yeni haber verdiler, dedi. Köylüler iki saat önce ölüsünü bulmuşlar. Galiba on saat kadar önce ölmüş! Benimki bir varsayım tabiî! Benimle gelebilir misiniz, doktor?

Valerio cevap vermedi, kapıyı açtı. Yorgunluktan bitik bir adam yılgınlığı içinde koltuğa çöktü. Ellerini paltosunun ceplerine soktu. Komiser hemen kontağı çevirdi, gaz verdi. Caddeyi geçti, Sorrentina sokağına girdi. Çamur yığınlarının arasında ilerledi. Anayola çıkar çıkmaz yeniden hızlandı.

— Üzücü bir olay! Doktor, inanın, üzücü bir olay! dedi Fasaro. Birkaç gün gördüğü sağlam destek yüzünden ölümü düşünmedi. Fakat pamuk ipliğine bağlıydı Sandro'nun yazgısı...

Genç köylü kızlarıyle dolu bir arabayı sollamadan önce uzun uzun klakson çaldı. Arabasının sürücüsü gürbüz bir köy delikanlısıydı. Cesur bakışlı bir delikanlı.

— Dün gece önemli bir şey oldu, doktor! Pamuk ipliği çözüldü, dedi komiser.

Valerio koltuğa gömüldü. Soğuktan korunmak istermiş gibi paltosunun yakalarını kaldırdı.

Otomobil anayoldan ayrıldı, su birikintileriyle dolu sahilde ilerledi. Çok uzakta ufuk çizgisinde bir yerde, koyun sürüleri gümüşlü bir lekeyi ansıtıyorlardı. Boz bulut kümelerinin ardında dağ yamaçları belli belirsizdi.

— İnanın doktor, bir bakıma, böylesi en iyi çözüm yoluydu, dedi Fasaro. Yargıçlar Sandro'ya pek acımıyacaklardı...

Doktorun cevap vermediğini görünce, komiser hafifçe eğildi:

— Benimle aynı kanıda olmayabilirsiniz, doktor! Sandro'yu severdiniz...

— Evet, severdim.

Önlerinde beliren köylü kadınla eşeğini uyarmak için komiser yeniden klaksona asıldı.

— Yaşamasını isterdiniz, değil mi doktor? Yaşamasını ve Tunus'a kaçıp elimizden kurtulmasını isterdiniz?..

— Elbette, dedi Valerio. Usulca tekrarladı: İsterdim!

Fasaro sustu. Bütün dikkatini yola vermiş görünüyordu. Yol gitgide bozuluyordu. Bir tepeyi aşınca zeytin ağaçlarını gördüler. Işıltılı kümeler halinde uzanan zeytin ağaçları, tepeye doğru yükseliyordu. «Belki de komiser gerçeği biliyor?» diye düşündü Valerio. İçine acı bir yılgınlık oturdu. «Her şeyi biliyordu komiser, Angela'nın dönüşünü sabırla bekledi!» Saçma bir düşünceydi bu, kendi de inanmadı, hemen unutmaya çabaladı. Gerçekte arabadan inmek, doğanın ortasında bir başına olmak istiyordu. Fakat Angela'nın telgrafını Fasaro okumuştu, üstelik Valerio'yu kutlamış, anlaşılmaz bir tavır takınmıştı: «Belki de gerçekten Angela'nın dönüşünü beklediler!» Öyleyse... Boğucu bir ormanda tutsak edildiğini, çevresinin amansız ve hergele düşmanlarla sarılı olduğunu düşündü.

— Düşünsenize doktor, dedi Fasaro. Sandro'nun önünde başka bir çözüm yolu kalmamıştı. Onu ayakta tutan Magda'nın varlığı değil mi? Kaçsaydı Tunus'ta ne yapacaktı? Lejyon askeri mi olacaktı, aklınız alıyor mu bunu? Sandro hasta bir hayvan gibi sürüngen yaşayacaktı, izi sürülen yaralı bir hayvan içgüdüsüyle gücünü yavaş yavaş yitirecekti. İşin sonunda onu bekleyen darağacı değil miydi?..

Valerio doğruldu. Cevap mı verecekti? Hayır!

Sustu, başını sağ yana çevirdi. Basık duvarlarla çevrili tarlaları, kapkara maki örtüsüyle sınırlanan uzaklarda çıplak tepecikleri seyretmeye koyuldu.

Bir virajı daha aştılar, kulübe karşılarında belirdi. Portakal ağaçlarıyle örtülü bahçenin ucundaydı. Kulübenin kapısında üç jandarma bekliyordu. Gün ışığı ağaçların dallarından süzülüp mor yansımalarla onları aydınlatıyordu. Yanık tenli üç beş de köylü vardı orada. Ellerini dizlerinde kitleyerek yere çömelmişlerdi. Sanki Valerio'ya ayrı bir ısrarla, dik dik bakıyorlardı. Belki onlar da her şeyi biliyorlardı! Kimbilir?.. Selâm vermeden önlerinden geçti. Günlerdir uyumamış biri gibi başı zonkluyor, kulakları uğulduyordu. Jandarmalar kenara çekildi. Sandro'nun ölüsünü bir yük bezinin üstüne yatırmışlardı. Cesedin yüzü haki renkte bir branda parçasıyle örtülmüştü. Pantolonu çamur içindeydi. Bir eli ceketinin cebinde kalmıştı. Sanki kolundan ayrı, başka bir varlık olan öbür eliyse sımsıkı kenetlenmişti. Kapının önünde birikmiş köylüler ona bakıyorlardı. Komiser yaklaştı. Valerio onun buradaki haline katlanamadı. Kulübeden çıktı, ağır adımlarla yürüdü. Üşüyordu. O sırada büyük bir otomobil belirdi. Resmî plakalı bir otomobil. Yaklaştı ve komiserin Fiat'ına yakın bir yerde durdu. Beş altı kişiydiler. Aralarında, karakolda gördüğü boksör suratlı polis ve Casella da vardı. Casella'nın fotoğraf makinesi yine boynundaydı. Casella dosdoğru doktora yürüdü.

— Yeniden karşılaştığımıza sevindim, doktor. Şansım açık gitti, yoksa ilk otobüsle gelmeyecek, fırsatı kaçıracaktım! Tanrı gazeteci milletini kollar!..

Besbelli, yine küp gibi içmişti. Sanki şamar

yemiş gibi yanahları al aldı! Eski bir askerî trençkot vardı sırtında. Boynuna yeşilli kahveli bir fular sarmıştı,

— Laf aramızda, Sandro akıllılık etti de kendi işini kendi bitirdi, doktor! dedi. İyice sokulmuştu doktora, gözleri parlıyordu. Sevgisiz yaşamayı sadece korkaklar kabullenir!.. Ben de kaybettim karımı! Çocuklarım da öldü! Ortada kaldım, anlıyorsunuz değil mi? Ben içkiye vurdum, içki beni ayakta tutuyor. Siz olsanız, Sandro gibi yapardınız. Benim yerimde olsanız, siz de intihar ederdiniz... Hadi, saklamayın! Açıkça söyleyin. Çünkü içkiye vuramazsınız, sudan başka şey içemiyorsunuz! Ölüm ne kötüdür, ne seyredilmez şeydir, doktor!..

Hem konuşuyor, hem makinesini hazırlıyordu.

— Söyleyin doktor, dün Cagliari'de güzel bir kadınla beraberdiniz, yalan mı? Fazla ileri gitmiyorum ya! Öyleyse, sustum. Kutlarım doğrusu... Ben de Silvana'yı buldum. Fena değil, ama o kadar! Gidiyor musunuz, doktor? Görüşürüz, umarım!..

Kulübeye giren polisler ölünün başına diz çökmüşlerdi, Valerio uzaktan görüyordu onları. Fasaro'nun boynundaki sarı fular fosfor gibi parlıyordu. Cascella köylülerin ve kulübenin kapısındaki polislerin resmini çekiyordu, Valerio ondan uzakta durdu. Kulağına yaprakların arasından kuş cıvıltıları geliyordu.

Soruşturma saat dokuza doğru bitmişti. Fasaro doktoru arabasıyle kasabaya kadar getirdi. Solgun bir güneş bulut kümelerinin ardına gizlenmişti. «*Portici* vapuru yola çıkmıştır!» diye düşündü Valerio. Araba bozuk yolda güçlükle ilerliyordu. Geçerken Gorzone'nin çiftliğini gördü. Kırmızı damları ve bembeyaz binalarıyle Gorzone'nin çiftliği! Eskiden-

di, günlerden bir gün, Sandro ve Magda birbirlerine, burada rastlamışlardı, birbirlerini ölesiye sevmişlerdi...

Valerio sabırsızlık içinde kıvrandığını, yolun, gözüne bitmeyecekmiş gibi göründüğünü farketti. Komiser onun kendi kendisiyle hesaplaşmış gibi susuyordu. Yol boyunca hiç konuşmadı.

Önce denizi gördüler. Işıltılı sularda ağır ağır sahilden açılan bir yük motoru vardı. Biraz sonra Salina'nın ilk evleri onları karşıladı. Rieti yolundaki bir otomobilin camı yansımalarla yandı söndü, sanki esrarlı bir işaretti bu! Ve birden kendilerini dizi dizi villalarla çevrili ıssız bir yolda buldular. Valerio'nun iyi tanıdığı bir yoldu. Evine biraz uzaktı. Fasaro'nun onu bile isteye bu yola getirdiğini nasıl bilebilirdi? Zaten ne önemi vardı? Clara'nın evine yaklaşıyorlardı. Yeşil pancurlu bir evdi, büyüktü. Parmaklıkların gerisinde ağaçlar yapraklarını döküyorlardı. Valerio'nun yüreğinde bir barış türküsü yeşeriyordu oysa, kendi yazgısına belirsiz de olsa inanmak istiyordu artık.

Fasaro'ya döndü ansızın:

— Mümkünse durun... dedi.

Eliyle Clara'nın kapısını gösterdi komisere:

— Anladım, dedi Fasaro. Şaşırmamıştı.

— Ben burada iniyorum... dedi Valerio.

S O N

may yayınları, roman, 1. basım

emmanuel roblès

BUNA ŞAFAK DİYORLAR

«Buna Şafak Diyorlar» halkçı
bir yazar olan Emmanuel Roblès'in
toplumsal eşitsizliğin
karşısında insanlıklarını
yitirmemek için direnen kitlelerin
soylu ve yiğit sesini yansıtan
önemli bir romanıdır.
Roblès, Cezayir'de doğmuş,
öğretmenlikten ayrılmış
bir süre gazetecilik yapmış,
daha sonra tümüyle yazarlığa yönelmiştir.
Bazı romanları Fransız'da
çeşitli edebiyat ödüllerini kazanmış,
ünlü oyunu «Özgürlüğün Bedeli»
yirmiye yakın ülkede oynanmış
ve çeşitli dillere
çevrilmiştir. Roblès'in
bu romanı için
çağdaş klasik deyimini
kullanmak zorundayız.

15 lira